

1915

ԷՆԳԱՐԷ ՎՈՒԳՈՒԱԹԸ

Վ Է

ՄԵՆՏԻԼԻՔ ԽԱԹ ԸՐԱԹԸՄ

Մ Ի Ի Է Լ Լ Ի Տ Ի

Ս Ի Մ Օ Ն Ա Ռ Ա Ք Ե Լ Ե Ա Ն

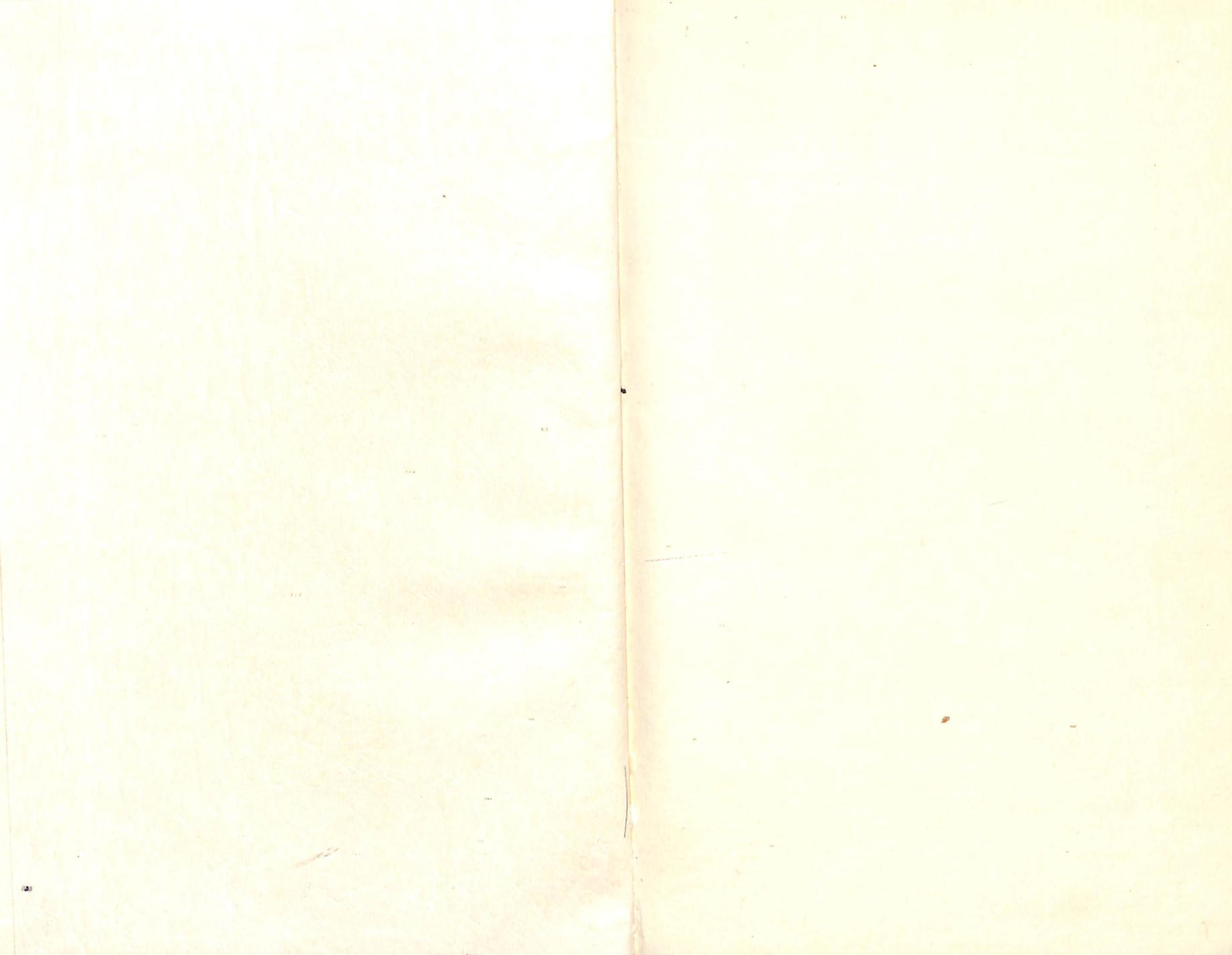
1921

Ս. ՕՉԱՆԵԱՆ ՄԱԹՊԱԱՍԸ

Պեթզլուսնա Թագսիմ, Յրճկնա Դոզմոկրաճ գաղբսրնա, Նօ 87

11

— — — — —
Sons
etc. etc. etc.
Henry J. J.

ՊԻՐԻՆՃԻ ԳԼՍՄ

ՍՈՒԳԱՅՏԵՄԷ

1914 սենտեմբերին իրենձի այլը այլ խլթիտալարընտա
 իտի քի խրլլեթի քեախնաթտան պերու, ինսանլար իչիւն
 պիրեր ֆելաքեթի աղիմէ օլմագ իւզրէ, թարիխին գայտ իտէ-
 պիրմիչ օլտուղը, Սու թուֆանը, Պապիլօն վազաստը, Փա-
 բուսն մէկպիտի, Մրօրը հիճրէթի, վէ Սողոմ Գոմսը միւճա-
 գաթը կիպի վուզուաթլարտան տանա միւտհիչ վէ տանա
 մէնուվֆ օլան հարպը ուժուժի պաշլամըչ իտի:

Պու հարպը ուժուժի տօլայրսը իլէ իտի քի, չու սէֆիլ,
 վէ մահրիւմիւ ֆէնա արղ իւզերինտէ մեսքիւն, հէման պիլա
 իսթիսնտ պիլճիւմլէ էպնաի պէշեր, հէրճ ու մէրճի ուժուժիչէ
 ուղրայրպ, միւթէզարբուր օլմայան հիչ պիո ֆէրտ, աղլա-
 մայան պիր թէք կէօզ գալմամըչ, ղէվճ ղէվճէսինտէն, վա-
 յիտէ էվլատընտան, էվլատ էպէվէյնիստէն մահրուժ վէ մէն-
 ճուր գալմագ սուրէթիլլէ պէտպաթթ պէշերիլլէթ պիր քերրէ
 տանա գատրը նայապը սըճրէթ ու մուսիպէթէ ղարգ օլմուչ
 իտի:

Պու հարպը ուժուժի էսնասընտա իտի քի, պազը ազ-
 վամ էմսալի նամէսպուզ ֆէճիաթիլլէ մէզալիմէ մաարուզ գալ-
 մըչ, միլիօնլարճա ինսանլար հաքի խելաքէ սէրիլմիչ, մա-
 իւլ վէ մաթուհ իխթիլարլարտան, մաասուժ վէ պիսուճ չօ-
 վարա վարընճայա գատար, սիւպեան ու նիսվան լաեիւատ
 լաեիւնա վահշէթլէրէ տիւչար օլմուչ մաամուր վէ ա-
 տան մէմալիք վէ պէլտան պիրէր խարասպէզարա տէօնիւպ
 րիլլէթ իչիւն թելաֆիսի ղայրը գապիլ պիր տէվրէի
 էթ ու նիքպէթ պաշլամըչ իտի:

Ան, աճապա չու պատերէի ուղման 1914 սէնտե 15 լիսինին 20ինճի կիւնիւ Ավսթրիա վէլիխանարնա գալ տախթ իտիլէն պիր դալիմ գուրչուն մը սէպէպիլյէթ միշ իտի:

Յօգա աճապա Ալէմանիանրն միւսթէպիւս վէ հարիւ շան ու շէօնթթ պիր հիւքիւմտարը մը հարպ իշիւն պու պիր վէսիլէ իթթիխազ էլլէմիշ իտի:

Ճիլվազը, 1914 սէնտեի Յուլիսինին 28ինճի կիւնիւ Ավսթրիա տէվլէթի Սըրպիա հիւքիւմէթինէ իլանը հարպ իթմիշ իտի:

Ճըանտա, պէլլուուու Իսկիլթէրրա տէվլէթիւ յէթը պէշէրիյէ իշիւն թէլաֆիտի դալը գապիւ Փ ինթաճ իտէճէկի պէտիհի վէ մուհազազ պուլըն հարպը ումուսի գուհուրընա մանի օլապիլմէք իշիւն պէզը հիւմէթ վէ թէշմիթի տաք ու դայրէթ էլլէմիշլէր իտի իտէ տէ, պիր շօգ սէնէլէրտէն պէրու հազըրլամըլ օլուուղը օր տուարնա վէ պախուսուս պիր հարպը ումուսի գուհուրընտա զաֆէրը նիհայէլի իսթիհալ իտէպիլմէք իւզրէ հէր կէ թէտարիքեաթընը իսթիքմալ էլլէմիշ օլուուղը իթս մադրուր պուլընան Ալէմանիա իմրէրաթօրը Իքինճէ իլզամ վէ իւքեաթ գապիլ օլմայուպ, միւշարէլէ վիզի իլէ պալէտաճ արզ օլոււնտըղը վէճնլէ Ավսթրիա պիտայա իլանը հարպ իթմիշ վէ շու սուրէթլէ ֆիթիլ թէշի տէլիքսիշ իտի:

Էսաաէն 1870 Ճըանտա Ալէմանիա մուհարէպէի մալէր սինաէն պէրու Ավսթրիա վէ Իթալիա տէվլէթիւրի իլէ մ իթթիթազ իթմիշ պուլընան Ալէմանիա տէվլէթի Ավսթրի Սըրպիայա իլանը հարպա թէշվիզ իթտիկիտէ, Բուսիա պ լէթիսին Սըրպիանրն մուսվէնէթինէ չիթապ իտէճէկիսլ պէթաէ թախմին վէ հիտապ իթմիշ օլուպ, անճազ շու րէթլէ հուսուլէ կէլլէճէք պիր հարպտա, զալիպիլյէթին տի թարաթընտա գալաճազընա զանաթը քեամիլէսի

157-2025

լընտրընտան, սալիֆէն արզ օլընտըղը իւզրէ, պիր հարպը ումուսի վուգուիտէն իճթիսապէն տիկէր տիւվէլը մուսազ-ամա թարաֆընտան վուգու պուլան թէվասուս վէ իլթի-րը րէտտ էլլէմիշ իտի, պինաէնալէյհ կէօյա Բուսիա լէթիլըն սէֆէրպէրիք իլան իթմիշ օլուուղընը վէսիլէ լթթիխազ իտէրէք, 1914 սէնտեի Օգոստոսընրն պիրինճի կիւնիւ տէ Ալէմանիա Բուսիայա վէ իքի կիւն սօնրա տա եանի 3 Օգոստոս թարիխինտէ Ճըանտայա վէ Պէլճիգայա Ալէմանիա իլանը հարպ էլլէտի:

Արթըզ օգ եայտան չըգմըլ վէ պիր հարպը ումուսի դալըր գապիլը իճթիսապ պիր հալ քէտալ իթմիշ իտի:

Ալէմանիա, Իսկիլթէրրա տէվլէթի մուսազաճապընրն մուհարէպէտէ պիթարաֆ գալաճազընը զանն իթմիշ իտի, արատապ քի հարպըն իլանը սըրաարնտա Ալէմանիա լթի պաշ վէքեպէթիտէ պուլընմագոտ օլան (Ճօն իլ անն Հօլվէկ) Ճըանտա էեալէթիտէն պիր շօգ եէրլէրի, Իսկիլթէրրա իլէ թազսիմ իշուն տէվլէթի միւշարէլլէհանըն էրլիտէ պուլընան սէֆիլիսէ պազը թէքլիֆաթտա պիլէ պուլընմըլ իտի:

Հալպուքէ, Ալէմանիանրն էօթէտէնպէրու թաաղիպ իթ-էրէ պուլընտըղը թէֆէրիւտ տաիէսի վէ էմրէրիալիզմ էթիսին պէօիւք Պրիթանիա տէվլէթիսճէ խօշ պիր լա կէօրիւլմէյէճէկիսի հիտապ իտէճէմիշ իտի:

Եր նէ հալ իտէ, Ալէմանիանրն Ճըանտա վէ Պէլճիգայա տար հարպընտան իքի կիւն սօնրատա եանի 5 օգոստ, 1914 արիլիստէ Իսկիլթէրրա Ալէմանիայա իլանը հարպ իտէրէք լէ պու սուրէթլէ հարպը ումուսի մէյտանա կէլլէթ իտի:

Պու աճիզ, հարպը ումուսիսին պիր թարիլիքիսի կար-ապ թաաալվուրընտա տէլիլիմ, չիւնքի պու պապտէքի ա-տէմի իլթիտար վէ աճիլիմի պիմէհապա իթիլաթ իտէրէք շու աղիֆէի մուհիմմէլի էրպալընա թէրք իտէրիմ, եալընըզ րզ ու հիքեայէսիսէ եէլթէլլէմիշ օլուուղըմ վուգուսթա

հարպը ուժուժի սէպէպիցէթ վէրմիշ, տահա սողրուսը չու
հարպը ուժուժի պատիրէսի երւղիւնտէն նէ կիպի ֆէլաքի
լէրէ ուղրամըշ օլտուղըմըզը թարիֆ իթմէք նիցէթիտէ օլ
տուղըմտան, շու հագաիգի թարիսիցէթիտէ սիւքիւթ իլէ
չէմէտիմ:

Մագաստըմըզ հարպը ուժուժի սըրասընտա, Թիւրքի
տա մէսքիւն ազվամը Խրիսթիցանիցէյէ վէ պիթթաթիս կը
մէնի գազմընա գարշը իճրա իտիմիշ օլան գուլմ ու վան
չէթի ճէֆա վէ էգիցէթի թագթիլ վէ թէնճիրի վէլէվ բէք
նաքիս օլտաոտա հիքիտայէ իթմէքտէն իպարէթ օլտուղընտան,
պուրատա Թիւրքիա հագգընտա պիր իքի սէօզ սէօյլէմէյի
վաճիպէտէն աոտ էյլէտիք:

2

ԻԹԹԻՀԱՏ ՖԸՐԳԱՍԸ

Պապը Ալիքի պատրպ, հարպիցէ նաղըրը պուլընան նա
զըմ բաշայը իթլաֆ իտէրէք, իքինճի տէֆա օլմադ ի
ուժուրը հիւքիւմէթի էլլէրինէ ալմըշ օլան իթթիհաո վ
թէրազը ֆըրգաոը, արզ իթմէք իսթէտիկիմիզ վուզիւս
լարըն աճիցնի կիւղէրանընտա, Թիւրքիատա մէվգիի իտ
վէ իզթիտաարտա պուլընմագտա իտի:

Վագաա, մուհարէպէնին իլք շըրալարընտա, Թիւրքիա
միւտէլլան պիր պիթարաֆըզ իլան իթմիշ իտի իտէտ,
թազը ու հարէքէթիտէն, Ալէմանիա թարաֆընը իթիգ
իթմէքտէ օլտըզը, բէք գատըր-իւլ-պատըր օլանլարճա պիլ
պիտուհուլէ անլաշըլմագտա իտի:

Կէրէք տիւվէլը միւթթէֆիգէ, Եանի Ալէմանիա վէ Ա

վսթրիա, վէ կէրէք զիւմրէի իթիլաֆիցէ, Եանի Բուսիա,
Ֆրանտա վէ Ինկիլիթէրրա, Թիւրքիայը քէնտի թարաֆլարընա
հէզպ ու ճէլպ իչիւն, հէր տիւրլիւ ֆէտաքիարըզըն իճրա
սընտան կէրի տուրմայօրլար իտի, շիւնքի Թիւրքիանըն պօ
ղազլարա հաքիմ օլմաոը, վէ շու հարպը ուժուժիտէ Ազ
Տէնիզլէ Գարա Տէնիգի Եէքաիկէրինէ ըապթ իտէն պօղազ
պըն, բէք ազիմ պիր Վօլ իճրա իտէճէկի տէրքետը պու
նտաոը հատէպիցէ, Թիւրքիայը քէնտի թարաֆլարընա ճէլպ
էպիլմէք իչիւն հէր իքի թարաֆըն սարֆ իթմէքտէ օլ
պարը հիմմէթ ու գապրէթ բէք թապիի իտի:

Անճազ, սէնտաիտի իթթիհաոն էն զինուֆուզլարընտան
զուլընան էնվէր (բաշա) Պէրլին ամաշէ միլիթէրլիկիտէ
պուլընմըշ, վէ Ալէմանիանըն գուվվէի սաքէրիցէսինէ մէճ
լուպ վէ հալրան օլմուշ օլտուղը կիպի, Ալէմանիա հիւքիւ
մէթի թարաֆընտան քէնտիսինէ իպզալ օլընապիլէն նիւվա
վէ իլթիֆաթտա օ իպզալբէրէսթ կէնճի, կէրէկի կիպի
թմըշ օլտուղը իչիւն, հարպիցէ նէզարէթի կիպի մու
պիր մագամը իշղալ իթմէքտէ օլան, օ հօրբա կէնճին
լէմանիայա մէլլ ու ինհիմազը բէք տէրքետը իտի:

Թիւրքիա բէճալը մէշ հուրէսիտտէն Սաիտ բաշա էօլ
միւշ, Բեոտիլ բաշա եիւզտէն տիւշմիւշ Եախօտ տիւշիւրիւլ
միշ, իթթիհաո վէ Թէրազը ֆըրգաոընըն հարաքեաթ ու
իճրաթընը թէնգիտ իչիւն քիմտէտէ ճէնարէթ զալմամըշ
օլտուղընտան, պիր սիւրիւ ճահիլ վէ հօրբա կէնճէրաէն
միւրէքբէպ պուլընան սէնտաիտի իթթիհաո ուժուրը հիւ
քիւմէթի իսթէտիքլէրի կիպի թէազիտտէ քեամիլէն սէր
պէսթ գազմըշլար իտի:

Վագաա, սէնտաիտի իթթիհաո, Ալէմանիա իլէ պիրլիքտէ
հարպ իթմէք իչիւն պէօյիւք պիր արզու բէրվէրտէ իթմէք
տէ իտի իտէտէ, մալիցէ նաղըրը պուլընան ճազիտ պէյ, բէք
սազ պիր միւտտէթ էվվէլ, մալգէմէի հարպիցէ իշթիւրա իթ
մէմէք, վէ սըրֆ սաթիլի իշլէրինի իպան իթմէք թէաճիւ

տի իլէ Յրանսատան պիր չօզ միլիոն լիրա իսթիզբազ իթմիշ
 օլաղըլնտան, հէնուզ միւրէքէպի գուրըմամըլ օլան պիր
 իմզազը եալամազ բէք չիրքին օլաճաղը կիպի, սէնիյնի վա-
 ֆիրէտէնպէրու, Յրանսայա գարըլ պէօյիւք պիր մէլլ ու
 մուհապպէթ պէսլէյէն Թիւրքիա էնալիսինին շու հիսթիպթը-
 նը գալէ ալմայուպ, պիլատէպէպ զիւմրէի իթիլաթի
 իլանը հարպ, էֆքեարը ումումիյէի բէք զիյատէ բէն-
 իտէճէկինի սէրբիշ իթմիշ օլաուզլարընտան, սողրուս
 սողրոյա հարպա տուխուլէ թէրէտուիւա իտէրէք, պո
 պիր սէպէպ թէհարբիսինտէ պուլընմագոս իսիլէր:

Ալէմանիա սէվլէթինէ աիս «Կօպէն» վէ «Պրէսլապ»
 զըր՛յըլարընըն, քի պիլախէրէ «Յապուզ» վէ «Միսիլլի» նաթ-
 լարընը ալաըլար, իսկիլթէրրանըն Ազ Տէնիզ ֆիլօսոֆըն թա-
 ադիպաթը շէսիտէսինտէն պիր մուճիզէ նէվիտէն գուրթու-
 լըպոս պօղաղտան պիլմիլուր սէլիմէ իս-սէլլամ Սիւս
 տուխուլէ մուվաֆիազ օլապիլմէսի, էօթէտէն պէր-
 հարբի իսիլմէքաէ օլան սէպէպի ինզար էլլէմիշ օլա-

Սահաար զաթընտա էնէմիլլէթիպիզ զանն օլընան
 լէր, ինտանլարըն, տանա սողըրըլ ազվամըն իւզէրին ն-
 պէօյիւք հատիսէլլէրի պաիս օլըյօլլար:

Պէլքի պասթ ու պէյան իտէճէկիւիզ էֆքեարա իշթի-
 րաք իթմէյէնլէր պուլընապիլիք, թապիի հէր քէս քէնաթ
 զանաաթընտա սէրպէսթ տիր, ֆազաթ պիզիմ իթթիհատը-
 մըզա, վէ ալէլլուսուս վուզուաթըն թարզը ճէրջանըն
 նէզարէն, մէզքիւք «Կօպէն» վէ «Պրէսլապ» զըր՛յըլարըն
 սալիմէն Թիւրքիանըն սուլարընա տուխուլէ մուվաֆիազ
 օլապիլմէսի, իթթիհատըրարը կէրէկի կիպի թէշճի իտուպ
 Թիւրքիայը հարպա սիւրիւքէմիշ, վէ պիլնէթիյճէ էրմէնի-
 լէրին մանվընը մուճիպ օլմուշար:

Էլէր, շու մէլուն զըր՛յըլար, իսկիլթէրրա տօնանմա-
 սընըն թաադիպաթընտան թալիսի կիբիպան իտէմէմիշ օլ-
 սալար իսի, սէնատիսի իթթիհատըն Ալէմանիայա գարըլ

մալիւմ օլան թէմպիւլլէրինէ լաղմէն, բէք ինթիմալ քի
 իւմրէի իթթիպիլլէյէն գարըլ թէշհիրի սիլանա ճէսարէթ
 իտէմէյէնճէքլէր, վէ շու հալտէ պէտապախթ էրմէնի միլլէթի
 իշ պիր միւզթէտիր գալէմին թարիֆ վէ թաալիրինէ գա-
 լիր օլմուհալմաղը ֆէլլաքէթ վէ գուլմ ու վանշէթէ մաա-
 լարըն զալմայաճազ իսի:

Նէյնաթ քի ճէնապը Գասիրի մուվլազ հազըրէթլէրի,
 ի մաղսուր միլլէթէ, հէր հանկը պիր սաիզ նէթիյճէսի իսէ,
 իր սիլլէի թէէտիպ տանա վուրմապը մուրաա պուլուրմըլ
 փ:

Իշթէ պու իքի գըուազէօր Թիւրքիատա նամլարընը
 էպաթիլ իտուպ, Ալէմանլարըն թէրթիպի իլէտէ Սէվաթթօ-
 սօլը պօմզարընման իթմիշ իքէն, լուէսայը իթթիհատ Բու-
 ճապուտա Տէնիզ տօնանմարըն, հուգուզը աիւվէլէ մու-
 լապէպիւլլէպ, Թիւրքիա սուլարընա կիրմիշ օլաուզուը
 իսիլմէքաէ ք պուըր հարպ իշիւն պիր սէպէպ կիպի կէօս-
 մուլլէպ ք ֆքեարը ումումիյէի իզֆալէ վէ աիւվէլի իթթիլա-
 պէյնիսէ իմալէյէ չալըմըլար իսի:

Սաիս Հալիմ բաշանըն ըիյատէթի թանթընտա պուլը-
 նան, իթթիհատա հէյէթը վիւքէլաար ազ չօզ տուրէնտիզ
 տալրանըրպոս Բուսիայա պիր թարպիյէ վէրմիշ օլաալար իսի,
 պէլքի Թիւրքիայը պու կիւնքի աիւշար օլմուշ օլաուզը
 կիրտապը իզմիշլալ ու ինզիրապա սիւրիւքէմէմիշ օլաուլար
 իսի:

Նէ ֆաիսէսի վար քի, մաճէրաքէրէնթ օլան լուէսայը
 իթթիհատը տանա սողրուսը օ չիմարըզ էնվէր (բաշա)յը իքնա
 միւմքին օլամայուպ, գապիսէտէն մալլիյէ նազըրը ճալիս,
 բօլիս վէ թէլէկրաֆ նազըրը Օսկան, վէ թիճարէթ նազըրը
 Սիւլէյման էլ Պէսթանի պէյ վէ էֆէնտիլլէրին իսթիֆա իթմիշ
 օլմալարընա լաղմէն, Ալէմանիա իլէ միւթթէֆիզէն հարպը
 ումումիյէ տալիլ օլաուլար:

Սինիյնի վաֆիրէտէն պէրու, քէնտի իսթիզալլարընը

խոթիհասարակ իշխան բէք չօգ դան տէօրմուշ, պիր չօգ գուրպան վերմիշ օլան, վէ զուր ու իյթիտաֆաթման արթըզ կերէկի կիպի պրզմըշ վէ օտանմըշ պուլունան էրմէնիլէր, էրա վէ ճէֆատան գուրթուլուպ հիւր ինանլար կիպի էրամազր արզու, վէ հեր քէս կիպի ճուրտա, զաֆէրի նէհայինն տիւվէլը իթիլաֆիլէյէ թարաֆընտա գալաճաղընը թագորի ի միշ օլտուղլարընտա, թէտարիք իտէպիլիշ օլտուղլարը պ վէթ տէրէճէսինտէ, զիւմրէի իթիլաֆիլէյէ մուսվէնէր վէ պիլնէթիլէյէ, նախի նուրրիլէթէ ազմ ու շիթապ էյլէմիլէր իտի:

Ապրիւլ Համիտ Խանը Սանինին օթուղ սէնէյի միւթի ճալուզ աշվամ իթմիշ օլան միւտտէթի սալթանաթընտա իսթիպտտտան կերէյի կիպի պրզմըշ օտանմըշ օլանալիլաթէնիւմ ք ճինս ու մէզէպ, պիւթիւն Թիւրքիա էնալիտի մէշրուտը ի իլան իտէն վէ հարէքէթ օրտուտընըն Սթանալու տընը միւթէազրպ Սուլթանը միւշարէլէյի ի ումուրը հիւրիւմէթի քէնտի էլլէրինէ պլան իթ Թէրազըր ճէմիլէթի էրքեանընը ազիմ պիր հարալըրէք պէօլիւք պիր մուհապպէթլէ գուճազլամըշ վէ ճէպիլիլաքեար կիպի գապուլ իթմիշլէր իտի:

Մէշրութիլէթին իլճապաթընտան օլան հուրրիլէթ վէ միւսալաթ վատլարընտան հեր ֆէրա ֆէվզէլտտէ մէմուճ գալմըշ, Մէճիլը Մէպուսան քիւշաո օլուճըպ պուրայա ու նասրըր միւթիլիլիֆէտէ քէմալի իսթիճալ իլէ իթթիհասար Թէրազըր ֆըրգաւընա իլթիհասթ իթմէքտէ վէ մէշրութիլէթ մուհասիլէրինին խուլուսը նիլէթիլէրինտէն գաթիէն թէրէստիւտ իթմէմէքտէ իտիլէր:

Նէ ֆախտէ քի, բուէտտի իթթիհասարն Թիւրքիասո թաագիպ վէ թաթպիգ իթմէք էմէլինտէ պուլունարզլարը բրօկրամ Թիւրքիայը քեամիլէն Թիւրքլէշաթիմէքտէն իպուրէթ օլուպ, պուսու եալընը քէնտիլէրինճէ մալիւմ օլան մէպուլէրինէ, եա ճթէրք եա ճթիւրք գախտէ իլէ տէրճ

իտէրէք, թապիի անասրըր սաթիլէյէ պու պապտէ հիշ պիր սերբիշլէ վէրմէյօրլար իտի: Պինաէնալէյի բէք չօգլարը Սէլանիկի օլան սէնատիտի իթթիհասո սուրէթէն հիւրրիլէթ վէ միւսալաթ իլան իթմէքլէ պէրապէր իաֆիլէն տախի Նրիսթիլանլըղը իմհա վէ իսլամըղը էնեա իթմէք զայէսիլի պաագիպ վէ թէհարրի էյլէմէքտէ պուլունարզլարընտան, էլ մէնվիի գամիլըլէրինին թաթպիգի իշխան հարպը ումումի բէք միւսալաթ վէ մուվաֆիթըգ պիր զէմին ինզար էյլէմիշ, ճուրտան պու ֆըրտաթտա լայըղը իլէ իսթիֆատէլի թասմիմ իթմիշլէր իտի:

Ուէնուրը աթիգէյի (Գարիթիւլասիոն) իլլա իթմիշլէր, Ալէմանիատան լաղըմ կէլէն թալիմաթ վէ միւսատտէյի իսթիհասար էյլէմիշլէր, տիկէր էվրօքա տէվլէթլէրի իլէ հալը հարպտա պուլունարզլարընտան բէրվալարը գալմամըշ օլմասը հասէպիլլէ, շու բրօկրամըն պէօլիւք մրգեատտա մէվգըրի թաթպիգէ վաղը իշխան պուստան տանտ միւսալաթ պիր զէման օլամալ իտի:

Ալէլիսուսու քի, էրմէնիլէրին վան թարաֆլարընտան տիւվէլը իթիլաֆիլէյէ գահիր օլմագտա պուլունալարը, էրմէնիլէրի իմհա բրօկրամլարընըն պուվէտէն ֆիլիլէ չըգմասը իշխան միւհիմ պիր սէպէպ մաղամընա գախ օլմուշ իտի: վէլճասըլ մինն.քիւլ իւլ վիճուճ զէմին վէ զէման բէք միւսալաթ իտի, վէ իթթիհասոճըլար պուստան իսթիֆատէյէ շիթապան օլտուլար:

ԹԻՒՐՔԻԱ ՀԱՐՊԱ ԿԻՐՏԻՔՏԷՆ ՍՕՆՐԱ

Թիւրքիա հարպա կիրէլի ալթը ետի այ օլ եուչ, վէ մուհարէպէն նէր թարաֆտա քէմայը շիտտէթլէ տէվամ իթմէքտէ պուլունմը խոի:

Ինկիլիզ վէ ձրամարզ տօնամուարը Ազ տէնիզ պօղազընը պօնապարման իթմէյէ պաշլայրպ, ճէնէննէմ տաա աթէչլէր սավուրմագտա, Ալէմանդար իլէ Թիւրքլէր տէ քէմայը շիտտէթ իլէ մուգապէլէ իթմէքտէ խոիլէր:

Իթիհնքեամլարտան պազըլարը սուգութ իթմիչ, վէ Ինկիլիզլէր դարայա սաքէր պիլէ չըգարթմըշլար խոի. պիլա իթիհնա նէր քէս Ինկիլիզ վէ ձրամարզլարն Պօղազլարտան միւրուր վէ Սթանպօլը իշղալ խոնճէքլէրինէ մուհազգազ նազարը իլէ պագմագտա խոիլէր. ալէլիտուսու Իթիլաֆ տէվլէթլէրինն 5 Մայիս 915 թարիխնտէ նէր չի պատ ապատ Պօղազլարը միւրուրա դարար վէրմիչ օլտուգլարը ազըզտան աղըզա իշիտիլէրէք, էնալիտէ միւխթէլիֆ նէյէճանդար հիւրմֆէրմա օլմագա պաշլամը խոի. նէլէ հիւքիւմէթին էպիլէն հիրէ նապլինէ թէչէպպիւս իսիլմիչ օլմար, վէ Չաթը Շուհանէնին պիլէ Պրուսա վէ եախօտ Գօնիայա նապլինի արղու պուլունմը օլտուգլընըն իշիտիլմէսի արթըգ աիւշմէն տօնանու մալարընըն Պօղազլարտան միւրուրընը պիլէ էմըր վազը տէրէճէսինտէ թէլազըրյա պախա օլմուչ խոի:

Հէյնթ քի, ինթիզար օլունան նէթիյճէ զուհուրա կէլմէտի վէ Ինկիլիզ, ձրամարզ տօնամուարը Պօղազտան կէչմէտիլէր:

Հէյնթ տէյօրըզ, չիւնքի էկէր օ սըլալարտա Ինկիլիզ վէ ձրամարզլար Պօղազտան կէչիպ տէ Սթանպօլա կիրմիչ օլ

աա խոիլէր, էվվէլա՝ Իթիհնաճըլարըն էր Ենիլէրի իմնա խուսուարնտաքի թառավվուրլարընը մէվգըրի ինքուա վազ իչիւն մուհազգազ ճէսարէթլէրի գալմայաճագ. սանիլն տէ, պէլքի Թիւրքիա արթըգ հարպա տէվամ իթմէյիպ, պիլ չօգ էվլատը վաթման մանվ վէ նէլաք օլմայաճագ վէ սալիտէն տէ Թիւրքիա տանա ազ պիլը գարար իլէ իչին իչինտէն չըգաճագ խոի:

Կէչմէտիլէր, տէտիք, չիւնքի գավիէն թէլմին օլընարընա կէօրէ, էկէր պու իքի պէօյիւք տէվլէթլէր Պօղազտան միւրուրըն ճիտտէն միւրաա իթմիչ օլտուր խոի լա շէքք ու Էպիլէ պունա մուվաֆիազ օլաճագլար խոի:

Վագաա, Թիւրքլէրին շայանը թագտիք պիլը սուրէթտէ մուգավէմէթ վէ Չանագալէտէ շանլը պիլը գանրամանըրք իպրագ իթմիչ օլտուգլարը գապիլի ինքեար տէլիլ խոն տէ, էօլլէ միւտնիչ իքի դուվվէթլէ սօնրնա գտտար մուգավէմէթ խոնճէյէճէկի տէ տէրքեար խոի:

Միլնազիգա Չանագալէ մուհարէպէլէրի Թիւրքիա օլտուրընըն մանվընը ինթամ խոիյօր վէ նէր կիւն թապուրիլէ տէվգ խոիլէն Անաուլընըն կէնճ թիւվանէ վէ պապաեթիլթ սաքէրլէրինտէն բէք ազ մըգտարը սազ գալըյօր խոի:

Թապուրլարըն մէվճուրը գալմատըրգճա, պունդար Ենիլէրի իլէ իքմալ օլընըյօր. նէ Փաիտէսի վար քի, գարտտան, տէնիզտէն վէ կէօյալէն եաղան աթէլ վէ տէմիք սաղանաքլարը, նէ իչիւն հարպ իթտիքլէրինի գաթիլէն պիլմէյէն օ տաֆտիլ սաքէրլէրի միւթէմտաիլէն հաքը նէլաքէ սէրիյօր խոի:

Թէքքար իտէթիզ քի, Թիւրք սաքէրլէրի Չանագալէ մուհարէպէլէրինտէ, օ միւտնիչ աթէլլէրէ, օ միւտրիպ օպիւսլէրէ կէօյալէրինի սիքէր իթթիլազ իթմէք սուրէթի իլէ մուգապէլէ խոնքէք, էթթէտէն պէրու մէչնուրը ալէմ օլան ճէսարէթ վէ շան ու շէօրէթլէրինի պիլը քէրրէ տանա ալէա իթտիլէր: Էֆտուս քի, օնլարըն շու ճէսարէթ վէ ֆէտաքեարըզլարը քէստի էօլիւմլէրինի թառաճիլտէն պաշգա պիլը

չէյէ ետրամայօր վէ պու դահրամանդարը շու մէլհամէյէ սիւ-
քիւ-քլէմիշ օլանդար խէ, կիւնտէ պինլէրճէ էվլատը վաթմանն
մահվ ու Նէլազ օլուպ կիթմէքատէ օլմասրնտան էն ուփազ,
պիր քէտէր պիլէ Նրաս իթմէյիպ, եալընրզ — վէլէվ պիլու-
մուժ Թիւրքիա էնայլտիսին գան վէ ճան պէտէլինէ օլտուն —
քէնտի իտամէի իզպալլէրինտէն պաշգա Նիշ պիր էտոիշէ բէր-
վէրտէ իթմէյօրլար խաի:

Անատօլուներն սաֆտիլ Էվլատը տէմիշ իտիք. պիտու
թարիֆ իտէճէկիթիզ վուգուաթլար իլէ, շու Նիւքիւմիզ
արասրնտա պէլքի թէզատ վէ միւպալինէթ կէօրէյէր պու-
լլնտպիլիր ճնրն իչիւն պու պապտէ պիր իքի սէօզ սէօլէ-
մէկի լազըմէտէն ատա խտէրիզ:

Հագիգաթին, Անատօլուներն էքտէրիյէթի թէշքիլ խո
Թիւրքլէրի, թէմիզ գալպլի մէհմաննիւվազ, վէ ալիճէնաւ
ատէմէլէր տիր. ֆագաթ բէք զիյատէ թէէսիւֆէ շալան արը
քի, պու մէզիյէթլէրի իլէ պէրապէր թապիր ամիյանէ իլէ,
(քէօր ճահիլ) տիրէր վէ տին խուսուսընտա ֆէվգէլատէ
մութարպ տրլար քի, պուտա ճէհալէթլէրինսն պիր նէլիյ-
ճէի թապիիյէսի տիր:

Օնլարը թէշվիզ վէ իզֆալ, Նիլէ քի իշէ պիրտէ տին
մէսէլէսի գարըշարըրըր խէ, իսթէտիկին կիպի իզսապ ու
իզգալ բէք գօլայ տր:

Սէլանիքլի տէճմէլէր Անատօլու էնայլտիսի թէսմիմ վէ
իզֆալ իթտիլէր խէ, Օնլարըն սաֆտիլլիսնտէն, վէ ճիւալէ-
թիստէն իսթիֆատէ իտէրէք, արզուլէրինէ մուվաֆֆազ
օլապիլտիլէր:

Նրիսթիյանդարը տին վէ ըրզ տիւշմանը օլմազ իւզրէ Օնլարա
թէլքինաթտա պուլլնտրլար. Պալգան մուհարէպէսի էնմասընտա
մաէթիէսիւֆ գուհուրեաֆիլէ օլան պազը վուգուաթլարը,
հապպէրի գուպպէ իթմէք սուրէթիլէ ազամ իտուպ, կէօյա
Նրիսթիյանլարըն ճամիլէրի ախօր եաբարըզարընը, միհրազ-
լարա մէրքէպ պալլատըզարընը, ըսլամ գատընլարընըն բէ-

չէլէրինի աշուպ, չըպլաթարըզարընը, վէ տահա Նիշ Նիշ
ինտանըն թարիֆինտէն թէէսիւպ իտէճէկի եալանդարը Օնլա-
րա թէլքին իտէրէք, Նրիսթիյանդարա, վէ տահա տօղրուսը
Նրիսթիյանդրզա գարշը իսթիֆանարէզլիր պիր քինն ու խու-
սումէթ, վէ պուղզ ու ստազէթ հուսուլինէ շալըշըյօրլար
խաի: Յօգաա էպու ճիտտի մէճնուլ օլան, Սէլանիքլի տէճու-
սէլէր Անատօլու Թիւրքլէրինի պու սուրէթլէ իզֆալ վէ
թէսմիմ իթմէմիշ օլսալար խաի, թէքլիլ օլունմայաճազը-
մըզտան էմին օլարազ, պի մէհապէ խտտա խտէր խաիմ քի,
Անատօլու Թիւրքլէրի, Նիշ պիր զէման պէօլէ գատաարանէ
պիր զըթալէ իշթիրաք իթմէզլէր խաի:

Էստտէն Սէլանիքլի իթիհանտճըլար, Անատօլու Թիւրք-
լէրինն շու աճվալի բուՆիլէլէրինէ վազըֆ պուլլնտըզա-
րնտան, պիր թարաֆտան Օնլարը Նրիսթիյանդարա գարշը
իզսապ իթմէքլէ պէրապէր, ճիհատտա իլան իթմիշլէր, վէ
պիր թարաֆտան սա, Պէհաէստին Շաքիր վէ Գանպուր ա-
թըֆ, Անատօլույը պաշտան պաշա քէշլմ ու քիւզար իտէրէք,
թէշքիլաթը մախտուսէ նամը ալթընտա, էրմէնի իթլաֆ իտէ-
ճէք արազի թէտարիքի զաիլէսինէ տիւշմիւշլէր խաի:

Նէ հալ խէ, Ինկիլիզ վէ Փրանարզ տնանմալարը, Նէր
նէ կիպի պիր Նիքմէթ վէ սէպէպէ մէպնի խէ, պօղազլար-
տան միրուր իթմէյինճէ, իթիհանտճըլար պուստան ֆէվգէ-
լատէ ճիւրէթ քէսպ իտէրէք, Նրիսթիյանդարըն իմհարնա
միւսարապթ էյլէտիլէր:

Մանթըզայը հարպ օլմազ, պէհանէսի իլէ սէվահլատէքի
Բուճլարը Անատօլու իշէրիլէրինէ թէհճիլ իթտիրմիշ օլ-
տուզլարը կիպի, Գաֆգասիա թարաֆլարընտան Բուսիայա
եարարմ իթմէքատէ օլտուզլարը վէսիլէսի իլէ տախի, էրզրուժ
վէ վան վէ օ ճիվարտաքի սա, մահալլէրին էրմէնիլէրինն
թէհճիլինէ պաշլամըշ օլտուզլարը իշտիլիյօր խաի:

Թէհճիլ խաիլմէքատէ օլան էրմէնիլէրին էնայլը բահտէ,
գաթլ ու իթլաֆ իտիլմէքատէ օլտուզլարը խապէրի պիպէ գա-

տար վասար օլմագտա իտի իսէ տէ, պիզ պուսը միպայաղայա
հատի իտիյօր, վէ պէօյլէ սիւրիւ հայինտէ պուլընան էհալի-
նին իթլափ իտիլէպիլէճէկինէ ինթիմալ վէրէմիյօր իտիք:

Պուստան պաշգա, ինսանը եազընտան ալէաղատար
իթմէյէն մէսէլէլէր, բէք օ գատար էնէմմիյէթէ շայան կէօ-
րիւնմէղլէր, նէթէքիմ պիդատ քէնտի շարգըմըլտա պուլը-
նան էրմէնիլէրին տիւշար օլմագտա պուլընաղլարը գուլմ
ու վտանջթի լայըզ օլտուզը էնէմմիյէթիլէ թէլաղղը իթմէ-
մէքտէ, սանա տօղրուսը բէվալէթ օլընտիլէն գաթլը ամ-
լարը թէվաթուր ատտ իթմէքտէ իտիք:

Ճագաթ, սանա մէմլէքէթիմիդատէ սէյանթիմն մէն իտիլ-
մէմիչ պուլընտօրը 1915 սէնէսի մալիս այր զարփընտա Սիման-
պօլա աղլիթէթ վէ ավաթէ իտէն եօճըլարտան Պրուտա, վէ
Ստարաղար կիպի պիդէ ճիվար օլան մանալլէր էրմէնիլէրի-
նին տէ թէհճիրինէ պաշլանմըլ օլտուզընը վէ շրմէնտօրէր
խաթիթը իւղէրինտէքի սթատիօնլարտա չօլուգճօմուզ վէ նիս-
վան ու սիւպեանըն տիւշար օլմագտա պուլընտօրըլարը սէֆա-
լէթ վէ բէրիշանիլէթին մէշուտաթա միւսթէնիտէն հիքեայէ
իտիլիկինի էլիտէրէք քէնտի իսթիզպալիմիզ հազընտա տիւ-
շարը էնտիչէ օլմագա պաշլամըլ իտիք:

Հարպը ումումի սրրապընտա թիւրքիտա մէնքիւն էր-
մէնիլէրին տիւշար իտիլմիչ օլտուզարը անվալի էսէֆիլիթի-
մալ պիւթիւն տիւնեաճա մալլու միլր մէսէլէ օլմագտան
նաչի պիզ ումումի օլարազ պու պատտէ թաթվիլի քէլամը
մագատորմըլ խարիճինտէ ատտ վէ թէլաղղը իտէրէք, էսար
մատտէյէ, եանի սըրֆ ճէնգարէ էրմէնի վուգուաթը վէ
մէնիլիք խաթըրաթըմըլը թանրիթէ պաշլայօրըլ:

Պէօյլէ պիր մուհիմ մէսէլէյէ թէշէպալիւս իթմիչ օլտու-
ղըմըլտան տօլայը քէնտիմիզ պիր իզթիտար վէ էնէմմիլէթ
աթֆ իթմիչ պուլընտօրըմըլ զաննրնա գահիպ պուլընալմարն,
պիզ քէնտի աճըմիլի հէր ան ու զէման իզրար ու իթիրաֆ-
տան գաթիլէն կէրի տուրմայըլ, պախուտու գալէմի նաթիւ-

վանըմըլըն տէրէճէսինի պիլէնդէրտէնիզ. պինսանալէյհ արզու-
խաէր իտիք քի, մէմլէքէթիմիզին թագթիլ վէ թէհճիր վու-
գուաթը տա էն ու միւզթէտըր գալէմիլէր վասըթասը իլէ
թարիֆ վէ հիքեայէ իտիլին: Նէ ֆախտէ քի, վուգուաթը
կիւզէլճէ գալէմէ պապիլէճէք էրպապը իզթիտարտան պիր
պիր չօղարը եա գաթլ օլընմըլ վէ եա տա թէհճիր էնսարն-
տա թէլէֆ օլուպ կիթմիչ, վէ պէրնայաթ պուլընանլարտան
տախի շիմոլիչ գատար հէք նէ սէպէպտէն իսէ պուսա թէշէպ-
պիւս իտէն պուլընամարը օլտուզընտան, վէ մէնիլիք հայա-
թըմըլը մանքիւմը նիսեան իթմէյի տէ կէօնիւլ արզու իթ-
մէտիկինտէն, հէր խուտուտաքի ատէմը իզթիտար վէ աճըի-
միզի իթիրաֆ իլէ պէրապէր խաթըրաթըմըլը թանրիտէն
տէ մէնի նէֆա իտէմէտիք:

Պինսանաղաղալիք, կէրէք սէլաթէթի իֆատէ, վէ կէրէք
թարըլը թանրիլը վէ թէլէլիֆ խուտուսլարընտա ատէթա հէր
սաթըրտա թէսատիւֆ իտէճէլլէրի նէվաքիս ու խաթիեաթը
հիւնիւս նիլէթիմիզէ պաղըշլայարազ պիզի ավֆ պուլընա-
լարըլը գարիյի քիրամտան բէշինէն իսթիրամ իտէրէք էսար
մէսէլէյէ ավաթէ իտիյօրըլ:

Սնճազ շուրատընը շիմոխտէն արզ իթմէյի լաղըմէտէն
ատտ իտէրիմ քի, իշպու քիթապը թէլէլիֆէ թէշէպալիւս իթ-
տիկիմ զէման, հիչ պիր կէօնա հըստիյաթըն թանթը թէէսի-
րինտէ գալմամաղա, վէ պիր շէյին հապիգաթընը սէօյլէմէք-
տէն գաթիլէն ինթիրազ իթմէմէյէ ազմ ու նիլէթ իթմիչ օլ-
տուզըմտան, կէրէք էզվապը սապըգէտէ պաթ ու պէյան
իթմիչ օլտուզըմըլ պաղը միւթալէաթտան, վէ կէրէք իլէ-
րուտէ թէսատիւֆ իտիլէպիլէճէք պաղը էֆքեարտան տօլայը
միւսթէրէմ գարի վէ գարիլէր պու աճիլի խօշ կէօրսիւնլէր:

157-2025 2

ԷՆԳԱՐԷ ԽՐԻՍՏԻՅԱՆԼԱՐԸ

Նէֆոսի Էնգարէ շէնրինտէ Էրմէնի օլարագ, Իքի պին խանէ րատտէսինտէ Գաթօլիք վէ ալթը եիւզ խանէ գատար տախի Լուսաւորչական Էնալի վար խոի:

Հիւքիւմէթճէ տէ, Նեմէշնրիմիզ Իսլամլարճա տա թաաւիգտէ թէրէտուրա օլունամյաճաղը իւզրէ, կէրէք պունլար վէ կէրէք Բոււլար արատընտա սիյասիյաթ իլէ իշթիզալ խտեր պիր ֆէրտ պիլէ պուլընապիլմէսի ինթիմալ խարիճինտէ օլուպ պունլար թիճարէթ վէ րանաթլարընտան պաշգա Նիշ պիր մագոտա թաազիպ իթմէզլէր. զէվգինէ մէճլուպ, Նիւքիւմէթինէ միւթիւ վէ միլլէթի հաքիմէյէ եանի Իսլամլարա դարըր ֆէվգէլտոնէ Նիւրմէթքեար վէ միւթէվաղի պիր Էնալի խոիք:

Էնգարէ վիլայէթի Էրմէնիլէրինին թէմամէն մաասոււմ, վէ քեամիլէն պիտուշ վէ պիկիւնա՝ օլտուգլարընը Իթթիհաաճըլարըն, քէտոի սէյեաթ վէ շու սէքիմ իճրապթընը կէօյա միւաաֆաա զընթնտա նէշը իլթսիրմիշ օլտուգլարը մահուա Վերմէնի Հասիտաթըն նոմ քիթապ իլէ տէ իապաթ խտէպիւլիլիզ:

Էսէրը մէզքիւրէ միւթալէա իթմիշ օլանլարըն թապիի նազարը տըզգաթլարընը ճէլպ իթմիշ օլաճաղը իւզրէ, մէմաւ մալիքը Օսմանիյէ վիլայաթը Էրմէնիլէրի հագըլարընտա, վազը զայրը վազը աղ չօզ մէտարը իթմամ ասար թէտարիք խտէպիլիլէր իքէն, նէֆոսի Էնգարէտէ նէ չպիր մէմու սիլան, վէ նէ տէ մուզիքը աստ օլունապիլէճէք ուֆագ պիր վարագ պիլիք զոււուր իթմիշ օլտուգլընա տայիր Նիշ պիր դայա վէ իշարէթ հոգտըր:

Պունտան զաթինազար, Իթթիհաա վէ Թէրագըր զայ-

րէթքէշլէրի, թէնճիրտէն սօնրա, քիլիսէլէրիմիզ վարընճայա գարար, Էլէքտէն կէշիրիքճէսինէ թէհարրի իթտիլէր, Խրիսթիյանլարճա Էն մուգատտէն աստ օլունան միհրապլարտաքի ճմալիւմա Նիւճքէլէրէ պիլէ Էլլէրինի ուզաթմագտան ինթիւազ իթմէալիլէր. մէրխասախանէլէրի, մէքթէպլէրի վէ սալիր պիլոււմոււմ Էմաքինը միլլէթի, արայըպ թարաուրգտան պաշգա, պիւթիւն Էշեայը մէվճուտէյի, հաթթա րահիպլէրէ խասու Էլպիս վէ Էվանիի րուհանիյէյէ վարընճայա գատար Ներ շէյի եաղմա վէ դարաթ իթտիլէր: Ալլան իշիւն սէօյէն Նիլէր, պու մահալլէրտէ թէպաալըզա զայրը գապիլը թէէլիֆ ուֆագ պիր էսէր, Էն Էնէմմիլէթսիզ պիր սէրրիշթէ Էլտէ խտէպիլիլէր մի: :

Էնգարէ Խրիսթիյանլարը, հաթթա միլլէլը սաիրէ էֆրատը տա միւթի, վազիֆէշինաս, հալիմ վէ հաիլիլէթլի վէ պալաւա տա տախի արզ օլունտըրը իւզրէ Իսլամլարտան սօն տէրէճէ գօրգան պիր Էնալի խոի:

Իշթէ շու հալիմիզէ պինաէն տիր քի, Ատարապար վէ սաիր պիզէ միւճաւիր մահալլէր Էրմէնիլէրինին թէնճիր խալիւնէյէ պաշլանըլմը օլտուգընը խապէր ալընճա, ճիւմիլէմիզի ազապիլի թարիֆ պիր թէլաշ վէ Էնտիշէ իսթիւա Էյլէմիշ Գիտի:

Վագաա, պազըլարը Էնգարէյէ պու շէյ թաթպիգ խալիւմէզ իթիգատընտա պուլընմագտա իտիլէր. չիւնքի սատագաթ վէ իսթիգամէթիմիգտէն Նիւքիւմէթին Էմին պուլընաղընա կիւվէնմէքտէ իտիլէր. Նիշ տիւշլունմէյօրլար խոի քի սէնաստիսի իթթիհաալըն պունտաքի մագատը, միւճրիմլէրի, թէնգիյէ իթմէք օլմայըպ, բրօկրամլարը մուճիպինճէ Խրիսթիյանլարը Թիւրքիտտան գալլ վէ իմհա վէ Էմվալ ու Էմլաւքընը զասպ վէ եաղմա իթմէքտէն իպարէթ խոի:

Եկէր ատալէթէ թաթպիզէն պիր մոււամէլէ իճրալընա թէվէտիւլ իտուպոա (Էկէր վար խոի իսէ) հագիզի գապահաթ սահիպլէրինի ճէզալանարըմայր նիլէթ իթմիշ օլալար խոի,

Երմէնիւէր պու միտիւլուարա թային օլընան ճեզալարը Լա
շէքք քէնտի էլլերի իլէ թաթպիզ վէ իճրատա գաթիյէն թէ
քէտտիւտ իթմէզլէր իտի: Վաէսէֆա քի մագաստ պու տէ
յիլ իտի:

5

Ս Ի Լ Ա Ն Ճ Է Մ Ի

1915 սէնէսի ապրիլ այը իպթիտալարընտա, միւս շաբաթ
նաս օլան մէվագիէ իլանդար իլսաք օլաւնարագ, պիլուսուս
էնալինին եերլէրինտէ պուլընան հէր նէվի սիլան վէ պըչազ
լարըն տէրնալ մէրքէզ գօմանտանլըզը տաիբէսինէ թէպի
վէ տտէմի իթաաթտա պուլընաճագլարըն պիլուսուսաքք
իտամ օլընաճագլարը պէյան օլընըյօր իտի:

Եվվէլ էմիրտէ սիլանլարընը թէպիմ իթմէլէրի
իտէն մահալլէրին հսամիտի մէզքիւր իլանտա թասրիս
միշ օլուպ, պու մահալլէրին ճիւմլէսիտէ Երմէնի վէ
Գաթիյէր մահալաթը իտի:

Իլանըն ֆէրտասը կիւնիւ մէրքէզ գօմանտանլըզը տա
իբէսի էսիւնտէ ազիմ պիր իլտիհամ կէօրիւմէքտէ օլուպ,
պու մահալլէրտէքի Խրիսթիյանլար եերլէրինտէ մէվճուս
պուլընան հէր ճիւստաքի ավ թիւֆէնքլէրինի, էն ուֆազ
գրթատաքի քօվէլվէրլէրինի ավ պարութ վէ սաշմալարընը,
հաթթա պիր ազ պէօլիւքճէ օլան զըյմա պըչազլարընը պիլ
եէքտիկէրինէ րէքապէթ իտէրճէսինէ, հիւքիւմէթէ թէպիմ
շիթապան օլմուշլար իտի:

Երմէնի վէ Երմէնի-Գաթիյէր մահալլէրինտէ մէզքիւն
պազը Իսլամարտա այնը կիւնլէրտէ սիլանլարընը մէրքէ
գօմանտանլըզընա թէպիմ իթմիշ իտի իսէլէր տէ պու

յր պիր գաշ կիւն սօնրա էսնապընա իյատէ օլընմըշ, վէ
իլան թօբլամագտաքի մագաստըն սըրֆ Երմէնի վէ Երմէնի-
պթօլիքլէրին սիլանլարընը էլլէրինտէն ալմագտան: իպարէթ
ըղըզ գուլագտան գուլազա իշիտիլմիշ օլտըղընտան, պիզ-
պիզաթիզաթէն րէք ազիմ պիր էնտիշէնին թանթը թէէսի-
ք գալմըշ իտիք:

Ագարէտէ պուլընան Երմէնիլէրին տէ թէհճիրի իշիւն,
պօլտան էմը կէլմիշ իսէ տէ, օ սըրատա էնագարէտէ
մա լընան Մագհար պէյին, — էնագարէլի Երմէնիլէրին
էր ճիւրմ վէ գապահաթլարը պուլընմատըղընտան —
սի հ իճրա իթմէմէքտէ օլտուղը իշիտիլմիշ իտի:

Սիգաթէն տէ, միւշարիլէյի վալի Մագհար պէյ, Եր-
լէ Երմէնի-Գաթիյէր միւթէպէրանընտան պիր չօզլա-
սէզաթինէ ճէլպ վէ տավէթ իտուպ,

« Վագաս Տէրասատէթտէն պու եօլտա պիր էմը թէ-
լազը իթմիշ իսէ տէ, էնալինին պիտուշ օլտուղընը
ազընէն պիլտիյի ճիհէթլէ վիճտանընա գարը պիր
հարաքէթտէ պուլընմը օլմամագ իշիւն մէզքիւր էմը-
թէ անքեամընը գաթիյէն իճրա իթմէյէճէկինի, վէ
ուսուսի հիճրէթտէն էնագարէ Երմէնիլէրինի սիւ-
ունէլիք օլմագ իւզրէ իսթիսնա իտէճէյինի »

Ինիմ իթմիշ, վէ ֆիլնագիգա միւշարիլէյի Սթանպօլըն օլ
պտէքի էմրինի իյֆա իթմէյիպ, էնագարէ էնալիսինին մա-
իյէթլէրինտէն պահս իլէ, պուշլարըն եերլէրինտէ պրա-
լմալարընը պիր գաշ տէֆալար այիա օլտուղը մագամաթ-
ն րէճա վէ իլթիմաս իյլէմիշ իտի:

Թէք ինթիմալ քի, միւշարիլէյի վալի Մագհար պէյ, շու-
լը ինսանիյէթէրվէրանէսինտէ մուվաֆֆագ տա օլուր
դի, ճէյհաթ քի իթթիհատ վէ Թէրազը ճէմիյէթի էնագարէ
արաթիստը մէսուլը Նէճաթի վէ տահա պազը իթթահատ
ար վալի պէյին ֆիքրինէ գաթիյէն իշիթիւրք իթմիյօր-
իտի:

Չիւնքի Էրմէնիւեր՝ թաղթիւ վէ եա թէ՛նճիբ օլուհաճագ օլուրլար իտէ սէրվէթիւերի մէմլէքէթտէ գալաճաղընը վէ պուհնտան քէնտիլէրինին Ֆէվգէլատէ իսթիֆատէ թէ՛նմին իտէճէքլէրինի հիսապ իտիյօրլար իտի . պինաէնալէյ՛ հէր կէճէ ծթթիհատ վէ Թէրազըր գլիւպինտէ իճթիմա իտէրէք, խաֆի վէ հարաքէթլի միւզաքէրէլէր իճրա վէ թէտպիւրլէր իթթի- խազ իթմէքտէ իտիլէր :

Օ սըրատա էնգարէտէ իթթիհատ վէ Թէրազըր ֆըրգապը կէյէթը իտարէսինի թէշքիլ իտէն էշխատան պաղըլարը (քի պիղ պու խուսուստա թարիհի էսամիյի լիւզուճարը առա իտիյօրը) էնգարէ Էրմէնիւէրինին թէ՛նճիբիտէն սարֆը նա զար օլուհմասը հազգընտա ըսրար էյլէմէք կիպի պէօլիւքիք իղհարընտան հալի գալմամը իտէլէր տէ , տիկէր վիճտանաղը- լարը իլզամա մուվաֆիազ օլամաղլար :

Պինաէնալէյ՛ հուսուլը մագոստա մանի թէշքիլ իթմէք- տէ օլան վալի Մազհար պէյի ազլ իթտիրմէք սուրէթի իլէ իշէ միւպատէրէթ իթտիլէր :

Վալի Մազհար պէյին թիճարէթ իլէ իշթիղալ իթմէքտէ օլտըղընա տայիր պիր եալան թաննի վէ պու եօլտա պիր տէ մանգէր թէրթիպ վէ թանգիմ իտէրէք, կէրէք տաիլիլէյէ զարէթինէ վէ կէրէք մէրքէզը ումուճիյէ իրալ էյլէտիլէր :

Այնի գէմանտա, միւշարիլէյ՛ Մազհար պէյ մէմուրի- յէթտէ իպգա իտիլտիքճէ Էրմէնիւէրին իմհարնա իմքեան հոտըլ օլամայաճաղընը մուրախխատը մէսուլ մէրգուճ Նէճա- թի իթթիհատ վէ Թէրազըր ճէմիլէթի, Սթանպօլ մէրքէզը ումուճիսինէ տէ այրընա իշար, վէ Մազհար պէյին էտէրնալ ազլինի թալէպ վէ բէճա էյլէր :

Չաթէն Անատօլուլը պաշտան պաշա տէվը իտէրէք պիր թագըմ թէրթիպաթ վէ թէշքիլաթը մախուսէ եարմըլ օլան մէրքէզի ումուճիտէքի Պէհաէտտին Շաքիր վէ Թօրալ Աթըֆ կիպի խուհարլար թապիի պուհա միւսատտէ իտէմէզլէր իտի . պինաէնալէյ՛ միւշարիլէյ՛ Մազհար պէյի տէրնալ իշ-

տէն էլ չէքտիրպ, Աթըֆ պէյ նամընտա վախշի թապիյաթլը , ճէլլատ թըյնէթլի խուհար վէ դատտար պիրիսինի վալի, վէ շու թատատա իթտիկիմիզ սըֆաթլարը ճամի օլմագլա պէրա- պէր այնի գէմանտա, զիւպպէ, օյնագ, միւտահին վէ ալչագ Պէհաէտտին նամընտա պիրիսինի տէ բօլիս միւտիրի թալին վէ իղամ իթտիլէր :

Պուշարը ինթիխապ իտէնլէր, ալտանմամըլ իտիլէր, պու խապիպէր այրը այրը իքի ճիմէ թագսիմ օլուհմըլ մէն- ֆուր պիր բուհ թաշըյօր իտիլէր, չէօմլէք եուվարանմըլ զարաղընը պուլմըլ իտի : Նէ դարիպ տիր քի եըրթըճը ճա- նավարլարտա պիլէ թէսատտիւֆ իտիլէմէյէն բէք վախշի պիր խուհարլըք, շու ինսան սըֆաթընտա խալգ օլընմըլ մախուզլարտա մագիյատէթէն մէվճուտ իտի :

Պու խապիպէրին էնգարէյէ միւվատէլէթինտէ իլք էշ- լէրի, Էրմէնի վէ Էրմէնի-Պաթօլիքլէրի իշիւն սէյաճաթը մէն իթմէք օլտու . չէօյլէ քի պուշարտան հիլ պիր ֆէրտ, հէր հանկը պիր սէպէպ տօլայըսը իլէ օլուրսա օլտուճ գաթի- յէն Սթանպօլա կիտէմիյօր իտի :

Պիր թարաֆտան մէրզուճ Աթըֆ վէ բօլիս միւտիրի Պէ- հաէտտին իլէ մուրախխատը մէսուլ Նէճաթինին տախմա թէ- մատա պուլընարագ, թագթիլ վէ թէ՛նճիբ մուհաթէլէսինին սուրէթի իճրատընը զարարաշտըրմագոտ օլտուզարընըն իշիտիլմէսի, տիկէր թարաֆտան ճիլար վիլայաթ Էրմէնի- լէրինին տիւշար օլմագոտ պուլընտըղարը ֆէլաքէթի միւտ- հիլէնին խապէր . ալընմագոտ պուլընմասը՝ գէվալը Էրմէնի- լէրին հուզուրը վէ բանաթընը սէլպ իթմիլ, քիմէտէ ույգու պիլէ գալմամըլ իտի :

Ի Լ Ք Ի Ճ Ր Ա Ա Յ

1915 սէնտեմբեր Թուրքիոյն զն սէքիզիննի կիւնիւ Երմէնի վէ Երմէնի-Գաթիկի քլէրին իլէրի կէլէնկերինն բոլիպէր կիտուպ, «հիւքիւմէթտէն սիզի իսթիյօրլար» տիյերէք պոււնլարը հիւքիւմէթէ ճէմ, վէ միւթէվէֆա պին պաշը Հաֆըզ աղանն հիւքիւմէթ գօնաղը ճիվարընտաքի խանէսինն հապա իթիլէր:

Պիր թարաֆտան տա բոլիպէր կիճէլէրի գաբուլարը վսւրարաք, Երմէնի Երքէքլէրինի եաթազլարընտան չըգարըպ, եալըն այաք, պաշ աշըք, հիւքիւմէթէ կէօթիւրիւպ հապա իսթիյօրլար իսի:

Իւշ կիւն դատար տէվամ իթիշ օլան շու իճրաաթ նէթիյճէսի օլարաք, իւշ եիւզ գատար էշխաս թէվգէֆ իսիլմիշլէր իսի:

Ճազաթ հէր նէ կիպի պիր միւլտահազայա մէպնի իսէ 4 պէշ կիւն սօնրա Երմէնի-Գաթիկի քլէրինի քեամիլէն սէրպէսթ պըրագտըլար, վէ Գաթիկի քլէր էօթէտէն պէրու հիւքիւմէթէ գարշը սատագաթ իլէ թէմայիւզ իթմիշ օլտուզլարը իշիւն հիւքիւմէթի ատիլէնին տաթի պոււնլարը մուհաճիրլիքտէն իսթիւնա իթմիշ օլտըղընա տայիր պիր շայիա չըգարտըլար:

Հաթթա եալանտա վէ ութանմամազլըգտա օ տէրէճէտէ իլէրիյէ կիթիլէր քի Երմէնի-Գաթիկի միւրխասասը Պահապանեան Գրիգոր սէրբիսկոպոս էֆէնտի պիր գաշ բահիպլէր վէ պազը միւթէնայիզան իլէ վալի Աթրֆա պիլմիւրաճաա « օլ սըրատա Չանագ Գալէտէն վիբուտ իթմէքտէ օլան մէճ « բուհլարըն թէտապիլէրի զըմնընտա բահիպլէրին մէշնուք « Մանասթըրընը, վէ տահա սալը պազը Էմաքինի միլլէթի, « հիւքիւմէթին թահթը էմրինէ վազ իթմէքտէ օլտուզլար

« բընը, վէ հիւքիւմէթէ աճիզանէ պիր խըտմէթ օլմագ իւզ « բէտէ պուրալարտա թէտապի օլընաճագ մէճրուհլարըն եա « թագ շամաշըր վէ ինթիյաճաթը սաիրէլէրի միլլէթ թարա « Փընտան տէրէօնտէ իսիլմէքտէ օլտուղընը արզ իթիլէր:»

Վալի Աթրֆ պոււնտան Ֆէվգէլատէ մէմուռն վէ միւթէնպիր օլտըղընը պէյանլա պէրապէր Պահապանեան Գրիգոր մէրլատտա էֆէնտիյէ իսթապէն:

— Մէրիտաս էֆէնտի, պէօյէ գուզու կիպի պիր ճէմաաթըն բէիսի բուհանիսի պուլընտըղընըգտան տօլայը, սիզի անսամիմ թէպրիք իտէրիմ. հէրքէսին քէմալը իթմինան իլէ իշ վէ կիւճիւ իլէ մէշղուլ օլմալարընը, վէ հիւքիւմէթին ճուար հագգընտա հիշ պիր սուի նիյէթի օլմայուպ, սատագաթ վէ ուպուտիյէթլէրինտէն տէ սօն տէրէճէյէ դատար էմին պուլընտըղընը, սէլամըմ իլէ պէրապէր թարաֆըմտան ճէմաաթընըա թէպիլիզ իսիլիզ. վազաա հիւքիւմէթ պիր թէտապիլի ինթիյաթի օլմագ իւզրէ, մաղաննաի սուի էրպապընը մէմիլէքէթտէն թէպիսիս իթմէք թատապվուրընտա իսէ տէ, ճէմաաթընը հէր տիւրլիւ շաիպէտէն միւարրա պուլընտըզլարը իշիւն թապիի պոււնլար հազգընտա պիր ֆիքըր մէվգուի պահա օլամազ. միւթէրին վէ հիւքիւմէթին ատալէթինտէն էմին օլունըգ. վէ ճէմաաթընըգա տա պու եօլտա թէլիզինաթտա պուլընընըգ տա զապալըլար լուզումարըզ եէրէ տիւլարը թէլաշ վէ էնտիշէ օլմասընլար տէտի:

Մէրիտաս էֆէնտի պու ճիւմիլէրի էնայիյէ թէֆհիմ վէ թէքթար իլէ գօրգուլը պէր թարաֆ իտէրէք հէր քէսին իշիլէ մէշղուլ օլմասընը թապիյէտէ պուլընտը:

Պու սըրատա հապախանէտէ միւրէպպէտէն գալէպէնտիկէ վէ եա քիւրէյէ մահքիւմ նէ գատար ճանի վէ գաթիլ վար իսէ ճիւմիլէսինի տէ հիւքիւմէթ սէրպէսթ պրապըր վէ սիւահ վէրմիշ իսի:

Ճաթիլիյէ նէզարէթինտէն կէլմիշ օլան էմը, Երմէնիլէրին իմասը մէալինտէ օլտուղընտան, սիկէր պիր չօգ մա-

հալէրտէ օլտուղը միսիւլու, էկէր մէմլէքէթիմիդ Էրմէնի-
 լէրինին տէ թագթիլի նիյէթ իտիլմէյոււպ տա, թէնճիրի իլէ
 Իքթիֆա խոիլմիշ օլսա իտի, Էրմէնի Գաթօլիքլէրի կիպի
 Օնլար տա Էննաի րանտէ աճլրգ, սէֆալէթ, մէղալիմ ու մահ-
 րումիյէթ նէթիյճէսի իլէ թէլէֆ օլուպ կիտէճէքլէր, վէ
 սէնատիտի իթթիհատըն Էրմէնիլէրի իմնա բօլիթիգասը պու
 սուրէթ իլէ տէ հուսուլ պուլմուշ օլաճագ իտի: Փագաթ
 Էսամիսի պալէատէ արգ օլուսնան Էնգարէտէքի Իթթիհատ վէ
 թէրագղը Ֆըրգասը միւմէսիլ վէ մէմուրլարը պու իմնա
 իշինի տանա վանշիյանէ վէ տանա դատտարանէ պիր սու-
 րէթտէ իթմամը թէսմիմ իթսիշլէր իտի:

Հապսխանէտէքի ճանի վէ գաթիլ մէվգուֆլարը թախ-
 լիյէ վէ թէսիհ իթմէքլէ պէրապէր, պիր թարաֆտան տա
 մէմլէքէթին Վգապատայը վէ Վէֆէ կիրուհընը պիրէր Իքի-
 շէր Իթթիհատ վէ թէրագղը Գլիւպինէ տավէթ վէ պիր թա-
 գըմ թալիմաթ ու թէնպիհաթ իճրա իտէրլէր իտի:

Բօլիսլէր իտէ կիւնտիւզ վէ եա կէճէ էվլէրի պատարագ
 էլէ կէշիրտիքլէրի ներ եաշտաքի Էրմէնի Էրքէքլէրինի թէվ-
 գիֆ իթմէքտէ իտիլէր:

Պու սուրէթլէ հապսա իլգա իտէպիլմիշ օլտուղլարը Իքի
 եիւզ նուֆուսը սիւթէճաժվուզ Էրմէնի Էրքէքլէրինի սէնէի
 մէղքիւր Յուլիս մանը նիհայէթլէրինտէ պիր կէճէ իւք բօս-
 թա օլարագ սէվգ իթտիլէր:

Ի Լ Ք Բ Օ Ս Թ Ա

Պէշինճի գօլ օրտու թէճնիգաթ անպարընտան ալմըշ օլ-
 տուզլարը ուրկանլար իլէ Իքի եիւզիւ միւթէճաժվուզ պու
 գէվալլը Էրմէնիլէրի, տէօրտէր տէօրտէր սըրալայուպ վէ
 գօլլարընը սըգը սըգը արգալարընտան պիրիպիրինէ պաղլա-
 յարագ, կիճէլէյն արապալարա պիլ իրքեապ, Էնգարէտէն
 օթուղ պէշ գըրգ քիլօմէթրօ պուտը մէստֆէտէ պուլընան
 Պալա գազասը եօլու իւզէրինտէ քեաին Պէշնամ նամ գարիյէ
 ճիվարընտաքի Գուլուզճը դատէ Զիյա պէյին թանթը թա-
 սարուֆընտա պուլընան օրման տէրուհինէ իախալ իտէրլէր:

Ագտէմճէ իյճապ իտէն թէտարիքեաթ իսթիքմալ իտիլ-
 միշ վէ ներ շէյ հաղըրլանմըշ օլտուղը ճիհէթլէ, պու պէտ-
 պախթլար օրմանա իտիալ իտիլմէլէրինի միւթէագըպ, օրա-
 տա մէվճոււս պուլընտըրըմըշ օլան պիր սիւրիւ վանշի գա-
 թիլլէր թարաֆընտան դամա, պուչագ, նաճագ վէ տանա
 պուլարա միւմատիլ ալէաթը գաթիլէ իլէ վէ գօլլարը տախմա
 պաղլը օլտուղը հալտէ իթլաֆտ պաշլանըրլար:

Բօլիս գօմիսէրլէրինտէն սագալլը Իպրանիմ շու գըթալը
 իտարէ վէ գօլլարը պաղլը ինսանլարը իթլաֆտան սէպաննէ
 պիր մանգուզիյէթ հըսս իտէն օ ճանվէրլէրէ թալիմաթ իթա
 իտէր իմիշ:

Ժանտարմա եիւզ պաշլարընտան Բանի պէյին տէ շու
 գաթլը ամ մուամէլէսինէ նէգարէթ իթմիշ օլտուղը պագըլա-
 րընճա իտտաա իտիլմէքտէ իտէտէ, պիզ պուհըն տէրէճէի
 սընէթիին գանաթպախշ պիր սուրէթտէ թանգիգ իտէմէմիշ
 օլտուղըմըրտան պու պապտէ գաթի պիր Ֆիքրէպէյան իտէ-
 մլլօրըզ:

Պիզ օ հէնկեամբ վահշէթ Էնճամոտ թապիի հազըր պու-
 րնմամըշ օլտուղըմըզ իշիւն, օ զավալըրա գարը օ մէհուվֆ
 օրմանտա միւտհիշ ճանավարլար թարաֆընտան իճրա իտիւ-
 միշ օլան վէ էմապիինէ գուրուընը վուսթատա պիլէ էնտէր օ-
 լարագ թէսատուֆ իտիլէպիլէն, զուլմ ու վահշէթի, խէպա-
 սէթ ու ճինայէթի պիհագգըն թարիֆ ու թավսիֆտէն աճիզիզ .
 պինասէնալէյն քէյֆիլէթի զաթիէ պիզզաթ իշիթրաք իթմիշ
 օլան պազը էտանի վէ էսաֆիլին մազամը թէմէտտիւհտէ
 վուգու պուլան իֆատաթընըն հիքեայէսի իլէ իքթիֆա իտէ-
 ճէյիզ . պուշարըն իֆատէլէրինէ հազարէն

Պու իքի եիւզիւ միւթէճավուզ պուլընան վէ գօլլա-
 րընտան պիրիպիրինէ րապթ իտիւմիշ օլան էրմէնի էրքէք-
 լէրի մէզքիւր օրման տէրուհինէ իտիալ օլուընըզ իթլաֆ-
 լարը իշիւն էվվէճէ ճէլպ վէ ճէմ իտիւմիշ օլան գաթիւ-
 լէրէ թէսլիմ օլուընըլար :

Օ հապիսլէրտէ համիլ պուլընտըզլարը պալթա, գամա,
 եաթիաղան վէ սաիրէ . իլէ գաֆա, կէօզ, սուրաթ, կէօյիւս
 նէրէսի րաթ կէլիրսէ ուրմաղա պաշլարլար :

Պու տէօրթէր տէօրթէր պաղլանմըշ պէտպախթլարտան
 պիրիսի պէյնինէ էնտիլիլէն պիր պալթա տարպէսի իլէ անը
 վահիտտէ թէլէֆ օլուր երգըլըր . պիր տիկէրի, գալպինէ
 սօղրու համլ իտիլէն գամանըն թէէսիրի իլէ աճը աճը ֆէո-
 եատ իտէրէք չըրըրնմաղա պաշլար . իւշիւնճիւսինին գար-
 չըսընտա, տահա վահշի թապիյաթլը, տահա թաշ եիւրէքլի
 պիրիսի պուլընըպ, գուրպանը զատրի օլաճագ պէտպախթլը,
 անի պիր էօլիւմ իլէ իթլաֆը, խըրօը սէպպաննէսինին թէս-
 քինի իշիւն ղայըր քեաֆի ատտ իտէրէք, իպթիտա կէօզլէ-
 րինի օյմագ սուրէթի իլէ թաթմինի վահշէթ իտէր . սըրա-
 տաքի տէօրտիւնճինին գարչըսընա տիքիլէն խունխար իսէ,
 հէր շէյտէն էվվէլ գաթլ իտէճէկի ատէմին բարմաղընտաքի
 ալթուն նըշան եիւզիւկիւնի ալմագ սէվտասը իլէ էճանէն
 բարմագլարընը քէսէր :

Գօլլարընտան պիրիպիրինէ պաղլը օլան պէտպախթլար-
 տան պիրիսի էօլմիւշ . տիկէրի ճան հէվիլ իլէ չըրըրնմագատ,
 պիր տիկէրի կէօզլէրինին օյուլմասընտան հըս իթտիկի աճը
 տօլայըսը իլէ ճանխարշ ֆէրեատլար չըգարթմագատ, վէ օ
 պիրիսի իսէ իթլաֆ օլունմագ նէօվպէթիինին քէնտիսինէ կէլ-
 մէքտէ օլտուղընը, հէր տիւրլիւ էլէմլէր իլէ հըս իտէրէք,
 խըլգէթի քեախնաթտան պէրու էմալի նամէսպուզ շու վահ-
 շէթ, շու ճինայէթի, կէօզլէրինտէն եաշ ագմագտ վէ քիլիթ-
 լէնմիշ տիւլէրի արասընտան պիր շէյլէր մըրըլտանմագատ
 օլտուղը հալտէ, նէվմիտանէ պէքլէմէքտէ իմիշ :

Շու սուրէթ իլէ թէլէֆ իտիլէն էշխաս արասընտաքի
 պազը մէթիլէրի զէվճէսինէ սօն սէլաւլար եօլլար . քիմի
 նշանլըսընա էվվէտա պազըրըր . քիմիսի ճիշըրարէ եավրու-
 լարընըն իտիլէրինի գիքը իտէրէք պուշարը գուճագլայօր
 կիպի հալլէր եարար . վէլհասըլ իպլիսլէրին պիլէ թէհամիւլ-
 իտէմէյէճէկի պիր վալիլա վէ ինիլթի, վէ պիր ֆիղան ու
 ֆէրեատ տըր ուշիուզա չըգար, վէ շու զըթալը իտարէ իտէն-
 լէր իսէ, շու մէնզարէի վախշէթ ինթիվայը պի հըս վէ պիւս
 թէէսիր սէյր ու թէմաշա իթմէքլէ պէրապէր, գաթիլէրէ
 գարչը մազամը թէշճի վէ թէշվիգտէ արա սըրա ճհա սալա-
 նըմ » «վուըրն եիլիթլէրիմ » կիպի սէօզլէրտէ պուլընըլտը
 իմիշ :

Կէրէք կազէթա իլէ, վէ կէրէք քիթապ իլէ պու վու-
 զուաթը հիքեայէ իթմիշ օլան պազը մուհարրիլէր, շու իլք
 գաֆիլէտէ իթլաֆ իտիւմիշ օլան մէշհուր տավա վէքիլլէրին-
 տէն Նէսուքեան Արմէնաք էֆէնտիսին

— Պիզ պիտուշ օլտուղըմըզ հալտէ իթլաֆ իտիյօսընըզ,
 թօրրագ իւզէրինէ տէօքիւլէճէք գանլարըմըզ սիզէ տախմա
 Վլանէթ » տէյու ֆէրեատ իտէճէք տիր :

Տէտիկինի, Սաուլեան Ռուբէն էֆէնտիսին տէ :
 — Պէնի թէլէֆ իթմէյինիզ տէ օն պին լիւս վէրէրէք
 պիր ճամի եաբտըրայըմ,

Տէյու թէքիֆտէ պուլընորդը, Միսքճիեան Օննիկ է-
ֆէնտինին իսէ,

— Էլլի պին լիրա բատտէսինտէ պուլընան սերվէթիմի
թէրք իտէյլմ տէ պէնի էօլտիւրմէյինիզ. տէմիշ օլտուզընը
գալտ վէ պէյան իթմէքտէ իսէլէրտէ պիդիմ թահգիգաթ ա-
միգէմիգէ նազարէն պուլարըն հիշ պիրիսիտէ պիր սէօզ
աարֆ իթմէմիշլէր. եալընըզ մուամիլէյն Արմէնաք էֆէնտի

Պի դայրը հագգըն գանըմըզա կիրիյօրսընըզ

Տիյէ պիլմիշ, պաշգալարընըն սօն սէօզլէրի պալէատա
տախի արզ օլուստորդը իւզրէ սէվկիւլիլէրինէ սէլամտան իւ-
պարէթ գալմըշ տըր:

Հէր նէ հալ իսէ, պու սուրէթլէ իթլաֆ օլուսնան զէվալ-
լուարըն էլպիսէլէրի, բօթիսլէրի, հաթթա չամաշըրլարը
պիլէ գաթիլլէր թարաֆընտան եաղմա օլուստըգտան սօնրա
քիմիսի էօլմիշ, քիմիսի եարը ճանլը, մուգատտէմա ինզար
իտիլմիշ օլան հէնտէքլէր իշէրուսինէ աթըլըպ, իւզէր-
լէրինէ տախի աճը քիրէճ վէ թօրբազ տօլտուրարազ վազի-
ֆէլէրինի քէմալը շէճաաթ վէ միւզաֆէրիյէթիյէ իճրա իթ-
միշ պիրէր գահրիման թավըր իլէ իւշ կիւն սօնրա էնգարէյէ
ազտէթ իթմիլէր:

Շու իւշ կիւն միւտտէթ գարֆընտա, բօլիւլէր հեր թա-
րաֆը թէհարրի իտէրէք, տէրտէսի իտէպիլտիքլէրի էրմէնի
էրքէքլէրինի հապաա իւզա իթմիշլէր վէ պէօյլէլիք իլէ եինէ
ծիւզ էլլի գատար էրմէնի թէվգիֆ իտիլմիշ իտի:

Ի Ք Ի Ն Ճ Ի Բ Օ Ս Թ Ա

Պու սուրէթ իլէ ճէմ իտիլմիշ օլուպ սէվզ վէ իթլաֆ-
լարը մուզարբէր պուլընան պու իքինճի գաֆլէյի օ գատար
ուզազ մէսաֆէլէրէ կէօթիւրմէկի լուզուսաշզ վէ ֆազլա պիր
զահմէթ աոտ իտէրէք, պուլարը էնգարէտէն իքի քիլ-
մէթրօ ուզազտա պուլընան Գայեաշ գարիյէսի ճիվարընա իյ-
սալ իթտիլէր:

Պուսլարտա էվվէլքի գաֆլէ կիպի տէօրթէր տէօրթէր
պիրպիրինէ պազլը իտիլէր. մահալը մէզքիւրէ միւճավիթ
պուլընան «Մամազ» վէ «Կէճիք» գարիյէլէրի քէօյլէրինի
պիր գաշ կիւն էվվէլինտէն մէսէլէտէն խապէրտար իտուպ,
կիճէլէյին կէթիւրմէքլէրի էրմէնիլէրին իթլաֆը իշիւն թէ-
տարիքեաթ իճրա իտիլմիշ օլտուզը կիպի նէֆսի էնգարէտէն
տէ իւճրէթլի վէ իւճրէթսիզ աոտալար թէտարիք իտէրէք
գաֆիլէնին արտընճա կէօնտէրմիշլէր իտի:

Պու իքինճի գաֆիլէյի, մագթէլ իթթիլազ իտիլէն Գա-
յաշ գարիյէսի ճիվարընա կէօթիւրիպ, օրատան ազթարմա
օլան չայըն քէնարընա սիզ չէօքտիւրիլէր:

Կէրէք էնգարէտէն թէրֆիզ իտիլէն գաթիլլէր վէ կէրէք
ճիվար քիւրաքէօյլիւլէրի պու գավալլուարը տա — այնը Պէյ-
նամ գարիյէսի ճիվարընտաքի Գուլըքճըր Զատէնին օրմանը
տէրուսինտէ իթլաֆ օլընան պիրինճի րաֆիլէ միսիլու —
թէլէթ վէ իւզէրլէրինտէքի էշեալը եաղ ա իտուպ, ճէսէտ-
լէրինի տէ գանլար իլէ միւլէմմա վէ հէր թարաֆլորընտա
աշըք եարալար կէօրիւլմէքտէ օլտուզը հալտէ, կէլիլի կիւ-
զէլ օրատա պրազըվէրիլէր:

Ճէսէպլէրին արզ իթտիլի մէնգարէ, օ տէրէճէ միւտէիշ

իմիչ քի, կէօրէնիւերին ազընա խըֆֆէթ կէթիրմէսի բէք ինթիմալ իմիչ:

Գըթալ վազաասընա սահնէ օլան մահալին ճիվարընտաքի Մամազ գարիյէլի, մաէթթէէսսիֆ իտմինի էօյրէնէմէսիկիմիզ պիր չօպան՝ վուգուաթը շու սուրէթլէ հիքեայէ իտիյօր:

« Պէն տաղտա տավար կիւտիյօր իտիմ, սապանա գարչը « Էօմրիւմտէ հիչ իչիթմէմիչ օլտուղըմ գօրգուճն պիր ֆէր- « Է Էստ վէ աճը աճը ինիթիլէր իչիթտիմ. Էվվէլ Էմիրտէ « գօրգուճտանս պուլընտըղըմ Էէրտէ պիւզիւլտիմ գալտըմ, « սօնրա նէ օլույօր օլտուղընը անպամազ մէրազը իլէ թէ- « Է բէյէ չըզըպ էթրաֆըմա պազտըմ. կէօրտիւմ քի Էրմէ- « Է նիլէրի էօլտիւրիյօրլար իտի. օ հալի թարիֆ իթմէք միււ- « Է քին տէյիլ տիր. հալին տէնչէթինէ Էիւրէյիմ տայանմատը- « Է ղընտան տավարլարը սիւրիւպ հէման օրատան ուզազլաչ- « Է տըմ. չէրեէք սաթլըզ մէսաֆէտէն էօֆրիւ էօֆրիւ (*) « Է ֆէրեատլար իչիտիլիյօր իտի. գավալլըարըն հալինէ տաղ- « Է Է Էլար թաչլար աղլատըլար. էօմրիւմին սօնուճու գատոր օ « Է մէնզարէ կէօղիւմտէն կլթմէյէճէք. օ էօֆրիւ սէպէր գու- « Է Էլազլարըմտան չըզմայաճազ տըր. պիլմէմ քի Ալլան պուճը « Է պիզիմ Էանըմըզա պրագաճաճ մը»:

Պալէատէ իտի սէպզ իտէն Քէճիք գարիյէսինտէն Թօբալ շօճա՝ տէմէքլէ մաարուֆ պիր շախ տա շու Էօլտա թարիֆ իտիյօր:

« Էրմէնիլէրի իթլաֆ իչիւն կիճէլէյին Գայաչ գարիյէսի ճիվարընա կէթիրէճէքլէրինի վէ՝ գաթլէ իչիթիրաք իտէճէք քէօյ տէլիգանլըլարընա ճար մէճիտիյէ իւճրէթ վէլիլէճէ- կինի պիր կիւն Էվվէլինտէն պիզէ իսպէր վէրտիլէր: Քէօ- յիւմիւզիւն տէլիգանլըլարը հազըրլանըլար իտի. պէնիմ Է- վիմտէ տէ պիր օտուճ նաճաղըմ վար իտի. պուճը կիճէ պի- լէտիմ. վէ սահէր վազթընտա ճիւպպէմին ալթընտա սագլա-

(*) Էօֆրիւ՝ տէնչէթլի գօրգուլու մանասընտա տըր:

յարազ, քէօյտէն չըզըպ թային օլընան մահալէ վարտըմ. Էրմէնիլէրի կէթիրմիլէր վէ չալըն քէնարընա տիզ չէօք- տիւրմիլէր իտի. բօլիսլէր, ժանտարմալար վէ պիր չօզ տա չէնիթ տէլիգանլըլարը վար իտի:»

«Իօմիսէր Սագալլը Իպրանիմ էֆէնտի իլէ գօնուչտըմ. Իպրանիմ էֆէնտի պիզէ: «Պէն սպտէսթ պօզաճազ կիպի պուրատան այրըլըր վէ պիր տապանճա աթարըմ. սիզ սիլան սէսինի իչիտիլէրէ պուճըլարը գաթլէ պաչլարսընըզ» տէտի վէ Էլինէ պիր ըպըզ ալըպ գալապալըզտանս պիր ազ այրըլտըզ- տան սօնրա պիր ազըզ տապանճա պօչալթտը. պիզ տէ Էր- մէնիլէրի իթլաֆա պաչլատըզ. պիր ֆիզանս պիր ֆէրեաճ տըր կիտիյօր իտի: Էրմէնիլէրտէն պիր չօզլարընըն տիլէրի գօրգուճընտան քիլիթլէնմիչ իտի. սուտապլարընը ա- չուպ տիլլէրինի կէօթէրէրէք սըրըտըլօր կիպի Էալվարըլօր- լար իտի. քէօյիլիւլէր ուլաչընճայա գատար պէն պէչ գատար Էրմէնի էօլտիւրմիչ իտիմ, սօնրա Էօրուլտըմ. Էլիմտէքի նա- ճազը չայա պիճուպ պիր սէօյիլու ազաճընըն ալթընա օթուր- տըմ. կէրէք չէնիրտէն կէլմիչ օլան տէլիգանլըլար վէ կէրէք քէօյ տէլիգանլըլարը Էրմէնիլէրին ճիւմիտիլի տէ թէմիզլէ- տիլէր. հիւքիւմէթ Էմր վէրտի պիզ տէ Էաբտըզ, վէպալը վար իսէ ճուլարա այիս տիր:

Պիզ շու հիքեայէլէրէ պիր միւթաալա իլալէսինի շախտ ստտ Էտիյօրըզ չիւնքի վուգուաթա պիզգաթ շահտ օլմուչ օլանլարըն իֆատէլէրինէ միւթաալա իլալէսի ճուլարըն էնէմ- միլէթինի թէնքիս իտէր գանն իտէրիզ. Էսլընըզ օ մէնզարէի Էնլէազը նազարլարընտա թէճէտիւմ իթտիրմէլէրինի գա- ըրինի քիրամտան բէճա իլէ իքթիֆա իտէրիզ:

Նէ հալ իսէ, պիլախէրէ տէր սէսթ իսէպիլտիքլէրի Էր- մէնիլէրի տախի իլէնէ պուլսուրէթլէ իթլաֆ իթտիքտէն սօնրա մէմլէքէթտէ ճն պէչ Քպին գատար պիր սիւքիւնէթ հիւքիլէրմա օլմուչ իտի:

ԷՐՄԷՆԻ-ԳԱԹՕԼԻՔԼԵՐ

Պիր չօգ իթթիհատճըլար Գաթօլիքլէրէ պիր շէյ օլմայա-
 ճաղընա տաիր նամոււլարը եվլատլարը իւղէրինէ պին տիւր-
 լիւ եէմինլէր իտիյօրլար իտի. ֆագաթ պիզ պու եէմինլէրէ
 գաթիէն իթիման իտէմէյօր վէ միււմին տէյիլ միււթէրին օ-
 լամայօր իտիք, չիւնքի Սթանպօլա կիթմէք իթէյէնլէրէ
 սէյեանէթ վարագարը վէրմէմէքտէ օլարզարը կիպի, էրմէնի
 գըթարլընա պիզգաթ իշթիրաք իթմիշ օլան պագը շէրիլէրին
 գօլլարընա գըրմըզը պաղլայուպ, կէօյա ընդրպաթըն
 թէէմինի պէնանէսի իլէ, վէ բօլիս մոււվինէ նամը ալթընտա
 պոււլարը թէսլիհ իթմիշլէր իտի.

Պիզ էրմէնիլէրին թարզը իթլաֆընը ալաթարիք-իւլ-րի-
 վանէ իսպէր ալմըշ վէ պախուսուս օնլարըն ճաքէթ, բօթին,
 վէ եիւզիւքլէրինի գաթիլլէրինին էլլէրինտէ կէօրէէք տիւ-
 շարը իոււվի վէ տէնշէթ օլմուշ իտիք:

Թանըտըզըզը իսլամլարա էրմէնի-Գաթօլիքլէր նագգըն-
 տա այնը իշին իճրա իտիլիպ իտիլմէյէճէյինի սիվալ իտէր
 ֆագաթ ագաթիէնճտէն պաշա ճէվապ այամապ իտիք:

Ինթիմալ քի պոււլարտան պիր չօգլարընըն մալիւմաթ-
 լարը եօգ իտի վէ «Գաթօլիքլէրէ պիր շէյ եօգ տըր» տէ-
 մէքլէ քէնտի գանաաթլարընը սէօյէյօրլար իտի:

էրմէնիլէրին պու սուրէթլէ իթլաֆընտան պիր գաշ կիւն
 սօնրա իտի, պիր ազշամ իւղէրի Պալրզ բագարընտա շէյի
 գառէ Շէմնէտտին էֆէնտիէ թէնատիւֆ իթտիմ, քէնտիսի իլէ
 իւլֆէթտէ պոււլընըր իտիմ, հօշ պէշտէն սօնրա:

— Շէմնէտտին էֆէնտի, ընճա իտէրիմ Գաթօլիքլէր
 նագգընտա տա պիր թաաավլուր օլուպ օլմատըղընը պէնտէ-
 նիզէ սէօյէյինիդ:

Տէտիմ, թէպէտիււմ իթտի վէ:

— Սէն ազ չօգ գէքի պիր առէմ օլատըղըն նալտէ պու-
 նու սիվալէ լուգոււմ կէօրտիւլիւնէ թէնաճիւպ իթտիմ. նա էր-
 մէնի նա էրմէնի-Գաթօլիք իքիսի տէ պիր տիր. թապիի օն
 պէշ կիւն սօնրա տա սիզէ...

Տէտի. տօնա գաարմ, վէ պաշգա պիր սէօգ թէֆէվվիւ-
 հիւնէ միււգթէաիր օլմայուպ ալրզ, ալրզ եիւզինէ պագմայա
 պաշլատըմ:

Բէք իլէրույէ կիթմիշ օլտուղընը, ֆէնմ իթմիշ, եա-
 իօա տիւշար օլտուղըմ նալի եէէն իշթիմալի թէնատիլէ լու-
 գու մ կէօրմիւշ օլմալը տըր քի:

— Լաթիֆէ իթտիմ, վէ սէնի գօրգութմապ իչուն էօլլէ
 սէօյէնտիմ, միւթթէֆիգիմիզ պուլընան Աւսթրիա տէվլէթի
 քեամիլէն Գաթօլիք օլտուղը նալտէ հիշ Գաթօլիքլէրէ էլ
 ուղատըլը՞ր մը.

Տէյու իլազէ էթտի:

Յագաթ պէն էվվէլքի սէօղիւն ճիտտիլէթինէ, սօնրաքի-
 նին իսէ թանֆիֆի մէյուսիլէթ իշիւն սարֆ իտիլմիշ օլտու-
 ղընա գանաաթ նաար իթմիշ իտիմ, այրըլարզ:

Թաշ խան ճիվարընտաքի Աալաթիա գանվէնանէսինէ
 տօղրու կիթտիմ, Մագնար պէյ գատէ Նիհատ պէյլէ, պալճը
 Իսմալիլ աղա չայխաննէ գարուսընըն էօնիւնտէ պիրէր սան-
 տալեատա օթուրույօրլար իտի:

Ճանլարընա թէքարրիւպ իտինճէ կիւլմէյէ պաշլատըլար.
 Նիհատ պէյ տէ:

— Շաղըր օլ օն պէշ կիւնէ գաաար սիզ տէ կիտիյօր-
 սոււնըզ, տէտի:

Մէյեր Շէմնէտտին էֆէնտի պէնտէն այրըլտըգտան սօն-
 րա, պոււլարը կէօրմիւշ վէ արամըգտա ճէրեան իտէն սէօյ-
 լէրի անլատըզ, պէնիմ օն տէրէճէ գօրգմըշ օլտուղըմը տա
 իլազէ իթմիշ իմիշ տէ, պէնի ալայա ալրյօրլար իմիշ:

Մոււսաիլէյն Նիհատ պէյ իթթիհատ վէ Թէրագգըյա միւ-

խալիֆ ֆերզատան պուլընտըզը կիպի շաիր վէ ճիտտի պիր շախա իտի. քէնտիտի իլէ էօթէտէն պէրու միւնտտիպէթիմիզ վար իտի վէ քէնտիտիսնէ էմնիյէթ իտէպիլիբ իտիմ, պինտէն-պլէն:

— Նինատ պէյ բէճա իտէրիմ իթիինզայը պէրթարաֆ իտինիլ, մէտէլէ լաթիֆէ գալտըրմայաճազ աէրէճէտէ ճիտտի վէ էնէմիլիյէթի տիր. շիւնքի պունտա մէվզուի պանն օլան հայաթ եա մէմաթ արը. մէվտուզ պիր մալիւմաթընըզ վար իտէ պանա պունտան պանն իտէնիլ: տէտիմ:

— Վալլահ իւլ ալիմ պիլմէյօրըմ, պիլիմ Շէմնէտաթինին խապէրի օլուր, պէն խաֆիլիյէն օնտան թանզիլզ իտէյիմ տէ սանն սօնրա մալիւմաթ վէրիբիմ, տէտի. Շէմնէտաթին էֆէնտի հէմ տայըզատէսի վէ հէմ տէ գաթիմ պիրատէրի իտի. վէ իթթիհատ ճէմիլիյէթինէ մէնտուզ օլտուղընտան մէտէլէտէն մալիւմաթը օլմաուր լաղըմ կէլիբ իտի:

Պէն Նինատ պէյին վէրէճէյի խապէրէ ինթիլար իլէ պէրապէր, աիկէր թամըտըղըմ իպլամլարսան տա թանզիլզի մատա-տէյէ ուղրաշըյօր, վէ ֆազաթ միւմքին տէյիլ պրնէթի պիր մալիւմաթա տէսթրէն օլամայօր իտիմ, մամաֆի հիւքմֆէրմա օլան սիքութտան տա պիր ֆուրթընանըն գարիպ իւզզուհուր օլտըզը անպաշըլըյօր իտի:

Պիրի պիրինտէն տանա գաապէթիլի կիւզէր եէքտիկէրլինի թէազիպ իտիյօր, ֆազաթ էլան Գաթօլիքլէր հազգընտա պիր մուամէլէյէ թէշէպպիւն օլունմայօր իտի:

Հէր հանկի պիր էնտիշէ սաիգէսի իլէ իտէ, կէրէք վազի Աթըֆ վէ բօլիս միւտիրի Պէհաէտաթին, վէ կէրէք մուրախ-խաւթ մէտուլ Նէճաթի պու խուտուտա պէպիւք պիր քէթումիլիյէթ պէսէյօրլար իտի:

Մէվսիմ հազ օլտուղընտան մէմլէքէթիմիլին սաթէթի գաաթիմէսի իւզրէ, էհալինին գըտըր ազամը պազլարտա պուլընըյօրլար իտի: Ֆազաթ էրմէնի էրքէքլէրինին սէվզ իտիլմէսի իւզէրինէ էրքէքաիզ գալմըշ օլան աիլէլէր շէնրէ

ապտէթէ շիթապան օլույօրլար, վէ Գաթօլիքլէրին տէ Բօրլանաճաղը թէվաթուր պուլմըշ օլտուղընտան, պու աիլէլէրտէն սազըլարը տա գասապայա նազլ իտիյօրլար իտի:

Ֆազաթ վալի Աթըֆըն էմրի իւզրէ, բօլիպէր եօլլարտա թէսատիւֆ իթիթիքլէրի էհա արապալարընը կէրույէ շէվիրիյօրլար, վէ հէր քէսին բաճաթինա սազմաարնը վէ շու հէյէճան ու թէլաշըն նապէճա վէ պէյնուտէ օլտուղընը իշաէ իտիյօր, վէ ազտէմճէ սէվզ իտիլմիշ օլան էրմէնիլէրին Պրրշէնրի վէ Նօզգաս կիպի սանճազլարա թազսիմ իտիլմիշ օլտուղլարընը, վէ հաթիտա պունպարն պիր շօզլարընտան մէքթուզլար պիլէ կէլաիլինի իլան, վէ Կարապէս, Արմէնակ կիպի իմզալար իլէ պազը թէլիլրաֆլար թէրթիպ իտէրէք էֆքեալը ումումիլէյի իզֆալէ չալըշըյօրլար իտի:

Պու արա տա Սիյանհան ձօրճի էֆէնտի Տէրտասաթէթէ կիտէպիլմէք իւզրէ-սէյանաթ վարազաուր աիսընա մուվաֆի-ֆազ օլմուշ, վէ մուամաիլէյնէ սէյանաթ վարազաուր իթաար Գաթօլիքլէր ալէնիլնտէ պիր թասապվուր օլմաարդր գանտաթընը հուտուլէ կէթիրէրէք, հէրսիմիզ տէ ֆէվզէլստէ մէսուր օլմուշ իտիք:

Հէյնաթ քի շու մէսէրրէթ բէք ազ պիր միւտտէթ տէվամ իթտի:

Սիյանհան ձօրճի էֆէնտի, շրմէնտիֆէրէ բաքիպ օլմազ իւզրէ սթասիօնա կիտիպ տէ սէյանաթ վարազաարնը գայա իթտիրմէք իւզրէ սթասիօն բօլիս սաիրէսինէ իպրազ իթտիլիտէ, գօմիսէր վարազապի մէզքիւրէյի էլինտէն ալըպ, մուամաիլէյին սէյանաթընը մէն իտէր:

Շու խապէր սիւրաթը սաիգա իլէ օրթալըզա եալըրըզ, ճիւմիլմիլի եէնի պաշտան խէֆվ ու թէլաշա տիւշար, վէ գարը նապալը մէյուսիլէթէ կիրիֆթար էլլէմիշ իտի:

Պիւթիւն էհալի, հէր իշինի թէրք իտէրէք, հալընըզ պու մէտէլէ իլէ իշղալը էֆքեալ իտուպ, Շնէ օլաճաղըզ, Շնէ եարաճաղըզ տէյի հայիֆ ու հաաիր պիրպիրիմիզտէն մէտէա ումմազաս իտիք:

Մէքթուպար «սանսիւր» խորվածքտէ օլտուզընտան Սթանպոլտա պազը մագամաթա պիւմիւրաճաա խթիմտաա վէ թալէպի մուավէնէթ գապիլ օլմատըզը կիպի, եօճը վատի- թաաը իլէ մէքթուպ գաչըրմագտա սա կէօնա կէօն թէչիլքէ մէչիւզ օլմատընա պիւաէն, չիչ պիր աիւրիւ թէչիլպիւ- սաթա թէվէսաիւ իտէմէյէրէք գարսնա տիւշմիւշ գուշ կիպի չըրըրմագտա խոիք:

Վագըա, թալիլէրինին պիր լութիքը մախսուը, եախօտ թէսատիւֆին պիր ճիլվէսի օլարազ, օ սըրալարտա Տէրտաա- տէթտէ պուլընմագտա օլան Երալան կիւլեան Յովսէփ վէ Աի- յաճեան Օննիկ էֆէնտիլէրէ, Վաղլար գօգմագ իւզէրէ տիր, օրատա պիր թէապիր տիւշիւնիւնիւզ, վէ սէրիան իճապընա պագընըզ» կիպի բարօլալը թէլէկրաֆլար քէչիտէ օլուշըջօր խոի իտէ տէ սատրա շիֆապախշ պիր ճէվապ ախըրնա մու- վաֆֆագ օլամամաքտա խոիք. չիւնքի եա պուշլար միւր- սիլի էլի՛նն եէաիսէ վասըլ օլամամագտա վէ եա տա մումաի- լէչիսնըն Սթանպոլտա միւրաճաաթտա պուլընտըզլարը մա- գամաթ վէ եա էչիսատտան պարիտ պիր մուամէլէ կէօրմէքտէ վէ եախօտ տա բէք լազայտանէ գարչըլանմագտա խոիէր:

Պու տէրէճէ շէտիտ թաղեիգաթա բաղմէն, տուլունը ումումիլէ մէմուրլարընտան Լէնն էֆէնտի եէտի իլէ պիր, վէ սաքէր Սագահնն Մ. Անտօն վասըթատըլլա տա պիր պաչգա- քի ճէման իքի գըթա մէքթուպ իլէ մէրիստա Պաճապանեան Գրիգոր էֆէնտի Տէրտաաաթէթտէքի էրմէնի Գաթօլիք գալմու- գամը էֆէնտիէ, Գաթօլիքլէրին տէ թէչիլքէտէ պուլընտըզ- լարընը վէ շու Նալին մէնի զըմնընտա թէտապիրի աճիլէ իթթիխապընը իշար վէ բէճա էլլէմիշ խոի իտէ տէ իլէրուտէ կէօրիւլէճէյի վէճճ իլէ Մօնսէնեօր Տօլչի ճէնապլէրի վատը- թատըլլա միւրաճաաթ օլընան մագամաթ, Գաթօլիքլէր Նազ- գընտա գաթիէն պիր շէյ օլմատըզընը թէչէմին իթմիշլէր խոի:

Ֆիլվազը, էնգարէտէքիլէր տէ, Գաթօլիքլէր Նագգընտա չիչ պիր սուի ֆիքիը օլմատըզընը պէյան վէ թէչէմին իթ-

մէքտէ խոի իտէլէր տէ, տէմիր եօլու կիւզէրկեանընտաքի Սին- ճան քէօյ, Մալի քէօյ, վէ Բօլաթլը սթասիճալարընտա պու- լընըպ թիճարէթ իլէ իլթիղալ իաէն, էրմէնի վէ էրմէնի- Գաթօլիքլէրին պիր սէմթի մէճնուլէ սէվզ խոիմիշ օլտըզլարը վէ Նայաթ ու մէմաթլարընտան պիր խապէր օլմատըզը իս- թիխապար օլընտըշ օլտըզը կիպի, միւլնապաթտան, Պալա, Հայմանա, Իսթանօզ, Եապանապատ, Այաշ, Նալլըխան վէ տանա սաիր գասապա վէ մանալլէրտէքի, էրմէնի վէ էր- մէնի-Գաթօլիքլէրին թէպիտ խոիմիշ օլտըզլարը, վէ Նէրէյէ կէօթիւրիւմիշ, վէ Նէ օլմուշ օլտըզլարընըն մէճնուլ գալ- սարըզը պագը արապաճը վէ եօլճըլարտան խապէր ալընմագտա օլտուզընտան պու կիւն տէյիլ իտէ պիր կիւն պիղիմ տէ պու- ֆէլլաքէթէ ուզրայաճազըմըզա պիր չօզլարըմըզ գանաաթը թամմէ Նաալ իթմիշ խոիք:

1915 սէնէսի Օգոտտոտընըն ՉԱինճի սալը կիւնիւ խոի, Պալա գագապը Բէթի մէմուրը Սախա էֆէնտի մէէգուսէն էն- գարէտէ պուլընըջօր խոի. քէնտիսինի մէմուրիլէթի մէզքիւ- լէյէ պու աճիզ թային իթտիրմիշ օլտըզլմ իշուս պանա գար- շու մէտուսըն շիւքրան պիլէրէք, վէ եալան սէօլլէմէյէճէ- յինի իւմիւս իտէրէք:

— Պալա գագապընտաքի էրմէնի վէ էրմէնի Գաթօլիք- լէրին Նէ օլտըզլարընը, վէ էնգարէտէքի Գաթօլիքլէր Նագգ- լարընտա տա պիր թասաթվուը օլուպ օլմատըզընը, քէնտի- սինտէն սիվալ իթտիմ,

— Գասապալարընտա պուլընան ոէքիզ օն Նէֆէր էր- մէնի-Գաթօլիք էրքէլէրինի տէ տիկէր էրմէնիլէր իլէ պիւր- լիքտէ, իքի իւշ սաաթլըզ պիր մէսաֆէյէ կէօթիւրիւպ իթ- լաֆ իթտիքլէրինի, վէ էնգարէտէքի Գաթօլիքլէրի տէ պիր գաչ կիւնէ գատար թօրլայաճազլարընը սէօլլէտի:

Լէճճէմին պիրտէն պիրէ սարաբմատընտան մը, Եօզաա դայրի իթթիլարի սարսըլտըզըմտան մը, Կէր Նէտէն իտէ մու- մաիլէյ՛ն ալթիւսթ օլմուշ օլտըզըմը անլայարազ,

— Սիւզ Բուժ տէյիւմիսինիդ, նէ տէն դորգույորսընըդ, տէյի իւսվէ իթտի. իսմիմին Սիմօն օլմասընտան, պէնի Բուժ պէլլէմիշ իտի:

Կէլիշի կիւղէլ պիր ճէվասպ վէրիպ, մուժախէյնի պաշըմտան սավտըգտան սօնրա, սիննի սէպավէթիմիդտէն պէրու պէրասպէր պէօյիւմիշ օլտըղըմըդ արգատաշըմ, աշնը զէմանտա Բէժիտէ մէսլէքտաշըմ օլան Սպտալեան Վէնսան էֆէնտիշի, Բէժի տաիրէսինին արպասընտաքի գալանըն ալթընա չէքէրէք, Սախա էֆէնտիտէն իսինմիշ օլտուղըմ մալիւմալթը քէնտիսինէ տէ իխպար, վէ նէ կիպի պիր իսթիթը հարաքէթ իթիթիխազ իթմէքլիշիիդ լազըմ կէլիճէյինի իսթիֆասը իթտիմ:

Պիր չօգ միւտավէլէի էֆքեարտա պուլընտըդ, պիր իքի չուվալ էքմէք ալուպ ճիվար տաղլարտա պիլտիիմիդ մաղարալարտան պիրիսինէ իլթիճա իթմէյի, եախօտ իսլամ էլպիտէի իքտա իտէրէք, կիւնտիւզլէրի ույուլարագ, վէ կէճէլէրի տաղտան տաղա աշարագ, Սիմանպօլա գարար Ֆիրարը տիւշիւնտիք, Փազաթ պուճլարտաքի իսմիտի սէլամէթ րէք զայիֆ իտի. վէ միւմքին տէյիլ պիր թարիզի նէճաթ վէ իսէլաս պուլամայօր իտիք:

Աթըլըգ պիրզիմտէ թօրլանաճաղըմըդը, վէ տիկէր էրմէնի գարտաշարըմը կիպի իթլաֆ օլընաճաղըմըդը, չէքք ու չէպքէտէն վարիսթէ ստտ իտլյօր իտիք:

Սպշամ րէժիտէն չըգաղըմըդ զէմանա գատար պիր թէտպիրի միւսիպ տիւշիւնէմէմիշ իտիք: Ֆէրտաը կիւնիւ եինէ պու խուսուտաթ թէսթիի էֆքեար իթմէք վատը իլէ պիրիպիրիմիդտէն այրըլտըգ:

Պէն հայաթ իլէ մէմաթ արասընտաքի կիպի դարիպ պիր հալ քէսպ իթմիշ իտիմ. էվէ կէլաիկիմտէ, հիշ պիր Ֆէլաքէթտէն հէնուզ միւթէսիր օլմայաճագ պիր սինտէ պուլընան պիր թէք քէրիմէմին կիւլէ կիւլէ պապա տէյու պօյնըմա սարըլմասընտան օ տէրէճէտէ միւթէսիր օլտըմ քի ազլամամագ իչիւն րէք չօգ ճէպրի նէֆա իթտիմ:

Էօլլւմ, միւէպպէտէն այրըլըգ մուճագգագ կիպի իտի. հէմ նէ Ֆէճաաթէնիկիդ պիր էօլլւմ. նէ տէնէթամիդ պիր իֆիթիլապ:

Չայ իտիլէճէք վազըթ եօգ իտի. իսէլաս իչիւն պիր թէտպիր տիւշիւնէլի, պիր չարէ պուլմալը իտի. զիհիմէ թէպատիր իտէն պին տիւրլիւ մալիթէլիֆ էֆքեարտան հիշ պիրիսինի տէ գալիլի թաթպիդ պուլմայօր եախօտ մուճիպը սէլամէթ ստա իթմէյօր իտիմ:

Խանէմիզին թա գարշընտաքի իսանէտէ պուլընան տալըմ Գառպարեան Օննիկէ իսպէր կէճաւէրտիմ. կէլաի. մէսէլէյի պիլ էթրաֆ անլաթտըմ, քէնտիսի ազմքեար վէ ճէսուր պիր ատէմ իտի. իքիմիդ հալընըգճա արիդ ու միդ գօնուշտըգ. եինէ պիր սէլամէթ եօլը պուլմագարըն ալըրըլտըգ:

Խաթըմա Նիհատ պէյէ միւրաճաաթ իթմէք կէլաի. գաթէն քէնտիսի իշի թաճիդ իտուպ պանա իսպէր վէրմէմի էվվէլիճէ վատ իթմիշ իտի. օ կիւնտէն պէրուտէ քէնտիսինի կէօրէմէմիշ իտիմ:

Կիճէ կէրէյի կիպի հուլուլ իթմիշ. սաաթ ալաթուրքա ազաճըն իքիսինէ կէլմիշ հանի զուրուպտան աշաղը եօգարը իքի սաաթ պիր զէման կէչմիշ իտի:

Ֆէնէրիգ սօգաղա չըգմադ հիւքիւմէթ թարաֆընտան մէն օլընըշ իտի:

Պիր Ֆէնէր ալարագ սօգաղա ֆըրլաաթըմ վէ տօղրուճա Նիհատ պէյին գօնաղընա վարտըմ. սէլամըգ գարուսընը աշուպ եօգարը օտանըն իչէրուսինէ կիրաիկիմտէ պալճը Իսմայիլ աղա իլէ օրման պաշ քեաթիպի Ալի էֆէնտիսին Նիհատ պէյլէ պէրասպէր օթուրմագտա օլտըզարընը կէօրտիւմ. ծնլարտա թանըտղըմ էշիսա իտիլէր:

Ելիմտէքի Ֆէնէրի սէօնտիւրմէքսիզին օտանըն օրթաւընա գօյտում, քէնտիմ տէ եէրէ տիդ չէօքէրէք միւսթէգ պիր սէտա իլէ:

Այլահընըզըն աչգընա, պիր պէնի օլտուն գուլթարընըզ. տէյէպիրտիմ. կէրէք տիւչար օլտաճղըմըզ ազրպէթի միւտ. հիչէ միւլահագասը, վէ կէրէք, հաշատըղըմըզ տագիգէլէրին մահաուտ պուլքնմասը, վէ պախուտուտ հալին վէլրամէթի, աղլամագ իչիւն պէնտէ շէտիտ պիր ինթիյաճ հալ իթմիչ իտի. աղլայօր իտիմ. մուժաիլէյճ Նիհատ պէյին Լէպիտ իւմինտէ վէ Նէման Նէման զըզըմ իլէ պիր սինտէ պիր թէք մախտուժը վար իտի քի վալիտէսի վէֆաթ իթմիչ իտի: Պուչօճուգտա բէտէրինին հանընտա օյնաւագտա իտի:

Մուժաիլէյճին մուհագպէթ վէ հիտարթըր բէտէրանէսինի թահրիք իթմէք էմէլի իլէ:

— Պէնտէ բէտէրիմ, պէնիմտէ պիր էվլատըմ վար. տիւչիւնինիչ Նիհատ պէյ սիգի էվլատընըզտան ալըրըպ իթլաֆ իտէճէք օլտալար տա պանա միւրաճատթ իթմիչ օլտանըզ:

Տէտիմ, պիր թարաֆտան տա հընճկըրա հընճկըրա աղլայօր իտիմ:

մուժաիլէյճ զալգտը էլիմտէն թութարագ պէնի սէտիրէ օթուրթտը. պիր սիկարա վէրուպ:

— Հէլէ շու սիկարայր հաք:

Տէտի քէնտիսիտէ սօն տէրէճէ միւթէէսիր օլմուչ իտի. հաթթա պիր իքի տամլա կէօզ հաշը հանագլարընտան աշաղըրյա եուվարլանտը:

Պիւքեամ կէչմիչ իտի. Նիհատ պէյ հանըմա օթուրարագ:

— Սիմօն տէտի էսարը իւմիտլէր իլէ սէնի իղֆալէ վիճտանըմ միւտատէ իթմէզ. էվվէթ. Գաթօլիքլէրիտէ թօրլայաճագլար վէ պիլմէմ նէ հարաճաղար իմիչ պունը սուրէթի գաթիյէտէ թահգիգ իթտիմ. ֆագաթ սէնի պունտան թախիս իչիւն մաէթթէէսիւֆ պիր չարէ կէօրէմէյօրըմ. տէօրթ տիւրլիւ թէտպիր վարիտի խաթըր օլտպիլիւր. պիրինճիսի, Իօլամ օլմագ. լաքին սիգտէն էվվէլ սէվզ օլընան Լքմէնիլէր արասընտա ինթիտա իթմէք արզուարընը ըզհար իտէնլէրէ ճէէստէ իման օլմաղ՝ տէյէրէք ճէվապը բէտտ

վէրաիլէր. իքինճի թէտպիր սէյահաթ վարագասը ալուպ Սիմանպօլա գաշմագ. Սիյահան ճօրճի էֆէնտիլի կէօրաիւնիգ. իրէնէ պինէճէկի սըրատա սէյահաթ վարագասընը էլինտէն ալարլար. ինչիւնճի, թէպաիլի էլպիսէ իտուպ քէօյտէն քէօյէ կիտէրէք, Սիմանպօլա ուլայմագ, ֆագաթ էսնաի րահտա իլք թէտաիւֆ իտէճէյին ստէմ սէնի էօլտիւրիւր, չիւնքի գատընլարա վարընճայա գատար թէնպիհաթ իճրա իտիտի. տէօրտիւնճի վէ սօն իւմիտ, պիր թալեարէ թէտալիք իտէրէք պունա րաքիպէն ուչմագ, վէ Սիմանպօլա տա աղրամայարագ Չանագպալէտէն էօթէ թարաֆտաքի իմրօզ ստասընտա ելրէ ինմէք, պու տա պիր խայլ. ծոււն լչուն մատամքի եարըլաճագ հիչ պիր թէտպիր հօգ սըր. հիւքմիւ գատէրէ րազը օլ պէքլէ, շուրատա տահա պիր իքի կիւն էօմրիւն գալմըչ իտէ կիթ էվլատ ու ալալինի տօյա տօյա սէվ վէ արզոււնը ալ, մէթին վէ ճէտուր օլ, թօրթաղըն ալթը, իւթիլինտէն տահա րահաթ սըր:

Ս) ղէմանա գատար հիչ պիր սէօլէ զարըչմամըչ օլան օլման պաշ քեաթիպի Սլի էֆէնտի, ասալի պիր թարգտա աշաղա գալգարագ պանա խիթապէն:

— Պիր գարըն իլէ պիր չօճուղըն վար իմիչ, պունլարը ալ պիղէ կէլ. պէն սիգի իքի ալ սաղաթըմ, քիմսէյէ տէ կէօթէրմէմ ըն բարա տա իսթէմէմ, տէտի:

Մուժաիլէյճ օ Ալի էֆէնտի իտի քի շու արգ իթտիյիմ վուգուլթտան իքի կիւն սօնրա Դարա օղլան չարչուարնտա Հալիմ պէյին զանվէլանէսինտէ օթուրմագտա օլտուղը սըրատա, Երմէնի-Դաթօլիքլէրին տէ թօրլանըմըչ վէ քիւմէ իլէ հագախանէյէ տօղրու կէօթիւրիլմէքտէ օլտըզլարընը կէօրիւնճէ, զալէյանը թէէսիւր վէ բիգաթ իլէ պիրտէն պիրէ ալաղա գալգըպ, պիր չօզ իթթիհատճըրըն հաղըր պուլընտարգլարը էօյէ պիր ումուժի մահալտէ:

— Պէօյլէ պիր գարարը վէրէն վէ իմգա իտէն վիւքէլանըն պէն... տէյա քիւֆը իթմիչ օլտըղընտան սօլայը ալ

գալօրն սալպէն իստմ օլունաճազ իրէն պիր չօզ թարափ-
լարտան վալի Աթրփա վուզուպուլան բէճա վէ իլթիմաա իւ-
զէրինէ, մէմուրիյէթիստէն թարտ իտիլմէք սուրէթի իլէ
հազաարնր անճազ գուրթարմայա մուվաֆֆազ օլապիլմիչ տիր:

Նէ հալ իսէ, պէն իւմիտսիզլիք նէթիճէսի օլարազ պիր
ոէօզ թէֆէվ վիհիւնէ միւզթէտիր օլամայարազ ալըզ ալըզ
աիւշիւնիյօր իտիմ:

Պիր ազ տաճա օրտտա գալըզ սիւքիւնէթիմի ազ չօզ
իքթիտազ իթտիքտէն սօնրա, հէր իքիսինէ տէ պէյանը թէ-
չէքքիւր իտէրէք, վէ էօլիւմէ մանքիւմ օլաըզմըզ իչուն օ
անէ գատար պիր գուսուրըմ օլմուշ իսէ ավֆ իթմէլէրինի
բէճա իտէրէք վէտալաչըզ ալըզարմ:

Արթըզ եէվմի թէվզիֆ վէ թագթիլիմիզի հէլէճանը
գալպ իլէ ինթիզար իտիյօր, վէ միւմքին օլտուղը գատար
խաֆիֆ պիր լիսան իլէ տէ, էֆրատը ալիլէմիզի քէյֆիլէթ-
տէն խապէրտար իտէրէք, պազը վէտայա վէ թէնպիհաթտա
պուլընրյօր իտիք:

ԵՐԱՆԻ-ԳԱԹՕԼԻՔԼԵՐԻՆ ԹԷՎԳԻՑԻ

1915 սէնէսի Օգոստօսընրն 27ինճի ճուճաա կիւնիւ աւ-
լէսապան, Էրմէնի Գաթօլիք մէրխասախաննիսինէ բօլիպէր
կիտէրէք, վալի պէյին պիլճիւմլէ բահիպլէրի իլէ պիրլիքտէ
մէրխասա էֆէնտիլի կէօրմէք իսթէտիլինի, վէ պիլա իֆա-
տէի վալթ, բահիպլէր իլէ մաէն հիւքիւմէթ գօնազընա կիթ-
մէլէրինի սէօլլէրլէր:

Տիկէր թարաֆտան ճէմաթըն իլէրի կէլէնլէրինէ բօլիւ-
լէր կիտուպ, «միւտաֆաի միլլիէ» իչուն իսինէ ճէմի գըմ-
նրնտա միւտազէլէի էֆքեարտա պուլընմազ իւզրէ հիւքիւ-
մէթտէն քէնտիլէրինին իսթէնիլտիլինի թէֆհիմ, վէ պու
եօլաա պիր հուտա վէ տէսիսէ իլէ կէրէք մէրխասա վէ բա-
հիպլէրի, վէ կէրէք էնպիսին իլէրի կէլէնլէրինի հիւքիւմէ-
թէ ճէլպ իթտիքտէն սօնրա, չարչը, բաչար պէտէսթան, վէ
մահալլէ արալարընա բօլիս, ասքէր, ժանտարմա վէ թալին-
լէրինի հօզարըքի պապլարտան պիրխանտէ արզ իթմիչ օլ-
տուղըմըզ բօլիս մուսվինի նամընտաքի էֆէլէրի իգածէ ի-
տուպ, ումուճ Էրմէնի-Գաթօլիք Էրքէքլէրինի թէվզիֆէ
պաշլատըլար:

Օ կիւն սաչամա գատար էվլէրի պտտարազ, պալլարը
մուհասէրէ իտէրէք, Գաթօլիք Էրքէքլէրի թօրլալօրլար իտի:

Եէվմը մէզքիւր ճուճաա սապահընտան պիլիթիպար բա-
զար կիւնիւ աղչամընա գատար, կիճէ վէ կիւնտիւղ, բօլիւ-
լէր, ժանտարմալարտան մաստա քէօլլիւլէր, վէ ալամ թա-
զըմը պիւթիւն Իսլամլար «կիսավուր» թուրթմազ իլէ մէչըուլ
իտիլէր:

Հէր իսթէտիլլէրի իսնէլէրէ կիրիյօրլար, հէր արզու
իթտիլլէրի կէրլէրի արալօրլար, գատընլարա գարչը շէթմ
ու քիւֆիւր վէ էլֆազը գալիզէ իսթիմալ իտիյօրլար վէ չու
հարէքէթլէրինտէն մէնֆուր վէ միւսթէքրի՛ս պիր մահզու-
զիլէթ հրա իտիյօրլար իտի:

նէղտիստէ Գաթօյիք սագլայան Իսլամար օլուր իտէ իւտամ իտիլէճէքլէրինէ տայիր պիր շախյա չըգարթմըչ օլուրզլարը Կիպի, էլլէրինէ կէչէճէք էրմէնի էրքէքլէրինի գաթլ իչիւն ճիվար քէօյլէր էնալիսինէտէ գաթի էմիրլէր վէրիւմիչ իտի:

Մուհարրիբի աճիգտէ, ճուսաս կիւնիւ թէվգիֆ իտիւլէնլէր արատընտա պուլընըյօր իտիմ, կէրչի թէվգիֆաթ պաշլատըղը սըրալարտա շէմնաս Մարաիրտեսան միւսիւ Յակար պէնի կէօրիւպ:

— Գաթօյիքլէրիտէ թօրլամաղա պաշլամըչլար, պէն սագլանաճաղըմ, սէնտէ սագլան վէ օրթատա պուլընմա, Տէյու բէք զըյմէթլի վէ ինտանիյէթ քեարանէ պիր իկպարտա պուլընըչ իտի իտէտէ, սագլանմագտան պիր ֆաիտէ իւմիւս իթմէտիկիմտէն սօնրայա գալուպտա տանա զիյատէ իչկէնճէ վէ էգիյէթէ մաարուզ զայմամաղ միւթալատի զարիպէսի էլէ, Եւմաիլէյիչն շու իսթարընա ինալէի սէմի իթիպար իթմէյուպ, պիլիթիթիյար կիթմիչ վէ Պաղըզ բաղարընտա գօրտօն ալթընա ալընմըչ օլան էնալի արատընա զարըչմըչ իտիմ:

Պաղըզ Պագարը, էսպ Պաղարը Պէտէսիման, Գօյուն պաղարը, Գարա Օղլան չարչուսը վէլնասըլ պիլճիւմիէ պաղարը տատ ու սիթատ գօրտօն ալթընա ալընըպ, էանաֆ, թիւճճար, վէ սէնաաթ քեարլարա տիւքքեանլարընը պիլէ գարամաղա մէյտան վէրմէյէրէք ճիւմիէմիգիտէ տօղրուճա նապիտանէյէ սէվզ վէ իլգա իթաիլէր:

Պիր թարաֆտան տա պաղլարա կիտէրէք էվլէրի թէնարրի իտէրէք, տէրտէսթ իտէպիլտիքլէրի էրմէնի վէ Գաթօլիքլէրի նապաս աթըյօրլար իտի:

Մէզքիւր ճուսաս կիւնիւ ազչամընա գատար ալթընէիւզիւզիւ միւթէճավուզ էչլտա թէվգըֆ իտիլմիչ իտի իտէտէ, նապիտանէյէ ՚իչ պիր գատըն կէլիպտէ, պիլի արայուպ սօրմամըչ իտի:

Քիմ պիլիւր զէվալլըլար, նասըլ պիր նալի ֆէլաքէթը իչթիմալտէ գայմըչլար իտի քի էրքէքլէրի արամաղա վազըթ պուլամամըչլար իտի:

Ան. . . Նապա օլընտըղըմըզ ճուսաս կիւնիւ ազչամը, զուլամը շամ օրթալըը իսթիլա իտուպ տա, մագթէլիմիգին իլք մէնգիլի օլան օ մէննուս զընտանտա, այալ ու էվլատասն քուր վէ մէնճուր, վէ նէր կէօնա մուլմէնէթտէն նէվմիտ գայտըղըմըզ նէնքեամտա նըս իթմիչ օլաղըղըմըզ քէտէր, աճը, մէյուսիյէթ ըզարրապաթըն տէրէճէսինի աճապա նանըր միւզթէտիր գալէմ թարիֆ իտէպիլիւր:

Հէր ազչամ բէտէրինի իսթիգպալէ սըըմըչ օլան մասուճ չօճուզլար, քիմ պիլիւր օ կիւն նասըլ պօյուսլարընը պիւքէրէք իչին իչին աղլաօյրլար իտի:

Վալիտէ վէ եա զէվճէլէր, պէլքի էլէ կէչմէմիչ իւմիտի իլէ էվլատ վէ եա գօճալարընը պիր չօղ սասթլար սասլըր սըզլըզ իլէ պէքլէյուպ, իւմիտինին պօչա չըգտըղընը աճլայընճա քիմ պիլիւր նասըլ միւտօիչ մէյուսիյէթէ տիւչար օլըյօրլար իտի:

Պիզ պուսլարը տիւչիւնէրէք օ տէրէճէտէ մուսաղէպ վէ մէյուս օլմաղտա իտիք քի թէնէֆֆիւս իթմէքաէ օլտուղըմըզ նավա քեաֆի կէլմէյօրտա պօղուլաճաղըզ զանն իտիյօր իտիք:

Պիգի գօյուն սիւրիւսիւ կիպի նապիտանէ ավլուսընա տօյուըրմըչլար իտի. պըմէն թօրբազ վէ զըմէն տէ թաշ իւսթիւնտէ գալմըչ իտիք: Ըչըզ եօզ իտի, էքմէլիմիգաէ եօզ իտի, նէր քէս պուլընտըղը եէրտէ օթուրմըչ վէ պաշընտա էօնիւնէ էյմիչ սաքիթ ու սամիթ տիւչիւնիյօր իտի:

Կիճէնին զուլմէթինի նապիտանէնին սիյան վէ էիւքսէք տիվաբլարը պիր գաթ տանա թէքսիֆ իտիյօր, գարանըղը տանա գալընլաշարըրըյօր իտի:

Սալընըզ շու վանչէթին պիրէր շահիտի սալիլի կիպի, բէէսի սէմթիմիգտէքի միլիօնլարճա քէվաքէպ քէմալի շաշաս իլէ բէրթէվիտար օլմաղտա իտիլէր:

Մեզ գուճեցին պէնդլերի էօլիւ կիպի սարարմը խոփէն էնէմմիյէթսիզ պիր սէօզ թէֆէվվիւհիւ իչիւն քիմսէտէ արդու գալմամը խոփ. հէր թարաֆտա ազիմ պիր սիւրիւնէթ հիւքմֆէրմա օյմադտա խոփ. արտա սըրտա պիրիպիմիլին մանդուն մանդուն եիւզիւնէ պաղըյօր, վէ չօղը զէմանըմըդ տա պիզի սատէթտէն ալըլըպ էօլիւմէ կէօթիւրէն հապսիսանէնին գալըն գարուսընա վէ սօղուզ տիվարլարընա հարֆ ու հասէր մէտի նազար խտէրէք իմրար խոխօր խոփք:

Հիւքմֆէրմա օլան շու միւտհիչ սիւրիւնէթի, հէր սաւթ պաշընտա սուրը էօրաֆիլ կիպի թանիւնի էնտազ օյմազտա օլան շէհրին սասթընըն սէսի իխլայ խոխօր, վէ պիզ պունըն իլան իթտիկի տտէտլերի զիչնէն սալմազլա պերապէր, Փաղանըն պէլլ իթտիկի օ էսինլերտէն ճէնազէմիզ շանլարը իմիչէսիսէ միւթէսիս օլըյօր խոփք:

Սասթըլար եէքաիկերինի թասադիպէն միւրուր իթմէքտէ խոփ. վալթտա կիճէ եարըսը օյմուչ խոփ. ինսանլար հէր հանլը ֆէլաքէթէ մաարուզ դալըրլար իտէ գալսընլար, թասպիյաթըն հիւքմիւնիւ իճրատան մէն խտէմէյուպ օլտա օլտա պունը պիր միւտաէթ թէէիսիր խտէպիլիլընը:

Պու հալէ պիտանէն, մուգավէմէթտէ էն զիյատէ լորար խտէնլերիտէ նիհայէթ ույգու մազլուպ խտէրէք, ճիւմլէմիզտէ թօրրաղըն իւթիւնտէ վէ գարմա գարըըզ պիր հալտէ սերիլէ դալսըզ: Ույույօր խոփք. լաքին էօյլէ պիր ույգուքի իյզանը գապիլիզ քեապուպար իլէ մալամալ, ույգուտէլի, էօլիւմ հալի, մէզար աղապը. էկէր պունա ույգուտէնիլէպիլի իտէ պէնտէ ույումը խոփմ. սանէր վազթր ույանտըմ, եիւրէկիմտէ նապապիլի իյզան պիր սըզը վար խոփ. էթրաֆըմա աթֆը նազար իտէր իթմէզ քէք էլիմ պիր աղապըն թանթը թէէսիրինտէ գալտըմ. զէվալը մէվգուճեցն պիրէր ճէսէտի պիրուն շէքլինտէ խոխիլը:

Կէրէք կիճէնին բութուպէթիստէն, վէ կէրէք հալին հուսուլէ կէթիրտիկի հէյճան ու թէլաչտան ճէհրէլերի պէմպէյազ

օյմուչ օյտուղը հալտէ, քիմիսի եիւզիւ գօյուն եաթմը, քիմիսի էլլերինի վէ ալազլարընը ալթընա ալարազ, թօս թօբարլազ վէ դարիպ պիր վազիյէթ ալմը, պազըսը սըրթիւթիւ կէլիպ տիզինին պիրիսինի եօզարըյա տիքմիչ, պազըսը տա եանընտաքինին սըրթընա եախօտ պաճաղընա պաշընը տալամը ույույօրլար խոփ:

Պու էօյլէ մէխուվֆ վէ միւտհիչ պիր մէնզարէ խոփ քի, կէօյա ճիւմլէսի տէ գաթլ օյունմընտա կէլիչի կիւզէլ թէրք օյունըվէրմիչ զանընը վէրլյօր խոփ:

Քէնտիմի պիր սիւրիւ էօլիւէր արաւընտա գալմըյըմ զանն իթտիմ, թա եանընտա գաթմ պիրաւէրիմ Ֆէպիտան Գրիզոր իլէ պալատէ իմի մէսպուզ Ապտալեան Վէնսան էֆէնտի վէ պիր տէ օրման խտարէսի միւտիրի Չէրնիմա էֆէնտի ույույօրլար խոփ. հէրսինտէն էվվէլ, մումաիլէյհ Չէրնիմա էֆէնտի ույանտը, ալըզ ալըզ պիրազ տիւչիւնտիքտէն սօրա, աճէլէ իլէ գալտը վէ սիւրաթ իլէ եիւրիւյէրէք հապսիսանէ ալլուսընտաքի դույաւըն եանընա վարըպ քէնտիսինի իլինէ աթըվէրտի:

Ձէվալը սարգէի եէէն իլէ պու թարզ ինթիհարը նիլէթ իթմիչ խոփ, Փագաթ ձէնտալը Հազզ, մումաիլէյհին էօլիւմիւնիւ միւրատ պույուրմամը խոփ, տէրնալ եէթիչիպ թէտարիք իտիլէն ուրզանլար իլէ քէնտիսինի սարս սաղլամ գույուտան չըգարթտըզ, նէ դարիպ տիր քի, մէնֆիլիք էսնաւընտա մէվճուտըն եիւզտէ տօգանընտան Փազլար — քի պունլարըն զըսը ազամը կէնճլէր խոփ — թէլէֆ օլուպ կիթմիչ իքէն սիւնիսին ալթմըչը թէճալուզ իթմիչ օյմատընա բազմէն մումաիլէյհ էլէվմ պերնալաթ տըր:

Պու սուրէթ իլէ վուգուս կէլէն բաթրտը վէ շամսիտան մէվգուճարըն ճիւմլէսի տէ ույանտը վէ օրթալըգտա կէրէլի յիպի աղարմը խոփ:

ԹԵՎԳԻՑԱԹԸՆ ԻՔԻՆՃԻ ԿԻՒՆԻԻ

ԹեՎմի մեղքիւր ճուճաս էրթէսի սապահը, հապսխանէ-
նին գարուսը էօնիւնտէքի մէյտանլըզ, հէր սիննէտէքի գա-
տըն վէ գըզլար իլէ ինաթա օլունմըչ իտի: Պունլար բէտէ-
րինէ, զէվճինէ, եախօս պիրատէր վէ էվլատընա նափագա-
կէթիւրէն վէ ծնլարը պիր քէրրէ տահա կէօրմէք արզու ի-
տէն պէտպախթլար իտի: լաքին հապսխանէ գարուսը պիր
սիւրիւ բօլիս ժանտարմա վէ դարսիյանլար իլէ մուհատէրէ
իտիլմիչ օլտուղընտան գարույա եանաչմազ իտիէյէն զէ-
վալը գատընլարը գամչը վէ տէյնէք տարպէլէրի իլէ գօվա-
լայօրլար իտի:

Պին պին պէշեիւզ բատտէսինտէ պուլընան գարը գըզան
չօլուզ չօճուզ էլլէրինտէքի էքմէյի սէվհիւլիւ պապատընա
եախօս ճիյէրբարէ էվլատընա վէրէպիլմէք իչուն մուհա-
ֆըղլարտան իտիլրհամաթտա պուլընլարլար, կէօզ եաչը տէօ-
քէրէք եալվարըզ մէրհամէթ վէ միւսաիտէ թալէպ իտիյօր-
լար, պունա մուգապիլ իլէրու սօգուլապիլէնլէր գամչը վէ
տէյնէք տարպէսինտէն պաչգա պիր շէյէ մուվաֆիպագ օլա-
մայօրլար, պաչլարը աչըզ, սաչլարը բէրիւն, կէօզլէրի եաչ-
լը պիչարէ կէնճ գատըն վէ գըզլար սաթլարճա հապսխանէ
գարուսը էօնիւնտէ, հիւքիւմէթ մէյտանլըզընտա սիւրիւնի-
յօրլար իտի:

Պազը պէտթընէթլէր զէվալըլարըն շու հալլէրի իլէ
իտիլիգա իթմէք մագատը իլէ, «Գաթօլիքլէրէ ալֆ կէլտի
չըգաճագլար» կիպի էսատըզ իւմիտլէր վէրբլէր, պազըլա-
րը տա արթըզ գօճալարընըգտան իւմիտ եօզ, քէնտինիզէ
պիրէր իսլամ գօճա պուլունըզ տա ճանընըզը գուրթարմայա

պազընըզ տէյէրէք ծնլարը պիր գաթ տահա մէյտուլիլէթ վէ
իւմիտսիլիլի սէվզ իտէրլէր իտի: Պիզլէր իտէք, գատըն-
լարըմըզըն օ բէրիւն հալլէրինի մահգուն մահգուն թէվ-
գիֆիսանէտէն սէյր իտիյօր իտիք:

Մէվգուֆիյին ճիւմլէսի տէ, աիլէսի էֆրատընը պիրէր
տէֆա կէօրմէյի սօն տէրէճէ արզու իտիյօր իտի, քիմի
գարընտա սօն վասիլէթլէրինի իճրա իտէճէք, քիմի գըզընա
պազը վէսաեա վէ թէնպիհաթտա պուլունտահագ, քիմի վա-
լիտէսինի սօն պիր տէֆա տահա տէրաղուչ իտէճէք լաքին
գապիլ մի, օ վիճտանըզ վէ դատտար գարսիյանլարը, է-
սաթիլրտէքի ճէնէնէմ ճուհաղըզ սէրպէր (cerbere) տէն տահա
միւտանչ օլան օ մուհաֆըղլարը եումուչաթմազ միւմքիւն մի:

Տըչարըտա գատընլարա բէվա կէօրիւլէն աչըր հալ ի-
չէրուտէ էրքէքլէրէ տէ թաթպիլ օլընլար, գարույա եազ-
լաչմազ իտիէյէնլէր, թօգատ իլէ սօրա իլէ ուզաղլաչարը-
լըյօր, իտիլրհամ բէճա աչիուգա չըզըյօր, պու գաթըլաչմըչ,
թաչ քիսիլմիչ վիճտանլարը եումուչաթմազ գապիլ օլմայօր
իտի:

Էրմէնիլէր էրմէնի-Գաթօլիքլէրտէն—էկէր թապիր ճաիլ
իտէ—չօզ պաթիլիյար տտա օլունապիլիլիլէր իտի, ֆիլհապիկէ
էն զատտըրմնէ էն վաճչիյանէ պիր թարգտա գաթլ օլուն-
արլար, լաքին ծնլար, մահպուտտա իքէն հաթիլա մագթէլէ
վարընճայա գատար ազրպէթի մէյտուլիլէրինտէն պիհապէր
օլուպ, մէնֆի կիտիյօրըզ գանն իտիյօրլար իտի, պիլ ի-
տէք, ծնլարա իճրա իտիլէն հէպտէթ ու ճիւնայէթի իլիթ-
միչ, ծնլարըն գանլը էլպիսէլէրինի, բարմաղլարընտաքի նչան
եիւգիւքլէրինի, գաթիլլէրինին էլլէրինտէ կէօրէրէք ազր-
պէթի մէնհուտէտէն հապէրտար օլմուչ օլտուղըմըզտան վէ
քէնտիլիլիլի տէ աչըր հալէ ուզրալաճագըմըզը եազընէն պիլ-
տիլիլիլիլիլիլի մէվգուֆլարտան եիւզտէ սօգսանը հապիլըն-
տան իւմիտինի քէսմիչ էօլիւմիւ ինթիզարա պաչլամըչ իտի:
Լաքին շայանը հայրէթ, տահա սօղրուսը շայէսթէի

օլան շու հալի պիլքի պիղ բէք նազրս, վէ մուխմասար արզ
խոնկպիլոտիք:

Պիղէ վէրմիշ օլարզլարը իսթիտա միւսովէտոնէսի աշաղը
հօգարր շու մանալօէ իտի:

Պեօիճնի գօլ օրսուլը հիւսմայուն ախար աւփե շիւպե-
սի բիյա տէրի ալիյեօիճնէ,

Մասաուզ պեճեհլերի շիր

Անիզլերի... մահալլեսի եհալիսիճնէն վե... քիվել-
լիւսլի եֆրասսան օլուպ, հեր նե գաւար պիւսէլի նագթի
իքա էլլեմիւ քիւմէսէ, պու ֆերրէ օրսուլը հիւսմայունսա կեօ-
նիլլիւ օլարագ իյֆաի խըսմէքի արգու իքմէֆէ օլքըղըմ-
սան լուքֆէն պու պապսէ իյնապ իսէն մուսմիլէնիճ իյ-
ֆասը իլէ անիզլերիճնի կեօնիլլիւ օլարագ օրսուլը հիւսմա-
յունա գապուլիմէ միւսասէ պուլուրըմասընը իսթիսա
վէ իսթիքնամ էլլերիմ օլպապսէ հմը ոչ ֆեհման հագեքի
մէն լի իւլ հմրիճիք:

Արզընալճըլար, եանի պալէտաա էստմիսի արզ օլընան
էշխաս, միւսթէտիսին սիննիճնէ վէ հալինէ կէօրէ իսթիտա-
լարը թասնիճ իթ մէքտէ, վէ պաղը ճիւմիլէր իլավէ, վէ
պաղը եէրլէրիսի թայ էլլէմէքտէ իտիք:

Թէմամէն թային իտէմէզ իտէմտէ, ճէր հալօէ եէթմիշ
սէքսէնէ գարիպ իսթիտաա եաղմըշ իտիմ քի, հապսիսանէ գա-
բուսը թարաֆընտան իտիմին չաղըլըմագտա օլտըղընը ի-
չիթիտա. էթրաֆըմը պիր չօզ էշխաս իհաթէ իթմիշլէր իտի.
«նէ վար իմիշ» տէյու սիւ վայ իթտիլիւտէ, «ֆամիլէանըզ
գարույա կէլմիշ սէնի կէօրմէք իսթէյօք» տէտիլէր:

Հէման թէվզըֆիսանէ գարուսընա տօղրու դօշտըմ, սա-
լիֆէն տէ արզ օլընտըղը իւզրէ մէվգուֆէյն սէքիզ էիւզտէն
ֆազլա իտի. ճիւմիլէտիսին ալիլէսի կէլմիշ օլտըղլարընտան
մէվգուֆէարտան պիր չօզլարը բարմագլըզ էթրաֆընա թօք-

լանմըշլար, գարույա թէգարրուպ, տաէթա լիմքեանտըզ պիր
բատտէյի պուլմըշ իտի:

Պիր պուչուգ իքի սասթտան պէրու, եէթիշէպիլտիկիմ
գատար իսթիտալարընը եազմըշ օլտըղըմ ճիւլէթլէ, պանա
պիր ճէմիլէ օլմագ իւզրէ, էհալի իքի թարաֆա շէքիլիպ
գարույա գատար պանա եօլ վէրտիլէր:

ՀԱՊՍԻԱՆԷ ԳԱՖՈՒՍԸՆՏԱ ՊԻՐ ՄԻՒԼԱԳԱԹ

Իարմագլըզ գարույա միւվասէլէթիմտէ, զէվճէմի, չօ-
ճուզ գուճաղընաա օլտըղը հալտէ պաշընտաքի սիյան «վէլօ»
ուճուզլարընա գայմըշ, սաշլարը տարմա տաղընըզ օլմուշ,
պէնգի սարսարը քէսիլմիշ պէնի ինթիզարաա պուլտըմ:

Մասաուճ չօճուզ, զալապալըգտան, վէ շէմաթատան
չաշըրմըշ վէ գօրգմուշ, վալիտէսինին պօշնուա սարըլըյօր
վէ շաշգըն շաշգըն էթրաֆընա պազընըյօր իտի:

Իարմագլըղըն իշ թարաֆընտա գօլլարընը ուզատարագ,
հապսիսանէնին բարմագլըզ գարուսը արատընտան գուճաղըմա
կէլմէք իսթէյօր իտի. պիւթիւն ճէտարէթ ու մէթանէթիմի
ճէմ իտէրէք կէօզ եաշլարըմը թութտըմ:

Գարուսըն եանընտա տուրմագտա օլուպ, մէրմէրտէն
մէսնու պիր հէյքէլ կիպի շու մէնգարէյի լագայտանէ սէյր
իթմէքտէ օլան կարտիյանա խիթապէն:

— Սլլան աշղընա շու գարույը պիր ազ արալըզ իտի-
նիգտէ, էվլատըմը սօն պիր տէֆա տէրաղուշ իտէյիմ:

Տէտիմ. մինն թարափ ուլլան մէրդումա իլնամ իտիլէն հրաւրյաթ նէթիյնէսիմի տիր, եօգաս հալին բէք տիլսուզ վէ ձալիպը բիգգաթ պուլըննասը սէմէրէսիմիտիր նէ տիր. մուհաֆըզ գարուլը պիր ազ արալըզ իթտի. այնը ղէմանաս հէր հանկը պիր միւթալապա մէպնի իսէ, սաղ էլինտէ պուլընան սօրալըթա հավալա սօղրու գալարըրտը:

Պէն, աղլամագտա օլան չօճուղըմը, արալըզ սան ի.թի գօլլարըմ արասընա պոււպ սինէմէ պասարագ, էօրիւյօր, էօրիւյօր, թէ.քրար էօրիւյօր իտիմ. վէ «էվլատըմ» ճեամրում տան պաշգա պիր սէօզ թէֆէվվիւհիւնէ միւզթէտիր օլամըյօր իտիմ:

Շու հալ գաշ տագիգէ տէվամ իթտի, պիլէմէմ. անձագ կարտիյանըն սապըր թիւ.քէնմիշ օլաձագ քի:

— էյ, հայտէ պագալըմ, չէ.քիլ իչէրույէ, արթըզ եէթիչիր. տէտի, պէն քէնտիմի դայպ իտէրճէսինէ պիր հալէ մէսթիլէ ուղրամըշ իտիմ, կարտիյանըն չու իթթարը իւզէ.բինէ աղըմ պաշըմա կէլտի.

— Պէտպախթ պիր բէտէրին ճիկէրարէ էվլատընա գարըր իպզալ իթմէ.քտէ օլտուղը սօն պուսէլէրէ մանի օլմագ տէրէճէսինտէ գալիմ օլմայրնըզ, պու պէնիմ էվլատըմ արը. պէլքի պիր տանա տա օնը կէօրէմէյէճէկիմ: Տէյի ձէվապ վէրտիմ. պիր թարաֆտանտա չօճուղա սըզը սըզը սարըլարագ, շարըր շարըր էօրիւյօր վէ սաշլարընը գօղլայօր իտիմ:

Նէ ֆաիտէ քի, չու սէօզլէրիմ, կարտիյանա թէէտիր իթմէտի, վէ պիզի այըրարագ օ միւտնիշ գարուլը գարատը, կարտիյան պու հարէ.քէթիւտէ պէլքի հագղըտա իտի. չուն.քի պիր չօզ գատըն վէ չօճուղար, ղէվձ վէ եա բէտէրէ.բինի կէօրէպիլմէ.ք իւզըէ, օրատա պէ.քիլէչիօրլար իտի. կարտիյան գարուլը թէ.քրար գարատը:

Սօն տէրէճէտէ մէրարէթէնիիզ օլան չու հալէ բազմէն պիւ.քեամը գապթ իթմէկէ մուվաֆֆագ օլտալիմիշ իտիմ. գարուտան այըրընձա բարձագղըզըն էօնիւնէ կէլտիմ. ղէվձէմ տըչարըտա իտի. քէնտիսինի իթթապէն:

— Պուրատա պէյնուտէ աղլալուպ տուրմա, էվէ կիթտի.քտէն սօնրա իսթէտիկին գատար աղլամագ իչիւն վազթըն

վար տըր. չիմտի սանա սէօլլէյէճէ.քլէրիմի տըզգաթվէ տիյնէ տէտիմ վէ իլավէթէն:

— Պիգէ պու կիւն եախօտ եարըն, պուրատան կէօթիւ.րէճէ.քլէր, վէ օ պիր էրմէնիլէրէ եարտըզլարը կիպի, պիզի.տէ իթլաֆի իտէճէ.քլէր, ղէվձէճէկիմ, ղէվձին պուլընտըզըմ հատէպիլլէ, վէֆաթրման սօնրա իսլամ օլմագղըզընը թապիի արզու իթմէմ, պոււնա գաթիլլէն միւտատաէ իթմէ.ք իսթէմէմ. սնձագ վէֆաթրմ իլէ հէր տիւրլիւ հարա.քեաթընտա քեա.միլէն սէրպէսթ գալաձագսըն, վէ քէնտի իտթթըր հարէ.քէթիւնի Սային իտէճէ.ք գատար պէօլլէմիւչսին. պինտէնալլէյն սէլամէթիւնի իսլամ օլմագտա կէօրիւպտէ պոււնա թէվէտաիւլ իտէճէ.ք օլուր իտէն, սէն քէնտին իսթէտիկին կիպի եարա.պիլիրսին:

Տէտիմ, վէ գուձագընտա թուլմագտա օլուրըր չօճուղը կէօթիլէրէ.ք:

— Ձագաթ, գրգըմըտա քէնտինպէ պէրապէր իսլամ եարտաղըզընա գաթիլլէն, անլայօրմարըն, գաթիլլէն միււտա.տէ իթմէմ. հէր հանկը սէպէպ սաիգէսի իլէ իսլամ օլմագա գարար վէրտիկինտէ պու չօճուղը եա կէօզ էօնիւնէ(*) վէ եա պիր գուլույա աթաձագսըն. կիւնահընտան վէ մէսուլի.յէթիւտէն սէն հիչ գօրգմա, պէն եա պու կիճէ, վէ եախօտ եարըն ձէնտաղը շագղըն եանընա կիտէճէյիմ, չու ճինայէթիւն հիտաղընը Ալլան իլէ պէն թէսվիլլէ իտէրիմ, իչթէ սանա սօն վատիլլէթիմ պոււնտան իպարէթ տիր. տիւչիւն քի սանա պու եօլտա թէնպիհաթիտա պուլընան մէգարընըն քէնարընա կէլ.միշ պէտպախթ ղէվձին տիր. չօճուղընըն բէտէրի տիր. սէօզլէրիմի ունուլթմա վէ հարֆիլլէն իճրա իթ. վէպալը մէ.սուլիլլէթի պանա ախա տիր.

Տէտիմ, ղէվձէմ էլան աղլայօր իտի. չօճու.պ տա աղլա.յօր իտի. աղլամագ իչու.ն պէնտէ տէ պէօլլէ.ք պիր մէյլ վար իտի: թիթրէ.ք պիր սէտա իլէ.

(*) Կէօզ էօնիւ կնգառէ օէրիմիցն քամ եանընա.ն ճէրեան իսէն չայըն օէրիցն պիր մախալիցից իսթի օր:

— Հայտէ արթըզ կիտինիզ .

Տէտիմ . կիտիյօրլար իտի . արգալարընտան մանզուն , մանզուն պագարմ , պիր տանա կէօրէճէյիմի գաթիլէն իւմիտ իթմէտիյիմ սէմէրէի հայաթըմ էվլաարմ իլէ ըէֆիդէի էօմ-րիւմ զէվճէմ կիտիյօրլար իտի :

Օլ զէմանա գատար զապթ իչուն ճէպրի նէֆս իթմիչ օլ-արղըմ կէօզ եաչլարըմը տանա զիյատէ զապթա միւզթէտիր օլամաարմ . գալպիմ ամէչլէր իչէրուսինտէ եանըյօր իտի . պաղըրմազ ավազըմ չըզարղը գատար ֆէրեաա ու ֆիդան իթմէք իսթէյօր իտիմ . ֆագաթ եէքոիկէրինի թէազիպ իթ-մէքաէ օլան հաֆագան տօլայըսը իլէ պօւնա տա գատիր օ-լամայօր իտիմ . պէնի թէսէլլայը քիմնէ իսթըրնա պիլէ կէ-թիրմէյօր իտի , չիւնքի ճիւմլէսի տէ աչը պէնիմ հալ վէ վազիյէթիմտէ իտիլէր .

Մէվզիինն իճապընտան օլարազ թապիի պու հալիմ ու-զուն միւտտէթ տէվամ իտէմէզ իտի : Պիտաէնայէյի եէնէ կէօ-նիւլի աքէր օլաճազլարըն իսթիտալարընը հազմազ իւզրէ էվվէլքի եէրիմէ օթուրտըմ , նիսպէթէն սիքիւնէթիմի տէ իքթիտապ իթմիչ իտիմ :

Հապօխանէ գապուսընըն էօնիւ էլան մանչէրտէն նիւ-մունէ նիւճա պիր հալտէ իտի : Նիւզլէրճէ գարըլար պէքլէ-չիյօրլար հէր գաֆատան պիր սէս չըզայօր իտի :

Հայաթըմըզտան գաթի իւմիտ իթմիչ օլան պիզլէր , իս-լամ հէմչէրիլէրիմիզէ միւրաճաթլա օնլարըն սէհապէթ ու հիմայէսինի թանրիք վէ տավէթէ քէնաի արամըզտա գարար վէրէրէք Հաճի Պէյրամ վէլի վէ Մէվլալի շէյիլէր իլէ միւֆ-թի էֆէնտիյէ վէ սաիր պիր չօզ էշրաֆ վէ միւթէհաիզանը մէվէքէթէ իսթիրճամնամէլէր ևադրպ իսաֆիլէն գատընլարա թէպիւմէն կէօնտէրիյօր վէ քէնտի թարաֆլարընտան տա րէճա վէ իսթիրճամնաթտա պուլընմալարընը թէնպիւն վէ թապսիլէ իտիյօր իտիք :

Մէնատիտի իթթիհաա էրմէնիլէրի իմհա էմրինի ումուճ

արապընտա ֆէօթանիայա տախի իլթա իթմիչ իտի . ֆագաթ մսհալը մէզքիւր իսլամլարը էրմէնիլէրին թէպիտինէ գաթիլ-յէն միւրապիֆէթ իթմիչլէր վէ միւթէսարըֆ Ալի Յ . յիզ պէ-յին տէ ինզիմամը հիմմէթի իլէ օրատաքի էրմէնիլէր մու-հազգազ պիր էօլիւմաէն գուրթուլըլար իտի :

Պիզ տէ , իսլամ հէմչէրիլէրիմիզին պիզի հիմայէ իտէ-ճէքլէրինի , վէ պու պապտէ իլճապ իտէնմագաճաթա միւթ-թէֆիզէն միւրաճաթա իտէճէքլէրինի իւմիտ իտիյօր իտիք . շէյնաթ . . . իսթիրճամնամէլէր իրապ իթմիչ օլտըղըմըզ զէ-վաթտան էքսէրիտի , քէնտիլէրինէ միւրաճաթտա պուլընան գատընլարը նէզաղէրինէ պիլէ գապուլա թէնէզզիւլ իթմէմիչ օլարղլարը կիպի , պաղըլարը սա «Նիւքիւմէթիլն իճրաաթընա միւտտիլէլէ իտէմէյէճէքլէրի» ճէվապլը վէրմիչլէր .

Նէվմի մէզքիւր ճուճաա էրթէսի ազչամ իւզրէր , հիւ-քիւմէթ թարաֆընտան մանալէ արալարընա միւնաաիլէր չը-գարըլարազ , գատընլարըն տա էրքէքլէրի իլէ պէրապէր վէ շիմէնաղքէր իլէ սէվզ իտիլէճէքլէրինի , վէ էրքէքլէրի իլէ պիրլիքտէ կիթմէք արզուսընտա պուլընան աչիլէլէրին հէման սթատիօնա ազիմէթլէրի իլճապ իտէճէյինի իլան իթտիրտիլէր :

Չաթէն նէ օլաճաղընը նէրէտէ գալաճազընը պիլէմէտի-յինտէն շաչըրմըզ գալմըզ օլան զէվալըլը գարըլար , հիւքիւ-մէթին շու հալտընա ալտանարազ , քէնտի էրքէքլէրի իլէ պէրապէր օլմազ իւմիտի իլէ տանա օ ազչամտան իթիպարէն չօլուզ չօճուզ , արգալարընտա հէյպէ , պօղչա ազըն ազըն սթատիօնա գօշըլճագապալար իտի :

Պիզ տէ հապսխանէ րէնճիրէլէրինտէն շու հալը ֆէյա-քէթ իչթիմալի նէմաք կէօլլէրիմիզ իլէ սէյր իտիյօր իտիք : Վուգուաթը սրրատը իլէ հիքեայէ իտէպիլմէք իւզրէ , գատընլարա իճրա իտիլէն մուճալէլտէն վէ շիմէնաղքէր սթա-սիօնա տիւչար օլարղլարը գուլմ ու թէտտիյաթտան շիմ-տիլիք պանա իթմէյուպ պու սօնրայա թաալիզ իտիյօրըզ :

ՀԱՊՍՒԱՆԵՏԷ ՍՕՆ ԿԷՃԷ

1915 սէնտի Օգոստոսընըն 29ընճը բազար կիւնիւ ազ-
 շամը դուրուարը շէմսէ եազըն պիր զէմսնտա, հապոխանէ
 գարուար էօնիւնէ պիր սաքերի եիւզ պաշը պիր բօլիս գօ-
 միսէրի վէ Տուլունը սւմուսիյէ կնգարէ պաշ միւտիրի սա-
 պրզը Ասրմ պէյ, վէ պիր զաշ բօլիս օթուրուպ, մէվգուֆ-
 լարը պիրէր պիրէր տավէթ վէ իւսթիլերինի թէհարի իտէրէք
 բարա վէ բարա իտէր նէ վար իտէ պրջօրլար, բօթիւլերին
 իչերուսինի, ճաքէթ վէ բանթայօնլարըն տիքիշ մահալլերինի,
 չօրապլարըն վէ ֆէսլերին իչինէ վարընճայա գատար Տէր եէրի
 արաջօրլար, վէ լգարմապարընըգտաքի նշան իիւզիւքլերիմիզէ
 գատար սօլուջօրլար իտի: Եալընըզ մէրխատա Պանապանան
 Գրիզար Եպիսկոպոսըն պիր ալթուսն զէնճիր իյէ կէօքսիւնտէ
 աւրլը սուրան իաշը նէ սկպէպէ մէպնի իտէ ալթամրլար
 իտի:

Գատազ ու զարաթ մուսանէլէսինի պու սուրէթլէ իբմալ
 իթմիքան սօնրա կիճէ եարըսընա տօղրու պիր գաշ բօլիս
 վէ կարաիյանլար վէ գօլլարընըզ պազլամաղա մէմուր իւ-
 տիլմիշ օլան պազը գաթիլլէր պուլընտ զրմըզ հապոխանէյէ
 կէիպ, ճարթըզ չու չիրքլերի (*) աէօքլիթն աէտիլէր:

Շէր թարաֆըրըն սօն աէրէճէ արգգաթլէ թէհարրի ի-
 տիլմիշ օլմարընա բաղմէն Տէր աիւրլիւ ինթիմալաթիբ նազա-
 ըր արգգաթիմ ալարազ, պազրլարը սիկարա գութուար իչին-
 տէ քիֆիսի, ճէպինտէքի էքմէլին արաարնա, քիմիսիտէ աի-
 լինին ալթընտա պիր զաշ ալթուսն իրա սազլայաթիլմիշլէր
 իտի:

(*) Զիրք: Հայկանաքըն իճրագաքը մանաօրնա գուլլա-
 ցըլըր:

Թէվգըրֆիսանէնին ճիւմլէ գարուար էօնիւնտէ հազին վէ
 տօնուզ պիր սուրէթտէ կանմաղտա օլան պիր ֆէնէր էթրա-
 ֆա հիւզնէնկիզ պիր զիյա նէշը իթմէքտէ վէ պու ֆէնէրին
 կանընտա եօզարըլարտա իամի սէպզ իթմիշ օլան օլ Շէմ-
 սէտաին էֆէնտի մէխուվֆ պիր Նէյքէլ միսիլլու ալազտա
 սուրմաղտա իտի:

Պիր սիւրիւ գաթիլլէր վէ կարտիյանլար, հապոխանէ ի-
 չէրուսինէ կիրուպ «հայտէն տէօրաէր օլան» տիչէրէք, վէ
 իթէրէք գալգըլլայարազ տէօրաէր տէօրաէր սրբայա տիգուպ
 հապոխանէ գարուարնտան արշարըյա չըգարթմաղա պաշլա-
 տըլար:

Գարուըն թա կանընտա ալազտա սուրմաղտա օլան
 Շէմսէտտին էֆէնտի, չըգանլարը տըզգաթլընճա թէտղիզ ի-
 տիջօր, վէ պուսլարտան հանկըլարընըն եիւրիւլէրէք, վէ
 քիմլերին արապա իյէ սէվզի իյճապ իտէճէկինէ տալիր,
 պաղլամազ վազիֆէսի իյէ միւքէլէֆ էչիտտա էմր ու թալի-
 մաթ վէրիջօր իտի:

Ձէվալլը էհալիյէ տանա զիյատէ պիր թանգիր օլմազ ի-
 չիւն օլմալը տըր քի, էն աաիլ, վէ էն զէնկին պիրիսինէ,
 էն սէֆիլ վէ ֆիրուճայէտէն պիրինի պազլամաղտա, վէ շու-
 մաղլուճ ճէմաաթմա տանա ֆազլա պիր էղիլէթ օլմազ իչէն-
 տա էն միւլէննէմ վէ թալիլ իւլ-գամէ պիր իիթիյարըն գօ-
 լընա, կէնճ վէ գատտի քիւթան պիր տիկէրինի բալթ իթ-
 մէքտէ իտիլէր:

Գօլլար եէքտիկէրինէ օ տէրէճէտէ գալի վէ կերկին պիր
 սուրէթտէ պաղլանմաղտա իտի քի, էն ուֆազ պիր հարէ-
 քէթէ պիլէ իմքեան գալմայօր իտի:

Էհայիտէն նըսֆը, կանի պէշ եիւզ գատարը պաղլանմաղ-
 սրրա պու աճիզէ, վէ կանընտաքիլլէրէ կէլմիշ իս:

Պէն վէ կանընտաքիլլէր գարույա կանաշտըզ, Շէմսէտ-
 տին էֆէնտի պէնի կէօրտիւ, վէ:

— Սէն չըգմա, իչէրուտէ սուր:

Տէտի, էլի իլէ տէ պէնի թէքրար իչէրուլէ էիթուի:
 Եանրմօա պուլընան գահն պիրատէրիմ Ֆէսլիեսն Գրի-
 գոր. միւսթէրնմանէ պիր թարգտա եիւզիւմէ պագարազ,
 «աման» տէտի, կէօյա պէն գուրթուլը իմիչիմ կիպի քէն-
 տիսինէտէ մուսպէնէթիմի թայէպ վէ բէճա իտիյօր իտի:

Գահն պիրատէրիմ կէօսթէրէրէք, Շէմսէտտին էֆէն-
 տիլէ խիթապէն:

— Շէմսէտտին էֆէնտի գահն պիրատէրիմ տիր:

Տէտիմ. մուսախլէյն գաչնրմ Գրիգորըն գօլընտան չէքէ-
 րէք:

— Հայտէ սէնտէ կիր:

Տէտի:

Աման ետրա՛պպի. աճսպա պիզ գուրթարըլըյօրմը իտիք,
 պու նէ՞ աղիմ մէսէրրէթ, նէ՞ պէօյիւք պիր իզպալ իտի.
 ազ գալըն միւրքի շատիլէ ուղրայաճապ իտիք:

Մէյանէմիզտէքի հուգուգա հիւրմէթէն, վէ եախօտ ՚ի-
 հատ պէյին բէճա վէ իլթիմսարնա բիպէթէն, պիզի թախիս
 իտիյօր զաննընա զանիպ օլմուչ իտիմ. էօյլէ պիր Նէսիեամ-
 տա Շէմսէտտին էֆէնտիսին պիր գաչ քիչիլի խէլաա իթմէտի
 իշաէն պիլէ տէյիլ իտի: Պիզ, մէսրուրէն թէքրար իչէրուլէ
 կիրտիք, վէ գարուրն եանրնտաքի պիր քէօչէյէ սինիպ օ-
 թուրուրգ:

Սն ինսանլար, ինսանլար, նէ՞ դարիպ, տանա տօղրու-
 սը, նէ՞ առի պիր թապիյաթտա տօղմըտրուար, պիր չօգ
 միլլէթտաչարըմըզն, պախուսուս, ամուճա, էնիչաէ, եէ-
 կէն կիպի պիր չօգ սէվիլիւլէրիմիլլէն գօլարը պաղլու
 մագթէլէ միւթէվէճճիւհէն կէօթիւրիւլմէքտէ օլտրգարընը
 կէօրմէքտէ օլտուղըմըզ հայտէ, քէնտիմիզին պուստան էզա-
 տէ գալմըզ օլմամըզ իւմիտի իլէ մէսրուր օլըյօր իտիք:

Վարսուն պիւթիւն ճիւն, իիլաֆընը իտտաա իտուպ
 տուրաուն, մինն գայրի հատտին, պէնիի, սոտէմին
 հէր հանկը իշտէ սրքի շախարնը տիչիւնմէքտէ օլտըզը նօգ-
 թասընտա պիւթիւն մէվճուտիլէթիմիլէ բարար իտէճէկիմ:

Պու գայրը գապիլի թէքլիպ պիր հագիգէթ տըր, վէ
 պիզ մէնֆիլիք հայաթըմըզտա պու հագիգէթին բէք չօգ
 քէրրէ շանիտի օլտըզ:

Նէ հալ իտէ, պիզիմ օթուրտըղըմըզ տանա տօղրուսը,
 առթա սաղլանմըզ օլտըղըմըզ քէօչէյէ, ազ սօնրա Սիյան-
 եան ձօրճի էֆէնտի իլէ պիր գաչ բանիպլէր կէլտիլէր. ազ
 սօնրա, տանա պիր գաչ բանիպ, վէ մէրխաստա Պանապանեան
 Գրիգոր սէրրիսկուպա տա կէլտի.

Մէվճուտըն մրգտաար թէգայլիւտ իթտիքճէ, իւմիտի
 խէլաատա օ նիսպէթմաէ թէնագուս իտիյօր իտի. պուսլարըն
 վիլուար, էվվէլճէ հապ իթմիչ օլտուղըմ գուրթուլմագ իւ-
 միտինի էյիաէն էյիլէ սարսըլ իտի:

Պու սրրատա Շէմսէտտին էֆէնտի տէ եանըմըզա կէլտի,
 պիզէ պիրէրտէ սիկարա իքրամ իթտի: Թապիի պուսը բէտա
 իթմէտիք. հէրիմիզտէ սպտըզ, Սիյանեան ձօրճի էֆէնտիսին
 գուլաղընա «պուրատա նիչուն պըգօնըմըզ օլտուղըմըզը
 Շէմսէտտին էֆէնտիտէն սիւվալ իտէճէյիմ» տէտիմ. «սօր»
 տէտի. պէն Շէմսէտտին էֆէնտիլէ խիթապէն:

— էֆէնտիմ, պիզի պուրայա նիչուն թէֆրիք պու-
 յուրտընըզ:

Տէտիմ. մուսախլէյն ճէվապէն:

— մէնուսն օլտանըզ ա՛, սիզի արապալարա պինտիթէ-
 ճէկիմ. տէտի:

Հէյանթ, նէ՞ վանի պիր իւմիտէ տիւշմիւլ, նէ՞ էստու-
 սըզ խայալաթա գօրըմըլ իմիչիլ. Բէք պէօյիւք պիր ին-
 քիսարը խայալա Նուրայուպ, մէսէրրէթիմիլ միւպէտտէլի
 մէյուսիլէթ օլտը. ճէվապ պիլէ վէրմէտիմ. պիւթիւն ալէ-
 մին պարը ալամը եէնիպաչտան իւզէրիմիզէ չէօքմիւլ, եէեա
 ու նէվմիտի, օլանճա սըզլէթի իլէ իւսթիւմիզէ եիւքլէն-
 միչ իտի:

ՀԱՊՍԻԱՆԵՏԷՆ ԽՈՒՐՈՒՃ

Թէրպիի ասիրինուէ պուլընան գամէր մըշրդդան թուլու իթմիշ խոի. ֆագամթ, զանն իտէրսին քի շու գատտաւրանէ մուսմէլէյէ շահիո օլմագ սուրէթի իլէ, տիտարը թուպիտարընը լէ քէտար իթմէք իսթէմէյօր իւիշ կիպի, չօղը գէման պուշութլար տրատընտա սագլանմագտա, վէ պագէն տէ, պիրտէն պիրէ մէյտանա չըգուպ, օրթպըղա նէշրի զիյա իտէրէք, գուլմէթի լէյլ արատընտա իճրա իտիլմէքտէ օլան շու վանչէթ ու խապատէթի պիւթիւն քեախնաթա իրանէյէ գայրէթ իտիյօր գիւմիւնիւ հուսուլէ կէթիլմէքտէ խոի:

Հէր տիւրլիւ զուլմ ու էգիյէթէ կէրտէնտատէի ինգիլյատ իթմիշ, վէ գօլլարընտան սըզը, սըզը եէքաիկէրինէրապիթ օլընարագ տէօրտէր տէօրտէր, հագսխանէ գարուսը էօնիւնտէքի մէյտանըղա սրալանմըշ պուլընան տըշարրտաքի մագլումիյն, նէ պիր սէտայը ֆէրեատ, վէ նէ պիր սայխայր շիքիայէթ չըգարմայուպ, եալընըղ, քլնտիսինտէն պաշգա, քէնան վէ իլթիճակեանյարը օլմայան ճէնապը Խալիգի քեախնաթին իտի մուգատտէսինի գիքը իթմէքտէ օլտըզլարընտան շու վանչի կիճէնին միւտնիշ սիւքիւնէթի, Ալլան, Ալլան սէտասը իլէ սալ չօգ իխլալ իտիլիյօր խոի: Մանգուսիյնտէն նրաֆրտան ֆագլասը պաղլանմըշ վէ սըրալանմըշ, թէվզըֆիանէ իչէրուսինտէ, անճագ իքի եիւզ էլլի իւշ եիւզ գատար գալմըշ խոիք քի, պաղլանմագ սըրատը մէրխատա էֆէնտիյէ վէ բանիպլէրէ կէլմիշ խոի:

Մէրխատա Պանապանեան Կրիգոր սէրրիսղուպոս անէսթէ անէսթէ գարույա տօղրու կիտիյօր խոի, մուսաիլէյն, պիլիմ պուլընարըղմըզ մանայէ կէլմէքաիգին, աիկէր գօղուշատ

մէվգուֆ պուլընտըղը սըրատա, քէֆարէթի զէնուպ իչիւն, քէնտիսինէ գօշուշան ճէմաաթընա պիր չօգ նատիհաթլարտա պուլընմըշ, վէ ճուարա օրհնութիւն վէրմիշ խոի. սօն պիր տէֆա պիլլէրի տէ թաքտիս իթմէսինի րէճա իթտիք:

Մուսաիլէյն, գօլլարընը պաղլամագ իւզրէ գարուտան չըգամտընա ինթիգարտա պուլընան էշխասա:

— Բէճա իտէրիմ պիր իքի տագիգէ միւսատտէ իտիսիգ:

Տէյուպ, եիւզիւնիւ հագսխանէ իչէրուսինտէ պուլընան միւթէպագը ճէմաաթընա չէվիլտի:

Պաշը աշըգ, լէնճէսի ազ չօգ սարարմըշ խոի. տուտագլարընտա հիս օլուշըր օլընմագ տէրէճէտէ ինթիգազ օլտուզը հալտէ սէօղէ պիլիպիտար:

— «Սէվկիւլի ճէմաաթըն, պիլիյօրընըզ քի, իքի իւշ սաաթ սօնրա, ճիւմլէմիզ տէ տիւնեա թապիր օլմանն շու տարը ֆէնա իլէ գաթի ալաղա իտէճէյիղ, հայաթըմըղա տա պէլքի պիր պալթա, պըչագ, եախտ գամա վէ սօքա տարպէսի նէթիճէ վէրէճէք տիր, ֆագաթ պուլըն հիշ էնէմմիյէթի եօզ տըր, օլտա օլտա պիր սաաթ ֆագլա էգիյէթ չէքէճէյիղ, իշլթէ պու գատար, էվլատարըմ, էօլիւմտէն ալէլխուսուս պու թարզ էօլիւմտէն թէնաշի րէք թապիի իքէն սիղին, նէր տիւրլիւ էօլիւմիւ իսթիհքար իտէրէք, իպրագ իթմէքտէ պուլընտըղընըզ մէթանէթ, պէնիմ տէ պիր գաթ տանա թէզէհիտի ճիւրթիթի միւճիւլ օլույօր, վէ պէօյլէ պիր ճէմաաթըն րէիտի բուհանիսի պուլընտըղըմտան տօլայը շու սըրատա տանա ֆագլա պիր իֆթիխար հիս իտիյօրմ:

Ճիւրչար իտիլմէք հսթէնիլտիյիմիզ գուլմըն սէպէպ ու սաիքինի պուրտաա իյգանա լուգում կէօրմէմ. ֆարաթ պու հալէ միւսթանաք օլմագ իչուն էն ուֆագ պիր խաթա վէ գապանաթընը օլմատըղընը պիւլէնտի ալազ իլէ սէօյէյէ պիլիլիլիմ, էվվէթ էվլատարըմ, պիզ թէմամէն մասումըզ, վէ միլլէթ ուղընտա, գուլմա դուրպան կիտիյօրըզ, մէզարըմըզա պագալարըմըզ սարգըթմըշ օլտըղըմըզ շու սըրատա տա պի

մէնապա վէ պիւա բերվա թէքրար իտէպիլիւրիզ քի ճիւմլէ-
միդ տէ մասոււմ վէ պիկիւնանըզ .

«Կէրչի, Բապպիւլայէմիյն ՚էր քէսին ամէլինէ կէօրէ
միւճապաթ վէ միւքեաֆաթը պիզլաթ թային պույուրըր վէ
իճրա իտէր . ֆագաթ պէն միւսէպպիպլէրէ դարչու ինթի-
գամը իւանիյի թալէպ իթմէյոււպ, գուրթարըճըմըզ Յիսուս
Քրիստոսըն սուրբ Խաչ իւզէրինտէ սէօյլէմիչ օլաըզը «Նա
բէսէր, անլիթի աֆվ էյլէ, զիրա նն եաքսբզլարընը պիլմե-
յօլլար» քէլամը մուգատտաէսինի թէքրար իտէճէյիմ :

«Էվվէթ իքի իւչ սասթ սօնրա, տիւնեա կէօղիւ իլէ
պիլիպիլիմիդի պիր տահա կէօրէմէճէյիզ, զէվճէլէրինիզ
տոււլ, էվլատընըզ էօքսիւզ քալաճազլար, ծնլարըն տիւչար
օլաճաղը ազըպէթի իտէ պիր Սլլան պիլիբ . պիզ իթլաֆ ի-
տիլէճէլիմիզէ աճըյօրըզ, ծնլար իտէ պէլքի սազ գալտըզլա-
րընա թէէսիւֆ իսոււպ աղլայաճազլար :

«Էվլատլարըմ, մէթին վէ ճէսուր օլընըզ, գաթիլլէր ա-
բամըզա սօգուլըպ տա զատտար սիլանլարընը պաչընըզա
կէօղիւնիզէ վաւրմայա պաչլատըզլարը զէման, պուճըն միւ-
քեաֆաթընա ճէննէթտէ նաիլ օլաճաղըմըզ տիւչիւնէրէք,
միւմքին օլտուղը գատար ազ ֆերեսա իտէլիմ . վէ քիմսէլի
տէ թէլին իթմէյէլիմ, կէօրէճէքսինիզ քի, տարը միւքեա-
ֆաթտա, մէլէքլէր սիզլէյի նասըլ պղըչլար իլէ իսթիզպալ
իտէճէքլէր :

«Հայտէյինիզ էվլատլարըմ, տիկէրլէրի կիպի սիզ տէ,
պաղլաթմազ իւզրէ գօլլարընըզ սիքուսէթ իլէ ուզատընըզ,
վէ պիզի պէքլէյէն միւտիչ էօլիւմէ գատար ճէսարէթլէ եիւ-
րիւյինիզ . տէյոււպ, պիլի իքի սանիյէ ֆասըլատան սօնրա
տէվամ իլէ .

«Սէվկիւլի ճէմասթըմ պիլիյօրըմ վէ կէօրաիւմ քի շու
մէնհուս մահալտէ, ճիւմլէնիզ տէ ազաիտի տինիյէնիզի
ազիմ պիր իսթիճալ վէ գավի պիր իյման իլէ իքիսալ իթտի-
նիզ : Պագաթ րէիսի բուհանիսիզ պուլընտըղըմ նասէպի իլէ
տիզէ սօն պիր «արճակոււմ» վէրէճէյիմ, տիզ չէօքիւնիզ, վէ

միւտտէթի նայաթընըզտա իճրա իթմիչ օլաըզընըզ իսթա-
լարընըզտան սօլայը էզ ճան ու տիլ թէօպէ վէ իսթիզֆար
իտինիզ :

Տէյէրէք . էլինի սէճապաթա սօղրու գալարըր .

Պիզ ֆէտլէրիմիզի չըգարոււպ, օ մէնուվֆ նապսիանէ ալ-
լուսընա տիզ չէօքմիւչ վէ պաչըմըզը տա եէրէ էյիլի տուր-
մագտա իտիք :

Պու սըրտտա մահիթալ աա քէնտիսինի ինաթա իթմէքտէ
օլան սէնապարէլէրտէն սըլըրըլոււպ, նտտաի զաթընտա բէք
ուլուվի օլան շու մէնզարէյէ պաչգա պիլ մէնապէթ պախչ
իթմէք իսթէյօր իմիչճէսինէ նազին պիր սուրէթտէ նէչրի
ղիյա իթմէյէ պաչլամըլ իտի :

Միւմաիլէյի Պանապանեան Քրիզոր սէրպիսկոպոս էֆէն-
տինին, նուրանի ճէնրէսինի, պէյազ վէ ուզուճ սագալը
հալէ կիպի շարչիվէլէմիչ վէ եաղմաճըլար թարաֆընտան ա-
լընմայոււպ տա էլան կէօյսիւնտէ աըլը տուրան ալթուճտան
մասմուլ խաչ իտէ, մահիթապտան աքս իտէն զիյա իլէ, թա-
րիզի ֆէրտուսըն բէրթէմիտար պիր զըլավուզը կիպի բարըլ-
տաւագտա պուլընմըզ օլտուղը նալտէ պիր մէլէք իւլ սիյա-
նէթ շէքլինի իքթիտապ էյլէմիչ իտի :

Միւմսիլէյի նազ էլինի նավայա գալարըմը օլտուղընը
սէօյլէմիչ իտիք, սօլ էլինի տէ կէօյսիւնէ գօյարազ .

— «Պէն, Քրիզոր սէրբիսկոպոս Պանապանեան, աղիզ վէ
մուգատտէս Բօմա քիլիսէսինին պանա պախչ իթմիչ օլաըզը
սէլանիլէթ մուճիպինճէ, ճիւմլէնիզին տաիսի շիմտիլէ գատար
իլէմիչ օլտուղընըզ կիւնանլարտան տօլայը ճէնապը մազ-
ֆէր էլ զէնուպտան աֆվ վէ մէրհամէթ թալէպ իտէճէյիմ :

Տէյու իլավէ իթտի . վէ կէօյա քի վազիֆէսինին մէնա-
պէթ ու ագամէթինի վէ տէրէօնտէ իթմէքտէ օլտուղը մէ-
սուլիլէթին սըզլէթ ու շիտանթիսի թագալի իտէրէք Խիւ-
տայը Միւթաալ հազրէթլէրինաէն լութֆ ու մոււպլէնէթ թա-
լէպ վէ թէզարրու իտիյօր կիպի, կէօղիլէրինի սէճապաթա

տողրու գալարբարը, սէքիզ օն սանիչէ օ վազիչէթտէ տուր-
տըգտան սօնրա, սազ էլի իլէ ճէմաաթըն իւզէրինէ խաշ ի-
շարէթինի եարարազ:

Ես արձակեմ զձեզ . . .

Ճիւմլէսինի օգույուպ, հայտէյինիզ, էվլատարըմ ճէր
չէյ թէքմիլ օլտու, տէտի:

Պունըն իւզէրինէ հապսխանէ իչէրիսինտէ պուլընան միւ-
թէպաքի ճէմաաթտա պալատաքի թարիֆաթ տարիքսինտէ
տէօրաէր տէօրաէր պաղլանըլուպ հիւքիւմէթ գօնաղը մէյ-
տանըզընա տիզիլմիւլէր իտի:

Պու սըրատա էհալիտէն պիր գըսմընըն ֆէսլէրի, բար-
տէօսիւ վէ բալթօլարը պաղլամազ վազիֆէտի իլէ միւքէլլէֆ
էտաֆիլ թարաֆընտան եազմա խոիլմէյէ պաշլանըլմը իտի.
գարույա եաղլաշտըղըմտա, Նէմսէտտին էֆէնտի գօլուստան
թուլթարազ, օքատա պիրազ պէքլէմէք իյիլի իթմար իթտի.
սօն օլարազ մէրխասա էֆէնտի տէ պաղլանմը շն նիհայէթէ
տէ պու աճիզ գալմը իտիմ, պէնտէն պիրգաշ խաթվէ իլէ-
բուտէ այապատ տուրմագտա օլան Նօլաստան Անտօն էֆէն-
տիչի իշարէթ իտէրէք օքատաքիչէրէ իթմապէն:

— Պունլարը տախի պէրապէր պաղլայընըզ, վէ արա-
պայա օթուրտընըզ, տէտի:

Պէն, բէճա իտէրիմ Նէմսէտտին էֆէնտի, հիչ տէյիլ պու-
սօն էզիլէթտէն օլտու պէնտէնիզի իտիխնա իտինիզ, պիզիմ
նէ օլաճաղըմըզ պիլիյօրըմ պիլտիկիմի գաթընըզ տա պիլիւ-
սինիզ, գաշմազ թասալվուրընտա օլմուշ օլսայըտըմ, պունա
էվվէնէթ թէվէսսիւլ իտէր իտիմ, ֆազլա պիր իշկէնճէ վէր-
տիրմէյինիզ, տէտիմ պու արա տա եանըմտաքի Նօլաստան
Անտօն էֆէնտիին գօլուստա ուրկանը թագմը վէ պաղլա-
մըշար իտի պէնիմ շու բէճամ իւզէրինէ, Նէմսէտտին էֆէնտի
պըրազընըզ տէտի պիր ուճուստա միւմաիլէյ Ննտօն էֆէն-
տինին գօլարը պաղլը օլան, ուրկանըն տիկէր ուճուստա կէ-
լիչի կիւզէլ իւզէրիմէ աթըվէրտիչեր պու սուրէթլէ շու ճէ-
ֆատան օլտու պէնի ազատէ գըլմըշար իտի:

էվվէնէ պաղլանըլմը օլանլար եօյա չըգարըմ շար
իտի, մէրխասա էֆէնտի, բահիպէր, վէ ճէմաաթտան պաղը-
լարը տա արապալարա իրքեսազ օլունմազ իւզրէ, մէրքէզ գօ-
մանտանըզը ճիվարընտա իսգար իտիլիչ օլան արապալա-
ըն եանընա կէթիւրիւլիյօր իտիք:

Պագը էտանի, էլլէրինտէ սիկարայար վէ տուսաղլա-
ընտա միւսթէնզիլանէ թէպէտուլմէր օլտուղը հայտէ պու
պաղլանմը վէ սըրպա տիզիլմիւլ ղէվալըլարը տարիչն մա-
տար տէվր իտէրէք:

— Մէրազ իթմէյինիզ, սիզի ֆրիտտուսըզա կէօնտէ-
րիյօրուզ:

Տէյէրէք էյլէնիյօրլար իտի, օրատաքի մէյտանըզա չըգ-
արըլըմըզտա էթրաֆըմըզըն միւսէլլան բօլիս, ժանտարմա,
չէթէ վէ ֆաթիլէր իլէ ինաթա իտիլմիւլ իտիլինի կէօրտիւք:
Արապայա պինտիլիլիյօր իտիմ քի Նէմսէտտին էֆէնտի
կէօղիւմէ իլիշտի:

— Ալլահա ըմարլատըզ, Նիճատ պէյէ սէլամ սէօլէյի-
նիզ, տէտիմ:

— Մէրազ իթմէ սթատիօնա կիտիյօլտընըզ չըմէնտըֆէրէ
պինէճէ քսինիզ, տէտի:

— Նէրէյէ կիտիյօր օլտըղըմըզ պիլիյօրըմ, օ խուսուս-
տա սիզ մէճազ իթմէյինիզ տէտիմ: «Սթատիօնա կիտէճէք-
սինիզ տէմէքլէ, պէնիմլէ ալայ իթմէք իտիլմիւլ օլաճազ ի-
տի. ֆագաթ պու իտիլիզա բէք աճը, պսխուսուս հալին
վէխամէթի տօլայքը իլէ բէք նապէճա տտէթա, միւսթէք-
րիճ իտի. գաթէն Նէմսէտտին էֆէնտինին հապսխանէ գա-
բուսընտա տուրարազ էհալիչի պաղլաթմը օլմատը, չիւրֆին
պիր հարաքէթ իտի, չիւնքի ճէմաաթըն գըսմը ազամընը թա-
նըր վէ չօղարը իլէ իւլֆէթ իտէր. իտի մումաիլէյ Նանկը
հիտիյաթըն թահթը թէէսիրինտէ գալմըշտա պէօլլէ մէնֆուր
պիր վազիֆէի տէրէօնտէ իթմիւլ իտի: Աճապա վալի Աթոֆ,
վէ եա բօլիս միւտիւշի Պէհաէտտինէ գարը պիր իւլկիւզար-

լըգը կէօսթէրմէք իսթէմիշ . ետխօտ իրիսթիլանլարըն էօյլէ պիր հալլէրինի կէօրիւպտէ մահգուղ օլմագ էմէլինիմի թէազիպ իթմիշ իտի . վէ եա սէնատիտի իթթիհատա պու սուրէթիէ պիր խուլուամը չաղմագ իսթէմիշ իտի . նէ պիրի , նէ օ պիրլէրի , մումախլէյն սէրխօշ իտի , վէ քէլիմինին պիւթիւն մանասը իլէ սէրխօշ իտի , պու հալինի ճիւմլէմիդտէ րէյիււայն կէօրմիւշ իտիք :

Սէվգիմիդէ մէմուր Բահմի պէյին , միւթարէքէտէն սօնւրա պու ածիզէ վուզու պուլան իֆատէսինէ նաղարէն , պիզի հապսխանէտէն չըգարսաճաղարը սըրալարտա Նէմսէտտին էֆէնտի մումախլէյն Բահմի պէյն միւրաճաաթ իտէրէք , «Գաթօլիքլէրի սէվգ իտէճէքլէր իմիշ , պուլլարըն սրասընտա պազը թանըարգարըմ վար սըր , պիր մահգուր կէօրմէգտէ միւսաստէ իտէճէք օլուր իտէնիզ , հապսխանէ գարուսընտա տուրայրմտա պուլլարը թէֆրիք իտէյիմ , արապայա պինսինլէր» տէմիշ , վէ քէնտիսինինտէ պուհա մուվաֆիպագաթ իթմիշ օլտուղընը սէօյլէտի Նէմսէտտին էֆէնտի մէսթի լայազլ տէրէճէտէ սէրխօշ տա օլմուշ օլտա շու հարէքէթի , հիճալէթ ալէր իտի , վէ էօյլէ պիր հէնկետմտա պու եօլտա պիր վազիֆէյն թէվէսսիւլ իթմիշ օլմասընտան տօլայը ճիւմլէնին իզպիրարընը պիրհագըն իւզէրինէ աալէթ իթմիշ օլտու :

Է Ս Ն Ա Յ Ը Դ Ա Ն Տ Ա

Եօլըն իւզէրինտէ , օլմուղ գատար կայլը , վէ Թաթար արապալարը իհգար իտիլմիշ օլուպ , պուլարա , մաալուլ վէ բէք իիսթիյար օլանլար իրքեապ օլուլըյօլլար իտի . գօլլարընտան պաղլը օլմալարը քեաֆի տէյիլ իմիշ , վէ ֆիրարա իքթիտարլարը վար իմիշ կիպի պուլլարը պիրտէ արապալարըն աղաճլարընա պաղլամագտա իտիլէր . գօլլար օ տէրէճէտէ գափի վէ սըզը պիր սուրէթտէ պաղլանըլմըլ իտի քի , ըն տագիզէ , չէրեք սաաթ սօնրա , պիր չօզլարընըն գօլլարը շիշմիշ վէ էլլէր մօս մօր օլմուշ իտի : Սրապալարա իրքեապ օլընաճազլար իքիշէր իքիշէր պաղլանըլմիշ իտիլէր . պուլլար , արապալարըն եան րէնճիրէլէրինտէն իշինէ կիրմէք իյճապ իտիյօր . ֆագաթ , իքի քիշի եան եանա րէնճիրէտէն սըղմատըզլարը կիպի , թէք թէք կիրմէքտէ տէ պէօյիւք միւշքիլաթա մաարուղ գօլլըյօլլար , էթրաֆտաքի մուհաֆրզլար իտէ , պուլտան միւնֆաիլ օլարագ «չապուգ օլ» թապիրի իլէ արգատան սիւմսիւքլէյօլլար իտի :

Անճագ շուրասընը տախի իթիրաֆ իտէրիզ քի րահիպչէրին հէման ճիւմլէսինի , արապալարա պինտիրմէք կիպի պիր նէզաքէթ կէօսթէրմիշլէր իտի :

Եօլա գօյուլտըգ , բիյատէլէրին պաշգա թարաֆա կէօթիւրիւլմիշ օլտըզլարը սէօյլէնիլիյօր վէ զուլմէթի լէյլ , տուլայըսը իլէ իլէրուսինի կէօրմէք գապիլ օլամատըղընտան բիյատէլէր իլէ պէրապէր պուլլընըպ պուլլընմատըղըմըղը անլայամայօր իտիք . չըմէնտըֆէր սթասիօնը ճատտէսինի սաղտա պրագըպ , Պաղտաա եօլուըն թէագիպ իտիյօր իտիք , Տէյուընը ումուսիյէ իտարէսինի գուրթուլուպտա , չէհիրտէն

խորհճէ չըզտըզմըզտա, պիր աէֆա տահա կէօրէմէյէճէյի-
միզ վէ պիւթիւն սէվկիւլիւլէրիմիզի թէրք իթմիշ օլտու-
ղըմըզ մէմլէքէթէ մէյուսանէ վէ միւթէհասսիւրանէ պիրէր
նիկեան ամֆ էյէտիք. երլտըզ կիպի, չուրաղնտա պուրա-
սընտա թէք թիւք զիյա կէօրիւլիյօր, վէ պիւթիւն շէհիւր,
տէրին պիր սիքուլթա տալմըշ պուլընըյօր իտի:

Մէմլէքէթիմիզտէ, մէպզուլէն պուլընան քէլպլէրին
չէշիտ չէշիտ ալ ավէի հէվլնաքը իլէ, ճիվարտա պուլընան
չայ վէ չայրըլարտաքի գուրպաղալարըն չըզարմազտա օլ-
տըզլարը Քվարաք վարաք սէտաթ մէմլէքէթին միւսթաղրաք
պուլընաղըզ չու սիւքիւնէթի միւտհիշէ իլէ, մէխուվֆ պիր
թէզաա թէշքի իտիյօր իտի:

Էրմէնի վէ էրմէնի-Գաթօիք զապրիսթանը իլէ, Կահու-
տիլէրին մէզարիսթանընըն արաղնտաքի շէօնէյի միբուր
իթմէքտէ իտիք քի, թանին էնտազ օլան պիր գաշ աղըզ
սիլահ սէպլէրի, սամասմըզը թախրիշ էյէտի:

Արապաճըմըզտան էսպապընը սիւվալ իթտիք, ֆիրար
թէշէպպիւսիւնտէ պուլընան պիր շախըր վուրմըշ օլտըզլա-
րընը սէօյէտի, հագրգաթէն օրատա պիբիսինի իթլաֆ իթ-
տիլէր, պազըլարը պուլըն, իւթիւճեան Անտօն օլտուզընը
սէօյլէյօրլարֆաղաթ իլէրուտէ կէօրիւլէճէկի իւզրէ մէրգուճ
Քչալտաղըճ թէրէսինտէ, վէ թամ պիզիմ արապանըն հիգա-
սընտա գաթլ իտիլտի, վէ պիզ պուլընը ըէյիւլայն միւշահիտէ
էյէտիք. պինասէնայէյճ մէզարըզ ճիվարընտա վուրուլանըն
քիմ օլտուզը էլան մէճհուլ զալմըշ տըր:

Իրքեապ իտիլմիշ օլտըզըմ արապատա պէրապէր պաղ-
լամազ իսթէտիքլէրի Հօլասեան Անտօն էֆէնտիտէն պաշգա,
Սէյահեան ճօրճի, պիրատէրի Յուվսէփ, Աճէմեան Պօղտ, վէ
օթուզ սէնէյի միւթէճալուզ խըտմէթի տէօվլէթտէ պուլըն-
մըշ վէ մուհասէպէ միւմէյիվլիկինէ վէ տէֆթէտարըզ վէ-
քեալէթինէ գատար իթթիքա իթմիշ, ըիւթպէի սալխսէ սա-
հապընտան Վարդանեան Պօղտ Սէրվէթ էֆէնտիլէր պուլը-

նըյօր իտի քի, չու սուրէթլէ արապատա պլթը քիշի իտիք:

Հօլասեան Անտօն էֆէնտի իլէ, պու աճիզտէն մաստա-
աը օ տէրէճէտէ սըզը պաղլանըլմըշլար իտի քի, մէրհուճ
Սէրվէթ էֆէնտի, ուրղանլարըն թաղիքիլինտէն հուսուլա
կէլէն էվճա վէ աղըր նէթիճէսի օլարազ միւթէմատիլէն աղ-
լամազտա իտի. Հօլասեան Անտօն էֆէնտի պէնիմ հիշ պիր
հարաքէթիմէ միւսաատէ իթմէյօր վէ Քէթրաֆըմըզտաքի մու-
հաֆըզլար սէրպէսթ օլտուզըմըզը կէօրիւլէր տէ, պիզի տէ
պաղլարլար տէյէրէք գօլլարմը պիլէ գըմըլտաթտըրմայօր
իտի:

Ինճէ Սու քէօրիւսիւնիւ, ըէթի նազըրընըն չիֆթլիկի-
նի կէշիպ Գրզըլ Եօգուշա տօղրու գաթըր մէրահիլ իթմէքտէ
իտիք քի, եավաշ եավաշ Ֆէճէրտէ կէօրիւնմէյէ պաշլատը:

Տիքմէն պաղլարընա եազլաշտըզըմըզ սըրատա իտէ, շա-
ֆաք էյիճէ սէօքմիւշ վէ օրթալըզ ազ չօզ աղարմաղա պաշ-
լամըշ իտի:

Իիյասէլէրինտէ պիզիմ իլէ պէրապէր օլուպ օլմատըշ-
լարընը անլամազ իւզրէ իշէրուլէ մէտտի նազար էյէտիք:

Աման Եարապպի, օ նէ միւտհիշ պիր մէնզարէ, օ նէ
քասալաթ նիւմա պիր հալ իտի, զէվալը Բիյատէլէր, տէօր-
տէր տէօրաէր վէ պիբիպիբինէ կէրկին պիր սաւրէթտէ պաղը
օլտուզլարը հալտէ սըբայա տիզիլմիշլէր մուլթազամ պիր
օրտու կիպի, քէնտի մազթէլլէրինէ տօղրու քէմալը իսթի-
ճալ, վէ մուլթազամ իսթվէլէր իլէ եօգուշ եօզարը գաթ
մէտաֆէ իտիյօրլար իտի, այնը զէմանտա սըրատաքի պիր
իճիլեարըն ատըմ աթմաղա թապ ու թիւվանը գալմամըշ
օլտուզընտան տիկէրլէրինին ատէթա ընը սիւրիւքլէմէքտէ
օլմասը, պիր թարաֆտան տա գօլլարըն նազապիլի թէհամ-
միւլ աճըսը տօլայըսը իլէ հուսուլէ կէլէն աճու էնիյն, մու-
հաֆըզլարըն հիտտէթինի թահրիք իտէրէք թիւֆէնք տիպ-
ճիկի վէ եա սօքա իլէ զէվալըլարը տարպ իթմէքտէ պու-
լընմասը ճիտտէն քէք ըիզգաթալէր պիր մէնզարէ իտի:

Պիզ ալթը քիչ արապաննն իչերիսինսէ պիւա ֆաւըլա
իպատէթոտէ խոիք, հէր ազըմըզա կէլէն տուալը սէօյլէյօր
պիբինի պիթիբիյօր տիկէրինի պաշլայօր խոիք, Հօլասեան
Անտօն էֆէնտի բիատէլէրին հալլէրինտէն ֆէվզէլատէ միւ-
թէէտիր օլարազ .

— Պիզ, հիչ օլմազ իսէ արապատալըզ, բիատէլէրին աշ-
վալի պիզտէն չօզ միւտնիչ տիր, ծնլար իչիւն տուա իտէլիմ քի
Ալլան գուզվէթ վէ ճէսարէթլէրինի արթըրսըն :

Տէլէրէք, տաիմա տուա իթտիրիյօր խոի :

Պու սուրէթլէ իպատէթիմիզի իքմալտան սօնրա արա-
պատաքի արգատաշլարա պիրէք սիկարա վէրտիմ, արթըզ
հէր տիւրիւ ինթիյաթը թէրք իթմիչ խոիք, Անտօն էֆէնտի
իլէ պէն սէրպէսթճէ սիկարա իչէպիլիյօր վէ տիկէրիւէրինէ
ազըզլարընա տութարազ նէֆէսլէտիյօր խոիք :

Չալ տաղընը աշըպ մաիլ պիր թէրէտէն տէրէյէ աօղրու
ինթէքտէ խոիք քի, աֆիթիապը ալէմթապ թուլու իթմիչ
խոի :

Թամ պու սըրատա պիր գաչ էլ սիլան սէպլէրի թանին
էնտազ օլարազ օ ինսիզ տէրէլէրտէ սէտալը մուաքքէսի
միւքէրէր հուսուլա կէթիրտի, եօլ իվիճաճըլը օլտուզընտան
իլէրուտէքի բիատէլէրի կէօրէմէզ օլմուչ խոիք :

Արապալարնն ճիւմլէսինի տէ տուրտըթտըլար, պիզ,
բիատէլէրի օրատաքի իզսիզ տէրէլէրէ սօզուպ, իթլաֆա պաշ-
տըլար գաննը իլէ ֆէվզէլատէ տիւշարը հէյէճան օլարազ իս-
թիֆամքեարանէ պիր հալտէ պիրպիրիմիզէ պազըյօր, վէ ա-
րապալարնն էթրաֆընտաքի մուհաֆըզլարտան թէվէքքիւ-
ֆիւմիզլին վէ սիլան սէպլէրինն էսպապընը սօրուպ արաշ-
տըրըյօր խոիք, պուշար իսէ ճէվապէն «տանա պիր շէյ եօզ»
տէյօր իտիլէր :

Պու էսնատէ խոի քի, պաշը աշլզ պիրիսինին արապամը-
զըն էանընտան սիւրաթլա կէչուպ թարլայա տօղրու գօշ-
մազտա օլտուզընը կէօրտիւք :

Չէվալը, եա ազընա հիֆֆէթ կէթիւրմիչ վէ եա տա
պու սուրէթլէ ղէնտիսինի իթլաֆ իթտիրմէյի տանա էնվէն
կէօրմիւչ օլաճազ քի, պիր չօզ մի սէլլան մուհաֆըզլար ա-
րատնտան ֆիրարա թէչէսպիւս իթմիչ խոի Թալաթ ի
ֆիրար, սէքիզ ծն հաթվէլէլէրուլէյօր, սօնրա իւչ պէչ սարմ
պու թարաֆա կէլիյօր, թէքրար պիր իթիպամէթ թիւտիպ
խոիյօր եինէ կէրիւյէ տէօնիւյօր, վէլհատը ճանպազ ճանլէր-
տէքի թէրպիլէլի աթլար կիպի մանտուտ պիր տայիբէ իչին-
տէ, տէվը իտուպ սուրըյօր խոի :

Բօլիս վէ ժանտարմալարտան իւչ պէչի, մէրգուճըն թէա-
զիպինէ գօշուչմուչ օլուպ ալէթթէվալի սիլան էնտաթթ խոի-
յօրլար ֆազաթ ղարաիպաթտան օլարազ հիչ պիրիսի տէ հէ-
տէֆէ թէսատիւֆ իթտիրմէյօր խոի, բօլիսլէրտէն պիրիսի
մէրգուճա պէչ հաթվէ գատար թէքարուպ իտէրէք էլինտէքի
թապանճա իլէ նըշան ալտը վէ սիլանը պօշալթտը, գուրշուն,
ֆիրարինին բէք ճան ալաճազ պիր նօղթատընա թէսատիւֆ
իթմիչ օլաճազ քի ճիւնէթի մուզազգաթայա ուղրտըրը օլան
օ պէտապաթթ պիր քէրէ կէրիւտի, սօնրա սէճաթ իտիյօր իմիչ
կիպի, իքի տիզի իւզէրինէ կէլտի, պիւաթէրէ սըրթ իւթիւ-
տիւշիւպ պիւթիւն վիճուտի իլէ սարսըլտը հիչ շիւպնէ եօզ
քի, էօլիւյօր խոի, պու սըրատա տիկէր պիր բօլիս տանա
էանընա եթիթիչիզ ղաթէն էօլմիւչ, վէ եա տա էօլմէք իւզէ-
րէ պուլընան մէրգուճըն գարնընա էլինտէքի բէվօլվէրի իւչ
տէֆա սըզտը, ղէվալը, աճ, պիլէ տէմէյէ միւքթէտիր օլա-
մայարազ թէսպիմի բուն իթմիչ խոի :

Պիզ արապամըզտան եիրմի օթուպ իաթվէ իլէրուտէ ճէ-
րէյան իթմէքտէ օլան շու վանչէթի, քեամիլէն սէյր իթտիք
պու սուրէթլէ թէլէֆ իտիլէն պէտապաթ իւթիւճեան Անտօն
խոի :

Միւթարիքէյի միւթաագիպ, էնգարէ էրմէնի գըթալը
հազգընտա իճրատընա պաշլանըլուպ պիւաթէրէ «միւտէր ալ-
թը» իտիլէն թանգիպաթ սըրասընտա, պիզիմ տէ մէչնուտա-

թրմըզա միւրաճառի օլունորդնտա ճերէյանը վազաայր պու-
նէն պու սուրէթիչ հիքեայէ էյլէմիչ իսէմ տէ, իթլաֆ իտէն
բօլիսին քիմ օլտուղընը թային իթմէքլիկիմ խուսուարնտա
բէք չօզ ըսար էյլէմիչ օլմալարընա բազմէն, պունը թային
իտէմէյէճէկիմի պէյան իթմիչ իտիմ, պուրատա թէքար ի-
տէրիմ քի ֆիիլվազը, մէրգումը գաթլ իտէնլէր բօլիսլէր ի-
տի. ֆազաթ պիզէ արգալարընը տէօնմիչ օլտուղլարընտան
քէնտիլէրինի թէչիսն գապիլ օլամտուր, վիճանըմը մու-
ազգէպ իթմէք իսթէմէյէճէկիմ իչիւն իֆատէմ տէ շախ
թային իթմէմիչ իտիմ, վէ հայատա իտէմէմ:

Պալէատա արգ իտիմիչ օլտուղը իւզրէ, խուրչիտի թա-
պէնաք թուլու իթմիչ ճէվվի սէմայա տօղբու եիւքալմէքտէ
իտի, անճագ առիւման պիլէ շու վանչէթտէն միւթէսիթ օ-
լարագ կէօզ եաչը տէօքիւյօր իմիչ կիպի, իրի իրի եազմուր
տանէլէրի տէօքիւյէյէ պաշլատը:

Ահ կիւնէչ, ահ, շու սէֆիլ քիւրքէնին սէպէպի հայաթը
վէպախի իֆիթիսար վէ միւպանաթը օլան աֆիթապը ալէմ-
թապ:

Ահ, պիլճիւմլէ ճէմտաթ վէ քեալնտիմ հայաթպախչ
իտէն սիթարէի լաթիֆէ, պիզէ օ կիւն նէ գատար պախի
հիւզնու քէտէր օլմուչ, նէ չօզ կէօզ եաչը տէօքիւրմիւչ,
վէ նէ տէրէճէ մէրարէթ պախչ էյլէմիչ իտին. պիը տէֆա
տանա կէօրէճէկիմիզի գաթիլէն իւմիտ իթմէմէքտէ օլտու-
ղըմըզ օլ նէճմի շէօլէտարա մանգուն, մանգուն նազար էն-
տազ օլույօր, տիտէլէրիմիզտէն տիմուի թէէսիւր ճերէյան
իթմէքտէ օլտուղը հայտէ օնա, սօն սէլամլարըմըզ իյապլէ
չալըչըյօր իտիք:

Եիւզ պիլիւրճէ սէնէլէրտէն պէրու օլտուղը կիպի, ազ-
չամ վազթը մուայլէնինտէ օ եինէ մըղըրպլնա շէքիլէճէք,
վէ պիզ թուլուընը միւչանիտէ իթմիչ օլտուղըմըզ օ քէվ-
քէպի շաչաա բաչրն օ կիւնքի գուրըպլնա շահիտ օլամպա-
ճագ իտիք:

Հէր նէ հայ իտէ, արապալարա հարաքէթ էմրի վէրիլ-
աի. սուրէթը իթլաֆընը արգ իթմիչ օլտուղըմըզ իւթիւ-
ճեան Անտօն կիպի էօլիւմիւ, ճիւմլէմիզ տէ անտամիմ ար-
զու իտիյօր իտիք, չիւնքի մէրգումըն վէֆաթը բէք անի վէ
սուհուլէթլի օլմուչ իտի, պիզ իտէք քիմ պիլիլը նէ միւտիչ
մէնգարէլէր կէօրէճէք, նէ ճան իըրաչ ֆէրետալար իչիտէ-
ճէք, քէզալիք քիմ պիլիլը նէ գատար ուզուն սաաթլար ճան
աճըսը էօլիւմ ազապը շէքէճէք իտիք: Ճերէյէ ինտիկիմիզտէ,
մուգապիլ թարաֆտան պիլլանտօ իչէրիսինտէ պիզէ տօղբու
կէլմէքտէ օլան, իթիհնտ վէ Թէրագըլ Ֆըրգատը, էնգարէ
մուրախապը մէսուլու նէճմի իլէ գարչուլաչտըք,
չիւպհէ եօզ քի զըթալ հագընտա պիզգաթ թէրթիպաթ
իճրա իտէրէք, վէ թալլիմաթ վէրէրէք ալմէթ իտիյօր իտի:

Սէվզիմիզէ մէմուր, մանտարմա եիւզպաչըրը Բանի
պէյ, վէ բօլիս գօմիտէրի սագալը Խպրանիմ իլէ օրատա է-
րէյիճէ պիը միւտտէթ գօնուչտուլար. թապիի մէյանէլէրին տէ
ճերէյան իտէն շու մէչում մուհալէրէ պիզճէ մէճնուլ տրր.
անճագ էհալի գաթլ օլընճագընա օ տէրէճէտէ գանի օլմուչ
իտի քի հապսանտէտէ իւզերլէրիմիզի սօչանլարտան կիզլէյէ
պիլմիչ օլտուղլարը բարալարը թարլայա սաչըյօրլար իտի:

Կէրէք շէյէճան, վէ կէրէք մէգտիմի սէֆէրիյէ նէթի-
ճէսի օլարագ աղըզլարըմըզ գուրումըչ, սուտաղլարըմըզ ա-
տէթա աչըլմազ պիը տէրէճէյէ կէլմիլ իտի, պիը չօզ մաթ
ճարիլէրէ վէ շէլմէլէրէ թէսատիւֆ իտիյօր իտիք:

— Ալլան հաթըրը իչուն օլտուն պիը եուտում սու վէ-
րինիզ. տէտիքճէ:

— Սու սիզլէրէ լայրզ տէչիլ տիը մէլուն քեաֆիլըլէր,
պուլար իւմմէթի մուհամմէտին եարտըրտըրը շէլմէլէր տիը
քի պունտան եալընըզ օնլար սու իչէ պիլիլըլէր տէյօրլար իտի:

Կ Է Օ Լ Պ Ա Շ Ը

Ճէնրտէն չըզալը սէքիզ սասթ զատար պիր զէման մի-
րուր իթմիշ օլտուղու հալտէ, անճագ երմի պէշ օթուզ քի-
լօմէթրօ մէսաֆէ գաթ իտէրէք Կէօլ պաշը նամ մանալէ վա-
սըլ օլտպիլմիշ իտիք, էթրաֆըմըզտաքի ըխտտէ մուհաֆըզ-
լարըն պիր ազ իտթիրանթլարը մագաստը իլէ, եարըմ սասթ
զատար պիզի տէ օրատա օթուրթտըլար օրատաքի մէնզա-
րէյի ճիկէր սուզը թարիֆ պիզիմ կիպի գալէմը նաթիււան
էրպապընըն քեարը աէյիլ տիր:

Բէտէր էվլատը իլէ, էվլատ բէտէրի իլէ, պիրատէր պի-
րատէրի իլէ, վէլնասըլ ումուճ Էհալի պիրպիրէրէրի իլէ վէ-
տալաշմաղա պաշլատըլար, եթօրիւյէնիլէրէ պիր մըզտար էք-
մէք վէ իւշէր պէշէր թանէ զէթուռն թէվզի իտիյօր իտիլէր
Փազաթ չօզլարը պուճու գապուլ իթմէյիպ վէտալաշմազ վէ
հէլալաշմազ գալղուսընտա պուլուսըլար իտի:

Պասպա հագգընը հէլալ իթ, արթըլ էքսիք հագգընըզը
հէլալ իտին, «հէլալ օլտուռն» «սիզ տէ պիզէ հէլալ իտին»,
թէլաֆֆիւզ օլուսան իշիտիլէն սէօլլէր եալընըզ պու ճիւմ-
լէլէտտէն խպարէթ զալըյօր վէ պազը բէտէրլէր «իսլալ օլ-
տուռն օղլուճ», «հէլալ օլտուռն ճիկէր բարէ եավըւճ» տէմէրլէ
պէրապէր պիր թարաֆտան տա հընճկըրա հընճկըրա աղլա-
շըյօր իտիլէր:

Մէնզարէնին բէք տիլտուզ օլմասընա, վէ էթրաֆըմըզ-
տա թէճէմմիւ իթմէքտէ օլան քէօյիւ եազմաճըլարըն վէ
եանըմըզտաքի ժանտարմա վէ չէթէլէրին, արթըզ պիր ազ
իլէրուտէ գաթլ իտիլէճէյիթիզի աչըզտան աչըզա պէյան իթ-
մէքտէ օլմալարընա մէպնիւ ճիւմլէմիզ տէ հագին հազին ազ-

աչըյօր վէ շէնրտէն պէրու արգամըզտան կէլմէքտէ օլան
իքի արապալա մանմուլ աճը քիրէճէլէրէ վէ տիկիր պիր ա-
րապատաքի գազմա վէ քիւրէքլէրէ, հօիֆ ու հասիր աթֆը
նազար իտիյօր իտիք:

Մէնհուս վագըթ, մէշմւմ ալաթ ու էտէվաթ, արապա-
լարտան պիրիսինտէքի պիզէ մէզարլար հաֆը իտէճէք, տի-
կէր իքի արապատաքիլէրտէ պուլընանլար իսէ սօն մէլպու-
սաթըմըզ օլաճագ իտի:

Հայաթըմըզտան հիշ պիր էտէր պրագըլմամագ իշուսն ձէր
շէյ բէք միւքէմմէլ տիւշիւնիւմիշ, վէ պու խուսուստա հիշ
պիր նօզսան պըրագըլմամըլ իտի, պիզ մանքիւմիւ ֆէնա
իտիք, վէ պուսու տա պիլիյօր իտիք:

Պօլլարըն պաղլարը կէվշէմիշ օլմասը ինթիմալինէ պի-
նաէն եէնիտէն մոււյէնէտէն կէշիրիլիպ իճապ իտէնլէր թէք-
րար սըզըշարըլարզտան սօնրա հարաքէթ էմրի վէրտիլէր
էթրաֆ քէօյիւլէր տէ պիզի թաագիպէ պաշլամըլ օլտուզ-
լարընտան արթըզ հէր ստըմ պաշընտա էօլիւմիւ ինթիզարտա
իտիք:

Կէօլիւն քէնարընտաքի էօլու թէագիպ իտիյօր իտիք քի
պիրիսի սիւրաթլա գօշարագ քէնաիսինի կէօլէ իլգա իտիվէրտի:

Շախսը մէրգուճըն իւզէրինէ օթուզ ազըզ սիլան պիր-
տէն պօշանտը, գուրշուսըլարտան պիրիսի, սույըն իշինտէ
մէրգուճա թէսատիւֆ իտէրէք, կէօլիւն օ նօգիտարըն զը-
զըլլանտարըր:

Քէնաիսինի կէօլէ աթմըլ օլան շախս, պաթագըլղա սար-
լանոււպ գալմըլ օլաճագ քի պիր տանա կէօրիւնմէտի, պու
սուրէթլէ հայաթընա խաթէմէ վէրիլէն ստէմ տէ Պաշսէրի-
յէլի պօյաճը կարապետ իտի:

Վէսաթիթ ինթիհարտան էն զօլարը, սուտա պօղուլմազ
տըր տէյու պէլլէմիշ իտիմ, քէնաիսի տէ կէօլէ աթմայը ֆիք-
ըիմճէ գարարլաշարըրմ, արապա իլէրուլէտիքճէ, պիր
թարաֆտան էթրաֆըմը թէճէսսիւս իտիյօր, պիր թարաֆ-

տան տա, կէօլիւն մինասիպ պիր մէվգիւնի թէնարրի խա-
յօր խիւմ. քէնտի քէնտիմէ տէ Վպէն կէօլէ վասըլ օլունճայա
գատար, պանա գուրչուն թէսատուֆ իթտիրէմէղլէր, սույա
աթլատարգունն սօնրա գաֆամը պիր եէրէ սօգար պօղուլըրըմ,
վարսընյար իսթէտիրլէրի գատար արգամտան գուրչուն աթ-
սընյար» տէմէքտէ խիւմ:

Նիւայէթ, արատըղըմ կիպի պիր մանալ կէօրիւպ, էթ-
րաֆրմը պիր տէֆա տանա թէտգիզ իթտիրքտէն սօնրա, ա-
րասպանըն րէնճէրէսինտէն եարըյա գատար սըչարըյա սար-
գըլարմ, վէ եանըմտաքիլէրէ:

— Ալլանա ըմարտաըղ, պէն կիտէյօրոււմ:

Տէտիւմ, շաչըն շաչըն եիւզիւմէ պագմայա պաշլատը-
լար, պու սէօղիւմտէն պիր շէյ անպայամսըչլար խտի. Վէօլէ
աթլայաճաղըմն տէյու իլսվէ իթտիւմ:

Հօլասեան Անտօն էֆէնտի, Նէման էլիմի սուլթար, վէ
արտպանըն իչինէ չէքէրէք:

— Կէրչի գօլայ էօլիւրսին, Ֆագաթ օղլոււմ, ինթիւնար իթ-
միշ օլաճագըն քի, պունու Ալլան Նիշ պիր զէման ավֆ իթ-
մէզ. ապիզիւմ իլէ գալ. վէ պիր ազ ֆագլա էզիյէթ չէքէրէք
էօլ, տէտի. Սիյանեան Ճօրճի էֆէնտի տէ:

— Խրիսթիյան մէզնէպինտէ պիր ատէթ վար տըր. Նա-
լէթի նէզիտէ պուլընտն պիր խաթալը պիլէ, պիր իքի տա-
զիպէլիք էօմրիւնէ նագիսէ վէրիք էնտիշէսի իլէ եէրինտէն
զըզըչտաթմաղլար շիմտի սէն քէնտիւն սույա աթաճազ օլուր
խտէն, վէ լէվ եարըմ սաաթ սօնրա իթլաֆտա խտիլէճէք օլ-
սագ, Անտօն էֆէնտիւն սէօլէմիշ օլտուզը կիպի, եինէ ին-
թիւնար իթմիշ օլաճագըն. պիզ, Մարտիրոս օլուպ ճիւնէթ գա-
զանաճաղըմըզը իւմիտ խտիյօրըզ. սէն, գալթկետըն մուվագ-
զաթ էզիյէթիւնտէն գօր. սագ, ճէնէննէմիւն էպէտի ազալը-
նա քէնտիւնի աթմըշ օլաճագըն. Ֆիքրիւնտէն սարֆը նագար
իթ, էն չօղընտան, օլսա օլսա պիր իքի սաաթ էզիյէթ չէ-
քէճէքսին. տէյէրէք, պաղլը գօլլարընըն միւսաստէ էյէ-

տիկի տէրէճէտէ, ճաքէթիւմին էթէյինտէն թուլթարագ արա-
պանըն իչինէ չէքիյօր խտի:

Հէր իքիսինին, շու տօղրու սէօղլէրի պէնտէ, ճիւտի
պիր թէէսիր իճրա իթտիլէր, գարարըմտան սարֆը նագար
խտէրէք եինէ եէրիմէ օթուրարմ:

Ա՛ն, ինսանլարըն էօմրիւ նէ էնէմիյէթսիզ վուգուաթ-
լարա մուալլագ պուլընըյօր, օ սըրատա եանըմտաքիլէր եար
տէմիշ օլսալար շիմտիյէ քէմիքլէրիւ պիլէ չիւրիւմիւշ օլա-
ճագ խտի. «Եարմա» տէմիշ օլտըզլարընտան, էլիւվմ նալը
հայաթտայըմ, վէ քիւմ պիլիր նէ զէման վէ նէ՞ թարզ պիր
էօլիւմ իլէ էօլէճէյիւմ:

Հէր նէ հալ իսէ, տաիմա իլէրուլէյօր խտիք, Նէր տէրէ
վէ չուգուրա էնտիքճէ, հաիֆանէ պիր թարգտա, էթրաֆը-
մըզը նագարը թէտգիգտէն կէշիրիյօր, վէ զըթալըն նէրէտ
պաշլայաճաղընը պիրիպիրիմիզտէն սիւվալ խտիյօր խտիք:

Ազչամ եաղլաշմագ իւզրէ խտի քի պիզ հալա եօլոււմը-
գա տէվամ իթտիրիլիյօր խտիք: Պու սըրատա աթընը սիւ-
րաթլա գօլտըրմագտա օլան պիր սիւվարի կէլտի, չէրքէտ
պէնդէյօր խտի. սէվզ մէմուրը Բանմի պէյ իլէ պիր միւստէթ
գօնուշտըլար:

Պիզ օ զէմանա գատար, տիկէր Էրմէնիլէրին իթլաֆ ի-
տիլմիշ օլտըզլարը «Պէյնտմ» դարիյէտի թարիքիւնի թէագիպ
իթմէքտէ իքէն, սիւվարիւնին վիրուտի, վէ Բանմի պէյ իլէ
միւլազաթը իւզէրինէ Թէպտիլի իսթիգամէթ իթտիրիլտիք,
շիմտի «Պարա կէտիք» եօլոււնը թուլթարզ. պու արատա
պաղլարընտան գուրթըլմաղա մուվաֆֆագ օլան, Սաղըր Պօ-
ղոս օղլու Օննիկ նամ շախս, թարլայա տօղրու գօլմաղա
պաշլատը:

Հէր թարաֆտան իւզէրինէ սիւան աթըլըյօր խտի
մէրմիլէր, մէրգոււմըն էօնիւնտէն արգասընտան եանընտան,
թօրրագա տիւշէրէք, թօզ չըզարըյօր, խտի իսէ տէ մէրգոււմա
թէսատուֆ իթմէյօր խտի:

Սիւվարի ժանտարմաւարնտան պիրիսի, աթընը իւզէն-
կիւէյէրէք արգասընտան ուլաշտը, էլինտէքի մարթինին
գունտաղընը օ գատար խախնճէ, վէ շիտտէթլիճճէ գաֆատը-
նա վուրտը քի, պիշարէ սէնտէլէյէրէք եէրէ հուվարլանտը:
Ճէպրէն այաղա գալտըրըպ, արապալարա տողրու կէ-
թիրտիլէր. պաշընտան եիւզիւնտէն աշաղը գան ազըյօր իտի:
Ձէվալը շաշըրմըջ օլուպ, «գաշմայօրըմ էֆէնտիմ, գաշ-
մայօրըմ» տէմէքտէ իտի:

Աճը քիրէճ արապալարընըն արգասընտաքի, պիր արա-
պայա իրքեհապ իթտիլէր:

Պիզ, պիր տահա քէնտիսինի կէօրմէտիք. եա պաշընտ
ինտիրիլէն տարպէտէն միւթէէսիրէն, պիր ազ սօնրա վէֆաթ
իթմիշ, վէ եա տա գատտէն էօլտիւրիւմիշ իտի.

Արապալարըն վէ բիյատէլէրին, թէվէգզիւֆ իթտիրիլ-
տիկինտէն պիլիսթիֆատէ, քէնտի եէրիմէ պիր ազ տա գա-
յին պիրտառէրիմի օթուրթմազ մագսատը իլէ, արապատան
ինտիմ. վէ սըրայը թէազիպ իտէրէք, դալապալըղըն արա-
սընա գարըշտըմ:

Քէնտիսինի պուլապիլմէք սիւմքին օլտմատը:

Աճէմ Պալեան Պօղտ, Թոււմանն ճօրճի, վէ Գամպուր-
եան կղմէս էֆէնտիլէրէ թէսատիւֆ իթտիմ. պուճարըն նէր
վէչիւ տէ, եիրմի իքիշէր, եիրմի պէշէր եաշլարընտա կէնճլէք
իտիլէր:

— Նասըլսընըզ .

Տէյու սիւվալ իթտիմ. իւչիւ պիրտէն:

— Տէմիր կիպիյիզ, էկէր գօլլարըմըզ սէրպէսթ օլմուշ
օլտա, եիրմի սաաթ տահա եօլ կիտէպիլիբիզ, ֆագաթ գօլ-
լարըմըզ շիտի. վէ պու եիւզտէն չօզ միւթէէգի օլըյօրըզ:

Տէտիլէր:

— Մէթին, վէ ճէսուր օլուճըզ, վէ սուպը իտինիզ:

Տէյէրէք, պուճարտան այրըլըպտա պիր ազ տահա իլէ-
րուլէտիկիմտէ, Ագեան Օննիկէ թէսատիւֆ իթտիմ:

Պիշարէ, պիւթիւն ճէսարէթ վէ մէթանէթիւնի զայպ իթ-
միշ օլուպ, տախիւս աղամագտա, վէ մութթասըլ «ան» «օֆ»
տէյուպ տուրմագտա իտի:

Քիմսէնին նագարը տըգգաթընը ճէլպ իթմէքտիլին, գօլ-
լարընըն պաղընը չէօզտիւմ, վէ արապամըզը կէօթէրէրէք,
պօշ գալան եէրիմէ օթուրմասընը սէօլլէտիմ. քէնտիմ տէ,
ճնրն եէրինէ սըրայա կիրտիմ:

Պիր միւտաէթ սօնրա հարէքէթ էմրի վէրտիլէր. Գարա
կէտիք գարիյէսինէ տողրու կիտիյօր իտիք:

Կիւնէշ, դուրուպ իթմէք իւզրէ իտի:

Թուլուընը, մէյուսանէ թէմաշա իտուպտա, դուրուպը-
նը կէօրէպիլէճէլիմիզտէն, պինտէ պիր տէրէճէսինտէ պիլէ,
իւմիտիմիզ օլմայան, աֆիթապը ալէմթապըն, օ կիւնտէ,
պու զըթալը արգտան սէթրի տիտար իթտիկինի, եանի, թա-
պիրի սահիհի իլէ, քիւրրէի արզըն, պիզէ մուխալիֆ թա-
րաֆընը չէմսէ տէճնտիւրտիւլիւնիւ, թէքրար սիւշահիտէ
իտէպիլմիշ իտիք:

Պու, պիչիս իշիւն պէլքի պիր ֆալը խայըր իտի:

Օրթալըղը, եավաշ եավաշ գարսնըզ իսթիլա իթմէյէ,
պաշլատըղը պիր սըրատա Գարա կէտիք գարիյէսինէ միւ-
վատէլէթ էլլէտիք:

Քէօյէ տուխուլիմիզտէ, քէօյ տամլարընա չըգարտգ,
վիրուտիմիզէ ինթիզար իթմէքտէ պուլընան պիր չօզ չէթէ-
լէրի, նագարը տէնշէթլէ կէօրտիւք:

Պուճարըն արասընտա, չէթէ պաշը իսամիտի Բիզա պէյ,
էն զիյատէ նագարը տըգգաթը ճէլպ իտիյօր իտի:

Մէրգուճանըն, օրատա մէվճուտիյէթի, հագըրմըզտաքի
մագսատըն ըէք վագիհ, վէ ալէնի տէլիլէրի իտի: Պապը-
լարը, գաթլիմիզտէն սարֆը նագար օլուճմատը հագըրտաքի
էմրին, եօլտա վիրուտ իթմիշ օլտան, չէրքէս սիւվարի վաաը-
թաաը իլէ կէլտիյինի, վէ պուճըն իւզէնինէ Պէյսամ եօլընը
թէրք իտուպ, Գարա կէտիք ճիհէթինէ չէվրիլմիշ օլտուզը-

մըզը, խոտաս իթմէքտէ իտէլէրտէ, պիզիմ արիզ ու ամիք
իճրա իթմիչ օլտուզըմըզ թանգիգաթա նազարէն, պու էմիր,
պիզ Գարա Կէտիք գարիյէսինէ վառը օլտուգտան սոնրա,
Մօմճը, նամընտա պիր ժանտարմա վառըթառը իլէ վիրուա
իթմիչ տիր:

ԳԱՐԱ ԿԵՏԻՔ ԳԱՐԻՅԵՍԻ

Մէզքիւր Գարա Կէտիք գարիյէսինտէ, ճիւճլէ էնալիյի,
ուֆազ ուֆազ ընճպէր օտա, վէ սխօրլարնա, իսթիյապըն-
տան զաթ գաթ ֆազլա, հանի հէր պիրիսի անճագ այագ
իւսթիւնտէ տուրա պիլէճէք անքէճէտէ, սալխանէյի տավար
սիւրէրճէսինէ տօլտուրտըլար:

Մամաֆիհ, օտալարա հիյնի իտիալիսիպտէ, գօլլարըմը-
զըն պազլարընը չէօզիւյօրլար իտի, մուհաֆըզլարըն, վազի-
ֆէլէրի իթմամ պուլմը, վէ պիզի, չէթէլէրէ թէպիմ իթ-
միչլէր իտի:

Շիմտի, հէր պիր օտանսն գալու, վէ ընչիլիլէրի էօ-
նիւնտէ, միւսէլլահ չէթէլէր պուլընըյօր իտի:

Էնպիտէն պազըլարը, սու թալէպինտէ պուլընտըզմա:

— Սիզին, սույա էքմէյէ, արթըզ ինթիյաճընըզ գալմա-
տը, պիր ազտան հէր մուրաարնըզա էրէճէքօմիհ:

Տէմէքտէ օլմալարընտան, վէ ալտատաքի ֆըտըլթը վէ
ֆուալիյէթտէն զէմանը իթլաֆըմըլըն հույուլ իթմէք իւզրէ
պուլընտըզընը իսթիալայ իտիյօր իտիք:

Սէյանէան պիրաաէրլէր, թուճանսն Վէնսան, վէ պի-
բատիրի ձօրճի Աճէմգալխան Յոսէֆի, Զանճը Օննիկ, վէ Կէ-

յէնի Պօղոս, Տէր Մանակեան Բէթբաք էֆէնալիլէր վէ տանա,
Եիրմի գատար էչխառը սաիրէ, վէ պու աճիզ, մէզքիւր գա-
րիյէսին էչրաֆ ու միւթէմէվիլանընտան, Պէքիւալ պէյ գա-
տէ Մուսթաֆա պէյին, օտառը իթիտալինտէքի պիր սաիրէյէ
տօլտուրըմը իտիք:

Պու մանալին, զէմինի թօրթագ օլմագ իլէ պէրապէր կէ-
նիչ իտի, վէ պիզ, տիկէրլէրի կիպի այագ իւզէրինտէ տուր-
մագ, մէճպուրիյէթինտէ գալմամը իտիք:

Օտա սահիպի, Մուսթաֆա պէյին ըէտէրի Պէքիւալ պէյ
կիւնլէրինտէն պէրու, հանի զըրզ էլլի սէնէյի միւթէճալուզ
պիր միւտօէթ, Արսլանկիւլիանյար իլէ պէօյիւք պէօյիւք
իչլէր հարարագ, մէյանէլէրինտէ ըէք ճիտտի պիր տօսթլըք
ճաչկիր օլմագտա պուլընտըզընտան, Արսլանկիւլիանս այիլէ-
սինին տամատլարը օլան Սէյանհան, ձօրճի, վէ թուճանս
Վէնսան էֆէնալիլէր, շու հուգուգա մագրուրէն մէրգուճ
Մուսթաֆա պէյէ խապէրլէր կէճուտէրէք, պիր ալ էքմէք,
վէ սու թալէպինտէ պուլընըյօրլար, ֆազաթ, Մուսթաֆա
պէյ, շու ըէճալարըն հիչ պիրիսինիտէ իտաֆ իթմէյօր, հաթ-
թա Եիւզիւնիւ պիլէ կէտսթէրմէյօր իտի:

Պիզտէ, պու գարանլըզ օտատա աճ, սուսըզ պէրլէյօր
իտիք:

Պիր շօլլարը, թագ ու թուվանտան տիւչմիւչ օլտուգ-
լարընտան, թօրթագ իւզէրինէ սէրիլիպ ույզույա օալտըլար:

Իտիսալ իտիլմիչ օլտուզըմըզ օտատան, սօզազ գաբուսը-
նա վարապիլմէք իչիւն «գօրիտօրըմը» պիր մանալտէն կէչ-
մէք լազըմ իտի:

Ալաթուրքա, սաաթ աղչամըն 2 պուչուզ, իւչ րատտէլէ-
րինտէ, հանի, դուրուպը չէմտէն թագրիպէն իւչ սաաթ
գատար սոնրա, մէզքիւր «գօրիտօրը» կէչէրէք, ճիւճլէ գա-
բուսը էճիւնտէ օթուրմագտա օլան բօլխալէրին նէզտինէ
վարտըմ, վէ:

— Տէֆի թապիի իչիւն սըչարըյա իտուրմճըմա միւսա-
աաէ պօյուրմալարընը, ըէճա իթտիմ, պունյար ճէվապէն:

— Պէշ ալիք ասորմասն ֆազլա իլերու կիթմէյէճէ քսին :
Տէյերէք միւսաստէ իթտիլէր :

Թարլայա սողրու իլէրուլէյօր իտիմ քի, գարչըսան իքի քէօլկէնին պուլընտրղըմ մանալէ սողրու կէլմէքտէ օլտուգւլարընը կէօրտիւմ :

Հէյէճան վէ թլլաշտան եիւրէքլէրիմիզ կէրէյի կիպի խըրրայանըր վէ, գուզվէյի մանավիյէ հիշ գալմամըր օլտըղընտան, պու իքի քէօլկէտէ պէնի գօրգութմըր իտի :

Հէր աիւրիւ հաճէթի իքինճի տէրէճէյէ պըրազըպ, պու իքի շախսա մէտտի նազար իտիյօր վէ, ճուլարըն խաթթը հարէքթիլէրինտէն պիւր մանա իսթիլարմաճընա շալըչըյօր իտիմ :

Արալարընտա ճէրէյան իթմէքտէ օլտան մուհավէրէյի թէմամէն տինլէտիմ պուշլարտան պիւրիսի տիկէրինէ :

— Նէ տէրսին պէ, շու գօճաման քէօյտէ ալիք թանէտէն ֆազլա պալթա պուլտաստըր :

Տէտի. տիկէրի :

— Օ պիւր էրմէնիլէրէ կիթմիշտէ . . .

Տէյի, ճէվապ վէրաի վէ իլավէթէն :

— Օտալարտաքի ճկեավուրլարը կէօթիւրէճէյիմիզ սըրտտա, սէս շըգարթտըրմամաղա զայրէթ իտէճէյիզ քի, տիկէր օտալարտա պուլընանլար խապէթ սլամատուշլար, թէնպիյնաթ պէօյէ տիւր :

Տէտի :

Շու մուհավէրէ, հէր շէյի վազիխէն անլաթտըրըյօր իտի :

Պէն հէր շէյտէն սարֆըր նազար իտէրէք, օտայա սվտէթէ շիթապ էյլէտիմ :

Ճիւմլէտիտէ ույումըշլար իտի, եալընըզ թումանան վէնսան էֆէնտի ույումամըր, օտտա աշաղը եօգարը կէզիտիյօր իտի :

Իքի շախս արտաընտան ճէրէյան իթմիշ օլտան միւքեպէմէյի, քէնտիսինէ անլաթտըմ. հիշ պիւր ճէվապ վէրմէքտիլին, պէնի էլլէրիմտէն թուլարազ, օտանըն պիւր թարաֆընա կէօթիւրտիււ վէ :

— Պուշլարա պագ :

Տէտի :

Պուշլար, օրայա երղըլմըր կարագլար իտի. պուշը պանա կէօթէրմէքտէ նէ մանէա վար իտի. շաշըն շաշըն եիւզիւնէ պագտըմ. վէ :

— Կէօրտիւմ, կարագ տըր :

Տէյի ճէվապ վէրաիմ :

— Պիլիյօրըմ կարագ տըր, ֆազաթ տըգաթլըճա պագ. Տէյի թէքքար իթտի :

Չէվալը, ալընա հիֆֆէթ կէթիւրմիշ զանն իթտիմ, աճը աճը թէպէստիւմ իտէրէք, միւթէէսիւրանէ պիւր թարգտա եիւզիւնէ պագըյօր իտիմ :

Մումաիլէյն, քէնտի նագընտա հալ իթտիկիմ շու ֆիքրի անլատըմը, անլամատըր օրատընը պիլէմէմ. եալընըզ օրատան պիւր տէմէթ հարագ ալուպ, պանա սողրու ուզատարագ :

— Ալ պուշը էյիճէ թէտզիզ իթ :

Տէյի իլավէ իթտի :

Ալընըր օյնաթմըր օլտուղընա գալպէն գանաաթ նալ իթմէքլէ պէրապէր, արղուսընը իքմալ իթմիշ օլմազ էմէյի իլէ, պանա սողրու ուզաթմազտա օլտուղը տէմէթի մաքիւնաւարի պիւր թարգտա, էլինտէն ալարմ. գարուշըն էօնիւնտէ կանոնազտա օլտան ֆէնէրտէն օտայա աքս իտէն զիյայա թուլարագ պագտըմ :

Աման Եարապ պի. իւզէրլէրինտէ բըխթըլաշմըր պիւր չօք գան լէքէլէրի վար իտի :

Քէմալը տէնշէթլէ, էլիմտէն ֆըրլաթտըմ :

Հարաքեաթը վագաամա մէշմուլը լիհազէի տըգաթ իթմէքտէ օլտան մումաիլէյն :

— Կէօրտիւնիզ եա, էշքեալինտէն տէ անլաշըլարըր իւզրէ, պուշլար, եաստըզ վէ եախօտ մինտէր իշէրուսինտէն շըգարըլմըր եուշլար տըր քի, պիզտէն էվվէլ կէթիւրիլէն էր-

մէնիւնքին օլաուղը, վէ իւզէրլէրինտէքի գանլարտան իտէ, զէվալլարըն իթլաֆ իտիլմիշ օլտըզարը սէրանէթէն անլա- շըլըյօր, սէնտէ, տուրմուշտա, շու կէօրտիւլիւն իքի քիշի արատընտա ձէրէյան իտէն, միւքեալէմէյի սնլատըյօրըն:

Տէտի, վէ սէսինի պիր ազ եիւքսէլտիպ, ձիւմլէրիտէ աղըր աղըր թէլէֆֆիւզ իտէրէք:

— Պիզի էօլտիւրէձէքլէրըր... արթըզ պուստան զէրրէ գատար շիւպնէ իթմէյէլիմ. ֆագաթ կիւրիւթիւ իտուպտա, (եէրաէ կաթմագտա օլան պիրատէրինի վէ սաիրլէրինի կէօս- թէրէրէք) շու չօձուզլարը ույանտըրմայալըմ, վարսըլար զէվալլար սօն օլարագ րանաթճա ույուսընլար տէտի:

Շու գաթի գանաաթա, վէ սարիճ տէլալէթէ գարշու ձէ- վապ իթաարնա լիւզում կէօրմէտիմ, գաթէն գանաաթը չախ- սիյէմտէ պու մէրքէգաէ իտի:

Գարանլըզ պիր քէօշէյէ չէօմէլտիմ, վէ պաշըմըտա իքի էլլէրիմին արատընա ալարագ տիւշիւնմէյէ պաշլատըմ:

Նէ՞ տիւշիւնիյօր իտիմ, Նէր շէյի, Նիշ պիր շէյի:

Այիլէմ, էվլատըմ, վալիտէմ, գարտաշլարըմ, խանէմ, մէմլէքէթիմ, մէմուրիյէթիմ, ավա կէգտիյիմ տաղլար, սու իչտիյիմ տէրէլէր, սինէմա շէրիտի կիպի կէօղիւմիւն էօնիւն- տէն կէչիյօրլար, վէ տիւնեատա ալէագատար օլտուղըմ Նէր շէյ ֆիքրիմէ Նիւձում իտէրէք գալպիմի եագըյօրլար իտի: էօլտիւրիւլէձէյիմի, նէ իլէ վէ նաաթլ էօլտիւրիւլէձէյիմի, նաաթլ էօլէձէյիմի, նէ գատար զէմանտա էօլէձէյիմի, քիմին էլինտէ էօլէձէյիմի էօլիւյօր իքէն քիմի տիւշիւնէձէյիմի, էպէտիյէթաէ քիմի պուլաձաղըմը, տիւնեատա պըրագտըզ- լարըմը սօնրա ախրէթտէ թէքրար կէօրիւպ կէօրէմէյէձէյիմի, տիւշիւնիյօր իտիմ:

Շու հալը իսթիղրագ նէ՞ գատար զէման տէվամ իթտի, պիլէմէմ: Օտամըզըն էօնիւնտէքի, «գօրիտօրա» տուխուլ ի- տէն, պիր գաշ քիշիւնին հուսուլա կէթիրտիքլէրի շամաթա- տան քէնտիմէ կէլտիմ:

Թէքրարա լուզում եօգ աըր քի, պիզ Նէր շէյտէն գօր- զույօր, վէ քիմի կէօրսէք, մէրագ վէ էնտիշէ իլէ պագը- շըյօր իտիք:

Այաղա գալգարագ, շու բաթըրուըյա սէպէպ օլան էշ- իտաա պագտըմ, պուսլար, պէլլէրի սիւանլըզը, պաշլարը բօշուլը չէթէլէր իտի: Գարուտաքի ֆէնէրաէն իչէրույէ աքս իտէն զիյանըն եարտըմը իլէ, էշխատը մէրգուձէտէն պիրի- սինի թէշլիս իթտիմ:

Ֆէսըին բէթի սիւվարի գօլձըլարընտան Մանուտ չալուշ նամընտա պիրտի իտի քի, պիր սէնէ էվվէլ մէրգուձը եա- նըմտա Պալա գազաարնա կէօթիւրմիւշ վէ օրատա գալտըղըմ իքի մանը միւթէճավուզ պիր միւտտէթ, նէգտիմտէ ալըզօ- յուպ, մասաշընա տա զամմ եարտըլ իտիմ:

Մէրգուձը կէօրիւր կէօրմէզ անի պիր ֆիքր կէլտի, աէրնալ օտատան չըզուպ, մէրգուձըն եանընա վարաըմ:

Պէնի կէօրիւր կէօրմէզ թամըրը, արամըգտա շու էօլտա պիր մուհավէրէ ձէրէյան իթտի:

Օ — վան էֆէնտի, սէնտէմի պուսլարըն արատընտարն:

Պէն — էվվէթ Մանուտ չալուշ, լաքին օնա պագմա- տա պանա պիր ազ սու պուլ, սուսըզըգտան պօղուլըյօրըմ:

Օ — Շիմտի պիզ կիտիյօրըզ, պուրայա աթլարըմըզըն թօրպալարընը ալմագ իշիւն կէլտիք, գուսուրա պագմա է- ֆէնտի, ամմա սու պուլամամ:

Պէն — (տաղ էլիմին շանատէթ բարմաղընը պօղազըմա սիւրթիւյօր կիպի եարուպ, քէսիլմէյի իյմա իաէրէք) պու նէ՞ գէման օլաձագ:

Տէյու սօրալմ:

— Պու կիձէ:

Տէտի:

Պիր իքի սանիյէ տիւշիւնտիւմ, սօնրա եէրէ չէօմէլտիմ, վէ մէրգուձըտա գարշըմա չէօմէլտուպ:

— Մանուտ չալուշ, տէտիմ, պիլիրսին քի սէնի Պալա

գաղափարնա կէօթիւրաիւմ, օրատա մաաչընա եիւզ զըուշտա
զամմ եարտըմ, հէր կիւն պէրապէր օթուրուպ գալգտըգ.
պէն նէ եէտիմ իսէ, սանա տա օնը եէտիթմտիո:

— Էֆէնտի, գուրաղըմտա էքմէյին չօգ սըը:

— Էօյլէ իսէ, շու հալիմտէ սէնտէն պիր շէյ րէճա իտէւ
ճէյիմ, իւմիտ իտէրիմ քի, պուներ պէնտէն տէրիզ իթմէյէ-
ճէքսին:

(Պէնի պուրասան գուրթար) տէյի թէքիֆտէ պուլընաւ-
ճաղըմը գանն իթմիշ օլաճագ քի, պաշընը եէրէ էյմիշ տիւ-
շիւնիյօր իտի:

Մէրգուժը շու միւշքիւլ վաղիյէթտէն գուրթարմագ իշիւն:

— Պիզի կէօթիւրէճէքլէրի սըրատա եանըմտան այրըլմա.
իթլաֆ օլունաճաղըմըզ մանալէ մուվասէլէթիմիզտէ, իա
ճան ալաճագ եէրիմէ պիր գամա սարլա, եախօտ, գալպիմէ
պիր մարթին գուրշունը սըգ, հիշ օլմագսա սայէնտէ էզիյէթ-
սիզ պիր էօլիւմ իլէ էօլէյիմ:

Տէյու իլավէ իթտիմ:

Մէրգուժ, պաշընը եօգարը գալտըրուպ, եիւզիւմէ պա-
գարազ:

— Էյի էֆէնտի ամմա, պէն, սանա գարշու պուներ նա-
սըլ եարապիլիթիմ տէտի:

— Պագ Մանմուտ չավուշ, գուրաղընտա էքմէյիմ չօգ
օլտուղընը իթիրաֆ իտիյօրսըն, պու կիճէ իթլաֆ օլունաճա-
ղըմըզը տա, պիր ազ էվվէլ սէն սէօյլէտին, տէմէք քի պու
կիճէ ախրէթէ կիտիյօրըմ. էկէր պու տէտիյիմի եարմալա-
ճագ օլուր իսէն, սէնին տէ ախրէթէ կէլտիյին զէման, (իքի
էլլէրիմ իլէ եագատընա սարըլարագ), ախրէթտէ պէօյլէ սէնին
եագանա սարըլաճաղըմ. պէն պու իշի պէօյլէք պիր լութֆ
օլմագ իւզրէ, սէնտէն րէճա իտիյօրըմ. պիզտէն էվվէլ
իթլաֆ իտիմիշ օլան էրմէնիլէրին նէ միւտհիշ աղապար
չէքմիշ օլտուղարընը իշիթտիք. ուզուն միւտտէթ էօլիւմ
աճըսը չէքմէք իթէմէյօրըմ, վէ անի պիր էօլիւմ իլէ էօլ-
մէք արգու իտիյօրըմ. Մանմուտ չավուշ, պու գաատիզ պիր
էյիլիլի պէնտէն էսիրկէյէճէքմիսին տէտիմ:

Պիր միւտտէթ տիւշիւնտիւ, սօնրա,
— Բէք էյի, պիր շէյ եարարըմ:

Տէյի ճէվապ վէրտի:

Պէն մէրգուժըն սըրթընը օգշայարագ:

— Ալլան սէնտէն լազը օլտուն, աման Մանմուտ չա-
վուշ օ սըրատա եանըմտան այրըլմա, վէ կէօրէյիմ սէնի,
պիրտէն...

Տէյի էքիտէն րէճա իթտիմ, այլըլազ:

Օտայա ավտէթիմտէ, օրատաքիլէրին ճիւմլէսինի տէ
ուշգուտա պուլտըմ:

Մնի, վէ էզիյէթսիզ պիր էօլիւմ իլէ էօլէճէյիմտէն տօ-
լալը Ալլան ու ալէմ չօգ մէմնուն օլմուշ իտիմ:

Օտանըն պիր քէօշէսինտէ եիւզ եիւզ եիրմիքիլօլըգ եա-
րագ տէնկլէրի ուզունըղընա սըրալանըլ իտի. Տէրասնակ-
եան իէթրազը ուշանտըրտըմ:

— Կէլ պիրատէր, պիր սաաթ տա ուշուշաճագ իսէք,
պարի րանաթճա ուշուշալըմ:

Տէտիմ, պալեարըն իւզէրինէ չըգտըգ, վէ սինէ պէ սինէ
պիրպիրիմիզէ սարըլարագ եաթտըգ:

Էկէր պունա ուշգու տէնիլէպիլիթ իսէ, պիզ տէ ուշու-
մուշ իտիք:

Նէ գատար պիր զէման միրուր իթտիյինի պիլէմէյօրըմ,
նա՛սըլ վէ նէ՛տէն օլտու իտէ տէնկլէր իլէ պէրապէր եէրէ
եուվարլանտըգ:

«Հայտէյինիզ» տէյօրլար գանըլ իլէ պէօյլէք պիր գօր-
գու իշինտէ ալաղա գալգտըմ, վէ դայըլ իթիթիյարի պիր
սուրէթտէ պիր աճը ճանկեան սալըվէրտիմ. իքի էլլէրիմ ի-
լէ տէ գալպիմին իւզէրինէ պաստըմ, հէլէճան գալպիմի թէս-
քին իթմէք իթիէյօր իտիմ:

Հայիֆանէ պիր թարգտա, էթրաֆըմա սիւրաթ իլէ պիր
կէօգ կէզտիրտիմ:

Չիշ պիր սէս սէտա եօգ իտի, օրատաքիլէրին հէրաթ տէ
տէրին պիր ուշգուտա իտիլէր:

Խաթըրըմա Տէրասահեանս Բէթրազ կէլտի, հէժան քէն-
աէսինէ տօղրու գօշտոււմ, օ, պալեանըն ալթընտա գալմըշ
խտի, Ֆազաթ շայանը թէճաճիւզ տիր քի, հէմ սուգուլտան
ույանմամըզ վէ հէմ տէ, պալեանըն սըզլէթինէ թէճամմիւլ
խտէպիլմիշ խտի.

Քէնտիսինի ույանտըրտըմ, սիւր թէլաշ աշաղա գալ-
գարադ:

- Կէօթիւրիւյօրլամը մը, տէտի:
- Եօզ, տէտիմ պալեանըն ալթընտա գալտըն տա...
- Սէօզիւմիւ իքմայա մէյտան պըրագմագօրզըն:
- Էօյլէ խէ նիճուն ույանտըրտըն:
- Օ աղբըլըզըն ալթընտա պէլքի էօլիւր խտին:
- Տանա էյի օլուր խտի:

Տէյոււզ, Էէրէ տէվըիլմիշ օլան պալեանըն իւզէրինէ
ուզանարագ Էէնէ ույգույա տալտը:

Կէրէք հէյէճան, վէ կէրէք գօրգու նէթիճէտի օլարագ,
պէն տէ ույգույա իսթիտաա գալմամըշ խտի:

Պիր սիկարէ եագոււզ, օտաաա օլթա վուրմայա պալտալտըմ:
Պու սուրէթ իլէ օն տագիղէ, չարհէք սաաթ պիր միււ-
տէթ միրուր իթմիշ խտի քի, օտա գարուպինա պիրիսինին
Էագալաշտըզընը կէօրտիւմ:

- Մէրգոււմ բէս պիր սէտա իլէ:
- Ույույօրմընըզ, տէյի սիւվալ իթտի:
- Թարզը վիրուտ վէ սիւվալտան, շախը մէճհուլըն Ֆէնա
պիր նիյէթ իլէ կէլմէմիշ օլտըզը տէրքեաթ խտի:
- Հէման գարույա տօղրու գօշտոււմ, վէ,
- Հայըր էֆէնտիմ, ույումայօրըզ, տէտիմ:

Շախը մէրգոււմ, բօլիա գօմիսէր մոււվինի միւմէիղին
Ալի էֆէնտի խտի:

- Սէն միսին Սիմօն, տէտի,
- Էվվէթ պէնտէսիղիմ, Ալի էֆէնտի, նէ վար տըր
քի, տէյու թէքրար իթտիմ:

— Արթըզ օ պիր իշ պիթտի, շէհրտէն շիմաի պիր սու-
վարի կէլտի, Էմր կէթիրտի, բանաթճա ույույընըզ: տէտի,
թապիի (օ պիր իշ)աէն միւրաա քէսիլմէք խտի.

Հիշ պիր քէլիմէ իլէ թարիֆի միւմքին օլմայան պիր
մէսէրրէթին թանթը թէէսիրինտէ գալմըշ խտիմ. նէ ճէվազ
վէրէճէյիմի պիլէմէտիմ:

Լաքին շու սէվինճ բէք ազ միւտտէթ տէվամ իտէպիլ-
տի, Էէնէ ալտաալըմագ Ֆիթրի, խուսուլէ կէլէն մէսէրրէթի
տէրճալ իզալէ խտիվէրտի:

Օ գատար շօզ Էալան սէօյլէմիշլէր, վէ պիզի օ գատար
շօզ ալտաթմըշլար խտի քի, պուհա տա ինանամայօր խտիմ,
Քէնտիմի թօրլայարագ.

— Ալի էֆէնտի, տէտիմ պիզ շիմաի էօլիւմէ քէնտի-
միզի հաղբըլտաըզ, Էկէր Էալան իլէ ալտաալըյօր իսէնիզ,
պու բէք պէօլիւք գատաարըզ օլուր, չիւնքի պէօյլէ Էսա-
սըզ իւմիտէ գարըլուպ տա սօնրա ինքիտար իւմիտէ ուզրար
խտէք, պիր գաթ տանա մոււաղղէպ օլուրըզ:

Գօմիսէր մոււվինի Ալի էֆէնտի իլէ մէյանէմիզտէ ճէ-
րէյան իթմէքտէ օլան, շու մուհալէրէտէն, Թոււման վէն-
սան էֆէնտի իլէ, Լուիճի ույանմըշլար խտի.

Լաթարգըլարը թօրրաղըն իւզէրինտէն նիմ տօղրուլարագ

- Նէ վար, տէյու սիւվալ իթտիլէր:
- Պէլքի օնլարըն Էանընտա պիր շէս սէօյլէմէզ Էնտիշէսի
իլէ պոււլարա Էլիմ իլէ, Էաթընըզ իշարէթի Էագալմ, վէ
Ալի էֆէնտիլէ խիթապէն տէ.

— Ալլան աշգընա իշէրուլէ կիրիսիզ, վէ պանա տօղր-
սընը սէօյլէյինիզ, տէյոււզ, Էլինտէն թութարագ օտանըն ի-
չէրուսինէ շէքտիմ:

Կէրէք Թոււման էֆէնտի, վէ կէրէք Լուիճի ինթա-
ըմա սէօի իթիպար իթմէյէրէք աշաղա գալգմըշլար խտի:

Իւչիլմիզ տէ, գօմիսէր մոււվինինին Էթրաֆընը սարտըզ, օ

— Շիմաի շէհրտէն աթըր կէլտի, վէ Գաթօլիքիլէրին

ի թխաֆընտան սարֆը նազար օլունմասը հազգընտա էմր կէ-
 թիրտի. պէնի ֆազլա իսթիճվազ իթմէյինիզ. տինիմ հազգը
 իշուն սիզի թէէմին իտէրիմ քի, սէօյլէտիյիմ սահին տիր. վէ
 պէն պունու սիզէ թէպըիր իշուն կէլտիմ, միւսթէրին օլու-
 նըզ, վէ արթըզ րահաթմա ույուլընըզ, տէյուպ, պիզիմ պիր
 թագրմ սիւվալլէրիմիզէ ճէվապ վէրմէյէրէք պըրապուր կիթտի,
 Պու սըրատա, տիկէր ույգուտա օյանլարըն ճիւմլէսի տէ
 ույանմըլլար իտի.

Կէրչի, պու խապէր պիզի սուրէթի գաթիյէտէ թաթմին
 ու թէէմին իտէժէմիշ իտի իտէ տէ, հէր նէ տէ օլտա, ազ
 չօզ պիր շէօլէի իւմիտ հուսուլա կէթիրմէքտէն տէ խալի
 գալմամըլ իտի:

Բէք պէտպին օլանլարըմըզ, պունըն եպան օլտուղընը
 վէ պին նիֆուսը միւթէճալուզ պիր էնալիին պիրտէն իթ-
 լաֆը խուսուսընտաքի միւշքիլաթ սօլալըսը իլէ, գաֆլէ
 գաֆլէ իմնա օլունմազ իւզրէ, թէրթիպ իտիլմիշ պիր հիլէ-
 տէն իպարէթ պուլընտըզընը մուսիրէն խտտա իթմէքտէ,
 պազըլարըմըզ տա, դօլլարըմըզը պաղլայարազ մէմլէքէթ-
 տէն իթրաճ իտուպ տա քէսիլմէյէ կիտիյօր օլտուղըմըզը ա-
 լէնէն սէօյլէմէքտէն չէքիմէտիքլէրի հալտէ, շիմաի պիզի
 ալութմազ իշուն նէ մէճպուրիյէթ կէօրէճէքլէրինի, վէ
 պինտէնալէյն շու խապէրին տօղրու օլմասը լազըմ կէլէճէ-
 յինի պէյան էյլէմէքտէ վէ շու սուրէթլէ մէյանէմիզտէ օլ-
 տուգճա շիտտէթլի պիր միւքնալէմէ ճէրեան իթմէքտէ իտի քի:

— Սէյանեան ձօրճի էֆէնտի նէրէտէ տիր. տէյի գա-
 բուտան պիր սէս իշիթաիք:

Ճիւմլէմիզ տէ գարույա թէզճիհի ինզար էյլէտիք:

Պու սէսին սահիպի տէ պիր բօլիս մէմուրը իտի:

Սէյանեան ձօրճի էֆէնտի, իւշ պէշ խաթվէ գարույա
 տօղրու իլէրուլէյէրէք:

— Պուրատալըմ, նէ վար սըր Հիւսէյին էֆէնտի տէտի:

Մումաիլէյ Հիւսէյին էֆէնտի, օտատան իչէրույէ պիտ-

տուխուլ, իքի էլլէրի իլէ ձօրճի էֆէնտիին էլլէրինէ սա-
 բըլար, վէ ճիւմլէլէրի տիւրիւսթճէ թէլէէֆիւզէ միւզթէ-
 տիր օլամայուպ, միւսթէզ պիր սէտա իլէ:

— Միւժտէ, միւժտէ, գուր... թըլ... սը... նըզ, քէ-
 սիլմէ... յէ... ճէք սինիզ... շէնր... տէն... էմր... կէլտի...
 գուր... թուլ... տընըզ... գօրգ... մայընըզ տէտի, վէ պուն-
 տան հիս իթտիյի մէսէրէթտէն սօլալը գալալը ատէմ
 հընճկըրա ճընճկըրա աղլամագտա իտի:

Ահ, շու տիւնեա նէ տէնի տիր, վէ տէրտի իթիյաճ
 ինսանլորը նէրէլէրէ գատար սէվզ իտիյօր, էլմաս կիպի պիր
 գալպէ մալիք օլտուղընը պու սուրէթլէ իպալթ իթմիշ օ-
 լան պու ատէմ, պիր բօլիս մէմուրը իտի, վէ ամիրլէրինտէն
 ալտըղը էմրի հասպ-էլ-վաղիֆէ իճրա իչիւն պօղաղլանաճազ
 ինսանլարա մուհաֆըղըզ իշի կէօրիւյօր իտի:

Քիմ պիլիր գալպէն նէ տէրէճէ միւթէլէլէմ օլույօր,
 վիճտանէն նամըլ պիր ազապ հիս իտիյօր իտի. ֆազաթ ա-
 միրլէրի ծնա բէք վահի պիր վազիֆէ թահմիլ իթմիշլէր օ-
 տա պունա իթաալթա մէճպուր գալմըլ իտի. մամաֆի, պու
 էյի եիւրէքլի ատէմ, էսնայը բահտէ, հէր տիւրլիւ մէսուլի-
 յէթիի կէօղէ ալարազ, պիր չօղլարընըն պաղլարընը կէվշէթ-
 մէք, վէ պազըլարընա ֆէսի իլէ սու կէթիւրմէք կիպի բէք
 ուլուվի մուսվէնէթլէրտէ պուլընմըլ իտի,

Եազըզ քի, պու ատէմ մուհարէպէնին սօն սէնէսինտէ,
 պիր սէրիսօլ թարաֆրիտան գաֆասընա էնտիրիլէն շիչէ տաք-
 պէսինտէն անը վահիտտէ վէֆաթ իթմիշ տիր:

Քէտէր կիպի, սէվինճ տէ ինսանը աղլատըր:

Բօլիս Հիւսէյին էֆէնտիին թէէյիտի իլէ թագվիյէթ
 պուլան, շու միւժտէ իւզէրէ իւմիտիմիզ պիր տէրէճէյէ
 գատար զիյատէլէյիշ օլտուղընտան ճիւմլէմիզ տէ աղլաշ-
 մայա պաշլամըլ իտիք:

Մամաաֆի, էէնէ տէ սուրէթի գաթիյէտէ բէյտայը իթ-

մինան միւմքին օլամամազտա օլտուղընտան, շու խապերին տէրէճէի սընէթ վէ մէվաուգիյէթինի, վէ պունտա պիր մագաստը խաֆի մէթուր պուլընմագ ինթիմալի օլուպ օլմասըղընը միւժախլէյն բօլիտտէն սիւվալ իթաիք:

Օ, էլան աղլամագտա օլտուղը նալտէ:

— Ալլանըմա, տինիմէ եէմին իտէրիմ քի, մէմէլքէթ տէն պիր աղ էվվէլ Մօմճը նամընտա պիրիտի կէլաի, վէ Գաթօլիքլէր նազգընտա իճրասը մուգարրէր (մուամէլէնին) թէէիթի իտիմէսինէ սաիթ էմը կէթիրտի, էկէր սիզի ալտատըյօր իտէմ, էքի էվլատըմ վար սըր, Ալլան պունլարը էլիմտէն ալտուն, էմին օլունըզ քի, պունտա հիշ պիր մագսատը խաֆի եօզ սըր, եաթընըզ վէ բահաթմա ուլուլընըզ:

Տէյի թէքրար վէ թէէմին խտուպ պըրագտը կիթաի:

Սուրէթի վերուտ վէ թարզը իֆատէսինտէն վէ պախուսուսու թավը ու հալինտէն խապերինին սահիլիլի ալանէն նիւմաան օլմագտա իտի...

Արթըզ ճիւմէմիզ տէ պէօլիւք պիր իւմիտէ գարըմը իտի:

Ան իւմիտ, հէր գէմանըն էն պէօլիւք քէլիմէսի, հէր Ֆէլաքէթին պիրիճիք թէսէլտաը, պէշէրիյէթին մապէ-իւլ-հայաթը, ինսանիյէթին թաղիյանէի շավգ ու դայրէթի...

Եկէր քիւթիւպիւ մուգաստէսի ինսանլարապունու թէլգին վէ թավսիլէ իթմէմիշ օլտա, եախտ, շու տէնի տիւնե եատա պին տիւրիւ միւսիպէթ վէ կէօնա կէօն Ֆէլաքէթէ մասրուզ գալմագտա օլան պէշէրիյէթ, պունըն իլէ միւթէսէլի օլմայը էօյրէնմէմիշ պուլընտա, աճապա, աճապը ալիս պու կիւն նասըլ պիր տէրէքէի սիւֆիլիյէ տիւշար օլմուշ պուլընըր իտի:

Բատիշան սարայարընտան թուլունըզ տա, բաշավրաճը իզպլէրի սիւքեանընա վարընճայա դատար, պիւա իսթիսնա, ճիւմէնին լէղէթի հայաթը եալընըզ պու քէլիմէ իչինտէ աիր:

Սէֆալէթտէ իւմիտ, Ֆէլաքէթտէ իւմիտ. տէմի իիթիգարտա իւմիտ, տար ազաճը սանտալեատը իւզէրինտէ եէնէ իւմիտ, իւմիտ, իւմիտ, տաիմա իւմիտ:

Աճապա ձէնտալը Հազգ, նամիւթէնանի գուտրէթինի պիր քէլիմէ իլէ ինսա իթտիրմէք իշնւն մը, ինսանլարա պէօլէ պիր հիտ իլգա պուլուրմըշ, եօզա, աճապա, տիւնեա նամը վէրիլէն շու տարը մէշազգաթըն, ինսանլարա մէպուլէն թահիլ իթտիլի լաեիւատ միւսիպէթլէրին թախֆիֆի ալամը իշնւն մը, ինսանլար պէօլէ պիր քէլիմէ ինտասընա լուզում կէօրմիւշլէր, նէ օլուր իսէ օլտուն, էյէր հայաթտա պիր սաստէթ վար իսէ, օ տա անճագ ճիւմիտ տիր. Ալլան սագլարն, իւմիտիզ էօմիւր, ազապը տիւզէինտէն տահա միւտ հիշ տիր. վէլնասըլ սէֆիլ պէշէրիյէթին էն պէօլիւք իսթի-նաստեանը ալտատըճը պիր իւմիտ տիր:

Հէր նէ հալ իսէ, իւմիտի խէլա ու նէճաթըմըզ պիզի օ տէրէճէտէ դարիզի մէսէրրէթ էյլէմիշ իտի քի, հէման հէման միւրքի շատիյէ ուղորայաճագ իտիք:

Նասըլ օլմասըն քի, զէրրէ գատար կիւնան վէ գապահաթըմըզ օլմատըղը նալտէ, պիր սուրէթի դատտարանէտէ պիզտէն դասպ իտիմէք իսթէնիլէն թաթլը ճանըմըզ, եէնէ պիզէ գալըյօր իտի:

Հիշ շիւպնէ եօզ տըր քի, պունճա մասուպարըն ֆիղան ու ֆէրիատը, թազալլում վէ իսթիրանամթը նիհայէթ դայրէթ Ուլլանա տօգունմըշ իտի:

Արթըզ ուլուլան հիշ պիր Ֆէրտ գալմամըշ, ճիւմէմիզ տէ ձէնտալը բահման-իւլ-բահիմէ գարըս սէճտէյի շիւքրահայէթէ գարանմըշ իտիք:

Իչիմիզտէն պիրիտինին, համիլ պուլընտըղը, էվլատը գուճաղընտա պիր Հազրէթի Մարիտմ ըէմինի օտատաքի տիքէյէ թաալիք իթտիք:

Սէյահնան ձօրճի էֆէնտի էն էօնտէ, սաղ-թարաֆընտա

պու ածիզ , սօլ թարափընտա Թուճաեան Վէնսան էֆէնտի վէ
արգամըզտա պիւթիւն մէվճուտիյն ճիւճլէմիզ տէ զանու պէ
զէմին օլտուղըմըզ հալտէ լեքանիա սէօյլէմէյէ պաշլատըզ :
Ճօրճի էֆէնտի , մալուճ օլան ճիւճլէյէրի սէօյլէյօր , պիզ
տէ Նէր պիր աղըզտան «աղօթեա վասն մեր» տէյօր իտիք :

Աճան Եարապպի , օ նէ՛ տինտարանէ պիր տուա , օ նէ՛
սուղիչլի պիր միւնաճաթ իտի :

Միւտտէթի հայաթընտա պելքի Նիլ լեքանիա սէօյլէմէմիշ
օլանլար պիլէ էզ ճան ու տիլ պու սուայա իշթիրաք իտիյօր-
լար իտի :

«Միսիքարիչ վեսացեղոց» ռօգնակեան քիսսոնեից»
ճիւճլէյէրի աճապա գաշ տէֆալար թէքրար իթաթիլի :

Սէյանեան Ճօրճի էֆէնտի «օգնակեան քիսսոնեից» տէ-
տիքճէ Թուճաեան Վէնսան էֆէնտի , եուճրուքլարընը սը-
զարազ վէ գօլլարընը սաղա վէ սօլա սօղրու պիր գաշ տէ .
Ֆալար սալլայարազ , «աղօթեա վասն մեր» տէյօր վէ ճիւճ-
լէյի թէքմիլ իտէճէյի սըրատա իքի եուճրուզլարընը պիրտէն
չիտտէթլէ կէօյսիւնէ վուրըյօր իտի :

Պիզ օ վազիյէթ տէ գաշ սաաթ գալարզ վէ Ատոււաճա-
ծինին շէֆգաթ ու մէրնամէթինի նէ գատար վազըթ թա-
զարու վէ նիյազ իթաթիք , պուրատընը էյիճէ քէստիրէմէմ ,
լաքին շուու գաթիյէն թէէմին իտէպիլիթիճ քի պիզ հալա
պու իպատէթտէ իքէն սապաճ օլմուշ իտի :

Օտատան պիր զպէպէլէյին կիրտիյինի կէօրէքէք պուճա
նիհայէթ վէրտիք :

Պունլար Հայմանա գայմագամը իլէ սէվզիմիզէ մէմուր
Բանմի պէյ վէ պիր գաշ բօլիպէր իտի :

Գայմագամ , պիզի զէմինի թօրրազ պիր օտատա պրրազ-
մըշ օլտըզլարընտան սօլայը , կէօյա օտա սահիպլէրինի թէք-
տիր իտիյօր , պաղըրուպ չաղըրըյօր , աղըրնա կէլէն քիւֆ-
րիւ սավըրըյօր , պիզէ խիթապէն տէ .

— Գուսուրա գայմայընըզ էֆէնտիլէր , պու հայվան

քէօլիւլէր սիզէ բէք ֆէնա վէ չիրքին պիր մուամէլէ եաը-
մըշլար , պուճօտան Նիտ իթաթիճ թէէսիւֆիւ թարիֆ իտէմէմ ,
թէքրար թէքրար ավֆ թալէպ իտէրիմ :

Տէյօր . պիր թարաֆտան տա , տէրնալ պաշգա պիր օտա
թէտարթք իտիլմէսինի , վէ էօյլէ թաամը իրազար իտիլինճէյէ
գատար , հաղ , եուճուրթա կիպի գանվէ պլթը կէթիթիլմէ-
սինի պիւլէնտի ավազ իլէ քէօյլիւլէրէ էմը իտիյօր իտի :

Թապիի , թէքտիր սուրի , վէ թէէսիւֆ տէ ճալի իտի .
պիզէ սու պիլէ վէրիլմէմէսինի պելքի ազլամ քէնտիսի թէն-
պին իթմիշ իտի :

Չիշ շիւպնէ եօզ քի , գաթիլմիզտէն սարֆը նազար օ-
լուճմար հագըրնտա թէլլազը իթմիշ օլտուղը էմը իւզէրինէ
թէպտիլի լիսան իտիյօր իտի :

Շու թավըր սախթէքեարանէյէ պիզ տէ պիլմէճպուրիյէ
այնր սուրէթիլէ մուգապէլէ իթաթիք :

Էսպապը իսթիրանաթըմըզն Նէր սուրէթլէ իսթիքմալ
իտիլմիշ օլտուղընը , վէ սայէի ալիլէրինտէ բէք «բանաթ»
պիր կիճէ կէչիրտիյիմիզի սէօյլէյօր իտիք :

Նէ՛ դարիպ , տանա սօղրուսու , նէ՛ ութանըլաճազ պիր
հալ , ինանըլաճաճազընաէմին օլտուղըմըզ հալտէ պիրիպի-
րիմիզէ եալան սէօյլէյօր վէ ինանըլ կիպի տավրանըյօր
իտիք :

Գայմագամ , սըշարըլա չըգտպիլէճէյիմիզի , վէ քէօյ ի-
չինտէ իսթէտիլիմիզ կիպի հարաքէթտէ սէրպէսթ օլտուղը-
մըզը իսթար իթաթի :

Տօղրուսը , շու միւսախտէտէն լայըզը իլէ իսթիֆատէյէ
չիթապան օլտըզ :

Տըշարըլա չըգտըլըմըզտա , տիկէր օտալարտա պուլու-
նանլարըն տախի սէրպէսթ պըրազըմըշ օլտըզլարընը մէմ-
նուճիլէթլէ կէօրէքէք օ ճիւճէթէն տէ միւսթէրին օլտըզ ,
չիւնքի , պազը օտալարտաքիլէրի , կիճէ կէօթիւրմիշ օլա-
պիլմէլէրինտէն էնտիշէ իտիյօր իտիք :

Պիր սասթ գատար պու սուրէթ իլէ սերպէսթճէ կէզին-
տիկտէն, էլէքերմիզի երւզլէրմիզի երգայուպ պիրպիրմիզ
իլէ գոնուչարգտան սոնրա քէօյլէրին թէտարիք իթմիչ օլ-
տուզլարը էքմէք, վէ եուզուրթը պէօյիւք պիր իլթիհա իլէ
եէտիք, պիր չօզլարըմըզըն ազզընա իքի կիւնտէն պերու պիր
լօզմա պիլէ էքմէք կիրմէմիչ իտի:

Թաամտան սոնրա, ճէր քէս քէօյիւն մէյտանլըզընա
թօրլանաընլար տէյու պիր էմը չըգարը:

Պէրմուճիպի էմը ճիւմլէմիզ տէ քէօյիւն մէյտանլըզընա
ճէմ օլարգ:

Նութզ իյրատ օլունաճապ, վէ Բատիչանա տուա սէօյլէ-
նէճէք իմիչ:

Մէրխասա Պանապանեան Գրիգոր սէրքիսկոպու էֆէնտի,
վէ պարը բանիպլէր պէնիմ տէ պիր նութզ իյրատ իթմէքլի-
թիմի էմը իթտիլէր:

Ֆագաթ, էօյլէ պիր մանալտէ, էօյլէ պիր վազլիյէթտէ
իյրատ օլունաճապ նութզ տա նէ սէօյլէմէք լալըմ կէլէճէ-
թիսի քէտտիրէմէտիյիմտէն, պու վազլիֆէնիս պաշգա պիրլի-
սինէ թանիլլիսի րէճա իթտիմ:

Բանմի պէյ, պիր քէօյ էվիսին տամընա չըզմոչ իտի:

Մէրխասա Պանապանեան էֆէնտի իլէ, Գանվէճեան կըզ-
մէս բանիպ վէ էրմէնի Պիլէճիքլի Թորոս վարդապետ, Բանմի
պէյին եանընտա ախըը մէվզի իթտիլէր:

Բանմի պէյ սէօզէ պիլիպթիտար:

— «Շիւքիւմէթ, պիր թէտպիրի մուվազզաթ օլմազ
իւզրէ պիւլէրի պիր գաշ կիւն իչուն շէնրտէն ուզազլանա-
տըրմայը թէնտիպ իթմիչ օլտուզընը, վէ պիլիմ տէ աիլէր
էրմէնիլէր կիպլի գաթլ օլունաճաղըմըզա տալիր մուսիքէն
տէվրան իթմէքտէ օլան շաչիանըն պի առլ ու էստա պուլըն-
տըզընը, հիւքիւմէթի Օսմանիյէնին պուճնա սէնէլէրտէն պէ-
րու Գաթօլիք թէպասարընտան սատազաթտան պաշգա հիչ պիր

չէյ կէօրմէմիչ օլտուզը իչուն Գաթօլիքլէրէ գուլմ իճրասը
իչուն մէյտանտա հիչ պիր սէպէպ օլմասըզընը» պէյանտան
սոնրա,

«Մէմլէքէ ավտէթիմիզ իչուն ամիրլէրինտէն էմրի գաթի
թէլազզը իտինճէլէ՞ գատար պուրատա գալաճաղըմըզը, վէ
Ֆագաթ պախչ իտիլէն շու սէրպէսթիյէթի սուի իսթիմայ ի-
տուպ տա, Ֆիրարա թէչէպպիւս իտէճէքլէր օլուր իտէ,
պուլարը վուրտուրմայ մէճպուրիյէթի էլիմէսինտէ գալա-
ճաղընը, անճազ պու էնալինին հիւլինտէն, վէ րէլ սի բու-
հանիլէրինէ գարչու միւթէլաստիս օլտըզլարը հիւրմէթ վէ
իթաաթտան էմին պուլընտըզընտան մէրխասա էֆէնտիսին
ճէմաաթընա քէֆալէթ իթմէսի քէնտիսի իչուն էն սաղլամ
պիր թէնէմինաթ օլաճաղընը» թէզքեար իլէ «ճէմաաթընտան
հիչ քիմէնին Գիրար իթմէլէճէլինէ քէֆալէթ իտուպ իթ-
մէտիլինի մէրխասա էֆէնտիտէն սիւվալ վէ թաատիզ ճէվա-
պը ախզ իթտիքտէն սոնրա,

«Նախ օլմուչ օլտուզըմըզ մէրճամէթ բատիչանիտէն տու-
լալը իւզէրիմիզէ թէրէթիւպ իտէն վազլիֆէնին իճրա ի-
տիրմէսինի»:

Մէրխասա էֆէնտիյէ րէճա իտէրէք, խաթմը կիւֆթար էյ-
լէտի:

Պանապանեան Գրիգոր սէրքիսկոպու էֆէնտիսին պիր ի-
չարէթի իւզէրինէ Գանվէճեան կըմէս բանիպ շու սուրէթլէ
պիր նութզ իյրատ իթտի:

«Էստուլթանը իպնէստուլթան, էստուլթանը Ազգի Մէն-
մէտ խանը խամիս հազրէթլէրինին, պիզ գուլլարընըն սա-
սասազաթ ու ուպուտիյէթլէրինտէն էմին պուլընտըզ-
լարը ճիճէթլէ, քէնտի սատըզ էվլասալարընըն պիր թա-
գըմ սէֆալէթ ու րէրիչանիյէթլէրինէ մէյտան պըրու-
զըլմամաը հազգընտա իրատէի մէրանիմ առէի հազրէ-
թի շէնրիյարիլէրի շէրէֆասնի՞ ու սատըր պուլուրըլմըչ
օլտըզընը, պինաէնալէյ, վէլիի նիյմէթ պի միննէթի-
սիզ, վէլիի նիյմէթի ազամ սէվկիւլիւ բատիչանըմըզ է-
ֆէնտիմիզ հազրէթլէրինին, իզտիյատիի էօմր ու իզպալ վէ

Մ Օ Ն Ս Է Ն Ե Օ Ր Տ Օ Լ Ձ Ի

Տէրոսատէժէ վէ մահալի սահրէյէ ազիմէթ իչուն, սէ-
յահաթ վարազասը իթասընըն մէն իտիմիչ օլտուղընը, էվ-
վէլըի պապլարտան պիրիսինտէ արզ էյլէմիչ իտիք:

Իչպու մէմնունիյէթ, սըրֆ էրմէնի վէ էրմէնի Գաթօ-
լիքլէր հազգլարընտա օլուպ, Բում Եանուտի վէ ազվամը
սահրէ, իսթէտիքլէրի վազըթ արգու իթտիքլէրի Եէրլէրէ
կիթմէքտէ սէրպէսթ իտիլէր:

Գարիյի ջիրամըն իսթըրնըչանլարը օլտա կէրէք տիր ջի,
էրմէնի Գաթօլիքլէրի 1915 սէնէսի աղաստսընն Եիրմի Եէ-
տինճի ճուճաա կիւնիւ թէֆգիֆէ պաշտնըմըչլար իտի:

Գաթօլիքլէրինտէ թօրլանմագտա օլտըզլարընը միւ-
չահիտէ իտուպ, սըրանըն Բումլարա կէլմէսինտէն զօրգա-
րագ, Սթանպօլա ֆիրարը նիյէթ իտէն, էնգարէ Բում միլ-
լէթի զէնկիւղէրինտէն Գարասուլ օղլու Բանայօթ էֆէնտի
Եէվմը մէզքիւր ճուճաա կիւնիւ բօլիս իտարէսինէ պիլմիւ-
րաճաա պիլամիւչքիլաթ պիր գըթա սէյահաթ վարազասը
տիլ իտուպ, ֆէրտատը կիւնիւ շրմէնտըֆէրէ բաքիպէն բա-
զար կիւնիւ ազչամը Հայտար Բաշայա միւվաաիլէթ էյլէր:

Ազտէմճէ տախի արզ իտիմիչ օլտուղը իւզէրէ, գապլ
էթթէվգիֆ Տէրսատէժտէ պուլընանլարա բարօլար թէլ-
կրաֆլար քէչիտէ օլունմըչ օլտըղը կիպի, հէոււզ Գաթօլիք-
լէր հազգլարընտա պիր թէչէպպիւս օլմատըղը սըրալարտա
Սթանպօլա կէլմէքտէ օլան պանգա մէճուրլարընտան Սան-
ճեան Լէճն էֆէնտիյէ, Պահապանեան Գրիգոր սէրրիսկուպուս
մահրէմ պիր մէքթուպ վիրուպ, պուճտա Գաթօլիքլէրին տէ
թէնիքէտէ պուլընտըզլարընը վէ թէտապիրի լաղըմէնին իթ-

թիխազընը Տէրսատէթ էրմէնի Գաթօլիք Բաթրիգ գայմա-
զամը Սայեղեան էֆէնտիտէն ըէճա իտէր:

Մուճաիլէյհ Բաթրիգ գայմագտմը թահրիրաթը մէզքիւ-
րէյի ալտըղընտա հաշմէթլու Բարա հազրէթլէրինին Տէրսատ-
տէթտէ վէքիլի պուլընան Մճանէնտօր Տօլչի ճէնապլէրինէ
պիլմիւրաճաա, պուճպընն թախիսի զըմնընտա թէչէպպիւ-
տաթը լաղըմէտէ պուլընմալարընը ըէճա իտէր:

Մճանէնտօր Տօլչի ճէնապլէրի, տախիլիյէ վէ խարիճիյէ
նէզարէթլէրինէ միւրաճաաթ իտէրէք, էնգարէ Ենալիսինին
թէճիրինտէն սարֆը նագար օլունմատընը ըէճա վէ իլթիմաա
էյլէր:

Հէր իքի մագամըն նաղըրլարը, էնգարէտէքիլէրէ պիր
չէյ Եարըլմայաճաղընա տախր մճանէնտօր Տօլչի ճէնապլէրինէ
թէնէմինաթ վէրիլէր:

Ճագաթ, էրմէնիլէրին գաթլ օլունմըչ օլտըզլարը խա-
պէրինին Սթանպօլա գատար աքս իթմիչ օլմատը, վէ Գաթօ-
լիքլէրին տէ այնը հայլէ տիւչար օլաճաղարընըն շուշու
պուլմար, օ սըրտաա Սթանպօլտա պուլընմագտա օլան պաղը
էնգարէլիլէրին թէլաշ վէ էնտիլէսինի թէգիսա իտէրէք մէվ-
տուպ պիր խապիլէ տէսթրէս օլապիլմէք էմիլի իլէ, հէր
կիւն Հայտար Բաշայա կիտուպ, էնգարէտէն կէլէն թրէն-
տէքի Եօլճուլարտան մէմլէքէթ աճվալինտէ տախր սըճէթլի
մալիւմաթ իթիհաալինէ չալըչըրլար:

Շու վուզոււթլարըն հիյի ճէնեանընտա, էնգարէլի օ-
լուպ օ սըրտաա Սթանպօլտա պուլընմագտա օլան Արագան
Գէորդ էֆէնտի տէ, պալտաա մէսպուզ-իւլ իտմ, Գարասուլ
Բանայօթ էֆէնտինին, Հայտար Բաշայա միւվաաիլէթ իթմիչ
օլտուղը բազար կիւնիւ ազչամը, այնը մագտաա իլէ օրտաա
պուլընուպ, էնգարէ աճվալինտէն մալիւմաթ թալէպ էյլէ-
մէսի, վէ Գաթօլիքլէրին թէվգիֆ իտիմիչ օլտըզլարընը իս-
թիխապար իթմէսի իւզէրինէ ալէլաճէլէ էրմէնի Գաթօլիք
Բաթրիգիսանէսինէ գօլուպ մէսէլէյի իսպար վէ թէսապիրի
լաղըմէյէ թէվէտիւլ օլունմատընը ըէճա էյլէր իսէ տէ, կէօր-
տիւյիւ լաղպտանէ մոււմէլէտէն միւթէաճիւպ օլարագ, Գա-
սապեան Ռօզօս էֆէնտինին խանէսինէ ազիմէթ իլէ, Բանա-

յօթ էֆէնտիտէն էտինմիշ օլտըղը մաղիւմամը պէյան վէ պիւա
իզանէի վաղթ պիր թէտպիրի ածիւ թէէմիւ վէ իթթիխազ
օլունմարնը թէքրար իտէր :

Արազեան Գէորգ էֆէնտիտին վիրուտը սըրատա, թաամ
իթմէքտէ պուլընան վէ Սիհրան վէ Յակոբ նամընտա իքի
կէնճ մախտոււլաբը իլէ տիկէր Յակոբ նամընտա պիր պիրա-
տէրինին էնդարէտէ պուլընմագտա օլմալարընա բաղմէթ թաա-
մընը թէրք իթմէմէք տէրէճէսինտէ լագայտի իպրազ իտէն
օ բէտէրէ գարշու, Արազեան էֆէնտի պիր ինֆիալ հիսս ի-
տուպ :

— Սիզ բէք լագայտ տավրանըյօր իտէնիզ տէ, տիւշիւ-
նիզ քի էնգարէտէ իքի էվլապընըզ վարաբը, տէր :

Պու սէօզէր մուճախլէյին հիսսիյաթը բէտէրանէսինի
թանրիք իթմիշ օլմալը տըր քի, թաամա տէվամտան սարֆը
նագար իտէրէք, իքիսի պիրլիքտէ, Քերգիպաշեան Գերապայ-
ճառըն իսանէսինէ կիտուպ վուգոււթը հիքեայէ իտէրլէր :

Միլլէթինի, միլլէթի էֆրատընը, ճանընտան տահա չօք
նէվէն մուճախլէյ Քերգիպաշեան Գերապայճառ հէման Մօն-
սէնէտօր Տօյշի ճէնապլէրինին իքամէթկեանընա շիթապան օ-
լուր :

Ս սըրատա եաթմագ իւզէրէ պուլընան Մօնսէնէտօր Տօյշի,
Քերգիպաշեան Գերապայճառը նէզաֆնէ գապուլտա թէրէտ-
սիւա իթմէկ :

Քերգիպաշեան էֆէնտի. — Գաթօլիքլէրին տէ թէվգիֆ
իտիւմիշ օլտըզլարընը վէ սէրի պիր թէտպիր իթթիխազ օ-
լունմագ իտէ, պուշարըն տա իթլաֆ իտիլէճէքլէրինի աղ, իլէ
հիմմէթ ու մուսվէնէթլէրինի իթթիրնամ էլլէր :

Մօնսէնէտօր Տօյշի. — Պուշըն եալան օլմատը ինթիմալինի
չիւնքի նազըրլարըն էվվէլճէ պու պապտէ քէնտիսինէ թէէ-
մինաթ վէրմիշ օլտըզլարընը, իլէրու սիւրէր իտէ տէ,

— Պու իսապէրին օ կիւն էնգարէտէն կէլէն մէվսուգ-
իւլ-քէլամ պիր եօլճըտան իսթիխապար իտիլաիլինի, եալան
օլմագ ինթիմալ իսարիճինտէ պուլընտըղընը իտտաա իթմէսի
իւզէրինէ, Մօնսէնէտօր Տօյշի ճէնապլէրի, տէրնալ էլպիտէսինի
պիլ իքսա վէ տօղրուճա Ավսթրիա սէֆարէթիսանէսինէ պիլ

ապիտէ, սէֆիր Մարքի Բալլալիչինտէն Գաթօլիքլէրին թախ-
լիսի իչուն իչճապ իտէնլէր նէզաֆնտէ, իճրայը նուֆուզ ու
թէէսիր իթմէսինի, թալէպ վէ իլթիմաա էլլէր :

Ավսթրիա սէֆիրի Մարքի Բալլալիչինի, օթօտօպլիլինէ
րաքիպէն, բէֆագաթընտա Մօնսէնէտօր Տօյշի ճէնապլէրի տէ
պուլընտըղը հալտէ, Պուլկարիսթան սէֆարէթիսանէսինէ ուղ-
բարլար, վէ Պուլկար սէֆիրինի տէ պէրապէր ալուպ տու-
խիլիյէ նազըրը թալաթ (բաշա)նըն գօնաղընա կիտէրլէր :

Մօնսէնէտօր Տօյշի թալաթ (բաշա)յա իսիթապէն :

— Գաթօլիքլէր նազընտա, պիր շէյ եայրլմայաճաղընա
տաիր միւքէրէրէն վագը օլան վատա բաղմէն, էնգարէ Գա-
թօլիքլէրինին թէվգիֆ իտիլիշ օլտըզլարընը, պէյան էլլէր
իտէ տէ, նազըր թալաթ բաշա թէճահիւլտէն կէլէրէք :

— Էնգարէ Գաթօլիքլէրի նազըլարընտա պիր շէյ օլմա-
աղընը, վէ պու պապտէքի բիվայէթին եալան օլտըղընը :

Պէյան իթմէսի իւզէրինէ, Մօնսէնէտօր Տօյշի թալաթ
բաշայա իսիթապէն :

— Բաշա նազըլէթլէրի, Գաթօլիքլէրի տէ պիր շէյ եօզ սըր,
տէմէլլէ պէնի պիր տէֆա ալտաթալընըզ, լաքին պիր իքինճի
տէֆա ալտատամաղսընըզ, եա շիմտի թէլէկրաֆիյէն էմր վէ-
րինիզ պուշարը սէրպէսթ պըր սղսընլար, եախօտ պու խու-
սուտա պսնա գաթի պիր ճէվտալ իլթիս իտինիզ, տէր :

Ավսթրիա սէֆիրի Մարքի Բալլալիչինի իլէ, Պուլկա-
րիսթան սէֆիրի տէ Մօնսէնէտօր Տօյշի թալաթընը իլթիլաթ
իտէրլէր :

Տախիլիյէ նազըրը թալաթ բաշա էնգարէ վիլայէթինէ
պիր թէլկրաֆ եաղար :

Մօնսէնէտօր Տօյշի, մէզքիւր թէլկրաֆը ալուպ թալաթ
բաշայա իսիթապէն :

— Բաշա նազըլէթլէրի, պու պիր էվրաղը միւսպիթէ օլ-
նաղ իւզը, պէնտէ գալտուն. սիզ այնը պիր թէլկրաֆ տահա
եազընըզ, տէր :

Թալաթ բաշա թէպէտսիւմ իտէրէք, իքինճի պիր թէլ-
կրաֆ հաղուպ ճէլպ իթտիյի մայէթինէ Եպու թէլկրաֆըն
տէրճալ էնպարէյէ քէշիտէսինի՞ Էմր իտէր :

Թէլկրաֆըն միւնտէրճաթը :

Փարթօլիֆէր հազգընտա պիր կեօնա մուամէլէյի քե-
վեսսիլ օլունմուտ իսէ պունըն քէէխիբի շէսիսէն
մարլուպ սր :

մէալինտէ իմիշ :

Էնզարէ վալիսի Աթըֆ, մէգքիւր թէլկրաֆը կիճէ ա-
լընճա,

ՇՊաթօլիքլէր հազգընտա օլունաճագ մուամէլէյին (զը-
թալըն) իշարը ախէրէ գատար թէէլիբի :

Խոնտուսրնտա պիր էմր էաղուպ, սիւվարիյի մախտուս
իլէ ալէլաճէլէ սէվգ մէմուրլարը Բաճմի պէյէ, վէ գօթիսէր
սագալը Իպրաճիմէ իրսալ իտէր :

Իշթէ պալատա արգ օլունտուզը իւղէրէ, պու վու-
զուսթլար ճէրէյան իթմէքտէ օլտուզը հէնկիսամտա, պիզ,
Պարակէտիք գարիյէսինէ միւվասիլէթ իթմիշ վէ օտալարա
թագսիմ օլունմըշ իտիք :

Էյէր պու էմրի համիլ օլան սիւվարի, իսթիճալա լու-
զում կէօրմէյուպ տա էնսաի բաճտէ, պիր ազ կօրղունլըզ
ալմագ, հախօտ հայվանընա էէմ վէրմէք կիպի աոթի սէպէպ-
լէրտէն տօլպը կօլտա իքի իւշ սաաթ դալպ իթմիշ օլտա ի-
միշ : մէվճուտլարտան լւշ կիւզ տէօրթ եիւզ գատարը, սիւ-
վարի ուլանշընճայա գատար, սէվգ վէ իթլաֆ օլունմուշ օ-
լաճագլար իմիշ թէսատիւֆին զարիպլիլինէ պագընըզ քի,
էմրին թէվաի օլունարըր շախս, վագիֆէշինտա պիր աոթմ
իմիշ վէ քէնտիսինին խապէրի օլմագըրըն պիր չօզ մա-
սումլարըն գաթիլինէ մանի օլմուշ տր :

ՀԱՇՄԷԹԼՈՒ ՕՆ ՊԷՇԻՆՃԻ ԲԵՆԵՏԻԿՏՈՍ ՍՐԲԱԶԱՆ
ՓԱՓԱ ՀԱԶՐԷԹԼԷՐԻ

Մ Է Լ Է Ք . Ի Ի Ս . Ս Ի Յ Ա Ն Է Թ

Խօթերբաթըմըզը թանրերէ նիյէթ իթտիյիմիզ զէման, քէնտի էյլիքտար, պախուսուս խէլասքեարլարըմըզա գարչու մէտեուն պուլընտըզըմըզ շիւքրան ու միննէթտարըզը տէնէն իզհար իթմէյի տէ, քէնտիմիզ իչիւն պիր վէճիպէ ատտ վէ թէլագըզը իթմիչ օլարըզըմըզաման, պու պապտէ, պուրատա աճիզանէ պիր իքի սէօզ սէօյլէյէճէյիզ:

Պէշէրիյէթի զան տէրեատընա զարգ իտէն, ալլամագ իչիւն ինսանլարըն կէօլլէրինտէ եաչ պըրագմայան շու հարպը ումումինին իլք սէնէսինտէ, Մարքի Տէլլա Քիյէզա աիլէի աաիլէսինտէն, ալիմ, զէքի, մէրհամէթլի պէօյիք պիր զաթ, 15ինճի Պէնէտիքթուս նամը իլէ պիր մագամը միւմթագա, Բարալըզ մագամը ալիսինէ ճուլուս իթմիչ իտի:

Իշղայ պուլըմագտա օլտըզարը, պիր էստար աաիմիւլ ինտիրաա իւզէրինէ միւմթէնիտ, օ մէվզիի մուագզէզ վէ մուգատտէսին միւմթէշէմ քեմիլի, Իպնուլլաճ Յիսուս Քրիստոսըն, վազ իթմիչ օլտըզը զանունլարտան պիրքի տէ (հիւպիւլ ինսանիյէթ) օլմագտան նաչի, Հագրէթի Մէսինիւ տիւնեա իւզէրինտէքի լատուլթա վէքիլի, գուտսիյէթրէնաճ օն պէշինճի Պէնէտիկթուս Բարա հագրէթլէրի տէ, շու հարպը ումումիտէ, միլիօնլարճա էպնար պէշէրին տիւշարը մէզահիմ ու սէֆալէթ օլաճագլարընտան տօլայը, բուզ ու շէպ նալան ու կիրեան, վէ շու ֆէլաքէթի միւտնիշէնին ինսանլար իւզէրինտէն րէֆի զըմնընտա, հէր ան ու զէման տուաեան օլմագտա պուլընտըզարը կիւլի, պիր թարաֆտան տա պիլա թէֆրիզի ճինօ ու մէզհէպ, միլիօնլարճա ինսանլարը լաքի

հէլաքէ սէրիմէ քաէն սիյանէթ, էմէլի ալիճէնապանա վէ ին-
սանիյէթ քեարանէսի իլէ, մատտի վէ մանէվի իճրայր նի-
ֆուգանս պիր սն խալի գալմամըչլար աըր:

Տէվլէթիյնի մուհարիպիյն արալարընտա, իատէի սուլն
իչուն քէ ք ինսանիյէթ քէրվէրանէ թէչէպպիււսաթա թէվէսսիււ
պուլուրմըչլար, պոււնտան պաչգա, միւսպատէլէի իւսէրա, պիւա
թէֆրիզի մէզնէս, էսիր ասքերլէրին այընը բուհանիլէրինի
սէրպէսթճէ իճրա իտէպիլմէլէրի, ասաքիրին անվալինտէն աիլէ-
լէրինէ մալիւմաթ իթատը կիպի ուլուվի մուվաֆիագիյէթ-
լէրինտէն սարֆը նազար, միւսիպէթ գէտէլէրին թախֆիֆի
ալամը իչուն թաատատ օլոււնամաչաճագ սէրէճտէ խաֆի ու
ճէլի ֆէնաքեարլըզ վէ մուավէնէթլէրտէ պուլընմըչլար չար
ազթարը ճիհանտա պուլընան վէքիլէրինէ տէ պու ևօլտա
էմը ու թալիմաթ իթա իտէրէք, ճէր հանկի ճինս ու մէզ-
հէպտէ պուլընըրսա պուլընտըն, պիւթիւն ինտանլարըն մին-
նէթտարլըզընա, ճիւրմէթ ու մուհապպէթիյնէ պիհազըն
քէսպի իսթիհզագ իթմիլչէր տիր:

Աճապա, էֆրատը պէչէր արասընտա պիր քիմսէ թա-
սավուր օլոււնապիլիբ մի քի, համիի ինսանիյէթ, զաթը
գուտսիյէթընան, հաչմէթլու ճն պէչինճի Պէնէտիքթու Բարա
հազրէթլէրինին իսթի մուգատտէսինի զիքը իթտիյի զէման,
զալպի շիննէթ տարլըզ իլէ չարմասըն, վէ օ միւսթէսնս
չախիյէթէ գարչու պէօյիւք պիր մուհապպէթ ճիս իթմէ-
սուն:

Թաաթիլի մուխասէմաթ իչին, թարաֆէյնի մուհարի-
պիյնէ գաչ տէֆալար նօթալար թէվաի իթտիլէր, էկէր սէ-
տայը մուազգէգինի իպլաղ ու իսմա գապիլ օլտա իտի, ա-
ճապա նէ գատար միլիճն ինսանլար հէլաքտան իտլաս պու-
լաճագլար, նէ գատար մաամուր վէ սպատատանս պիլտան
խաք իլէ եէքտան օլմագտան գուրթուլաճագ իտի:

Նարալարը սարտըրտը, աղլայան կէօղլէրին էաչընը սի-
տիրտի, սոճլարը սօյուրտը, եէթիմլէրի իլպաս ու իաչէ
պուլուրտը:

Իլըալմաթը մէմուուհէնիզ նէգտի պարիտէ մէչքուր օլ-
սուն, էա' մուգատտէս Բէտէր, ճէնապը Աճիրի հազիզի, սիզի
պիր զաթ տանա թազտիս իթսուն էա' գուտսիյէթընան,
հաչմէթլու ճն պէչինճի Պէնէտիքթու Բարա հազրէթլէրի:

Իչլէ պու էն աճիզ էվլատընըզ, քէնտի նամըմա էսա-
լէթէն, վէ մէվլէքէթիմ միլլէթտաչլարըմըն նամլարընա տա
վէքեպէթէն, հուզուրը գուտսիյէթ մէնչուրոււնըրտա գա-
նուզէտէի զէմին օլարագ սրզը շիւքրանա միւսարտաթլա
քէսպի մինն ու միւսպանաթ իտիյօրմ:

Սիզէ կէլինճէ, հաչմէթլու Բարա հազրէթլէրինին Տէր-
սաատէթ վէքիլի Մճուէնտօր Տօլչի ճէնապլէրի, սիզ քի,
պիզլէրէ, պուսը-պատ-էլմէվթ միւճիզէսինի կէօթէրաֆինիզ,
սիզ քի պիզլէրէ եէնէ պաչտան հայաթ պախչ իթտինիզ, սիզ
քի, պիզի թէքրար էվլատ ու այալիմիզէ գավուչտըրտընըզ:

Սիզ քի, չէլիքտէն մաամուլ օ մուգատտէս գայանըն (1),
չախտընը տա թէճէմմիւ իթմիչ օլան մէզատայր մէմուուհէյէ,
ինզիմամ իտէն գուվվէթի իլէ, մէլէք-իւս-սիյանէթ միսիլ-
լու, իքի պէչագ գանաղարընըզը, մալթէլտէ իւզէրիմիզէ
սիւէր իտէրէք, էրմէնի վէ էրմէնի Գաթօլիք, պին եիւզ
քիչիյի միւթէճավուզ էպնայը ճինսինիզի Ֆէճաաթէնկիզ պիր
էօլիւմտէն գուրթարտընըզ:

Շախտընըզա գարչու մէտոււն օլտուղըմըզ միննէթտար-
լըզըն տէրէճէսինի, լալըզը իլէ թարիֆ իտէպիլէճէք քէլիմէ
պուլմագտան վագաա աճիզիզ, կէրչի, լիսան ու գալէմ պու
պապտէ լալ ու էպքէմ օլմագտա իտէ տէ, գալպէրիմիզ ճէր
տարպէսինտէ զաթընըզա գարչու մէտոււն պուլընտըլըմըզ
չիւքրան ու միննէթտարլըզը էատ ու թէքրար իթմէքան տիր:

Թարիխ, գաթէն օ պէօյիւք իսթինիզի ալթուն հազրլար
իլէ հազաճագ, լաքին պիզ տէ, էվլատ ու էնֆատըմըզա

(1) Poima Nijukutur:

Մեղքիւր Գարակէտիք գարիյսինէ միւլասէյէթիմիզին
 Իւշիւնճիւ սալը կիւնիւ, սապանլայըն, Բանմի պէյ, ճիւլէ-
 միզի եհնէ քէօյիւն մէյտանլըղընա ճէմ Խոուպ, — մէրքէզի
 վիլայէթտէն ախզ իթմիշ օլտուզը քէմը մուճիպլինճէ, պիզի
 Գըրչէհրինէ գատար կէօթիւրէճէյինի, Ֆաղաթ պու տէֆա,
 մէվէքէթտէն չըգարլլտըղըմըզ կիպի, գօլլարըմըզ պաղ-
 լաթմայաճաղընը, անճագ պիզէ պախշ իթմէքտէ օլտըզը չու
 սերպէսթիյէթի սուի իսթիմալ Խոուպ տա, Ֆիրարա թէշէպ-
 պիւս Խտէճէքլէր օլուր Խտէ, պուշարը վուրըրմագտա գա-
 թիյէն թէրէտտիւտ իթմէյէճէյինի պէյան վէ իսթար էյլէտի:

1915 սէնէսի, օգոստոսըն 20ինճի սալը կիւնիւ, էօյլէյէ
 եագըն մեղքիւր Գարակէտիք գարիյսինտէն եօլա չըգարլլ-
 տըզ:

Գարակէտիք գարիյսինտէ, կէշիրմիշ օլտըղըմըզ չու
 Իւշ կիւն միւլտտէթ գարֆընտա, նաօրլ պիւր հէյճան ու էն-
 տիշէ Իլէ Իժրարը էվգաթ իթմիշ օլտըղըմըզ միւլթագնիի
 Իյգան տըր գանն Խտէրիմ:

Իտամա մանքիւմ պիր պէտպաթիթ, սիյասէթ կեանտա նէ
 էլիմ պիր ազապ հիսս Խտէր, քէնտի հայաթ ու սէլամէթիւ-
 տէն նէ տէրէճէտէ Իւմիտուար օլապլիւր Խտէ, ճիւլէմիզ տէ
 այնը հիսսիյաթըն թանթը թէէսիրինտէ պուլընըյօր Խտիք:

Վազաա, գաթլիմիզտէն սարֆը նազար օլունմասը հագ-
 գընտա էմը կէլմիշ օլտըղընը, պիզէ թէպլիւր էյլէմիշլէր Խ-
 տի, լաքին հագըմըզտա պաշգա նէ տիւրլիւ մուամէյէ իճ-
 րատընա գարար վէրիլէճէյինի, վէ էվվէլքի գարարա բուճու
 իթմէք ինթիմալինի տիւշիւնիյօր, պախուտուս, զայէթ ման-
 րէմաննէ օլարազ ալթթէվալի թաաթի Խտիլէն միւլթապէրաթ
 վէ մուհաֆագա օլունան քէթումիյէթ պիզի սօն տէրէճէ
 զօրգուտըյօր Խտի:

Պինաէնալէյն, սերպէսթ օլարազ, եանի պաղլանըլմայա-
 րագ Գըրչէհրինէ գատար կէօթիւրիլէճէք օլտըղըմըզտան տօ-
 վայը, նիսպէթէն մէսրուր օլմուշ Խտիք:

Փագաթ, ամփոսէ կէօրիւլէճէյի իւզրէ, շու մէսսէրրէ-
թիմիզ բէք չապուզ միւպէտտայի մէյուսիյէթ օլտու, չիւնքի-
տահա եօլա իլք չըգտըղըմըզ կիւնտէն պիլիթիպար, հագգը-
մըզտա եէնէ շիտտէթլի մուամէլէ իճրասընա պաշլանըտը:

Փարսկէտիքտէն հարաքէթիմիզտէն պիր ստաթ գատար
ոճրա, բուի սէմա, պուլութլարլա իհաթէ իտիլիյինտէն,
էննայը բահտէ սըճագտան բէք օ գատար մուզթարըպ օլմա-
յօր իտիք, ֆագաթ սուսըզըմը սօն տէրէճէտէ պիզի պու-
նայալըյօր իտի:

Նիչ պիր վէսիլէ իլէ սըրատան այրըմայա միւսաիտէ
իթմէմէքտէ, հաթթա տէֆի թապիի իշուն պիրաղ կէրուտէ
գալանլար, գամչը իլէ մարթին գունտաղը իլէ տարպ իտիլ-
մէքտէ իտի:

Ապաղը գարիյէսինէ պիր պուչուզ իքի ստաթլըզ պիր
մէսաֆէ գալմը իտի քի, պարտագտան պօշանըճասընա
շիտտէթլի պիր հաղմուր նիզուլ իթմէյէ պաշլատը:

Էհայի, աճէլէ աճէլէ եօլ եիւրիւմէքտէն եօրուլմը, ա-
լէլիտուսուս իզտիհամըն հուսուլա կէթիթմէքտէ օլտըղը թօզ-
տան սօն տէրէճէ պունայմը ղուպ, պունլարա ինզիմամ ի-
տէն եաղմուրտան տա, կէրէյի կիպի ըպանուպ, եօլար
իսէ, սու իլէ մահլութ չամուր հայինէ կէլմիչ օլտըղընտան
ստըմ աթմայա արթըզ քիմսէտէ գուվլէթ վէ իզթիտար գալ-
մամը իտի:

Անճագ, գաֆլէտէն այրըլուպ տա կէրուտէ գալանլարըն
իթլաֆ իտիլմէքտէ օլտըզլարը շույու պուլմը օլմասընա
պինահէն, հէր նէ գատար մէճալտան տիւշմիւշ տէ օլտագ,
վար գուվլէթի պաճագլարա վիրէրէք, մէնզլիլ մագսուտա
վասըլ օլտպիլմէք իշուն սարֆը դայրէթ իտիյօր իտիք: Ահ,
պիր չօզ իխթիյարլար, թօզ թօրրագ, չամուր չօրագ իշինէ
դարզ օլմուշ օլտըզլարը հայտէ, գաֆլէտէն այրըմամագ ի-
շուն նա'սըլ չապալայօրլար, նէ' ինանըմագ դայրէթ սարֆ
իտիյօրլար իտի:

Պունլար, նէ եարմըշլար իտի, հանկի իսթալարընըն
միւճագաթընը չէքիյօրլար իտի. նէ' բէյէ կիտիյօր, եախօտ
կէթիլըրիլիյօրլար իտի նէթիճէտէ նէ' օլաճագլար, հա'նկի
տէրէտէ, եախօտ հա'նկի տաղ պաշլընտա գալաճագլար իտի:

Թապիի պունլարը քիմսէ տիւշիւնմէյօր, անճագ եօլա
տէվամ իտիյօր իտի:

Եէվմի մէզքիւր պզամը, ստաթ մէքիզ բատտէլէրինտէ,
— քի կիւնէշ չօգտան դուրուպ իթմիչ իտի — իլք մէնզլի օ-
լան Պալա գալապընըն Ապաղը գարիյէսինէ միւվասէլէթ էյ-
լէտիք, վէ օտալարա թագսիմ օլտնտըզ:

Պիզիմ պուլընտըղըմը օտատա Համալեան Հաճի Անտօ-
նիք էֆէնտի տէ վար իտի:

Պու գաթ, մէմլէքէթիթիլին էշրաֆ ու միւթէմէվիլա-
նընտան ազիլ, միւսինն պիր քիմսէ իտի:

Սիննի, եէթմիչինի թէճավուզ իթմիչ օլմագ իլէ պէրա-
պէր, դէքա վէ իզթիտարը, հա'ֆիյէթ վէ ֆուգարաբէրվէր-
լէյի իլէ, պիլա թէֆրիզի մէզճէպ, ճիւմլէնին հիւրմէթ վէ
մուհապլէթինի գալանմը իտի:

Քէնտիսի օ սըրատա բահաթըզ օլուպ, հէր ստըմ աթ-
տըգճա, տէնչէթլի էվճա ու ըզթըրապաթ հիսս իտիյօր իտի:

Օ տէրէճէ էլիմ աղապ արասընտա էթրաֆընտաքիլերէ
չու եօլտա պիր նասիհաթտա պուլընար:

— Եէվլատարըմ, ճիւմլէմիզ տէ, պիր չօզ գօրգու վէ
թէլաշ կէլիրտիք, վէ էլան տա պէօյիւք պիր էզիյէթ իշին-
տէյիզ, ֆագաթ պունտան մէյուս օլմայընըզ, նասըլ քի, պիր
բէտէր էվլատընը իճագընա կէօրէ սէվէր վէ տէօյէր իսէ Բա-
տիշանըմըզ տա պու սըրատա պիզէ տարըմը տըր:

«Հագգըմըզտա բէվա կէօրիւլէն շու մուամէլէտէն տիլ-
կիր օլարսոզ, գալպէն օլտուն գաթիէն ֆէնա սէօզ սէօյլէմէ-
յինիզ:

«Պիզ եէնէ տէվլէթիմիզէ գարշու մէտեուն ու մէճպուր

պուլընտրողը ի թաաթ ու ու պուտիյէթի պիր ան պիլէ ու նութմայալըմ:

«Պէլքի, պէնիմ կիպի սիննէն իլէրուլէմիլ օլանյար, մէշազը սէֆէրիյէյէ թապ ավէրի մուգավէմէթ օլամայուպ էսնայը բանտէ թէրքի հայաթ իտէրիլ:

«Ծագաթ տիկէրլէրի, բէք ազ պիր միւտտէթ սօնրա, եէնէ ավաթրֆ ու մէրհամէթի սէնիյէի հազրէթի Բատիշանիյէ մազհար օլարագ, եուրտլարընըզա ավտէթ իտէրսինիլ, պինանայէյն սապր ու թէհամմիւլ վէ ամիրլէրինիզէ իթաաթ իթմէք սուրէթի իլէ սատագաթընըզը խպաթա սարֆը զայրէթ իտինիլ:

«Բէֆահ ու բանաթ իշինտէ հէր քէս սատագաթտան տէմ վուրա պիլիթ, պունու պէօյլէ սըրալարտա իպրազ իթմէլի տիր:

Եօլլու նատիհաթլարտա պուլընտը:

Բաք պիր գալպտէն սուտուր իտէն շու ուլուվի սէօզլէր, հալին տէշէթի իլէ պիր գաթ տանա քէսպի ուլուվիյէթ իտիյօր իտի:

«Պէլքի էսնայը բանտա թէլէֆ օլուրըզ տէմէքլէ, գաւալը քէհանէթտէ պուլընտը իտի. Գայսէրիյէյէ մուվատէլէթիմիլատէ, Էսֆասը մաստուտէսինի պիլիքմալ իրթինայը տարպէգա էյլէտի:

Ծագաթ էրմէնիլէրին գաթլի ամընտան վէ եալսու թէհճիրինտէն բատիշանը գէման պէշինճի Սուլթան Մէհմէտ Խանըն, պէլքի մայիւմաթը պիլէ օլմատըղընը, օ միւհթէրէմ գաթ տիւշիւնմէյօր իտի:

Հիշ չիւպհէ եօզ սըր քի, բուհուըն մէլէք-էլ-մէվթէ թէպիմ իթտիյի անտէ պիլէ տէվլէթինէ գարշու խայր սուալարտա պուլընտը սըր:

Հէմշէհրիմիլ իսլամյարըն պիլէ մէրղուպ ու մանպուզը

օլան շու մապուլ իխթիյարը թէհճիրէ, աճապա հանկի գաթը վիճտան միւտտիտէ իտէպիմըլ տիր:

Նէ հալ իտէ, մէգքիւր Ապալը գարիյէսինտէ ազ չօք բանաթ պիր կիճէ կէշիրուպ ֆէրտտը կիւն ալէսասպան էօյա բէվան օլարգ:

Ք Է Օ Բ Դ Ի Ի Ք Է Օ Յ

Ապալը գարիյէսինտէն հարաքէթիմիլ քի, Իլուլըն իքինճի կիւնիւ իտի, Գըզըլ րըմագ քէնարընտաքի, Քէօրրիւ քէօյ գարիյէսինէ կիտիյօր իտիք:

Եօլլու չէթէլէր էօնիւմիլէ կէշէրէք էօլաիւրէճէքլէր իմիշ, եօլլու պիր շպիա չըզմըլ օլտըղընտան էհալիտէ պէօյիւք պիր գօրգու հիւքմֆէրմա օլմայա պաշլամըլ իտի:

Հէր ստըմ պաշընտա էթրաֆըմըզը հաիֆանէ պիր սուրէթտէ թէտպիլ իտիյօր իտիք:

Պիզէ եէնէ սու իշիրմէյօրլար իտի, իխթիյարլար իլք կիւնիւ կէօսթէրմիլ օլտըզլարը մէթանէթ ու զայրէթի իպրազա գտտիր օլամայարագ, պիր չօզլարը հէր տիւրիւ տարպ ու թանգիրէ բազի օլարագ արգատա գալմըլլար իտի:

Արասալարտաքիլէրին վէ կէհմէրին Քէօրրիւ քէօյինէ միւվատէլէթիլէրինտէն իքի պուչուգ իւշ սաաթ սօնրու, գաւալըլար, սնճագ մանալը մէգքիւրէ ուլաշա պիլալիլէր:

Էսնայը բանտէ, իխթիյարլարտան պիր գաշը թէլէֆ օլմուշ, եաիոտ իտիմիշ, պուշլարը արայըպ սօրան օլմատը, Մէգքիւր Քէօրրիւ քէօյ գարիյէսինին թա եանընտան

ձեռքէյան իթմէքտէ օյան գօս գօճա Գըզըլ քրմագ նէհրինտէն տէ պիղէ սու իշիրմէտիլէր:

Ազըզլարը գուրումըշ, տիլլերի տըշարըյա սարգմըշ զէվալը էհայի, գօճաման Գըզըլ քրմաղըն հանրնտան կէշիյօր տա սու իշէմէյօրլար իտի:

Նէհրին իւզէրինտէքի, քէօրրիւնին թամ հանրնտա պուլընան պիր խանա տօլտուրըլարզ,

Հալա, օ մէվսիմ իշուն ինանըլմագ տէրէճէտէ սօզուգ իտի. նէր քէս խան իշէրուսինտէ պուլարղը հէրտէ պի գիւլտիւ գալար:

Իօլիս, կէօվէճի իպրտահմին օղլու Թէվֆիդ էֆէհատի, էհայիլէ պիրէր բարշա էքմէք թէվզի իտիյօր իտի. ալապիլէն ալար, ալամայան օ կիճէ աճ գալար:

Պիր չօզլարը աճ, նէր քէս սուսըզ, սօղուքտա օ կիճէյի սապան իթտիք:

Ձեռտարը կիւնիւ խանտան չըգարըլարղըմըգտա, քրմագտան սու իշմէք իշիւն մըւսախտէ իթտիլէր:

Ահ Գըզըլ քրմագ, օ կիւնէ գատար իշլէմիշ օլարղըն ձինայէթլէրի, օ կիւն պիղէ իթտիլին էյիքտէն տօլայր ձէհապը Հագգ սանա ալֆ իթսին, սու իշիյօր, թէքրար իշիյօր, էլլերիմիզի եիւզլէրիմիզի եըգայօր, իսթէտիլիմիզ կիպի սու իլէ օյնաշըյօր իտիք:

Պէօյլէ, հարըմ սաաթ գատար սու իլէ օղրաշարգտան սօնրա հէնէ հօլա տիզիլտիք:

Քէօրրիւ իւզէրինտէն կէշէճէք իտիք, քէօրրիւնին պաշընա ժանտարմալար սուրարագ միրուր իտէն նէր շախտան — կէօյա խանճըյա վէրմէք իւզէրէ — եիրմիշէր բարա թօլլալար իտի. ֆագաթ պու եիրմի բարա եիրմի քիշիտէն պիր քիշիտէ պիլէ հօգ իտի. չիւնքի գարիյըր քիրամըն խաթըրընըշանլարը օլսա կէրէք տիր քի, հապսիսանտէ իւզէրիմիզ թէհարրի օլունմուշ, բարայա միւթապիլզ նէ վար իսէ ալընմըշ իտի:

Բարասը օլանլար օլսայանլար իշուն տա վէրէրէք. նիշ պուլմայանլար պիր իքի թօգաթ վէ սօրա հէյէրէք, մէգքիւր քիօրրիւյիւ կէշտիք:

Շիմտի Գաման գարիյէսինէ տօղրու կիտիյօր իտիք:

Գ Ա Մ Ա Ն Գ Ա Ր Ի Յ Է Ս Ի

4 Իյուլ 915, Քէօրրիւ քէօյիւնտէն հարաքէթիմիզտէն պէշ սաաթ գատար սօնրա, Իյուէլի-Պէլ հախսօտ Իյուէ-Պէլի նամ մահալէ մուվասէլէթ իթտիլիմիզտէ, սուգագտան տէօրթ պէշ էլ սիլան սէսլէրի իշիթտիք:

Օրայա կէլինճէյէ գատար, հօլտա ֆէհա ֆէհա գօգուլար հիսս իտուպ, պունլարըն նէրէտէն հուսուլէ կէլտիլինի սիւվալ իթտիլիմիզտէ, օրալարտա իթլաֆ իտիլիմիշ օլան էքմէնիլէրին թէաֆիւն իտէն ձէսէտլէրինտէն զուհուր իթտիլինի, վէ պու ձիվարլարտա էրմէնի իթլաֆընա ալըշմըշ պիր չօգ չէթլէլէր օլտըղընտան օ հօլլարըն զայէթ թէնիլքէլի օլտըղընը մուհաֆըզլար սէօյլէմիշ օլտըղլարընտան իշիթտիլիմիզ սիլան սէսլէրի պիզի ֆէվզէլատէ գօրգուլմըշ իտի. պէշ սէքիզ տազիզէ սօնրա պիր չօգ բիտտէ վէ սիւվարի միւսէլլան չէթէլէր էթրաֆըմըզը իհամա իթտիլէր:

Թապիի, պունլար, պիզի թէլէֆ իտուպ իւզէրիմիզտէ պուլընան միւթէպագի նուգուտ վէ էշեայը հազմա իթմէք արգուսընտա իտիլէր:

Աէվզ մէմուրը Բանմի պիյ պիզի օրայա օթուրթարարը, վէ պիղէ խիթապէն.

— Պու չէթէլէր էրմէնի էօլտիւրմէյէ ալըճմըչլար, ֆա-
զաթ պէն քէնտիլէրինէ իյճապ իտէնի անլատըրըմ, սիզ թէ-
լաչ իթմէյէրէ.բ բահաթճա օթուրընը. տէտի, վէ Միտնաթ
էֆէնտի նամընաա պիր քօմիսէրէ պազը թալիմաթ իյթա ի-
տէրէ.բ, իւզէրիմիզէ միւհէյեայը հիւճուճ պուլընան չէթէլէ-
րին նէզախնէ եօլլատը:

Պու էսնատաքի վազիյէթիմիզ միւլահազա պուլընուլըն,
նէթիճէի միւզաքէրէ հայաթ եա մէմաթ մէսէլէսի իտի:

Հէր նէ գատար, Բահմի պէյ սիքուհէթիմիզի մուհաֆա-
զա իթմէյի թավսիյէ իթմիչ իտի իսէ տէ, չէթէլէրին պու-
լընտըզլարը թարաֆտաքի սըրատա պուլընան պիրիսի տիկէր
թարաֆա կէչմէ.բ, վէ շու սուրէթլէ իւք թարուզտան եա-
լիօա իւք գուրչուհաան քէնտիսինի սիյանէթ իթմէ.ք էմէլի
իլէ մուխալիֆ ճիհլթէ կէչմէ.ք իսթէյօր վէ հէր քէս աչնի հիտի
բէրվէրտէ իտիյօր օլտըղընտան էհալի արասընտա պիր գար-
ղաչալըզ տըր կիտիյօր իտի:

Գօմիսէր Միտնաթ էֆէնտի իլէ չէթէլէր նէ՛ գօնուչտըլար
նէյէ գարար վէրտիլէր, թապիի պուհու պիլէմէյիզ, եարըմ
սաաթ սօնրա գօմիսէր ավտէթ իթտի պիզ տէ եօլա չըգարըլ-
տըզ. ֆագաթ չէթէլէր բիչիմիզի պըրագմայուզ պիզի թէա-
զիպ իտիյօրլար իտի:

Պիր թարաֆտան չէթէլէրին թէագիպինտէն թապիի-իւլ-
հուսուլ օլան գօրգու, սիկէր թարաֆտան մուհաֆըզլարտան
կէօրմէ.քաէ օլտուղըմըզ զուլմ ու էզիյէթ հէր տիւրլիւ թա-
րիֆին ֆէվզինտէ իտի:

Աճըզ, սուսըզլըզ, եօլտան չըգտըն, արգատա գալտըն
տէյէրէ.ք տարպ ու թահգիր աաէթ հիւքմինէ կիրաի:

Պու միւհալալ իւզէրէ, ազչամ կէճ վագըթ Գաման գա-
րիյէսինէ եէթիչտի.ք:

Օրատա եինէ եիւզէր եիւզ էլիէչէր քէչի օտալարա
թագսիմ օլուհարըզ:

Գաման գարիյէսի բէժի սէր պալիսի օլտուղընը սէօլլէյէն

Պաթթալ չավուչ նամընտա պիրիսի արայա արայա պուլըն-
տըղըմըզ օտայա կէլուի:

Բէժի մէմուրլարընտան օլարագ, պէնտէն պաչգա սան-
տըզ էմինի Չէչէեան Կարապետ, տավա վէքիլի Պէնտիրճեան
Գէորգ բէամի, անպար մէմուրը թաչճեան Օննիկ զըրտաթ
մէմուրը Ապտալեան Վէնտան էֆէնտիլէր վար իտի:

Մէրգուճ Պաթթալ չավուչ նէզտիմիզէ կէլուպ, պիր ազ
հասպի հալտէն սօնրա պէլիտտէքի գամաչը կէօթէրէրէ.ք:

— Պէն, պու գամա իլէ Գըրչէրի էրմէնիլէրինտէն տէօրթ
պէչ թանէսինի քէտիմ, տահա տա էօլտիւրէճէյիմ, պու ճի-
վար քէօլլիւլէրտէ հէր էրմէնի էօլտիւրմէյէ ալըճմըչ օլարգ-
լարընտան եարըն սէլամէթլէ եօլա տէվամատէթա գապիլսիզ:

Կիպի, հէմ ալըպ հէմ իյճապսըզ թէմէտտիհ վէ թէն-
տիպէրտէ պուլուհար, ֆագաթ պուհարըն պիզճէ արթըզ բէք
օ գատար թէէսիրի գալմայօր իտի:

Չիւնքի, պու սուրէթլէ պէչ ըն կիւն տահա եօլա տէ-
վամ իթտիլիմիզ թագտիրտէ հիչ պիրիմիլին սազ գալմայա-
ճաղըմըզա գանի օլմուչ իտի.ք:

Կիճէ եարըսընա տօղրու, պուլընտըղըմըզ օտայա պիր
գաչ չէթէլէր կէլուպ պիր չօզլարըմըզըն բօթիլէրինի ճէպ-
րէն ալտըլար, շիմտի աչաղլարըմըզ տա չըպըգ գալմըչ իտի:

Ս Օ Ֆ ՈՒ Լ Ա Ր

5 Իյուլ 915, ալէսասպահ Գաման գարիյէսինոնէն հարու-
քէթիէ Սօֆուլար գարիյէսինէ տօղրու գաթը մէրահիլէ պաշ-
լատը:

Մէսաֆէ նիսպէթէն գըստա իտի, օ կիւն բէք օ գատար
էղիյէթ չէքմէտիք, ֆագաթ, չօղլարըմըղըն բօթիւնէրի ա-
լընմը Վէ եարըմ սաաթ եօլ կիտէր կիթմէզ չօրապար տա
բարչա բարչա օլմուշ օլտուղընտան տիքէն Վէ թաշարտան
այաղլարըմըզ եարա պէրէ իչինտէ գալմը իտի:

Մամաֆի Սօֆուլար գարիյէսինէ վագթլըմա ուլաշմը օլ-
տուղըմըզտան քէօյլիւլէրտէն եօղուրթ Վէ եուֆգա թէտա-
րիք իտէրէք եօրղուկըղըմըզ ազ չօզ կէյտիթմիշ իտիք:

Գարիյէի մէզքիւրէտէ սէքիզ օն խանէ Գըրչէրի էրմէնի
աիլէլէրի կէօրտիւք, պուկարըն էրքէլէրինի գաթլ իթ-
տիքտէն սօնրա, քէնտիլէրինի տէ իսլամ եարմազ իչուն օ-
րայա կէթիրմիշլէր իմիշ, պու գավալըլար, թէքիթի վա-
զիյի գապուլ իթմէտիքլէրի իչուն ճիւմլէսինի պիւր օտայա
տօլտըմըղլար իտի:

Եուֆգա Վէ եօղուրթ միւպայար իչուն քէօյլն իչինտէ
տօլաշտըղըմըզ սըրտա պուկարը կէօրմիւշ իտիքիյէն կէօ-
րիւշմիշ իտիք:

Կիճէ եարըրնա տօղրու, պու գատըն Վէ չօճուզլարը
«գաղնը»(*) լարա իրքեապէն ճիւմլէմիղին կէօղիւ էօնիւնտէ
քէօյալէն չըգարտըլար:

Չօլուզ չօճուզ, օթուզ օթուզ պէշ գատար վարլար իտի,
պու պէտպախթլարը նէրէյէ կէօթիւրտիւլէր, նէ եարտը-
լար, շիմտի պուկարտան սաղը վաճը մը տըր, պուկարը եա-
լընըզ պիւր Ալլահ պիլիք:

(*) Էօֆիւզ առապար

Գ Ը Ր Շ Է Ն Ի Ր Ս Ա Ն Ճ Ա Ղ Ը

6 Իյուլ 915. Սօֆուլարտան չաֆագ իլէ պէրապէր
գալըուպ, եօլա չըգարըլարզ, նէֆսի Գըրչէրի սանճաղընա
կիտիյօր իտիք:

Բանմի պէյ, Դարակէտիքտէն չըգաճաղըմըզ սըրտա մա-
հալի մէնֆամըղըն Գըրչէրի օլտուղընը սէօյլէսիշ իտի. էկէր
պու սանին իտի իսէ, սօն մէնգիլի վասըլ օլմուշ օլույօր ի-
տիք, պինաէնալէյ՝ թէրէտտիւտ իլէ դարըշըզ ազ չօզ պիւր
սէվինճ Նիս իտիյօր իտիք:

Սօֆուլար գարիյէսինտէ օլտուգճա եօրղուկըզ ալմը օլ-
տուղըմըզտան, օ կիւն տինճ օլարազ գաթը մէսաֆէ էյլէ-
մէքտէ իտիք:

Յագաթ այաղլարը չըպլազ գալմը օլանլար բէք չօզ աճը
Վէ աղըր չէքիյօրլար իտի, պէն, արթըզ չըպլազ այազ եօլա
տէվամ իտէմէզ հալէ կէլմիշ իտիք,

Պունա պիւր թէտպիւր տիւչինմէլի իտի. ճաքէթիմին գօլ-
լարընը քէսէրէք այաղլարըմա կէչիրտիմ, ուճլարընը իր իլէ
պօղտըրուպ արգաարնտան տա պաճաղըմա պաղլայարազ պիւր
նէվի այազ գարը ետրտըմ:

Օ կիւն տախի եօլ բէք ուզուն օլմաաղընտան էօյլէտէն
պիւր սաաթ սօնրա նէֆսի Գըրչէրիքնէ կիտիք:

Չարչուտան կէչիրտիլէր, էհալի իքի թարաֆա տիղիլ-
միշ պիլի սէյր իտիյօրլար իտի. տօղրուճա հապախանէյէ
կէօթիւրտիլէր:

ԳԸՐՇԷՀՐԻ ՀԱՊՍԻԱՆԷՍԻՆՏԷ

Հապսիաննէյն տուխուրիմիդի միւթեագիպ, հէր քէս պիր թարաֆա չէքիւիպ քէնլէ թէմիզլէմէյն գոյուլառզ, չիւնքի պու բիս մանլուգ սէրարա ճիւմլէմիդի իսթիլա իթմիշ իտի:

Հապսիաննէտէն տըշարրոյա չըգմայա գաթիէն միւսաստէն իթմէտիլէր:

Գօճալարը իթլաֆ օլունմըշ, վէ քէնտիլէրի իսլամ իտիւմէք մագաստը իլէ ալըգօնրլմըշ, պիր գաշ էրմէնի գատընլարը, հապսիաննէնին գարու վէ բէնչէրէլէրիտէն պիղէ էքմէք, վէ ուֆազ թէֆէք չամաշուք չօրապ վէրտիլէր:

Չազալլուար քէնտիլէրի տէ ֆաղիր եախօս ֆազիրլէնմիշ տտէմլէր իտիլէր. ֆազաթ միլլէթտաշլարընըն շու բէրիշան վէ սէֆիլ հալլէրի ձուլարըն բիզգաթընը ճէլպ իտուպ, քէնտի ինթիյաճլարընը պիղէ ֆէտա իթտիրիյօր իտի:

Պազը թիւճճար վէ մէմուրլար, Գըրշէրինտէքի թանըտըզլարը վէ միսասիպէթլէրի պուլունան իսլամլարա խապէր եախօս թէգքիբէ իրսալ իտէրէք պիր գաշ լիրա խարճլըք թալէպիտտէ պուլընտըլար, ֆազաթ հիշ պիրիտի տէ, բարա շէօլէ տուրըն, ճէվապա պիլէ նաիլ օլմատըլար:

Իյուլըն Ղինճի կիւնիւ տախի հապսիաննէտէ կէշիրտիք:

Բանմի պէյ, նէզտիմիդէ կէլուպ, պիղի Գայտերիյէյէ գաաար իյալ իչուն էնգարէտէն էմր ալմըշ օլտուղընը վէ ֆէրտտար կիւնիւ եօլա չըգաճաղըմըզը խապէր վէրտի:

Մանալի մէնֆա Գըրշէրի օլտուղընա տաիր պիղէ սէօյլէնիլէն սէօզիւն եալան օլտուղը շու սուրէթլէ անլաշըլմասը իւզէրինէ ճիւմլէմիդ տէ սոն տէրէճէ մանգուն օլտուգ:

Գըրշէրինտէ պուլընտըզըմըզ միւստէթ զարֆընտա, մէմլէքէթտէ գալան ալիլէլէրիմիդէ եախօս Սթանպօլտաքի թանըտըզլարա թէլկրաֆլար քէշիտէ իտէրէք բարա թալէպ էյլէմիշ իտի իտէք տէ, եա թէլկրաֆլար չէքիլմէմիշ եա տա ճէվապը ուլաշմամըշ օլաճապ քի քիմսէյէ բարա կէլմէտի:

Էնալիտէն տէ բէք ազ քիմսէլէրտէ պէշ ըն դրուշ խարճլըք գալմըշ իտի:

Մ Ո Ւ Ճ Ո Ւ Ր

6 Իյուլ 915. Գըրշէրինտէն չըգտըզըմըզ սրբատա, գաստըն էրքէք, չօլուգ չօճուգ պիր չօգ Իսլամլար բէնիլեգալըմըզա տէօքիւլմիշ պիղլէրի թանգիր իթմէքտէ վէ սրգամըզտան թաշ աթմագտա իտիլէր:

Գըրշէրինտէն իքի սաաթլըք մէսաֆէ ալըլտըզտան սօնրա, իւշ եիւզիւ միւթէճալուգ սիւվարի չէթէլէր էթրաֆըմըզը գուշաթտըլար, պուլար հէր չէշիտ սիլանլար իլէ միւսէլլահ իտիլէր:

Սէվգ մէմուրը Բանմի պէյ, (Իյտէլի-Պէլ) նամ մանալտէ օլտուղը միսիլու, պուրատա տախի պուլնտըզըմըզ եէրէ օթուրթտը. ֆազաթ պիղ պու տէֆա բէք օ գատար թէլաշ իթմէլյօր իտիք, չիւնքի պէօյլէ սէֆալէթ վէ էզիյէթ իլէ ալէլիտուսուս աճըլզտան էօլմէքտէն իտէ, պիր գուրչուն իլէ թէլէֆ օլմայը տանա զիյատէ թէրճի իտիյօր իտիք:

Բանմի պէյ պու չէթէլէրի տէ սավտը, կէրշի պու սիւ-

վարի չէթելէն թամ իբի սաաթ արգամըզտան կէլտիլէր իսէ տէ, պիզէ թէարրուզ վէ հիւճուճտա պուլընճատըլար, եէօվմէ մէզքիւր ազչամը զուրուպը շէմս սրբասընտա (Մուճուր) գարիյէսինէ մուվաաէլէթ էյլէտիք:

Քէօյէ Օն տազիզէ մէսաֆէտէ վէ եօլուն իբի էթրաֆընտա, բուպալարը սօյուլմըչ պազըսը շիշմիշ, պազըսը թէաֆիւն իթմիշ էրմէնի ճէսէտլէրի աչըգտա տուրըյօր իտի:

Մուճուրտա, հէրիմիզտէ, էթրաֆը շիթլէրլէ մուհաթ վէ իւսթիւ աչըզ պիւր տուվար աղըլընա տօլտուրտըլար, հավա դայէթ սօղուզ իտի, պիլա իսթիսնա ճիւմիէմիզտէ, կէրէք աճըլզ վէ հօրդուլըզ նէթիյճէսի, վէ կէրէք սօղուզըն վէ հալին տէհէթի իլէ զանդըր զանդըր թիթիւրէյօր իտիք: Մէզքիւր աղըլըն զէմիսի պիւր բարմազ գալընըլընտա քէլպ վէ տավար իֆրազաթը իլէ մէսթուր իտի:

Քէօրէքլէրին պիլէ կաթմայա թէնէզզիւլ իթմէյէճէքլէրի օ բիս վէ մուրտար մանալտէ վէ էօյլէ պիւր սօղուզ հավատա սազան իթտիք, եինէ սու եօզ իտի, ֆազաթ, հավա օ տէրէճէ սօղուզ վէ պիզ օ գատար իւշիւյօր իտիք քի, քիմսէնին սուլա արզուսը գալմամըչ հէր քէս պուլընտըղը եէրատէ երզըլմըչ գալմըչ իտի:

ԱՎՈՒՃ - ՔԷՕՅ

9 Իյուլ 915, ալեսպան Մուճուրտան հարէքէթ իթտիք սապանա գատար աճըլզ վէ սօղուզ թէէսիլի իլէ առէթա ճիւմի ճամիտ կիպի իտիք: Եիւրիւյէրէք ըսընմազ իսթէյօր իտիք:

Տէրէ, թէրէ ուզուն վէ թազաթֆէրսա պիւր եօլ եիւրիւտիք. հօրդուլըզ վէ մէճալսիզլիք ճիւմիէմիզտէ սօն տէրէճէյէ կէլմիշ իտի:

Եօլտա թէսատուֆ իթաիլիմիզ քէօյիւլէրտէն էքմէք սաթըն ալըյօր. արամըզտա պիւրէր բարչա թագսիմ իտիյօր իտիք. պիւր չօղարընտա թէք պիւր մէթալիք պիլէ գալմամըչ իտի:

Ավուճ գարիյէսինէ տուխուլիմիզ էսնատէ, քէօյիւն գարըլարը տամլարա չըզմըչլար:

— Գանը օլասը «կեսվուր» լար Ալլան պէլանըզը վիբսուն:

Տէյու պաղըրըյօրլար. պիւր թարաֆտան տա, իւզէրիմիզէ թիւքիւրիւպ թաշ աթըյօրլար իտի:

Փազաթ պիւզ պունլարտան գաթիյէն միւթէէսիլ օլմայօր իտիք: Չունքի արթըզ առէթա հասը խամսէմիզի դայպ իթմիշ կիպի օլմուշ իտիք:

Պազը քէօյիւլէր իսէ, սու տօլու դօղալար իլէ եօլուն իւզէրինտէ տուրարազ, մուհաֆըզ սաքէր վէ ժանտարմալարա աչրան վէ սու վէրիյօրլար. վէ ծնլարա:

— Շու խընդիր քեսֆիլըլէրի նիշուն կէպէթմէյօրընըզտա քէնստինիզտէ պու եիւզտէն էզիլէթ չէքիյօրսընըզ. (. . .) լարը էօլտիւրիւվէրին:

Տէյօրլար իտի: Մէզքիւր «Ավուճ» քէօյիւնտէ «Մուճուր» տան տանա ֆէնա պիւր կիճէ կէշիւրտիք. բարամըզ իլէ պիլէ էքմէք վէ սու վէրմէտիլէր:

Փէրտասը կիւնիւ եէնէ պիւր թազըմ քիւֆըլէր, լանէթլէր իլէ թէէնի օլունարազ մէզքիւր գարիլէի թէրք իթտիք:

ՂԱԼԵՊԷ ԳԱՐԻՅԷՍԻ

10 Իյուլ 915, Ղալեպէ գարիյեօինէ կիտիյօր իտիք. եօլաա սէքիզ օն գատար իխթիյարլար, զաթի մէրանիլէ արթըզ միւզթէտիր օլմարազ արգատա գալմըչլար իտի. քիմսէ պունլարը տիւշիւնմէտի. հաթթա գարաաչը էվլատը պիլէ պունլարը տիւշիւնմէտի. չունքի հէր քէս արթըզ քէնտի հայաթընտան տա պըզմըջ օսանըչ իտի:

Բանի պէյ, գուզվէի մուավինէ նամը իլէ Գայսէրիյէ տէն պիր մըգտար սաքէր իսթէմիշ իտի:

Պունլար պիլէ ուլաշարլար. իւք իչէրէ պիլէ կիւզէլէ պիր տայագ աթմագ օլաու.

— Էանտօ իչէրուսինտէ կէշէր իտինիզ տէյիլմի, եիւրիւ հընպըր «կեավուր» տէշէրէք վէ օնա ազրէթ քիւֆը իտէրէք պիլա մուճիպ տարպ իթմէքտէ իտիլէր:

Ձավալը էհալի, գարըրդայա թուլթըմըջ օթ տէմէթի կիզի, պունլարըն էօնլէրինտէ եուվարլանըյօրլար իտի:

Գայսէրիտէն կէլէն — կէօյա պիլէ եարտըմճը — էլխաւսն, զուլմ ու էզիլէթի օ տէրէճէ իլէրույէ կիթմիշ իտի քի, նիհայէթ սէվզ մէմուրը եիւզ պաշը Բանի պէյին նագարը տըրգաթընը ճէլպ իտուպ, էհալիյէ «տուր» էմրի վէրտիքտէն սօնրա, հէրիմիդին կէօզիւմիւզ էօնիւնտէ պունլարտան պիր գաշընա կիւզէլէ պիր տայագ աթար:

Տօղրուսը, Բանի պէյին շու հարաքէթի պիլի սօն տէրէճէ մէմուռն իթմիշ իտի. մամաֆիհ, պիր չօզլարըմըջ թուրաթլարընտան վագի օլան բէճա իլէ պունա մանի օլտըզ:

Նէ հալ իտէ, ազապը պիր կիճէրի թէտղիպ իտէն, էզիլէթի պիր եօլ իլէ Ղալեպէ գարիյեօինէ ուլաշարը. ֆազաթ, հիշ պիրիմիզին ինտանըրգտա եէրիմիզ գալմամըչ իտի.

Ճէնտպը Ալլան պիլի տճըմըչ իտի. մէզքիւր Ղալեպէ գարիյեօի, թիւրքմէն քէօյիւ օլտուզընտան գատընլար նա-

մանրէմ պիլէ եարմայօրլար. հէր իսթէտիլիմիզի բարասըզ պիլէ օլաա վէրիյօրլար. եէրտէն օճաղաշտա եուֆգա վէ բիւլավ բիշիբիպ պէշ օն բարա մուզապիլինտէ, ապէթա մէճճանէն պիլզէրէ թէվզի իտիյօրլար իտի.

Օհ, Ալլան օ քէօյիւն խալգընտան բագի օլաուն. եէտիք իչտիք, բանաթ պիր կիճէ կէշիբտիք:

ՊՕՂԱԶ ՔԷՕԲՐԻԻ

11 Իյուլ 915, կէրէք բանաթ ուլգու, կէրէք թօքլըզ նէթիյճէտի օլարազ նիտպէթէն գուզվէթլէնմիշ իտիք. լաքին եօլ չօզ ուզուն իտի. սուսըզըրգտան պայրլաճագ իտիք. պիր չօզ չէշմէլէր վէ չալար կէշտիք. ֆազաթ պուրալարտան պէր միւթաա սու իչիրմէտիլէր:

հէր քէս հարարէթինի թէսքին իչիւն աղզընա օթ քէօքիւ վէ թաշ բարչալարը ալուպ օվալայօր, վէ եօլ իւզէրինտէ թէսատիւֆ իթտիքլէրի գավուն վէ գարրուզ գապուրարընը պիրպիրինտէն գարըչարազ եէյօրլար իտի:

Էօյլէնտէն սօնրա սաաթ իքիյէ տօղրու, իքի պէօյիւք գուրնալը, սուլու պօլ պիր չէշմէյէ թէսատիւֆ իթտիք: Պու չէշմէտէն տէ սու իչիրմէք իսթէմէտիլէր:

Էնգարէ ժանտարմա օն պաշըլարընտան Բէշիր օղլու շիւսէյին էֆէնաի իտիինտէ պիրիտի մէզքիւր չէշմէնին եանընտա սուրարագ արգատաչլարընա խիթապէն:

— Ալլանտան զօրզընըզ եանու, (պիլզէրի կէօթէրէրէք) շու միլլէթ գուզու կիպի, էօնիւնիւզէ տիւշմիւշ, եիւրիւ, տէյօրսընըզ կիտիյօրլար. տուր, տէյօրսընըզ, տուրլօրլար:

Այլանքն սուչունատա նէ վար քի սուչու պիլէ իչիրմէյօրսը-
նըզ . Բանմի պէյ, սու իչէնի վուրաճագ իմիչ . պէնի հէրի-
սինտէն էվվէլ վուրորսըն:

Տէյուպ, ճէմաթա խիթապէն տէ:

— Հայտէյինիզ միլլէթ . կէլինիզ սու իչինիզ:

Տէտի:

Ճիտտէն բէք ալիճէնապանէ, բէք ինտանիյէթ քեարանէ
օլան շու իխթարը թէքրար իթտիրմէտիք:

Պին նիֆուտա գարիպ էնալի չէշմէյէ հիւճիւմ իթտիք .
պիրպիրիմիզի չիյնէյօր . քիմի ալթտա գալըյօր . քիմիսի
գուրնանըն իչէրուսինէ տիւշիւյօր . պիր գարղաշալըզ տըր
կիտիյօր իտի:

Պէօյլէլիք իլէ, պիւթիւն էնալի, աթէշի աթշընը թէս-
քին էլլէմիչ, գանա գանա սու իչէպիլմիչ իտի:

Պիզ, ճինայէթինի եազընէն պիլմէտիյիմիզ քիմսէլէրի
իթնամ իթմէք գաթիյէն արզու իթմէյիզ . էսասէն վիճտանը-
մըզ, պէօյլէ պիր տէնաէթէ միւտատտէ իթմէզ: Մուճաիլէյն
Քէշիբ օլլու Հիւսէյին օն պաշընըն, էրմէնի գըթալընտա,
տօղրուտան եախօտ տօլալըսը իլէ ազ չօզ մէտխալտար օլ-
տուղընա տայիր հիչ քիմսէտէն պիր շէյ իչիթմէտիք:

Օ կիւնիւ, սուսըզըզտան տիլլէրի տըշարըյա սարգմըշ,
սուտազլարը չաթլայաճագ աէրէճէտէ գուրըմըշ գալալլէ
էնալիլէ սու իչիրմիչ օլտուղընտան տօլալը, պուըն միւ-
քեաֆաթընը ճէնապը Հագգուան ալմասընը թէմէննա իթմէք-
տէն կէրու սուրմայաճաղըզ:

Մանալի մէզքիւրտէ պիր սաաթ գատար իսթիրանաթ-
տան սօնրա, թէքրար եօլա բէվան օլտըզ:

Կիճէ, նըսֆ-էլ-լէյլէ եազըն պիր վազըթտա «Պօղազ
Քէօրրիւ» յէ վասըլ օլտըզ . օրատաքի քէօրրիւնին եանընտա
պիր իանա տօլտուրըլտըզ:

Յտալարա սուխուլիմիզէ միւտատտէ օլուճմայուպ, խանըն
ալլուընա օթուրթմըշլար իտի:

Աման եարապպի, նէ սօղուզ պիր կիճէ, նէ թէնա-
միւլսիւզ պիր հալխաի, քէմալի շիտտէթլէ հիւքմֆէրմա օլան
սօղուգտա, աճ օլարագ աչըգտա գալմըշ իտիք . օ կիւն օ
գատար ուզուճ պիր մէսաֆէ գաթ իթմիչ իտիք քի, սալիֆէն
տախի արզ օլուճարըզը իւզրէ, մանալի մագսուտա սանճագ,
կիճէ եարըննա տօղրու ուլաշա պիլմիչ իտիք:

Էնալինին թագաթ ու տէրմանը գալմամըշ օլտուղընտան,
պիրիպիրիմիզին իւզէրինէ եաթարագ, հէր հալէ բաղմէն տէ-
րին պիր ուլաշա տալտըզ:

Օ կիւն էսնայը բանտէ պէշ սէքիզ քիչի վէֆաթ իթմիչ
օլտուղը կիպի, կիճէ տախի պիր գաշ քիչիլէր էնֆատը մաա-
սուտէսինի իքմալ իթմիչլէր իտի:

Գ Ա Յ Ս Է Ր Ի Ս Ա Ն Ճ Ա Ղ Ը

12 Իյուլ 915 սապահտան Պօղազ քէօրրիւտէն գալգուպ
Գայսէրիյէյէ միւթէվէճճիհէն եօլա չըգտըք:

Մէնաֆէ բէք գըստա իտի . իւշ տէօրթ ստաթ սօնրա,
եանի էօյլէյէ եազըն նէֆսի Գայսէրիյէյէ միւվաալլէթ էյլէ-
տիք:

Յագաթ պիր պուչուզ իքի սաաթ գատար, էօյլէ թօղլու
պիր եօլ թէնագիլ իթմիչ իտիք քի, հէրիմիզ տէ թանընտագ
պիր հալէ կէլմիչ իտիք:

Չաթէն, էնգարէտէն չըգալը էիրմի կիւնիւ միւթէճա-
վուզ պիր զէման միրուր իթմիչ վէ պու միւտտէթ գարֆըն-
տա, թապիի, հիչ քիմսէ թրաշ օլմամըշ օլտուղընտան, սա-
գալլանմըշ իտիք:

Սագալ, պըրզ, գաշար հաթթա քերբիքլեր իւղերինէ չէօքէն թօզլար, ճիւմլեմիդիտէ պեմ պէյազ իթմիշ, էշքեալը վէճնիյեմիդէ թօնաֆ պիր մէնզարէ վերմիշ իտի. օ գատար քի, էն եազըն ազրապայը հաթթա գարտաշընը պիլէ, պէշ խաթվէ իյերուտէն թէշխիս գապիլ օլամայօր իտի:

Գայտերիյէյէ պու հալ իլէ տուխուլ իթմիշ վէ սօզրու՝ ճա հապսխանէյէ իլգա իտիլմիշ իտիք:

Թէշէքքիւր օլունուր քի, հապսխանէ իշերուսինտէ պիր չէշմէ պիր տէ հալուգ վար իտի. պիզ տէ պունտան լայըզը իլէ խթիֆատէ իթտիք:

Պիր իքի սաաթ գատար սօնրա, Բահմի պէյ նէզաիմիդէ կէլուպ.

— Էնգարէտէն այմը օլտուզը էմր մուճիպինճէ, արթըզ քէնտի վազիֆէսինին խիթա պուլմուշ օլտուզընը վէ նէր նէ գատար, էվվէլճէ մահապի մէնֆա օլարազ Գայտերիյէյի կէտթէրմիշլէբէտէ, շիմտի Ատանա ճիճէթինէ սէվգիմիդէ գարար վերմիշ օլարզլարընը:

Թէֆնիմ իթտի.

Պիզ գաթէն, Գայտերիյէտէ իգամէթիմիզ հազզընտաքի ըէվայէթին եալան օլտուզընը չօզտան անլամը օլտուզը՝ մըզտան պու խապերաէն միւթէնիբ օլմամը իտի իտէք տէ, Բահմի պէյտէն այրըլաճաղըմըզա ճիտտէն թէէսիւֆ իթտիք:

Բահմի պէյ, Գարա Կէտիքտէն, Գայտերիյէյէ գատար, էննայը ըանտէ պիզի պիր չօզ մէհալիքաէն գուրթարմը միւմքին մէրթէպէտէ թէէմինի ըանթըմըզ էսպապընը արա՝ մըզ իտի:

Ագշամ իւթիւ թէքրար եօլա չըզարըլաճաղըմըզը թէպլիդ իթտիլէր. հիշ քիմտէտէ բարա գալմամըզ իտի:

Օ սըրտա նէնուզ թէհճիր իտիմէյուպ տա Գայտերիյէ տէ պուլընմազտա օլան էրմէնի-Գաթօլիք մէրխատար Պահապանեան Անտօն էֆէնտի, պուլընտըղըմըզ հապսխանէյէ գատար կէլտի: Մուճաիլէյի էստէն էնգարէլի օլտուզը կիւպի գարտաշլարը տա արամըզտա պուլընտըզլարընտան:

... Սօն տէրէճէ տիւշարը հէյճան ու քէտէր օլմուշ, այլիխուտուս պիր ազտա գօրգմուշ օլտուզընտան պէնգի էօլիւ կիպի սարարմըզ իտի:

Չափալը օրատան օրայա գօշուշօր, պին աղըզտան չըզան պին տիւրլիւ թալէպ, արզ իտիլէն ինթիյաճլարը իգթիտարը տէրէճէսինտէ թաթմինէ զայրէթ իտիյօր. վէլհապ ճիւմլէմիզին տէ մէհմա էմքէն թաթիպի խաթըրընա պէզլի հիմմէթ էլէյօր իտի:

Նէ ֆաիտէ քի, ինթիյաճ ու թալէպ ըէք չօզ, մուճաիլէյտէ իսէ պուշլարը թէմամէն թաթմին իտէպիլէճէք իգթիտար ըէք ազ իտի. պախուտուս հիւքիւմէթին միւտախէլէսինտէն ինթիլազէն միւթէննիյանէ հարաքէթ մէճպուրիյէթինտէ իտի:

— Բէժի իտարէսինէ գատար ազիւթ ու ալտէթիմէ միւտաատէ պուշուրմատընը. Բահմի պէյտէն ըէճա իթտիմ:

Եանըմա սիւնկիւլիւ իքի ապէր թէրֆիգ իտուպ կէօնտէրտի. Գասապեան Յակոբ էֆէնտի տէ միւտաատէ իտիիւսալ իթմիշ իտի. արգամըզտա սիւնկիւլիւ սաքէրլը իլէ ըէժի իտարէսինէ կիթտիք:

Օրննալիան նամընտա էրմէնի պիր մուճաէպէճի վար իտի. քէնախիսի շախէն թանըմազ իտիմ. ֆազաթ Գայտերի, ըէժիճէ էնգարէ պաշ միւտարիյէթինէ մէրպութ օլտուզընտան, շախէն օլմագտա պիլէ իտէն պիրպիրիմիզի թանըր իտիք. «Թէհճիր իտիլէն վէ ըէֆալթըմտա պուլընան մէմուրլարա թէվզի իտիմէք իւզրէ պաշ միւտարիյէթի նէսապընա պիր մըզտար բարա վերմէսինի» ըէճա իթտիմ:

Պաշ միւտարիյէթտէն պու պապտէ հիշ պիր էմր օլմատըղընը, վէ պիլա իտիիզան բարա իթտար մէտուլիյէթինի ինթաճ իտէճէյինի.

Պէյան իթտի.

Քիշար ու իտիիշար իլէ իզաէ իտիլիճէք վապթըմըզ օլմատըղընը վէ հէման եօլա չըզարըլմագ իւզրէ պուլընտըղըմըզը. սէօյլէտիմ:

Շայնտ, պիլախերէ պաշ միւտիրիցէթ զապուլ իթմէզ
խսէ, թարաֆընտան թազմին իտիւճէճյինի պէյան իտերէք,
տիկէր մէմուր վէ Վարսոնճլար իլէ միւթէաավլիցէն թազսիմ
օլընմագ իւզրէ պին իքի եիւզ զրուշ վէրուպ պիր սէնէտ
այտը:

Գասապեան Յակոբ էֆէնտի տէ, պէշ օն լիրա ալուպ
Սթանպօլտաքի գարտաշլարը Գասապեան պիրատերլէրէ բօ-
լիշա վէրմէյի թէքլիֆ իթաի իսէ տէ պուճա դապուլ իթաի-
րէմէտիք:

Պէն մէպազը մէզքիւր պին իքի եիւզ զրուշը այտը-
ղըմտան տօլայը մէսրուրէն, Գասապեան էֆէնտի իսէ, բարա
ալամաարղընտան մէյուսէն հապսխանէյէ ավտէթ էյլէտիք:

Էվվէլքի պապլարտան պիրիսինտէ էսամիսի արզ օլու-
նան մէմուրլարտան պաշգա, կարսօն Մաճարեան Օննիկ քի
ճէման ալթը քիշի, մէզքիւր պին իքի եիւզ զրուշը իքիշէր
եիւզ զրուշ թազսիմ իթաիք:

Աման Ալլահ, պու, պիզիմ իչուճն ատէթա պիր սէրվէթ
իտի, էնայիտէն զըսմը քիւլլիսի պիզէ հասէա իտիյօրլար
իտի:

Հապսխանէնին, բարմազլըզ իլէ թէֆրիք իտիլմիշ պաշ-
գա պիր տաիրէտինտէ մէշուր թիւճճարտան Իպրանսեան
հաճը ազա իլէ, տօքթօր Տէմիրճիեան էֆէնտիյի կէօրտիք:

Ինթիլաթտան մէն իտիլմիշլէր իտի. իշարէթ իլէ, հալ-
լէրինտէն մալիւմաթ իթմէտիք. Տօքթօր Տէմիրճիեան էֆէն-
տի իտամա մաշքիւմ օլտուզընը սնլաթտօր. պիզ քէնտի հա-
լիմիզի ունուաուպ օ զէվալլըլարը ամըմըշ իտիք:

Ազամ ալաթիւրքա սաաթ տօգուզ բատտէլէրի սէ եա-
նի զրուպը շէմսէ իւշ սաաթ գալարազ Գալսէրիյէտէն չըգա-
բըլտըք:

Գասապտան արշարբյա չըզընճա օրատա օթուրթտը-
լար, վէ ճիւմլէմիզէտէ ուզուն ուզուն «բիտէ» լէր թէվզի
իթաիլէր:

Բահմի պէյ, օրատա գալմըշ իտի. բէք կէնճ, հէման
եիյիրմի, եիյիրմի իքի եաշլարընտա պիր սաքէրի միււաղի-
մինի, պիր տէ, ժանտարմա էրքէլէթլի Իսմաիլ չավուշ նա-
մընտա պիրիսինի սէվզ մէմուրլարը թային իթմիշլէր իտի:

Թէվզի իտիլէն թայինլէրի ալտըգտան սօնրա զրուպը
չէմսէ եազըն պիր զէմանտա եօլա չըգտըք. կիճէ եարըսընա
տօզրու, եինէ պալատա իսմի սէպզ իտէն, Գարա սու չայը
իւզէրինտէքի Պօղազ-Քէօրիւնիւն եանընտաքի խանըն ավ-
լուսընտա օ կիճէյի կէշիրտիք:

Ի Ն Ճ Է Ս Ո Ւ

13 Իյուլ 915, ֆէրտաաը բազար էրթէսի կիւնիւ, պատ-
էզ-զէվալ Ինճէ-Սոր գազասընա ուլաշտըք. օրատա, տտարը
սալիֆէտէ պիր վէզիլը թարաֆընտան Ինշա իթաիրիլմիշ մէշ-
ուր պիր խանա իտխալ իտիլտիք:

Մէզքիւր խանտա պիզ, թապիի օտալարտա օթուրմայա
լայըզ կէօրիւլմէյօր իտիք. խան ավլուլարընտա գալմազ էօ-
թէտէն պէրու ատէթ իտի. Փազաթ պուրատա, խանըն օր-
թաաընտաքի հավուզա իքի պէօյիւք «լիւլէ» տէն տէօքիւլ-
մէքտէ օլան պէրրազ սուլարտան շուրգա իզն վէրմէյուպ
անճագ, հավուզա տէօքիւլմիւշ վէ թէլվիտ օլուճմըշ սու-
տան իչմէյէ միւսաատէ իտիյօրլար իտի:

Ինճէ-սու պիր գազա մէրքէզի իտի. արզու իտէնին
թէլկրաֆ քէշիտէ իտէպիլէճէյինի թէպլիզ իթաիլէր:

Նազըլան թէլկրաֆլար իլէ էամանընը, կէնճ եիւզ պա-
շըյա թէսլիմ իտիյօր իտիք մուճաիլէյն, քէնտիսինէ թէսլիմ

օլունան երեզիւ միւթէճավուզ թէլկրափլարտան անճագ իւէ
տէօրթ ատէտինի քէշիտէ իթտիրուպ, միւթէպաքի բարա-
լարը տէրճէպ իթմիշ տիր. քէնտիսի պիզէ անճագ Գայսէրի-
յէտէն ինճէ սույա գատար մէմուրլըզ կարմը իքէն, պու
գատար պիր իսթիֆատէ եօլու պուլապիլմիշ իտի:

Ա Ն Տ Ո Ւ Վ Ա Ջ - Խ Ա Ն

14 Իյլու 915, եէօվմի մէզքիւր ազամը, կէճ վազըթ,
եօլ իւղէրինտէ քեաին Անտուվազ-խան նամ պիր իանա միւ-
վատէլէթ էլլէտիք:

Ճագաթ, խանըն տէրունինէ տուխուլիմիզէ միւսատէ
օլունմայուպ, ոուլու պիր չայըր իւղէրինէ օթուրթտըլար:

Բուի սէմա, քէսիֆ վէ սիյահ պուլութլար իլէ քեամի-
լէն ինաթէ օլունմը իտի. ուղապտան ուղաղա իշխտիլմէքտէ
օլան կէօյ կիւրիւթիւսիւ վէ պիլա ֆատըլա չագմապտա օ-
լան շիմշէքլէր, տէնշէթլի պիր պօրանըն գարիպ իւղ-զու-
հուր օլտուղընը իյմա իթմէքտէ իտի:

Իյգատ իտիլմիշ օլտուղըմըզ մանալին գէմինի, գաթէն
եաշ օլտուղընտան օթուրմագ գապիլ օլամամապտա իքէն,
պիր, պիր պուչուզ սասթ գատար սօնրա, սաըֆէի թուֆան
էսկիզ արատընտա, պարտագտան պօշանըրճատընա նիզուլէ
պաշլայան պարանը պէլա, արթըզ շու գէվալըր էհալինին
ինգիյատ ու իթատթընը տաշըրմըզ վէ սապր ու թէհամմիւ-
լիւնիւ աշմըզ օլմատընա պինտէն ճէնապը Հագգա դարշու
թագալլումը հպէ պաշլամըզ իտիք:

Հէր ֆըրտաթտա իսթիֆատէի շախտիլսինի թէէմին իթ-
մէք զայէսինի թէհարրի վէ թէագիպ իթմէքտէ օլան իքէ-
լէթլի Իամպիլ չավուշ, իքիշէր զրուշ վէրէնի, խան իշէ-
րուսինէ ալաճագընը սէօյլէտի:

Հէր քէս, պօրատան վէ եաղմուրտան քէնտիսինի մու-
հաֆաղա իչուն խանա տուխուլա ճան աթըյօր իտի. ֆագաթ,
իքի զրուշ... օ' նէ՞ թէտարիք օլունմագ, օ' նէ՞ ֆէտա ի-
տիլէմէզ պիր բարա իտի:

Էհալի պիրիպիրինէ եալվարըյօր, իքի զրուշը պուլա-
պիլմէք իչուն նէ անընճագ իսթիրհամպարտա պուլընըյօր-
լար իտի: Չօճուզար աղլաշըյօրլար, իսթիյարլար աղլաշը-
յօրլար, կէնճիւր շաշըրմըլար, շիմշէքլէր պիրիպիրինի վէլի
իտիյօր. գուլաղլարըն գարլարընը բաթլատաճագ տէրէճէտէ
շիտաթլի քէօյ կիւրիւթիւլէրինին սարը արաաը քէսիլմէ-
յօր, եաղմուր ամնէ հալինտէ տէլիլ, ուզուն պիր սիթուն
կիպի տէօրիւլիւյօր. ֆուրթունա վանշի ճանավարլար կիպի
միւտնիշ ինիլթիլէր կարըյօր, պիր հալ, պիր գարգաշալըզ քի
մանշէր...

Պիր չօզ քիմէլէր, Պանապանեան Գրիգոր Արք. Եպիս-
կապոս Եֆէնտիյէ միւրաճաթ իլէ, բէիսի բահանիլէրի պու-
լընտըը ճիւլէթլէ, քէնտիլէրինէ եարթըմ լթմէսինի բէճա,
բէճա տէլիլ սաթթա իպրամ իտիյօրլար իտի:

Օ մէլէք հըրլէթ շախտիսէ, պու շաշըրմըզ ճէմաթընա
հիլմ ու միւլայիլմէթ իլէ ճէվապլար վէրիյօր. հէր քէսի
թաթեիպ ու իլէսիլա իչուն ինանըլմագ տէրէճէտէ թաթլը-
լըգտա պուլընըյօր իտի:

Նէ հալ իտէ, խանա կիրմէք, կիրէմէմէք բաթըրթըսը
իլէ օ շէպի եէլտայը տախի սապահ իտիպիլտիք...

Գարիյի քիրամը ֆագլա թատի իթմիշ օլմամագ իչուն,
էմնայը բանտէ միւսատիւֆ օլարըրմըզ սէֆալէթ, ճէֆա վէ
էզիլէթ, գուլմ ու հագարաթը թաֆսիլտէն արթըզ սարֆը

հազար իտիյօրմ, չիւնքի, պու պապոտէ նէ գատար թաթ-
վիլի քելամ իտէճէք օլսամ, շու ուզուն եօլճըլըգտա տիւ-
չար օլմուշ օլտըզըմըզ սէֆալէթ ու բերիչանիլէթին եիւզոտէ
պիբինի թարիֆէ գատար օլամայաճաղըմա էմինիմ:

Անճագ, քիթապըմըզը միւթաալայա թէնէզզիւլ պուլու-
րան զէվաթը քիրամա պիր ֆիքը վէրէպիլմէք իչուն շու
գատարընը արգ իտէճէլիմ քի, արթըզ պիզ, օ տէրէճէ նէվ-
միտի վէ մէյուսիլէթէ տիւչար օլմուշ, հիսսիյաթըմըզը օ գա-
տար զայիպ իթմիշ իտիք քի, էն եազըն ազրապամըզըն վէ-
ֆաթընտան հիշ պիր աճը հիս իթմէյուպ, էօլէսին ճէսէտի
իւզէրինէ ուշուչարագ էլպիսէ. բօթին, ֆէս կիպի, էչեայա
միւթէալիզ նէսի գալմը իսէ, գարըշմադտա իտիք:

Հէր քէս ճըրճըլըազ դալմը լուպալար քեաթիլէն երը-
թըմը, իչ շամայուրլարը պիլէ բարշա բարշա օլուպ սաճ,
սագալ ուզամը վէլնալ, ինսանտան պաշգա հէր շէյէ պէն-
զէր օլմուշ իտիք:

Նիյոտէյի, Գօս քէօյիւ վէ Պուկար տաղարընը պու սու-
րէթ իլէ միրուր իտուպ, Բօղանթիլէ իւշ տօրթ սաաթ մէ-
սաֆէտէ պուլընան (Չիֆթէ Խան) սթասիօնունա կէլտիք.
Փագաթ պիզի սթասիօն մանալինէ գատար կէօթիւրմէյուպ,
տանա տօղրուսը, պէշ տագիզէլիք մէսաֆէտէ սթասիօն պու-
լընտըզընը պիլիլթիզամ իսպէր վէրմէյուպ, օրատաքի, թա-
պիթաման հուսուլէ կէլէն սըճագ սու համամընըն էօնիւնտէ
վէ չայըն քէնարընտա օթուրթտըլար:

Մանալի մէզքիւրա կէլինճէյէ գատար, եօլտա, պաշգա
թարաֆլարտան թէհճիր իտիլմիշ երքէքսիզ պազը կըրմէնի
գատընլարընա թէսատիւֆ իթմիշ իտիք:

Օ գէվալըլար տա պիզիմ գաֆլէյի թէագիպ իտէրէք
պուլընտըզըմըզ եէրէ կէլմիշլէր վէ օ կիճէյի օնլարտա օրատա
կէչիրմէք իսթէմիշլէր իտի:

Օրթալըզ գարարմայա պաշլատըզը սըրատա Գայսերիտէն
պէրու սէվգիմիզէ մէմուր թային իտիլմիշ օլան կըքէլէթիլ

Իամայիլ չավուշ, րէֆագաթընտաքի տիկէր պիր ժանտարմա
իլէ պու կըրմէնի գարը վէ գըզլարընըն օթուրտըզլարը մա-
հալէ կիտուպ տիր պէզմի իշրէթ գուրմը իտի:

Կէնճ գըզլարը կիւզէլ կէլիւղէրի նէզաինէ ճէլպ իտուպ
օնլարա շարզը սէօյլէթմէքտէ իտի:

Շուրատը ունուտըլմամայը տըր քի, սէվզ մէմուրլատընըն
արզիւլէրինէ միւխալիֆէթ, էմիրլէրինէ իթաաթարզըզ միւ-
հաճիրլէրտէն հիշ քիմսէնին հատտի տէյիլ իտի:

Իամայիլ չավուշըն թէրթիպ իթմիշ օլտըզը շու մէճիլիս
—գանն իտէրսին քի ճէհէնիմ զէպանիլէրի բուի զէմինէ չը-
գարագ էճսատը պէշէր իլէ պիր պէզմի սէֆա ինզարընա
զայրէթ իտիյօրլար իմիշճէսինէ—ինսանտա իյրէնճ վէ գօր-
գունճ պիր հիսս թէվլիս իտիյօր իտի:

Ճէնապը Հագըն պիր հիքմէթի մանուսէսի օլմագ իւզրէ
ինսան սըֆաթընտա հալպ իթմիշ օլտըզը օ վանշի ճանվար,
պիրէր ճէսէտ հայինտէ պուլընան օ գէվալըլար իլէ գուրմը
օլտըզը շու մէնֆուր մէճիլիսի զէվզ ու սէֆատան թէլէզզիւ-
զաթը մէքրուհէ վէ հավէսաթը մէրուստէսինի կէրէյի կիպի
թաթմին իթմիշ իքէն, պու գատարընը աշլազը մէզմուճէ վէ
թիյնէթի իպիլիս բէսէնտանէսի իչուն զայրի քեաֆի ատտ
իտէրէք:

— Պիր սաաթա գատար էհալիտէն սէքիզ եիւզ լիլա
ճէմ վէ քէնտիսինէ թէսլիմ իտիլմէյէճէք օլուր իսէ, պիզ-
լէրի իթլաֆ վէ իւզէրիմիզանէքի նուգուտ ու էչեայը եազմա
իթմէք էմէլի իլէ, էթրաֆըմըզտա թէճէմիւ իթմիշ օլուպ
քէնտի ուֆագ պիր իշարէթինէ ամատէ պուլընան շէթէլէրէ
թէսլիմ իտէճէյիլի. սէօյլէտի:

Հօլստան Անտօն Էֆէնտի, վէ տանա պազը զէնկիւղէր,
նէ գատար թէլաշ իտիյօրլար վէ շու թէնլիքէնին տէֆի զըմ-
նընտա բարա թէտարիքի իչուն հասըլ պիր զայրէթ սարֆ
իտիյօրլար կէօրիլէճէք շէյ իտի. շու զայրէթ միւհիզ տէ
իտի շունքի, մէրգուճ Իամայիլ չավուշ հէր շէյի եարապիլի
պիր մանլուգ իտի:

Պարտի, նէ ֆախտէսի վար քի, ճէմաթըն եիւզտէ սօգսանը, պու թարզ հայաթտան իսէ էօլլումինի պին տէֆա թէրճին խիյօր վէ շայետ կիճէ չէթէլէր իթլաֆ իտէրլէր իսէ պու պիր նիյմէթի զայրը միւթէրազգէպէ մագամընա գաիմ օլաճաղընը սէօյլէյօրլար իտի:

Իսմայիլ չավուչտաքի տէնաէթ ու ըէզալէթին տէրէճէ սինէ պագընըզ քի ֆիտիյէի նէճաթ օլմագ իւզէրէ էվվէլա սէքիզ եիւզ լիրա թալէպ իթմիշ իքէն, պուճա զայրէթէ բազմէն ճէմ իտիլէպիլմիշ օլան, եէտի եիւզ եիրմի զրուշը ախզ վէ դապուլ իտէրէք կէօյա պիզի մէվհուճ չէթէլէրէ թէսլիմ իթմէտի:

Օ կիճէի տախի պու մինվալ իւզէրէ սապան իտուպ, էրքէնտէն թէքրար հօլա չըզաղզ. պէշ ալթը սաաթ սօնրա Բօզանթի շիմէնտըֆէր սթասիօնուճա վտաըլ օլտըզ:

31

Բ Օ Ջ Ա Ն Թ Ի

Մահալի մէզքիւրը կէօրմիւշ օլանլարըն մալիւմի պու լընաճաղը իւզէրէ, Բօզանթի, նէր թարաֆը տաղլար վէ օրմանլար իլէ մուճաթ, պէօյիւք պիր տէրէ իչէրուսինէ կէօ միւլմիշ ուֆագ պիր շիմէնտըֆէր սթասիօնը տըր:

Էօյլէյէ եագըն պիր զէմանտէ Բօզանթիլէ եէթիշմիշ իտիք:

Պիզի սթասիօն ճիվարընտա ալըզօյմայուպ օրման իչէրուսինէ սիւրաթիլէր:

Պու աճիզ, պիր Ֆըրաթ պուլուպ Բէթի իտարէսինէ գաչարմ, մագսատըմ օրաստաքի մէմուրտան պիր մըզտար բարա ալմագ իտի:

Ակեան պէյ իսմինաէ պիր մէմուր վար իտի. «Բէթի մէմուրլարընտան վէ միւճաճիր օլտըղըմը պէշ օն զրուշ խարճ լըզ վէրմէսինի» ըէճա իթտիմ ալտըղըմ ճէվապը ըէտտ իւզէրինէ մանզուճ մանզուճ, ճէմաթըն պուլընտըղը օրմանա տօղըու միւթէրանի օլտըմ:

Իօլտա միւսատիւֆիւ նագարըմ օլան մէնզարէտէն, էն կիւշթի պէր ախանը հայրէթ գալտըմ:

Աման Ալլան, գարընճա կիպի մէհաճիլլէր, նէր տէրէ, նէր օրման իչէրուսը ինսան քիթլէսի, տանա տօղըուսը, էրմէնի մէհաճիլլէր երղընը, նէ թարաֆա աթֆը նագար իտէճէք օլան, ինսան սըֆաթընտան չըզմըշ գարը, զըզ, էօլուզ չօճուզ էրմէնի գաֆլլէրի, նէրէյէ պագսան, սագաթ, մալուլ, աճ ինսան ինիլթիլլէրի, հանկի չուզուր կէօղիւնէ իլիշտէ, եարը իւրեան մէհաճիր ճէսէտլէրի...

Բօզանթի տէյիլ, Սըրաթ քէօրրիւսիւ, շիմէնտիֆէր սթասիօնու տէյիլ, էճէլ մէվզիսի, ախրէթ հօլու:

Շաշըրտըմ գալտըմ, աճապա էօլտիւճ տէ պաչգա պիր ալէմտէ մի պուլընըյօրըմ, տէյու տիւշիւնմէյէ պաշլատըմ:

Տալկըն տալկըն պիզիմ գաֆլլէնին պուլընտըղը օրման լըզ իչէրուսինէ կիրտիմ:

Պահապանուճան Գրիգոր Արքեպիսկոպոս վէ ճէմաթըն իլէրու կէլէնլէրի պիր եէրէ թօրլանմըշլար պապը մագամաթա թէլկրաֆ քէշիտէսինի միւզաքքէքէ իթմէքտէ իտիլէր:

Արամըլտա պուլընան էրպապը գալէմ պիրէր միւսվէտտէ եարտըլար, միւթթէֆիզէն թասիին վէ թասվիպ օլուճտըզտան սօնրա չու հօլտա թէլկրաֆլար թանզիմ էյլէտիք:

Արեւիկի Ֆելիք մերթւայէի հազրէթի Շէնյուսանիյէ

Մէթպուը միւֆէխիտեմ վէլիի նիյմէթի պի մին-
նէթիմիգ սէվկիւլիւ Բատիշահըմըզ էֆէնտիմիգ հազ-
րէթլէբի, սինիյնի մէտիտէտէն պէրու տէօվլէթի էպէտ
բէյվէնտի Օսմանիյէյէ գարշու ստտագաթ ու ուպու-
տիյէթ իլի թէմայիւղ իթմիշ օլան էնգարէ էրմէնի-
Պաթօլիքլէբի ան ճէմաաթըն պիւ սէթի մէճնուլա
սէվզ օլունըյօրըզ, թէմատիի թէնճիբիմիգ պատիի
հէլագըմըզ օլաճաղը մուհագգաղ տըր. խաքիբայը
Շահանէլէբիհէ էիւզլէբիմիգի սիւբէբէք միւճագաթը-
մըզըն քեաֆի կէօրիւմէսի խուսուսընա իրատէի մէ-
քեարիմ միւթատէի հազրէթի շէնրիեարիլէբիինն շէ-
րէֆ սունուհ ու սուտուր պուլյուրըմաընը քէմալի
հաշու վէ հատու իլէ թագարըու վէ նիյազ իտէր,
վէ պու վէսիլէ իլէ տախի, հէր ան ու զէման վէրաի
զէպանըմըզ օլան իգաիյատը էօմր ու իգպալ վէ թէ-
վաֆիրի շան ու իճլալ հազրէթի Շէնիշահիլէբի էտիյէի
մէֆըուզէսինի բէֆի պարհեհանը Ճէնապը Բէրվէրտի-
կեար էյլէբիզ սէվկիւլիւ Բատիշահըմըզ էֆէնտիմիգ
հազրէթլէբի:

Էնգարէ էրմէնի-Պաթօլիք ումաւ հեմաաքը
նամընա՝ Մերխասա

ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՀԱՊԱՆՆՅԱՆ ԳՈՒՂԱՐԸ

Հարալիյէ նէգարէթ նէլիլէսիճէ ռէվնագ էՊգա
գօմաստան էբիւմ տօվլէթլու էնվէր բաւա
հազրէթլէրիճէ

Ասաքիբի նուարէթ միւէսսիբի հազրէթ Բատի-
շահինին մապէ-իւլ-իֆիթիխարը վէ բիւր շան ու շէօհ-
րէթ օրտուի Հիւմայունըն շէճի վէ գահրիման սիբէհ-
սալարը էնվէր բաշա հազրէթլէբի, տէօվլէթիհէ գար-
շու մէճպուը պուլընտըզը ստտագաթ վէ իթաաթտան
պու անէ գատար սէր մու ինհիրաֆ իթմէմիշ օլան
պիւ ճէմաաթ, գաթը տէօվլէթլէբիինն բէֆի սէտայը
խսթիմտատ իտիյօր. օրտունըն էն նաճիգ պիւ իւր-
մէթիհտտէ պուլընմայը բէք պէօյիւք պիւ շէրէֆ սա
խէն պիւնի միւթէճափուզ պիւ ճէմաաթ, հէլաք օլ-
մազ իւզրէ տիւր. պունլարըն թախլիսի վէ էմր պու-
յուրաճաղընըզ վազիֆէ իլէ թափգիֆի ուֆազ պիւ
իշարէթիինիզէ վապէսթէ տիւր. գահրիման վէ շանը
սէր ասքէրիմիգ, մէշուրը ալէմ օլան մէրնամէթ վէ
ատայլէթիինիզէ իլթիճա իթմէքտէ օլան շու զափալը
էնալիյի զիբի ճէնահընըզա ալմանըզը քէմալը սուզ
կիւտաղա իսթիբնամ էյլէբիմ:

Էնգարէ էրմէնի-Պաթօլիք նեմաաքը նամընա

Մերխասա՝ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՀԱՊԱՆՆՅԱՆ

«Պիւ սուրէրի մէնիսը մէպուսան բիյաւէրինէ»

Մէնիսի Այան բիյաւէրի ճէլիլէտինէ

Ձերրէ գատար կիւնան վէ գապահաթըմըզ օլմա-
տըզը հալտէ, մէմլէքէթտէն չըգարըլուպ պիլա տրամ
պիր սէմթի մէճհուլա սէվզ օլունմագտա օլան պու-
աճիզլէրի, մէնպար ստալէթ վէ մէրճիի Ֆէրեատ օ-
լան մէճլիսի միւնթէրէմիւնիզին թէվասուլթ ու տէ-
լալէթինէ տէխալէթ իտիյօրըզ. եա միլլէթին միւն-
թէրէմ վէքիլլէրի, իսթվէ պէ իսթվէ էօլիւմէ թէ-
գարըուպ իթմէքտէ օլան պիզ սէֆիլլէրին մէմլէքէ-
թիմիզէ իյատէմիզ զըմննտա լութֆէն վէ ինայէթէն
մազամաթ աիտէսինէ իճըայը նուֆուպ էյլէմէնիզի
կէօզ եաշլարը իլէ սիզլէրտէն իսթիւրհամ իտիյօրըզ:

(սյնը իսզա)

Պալայա այնէն տերճ իթմիշ օլտըղըմըզ թէլիւրաֆլարըն
քէշիտէսինէ միւթթէֆիզէն գարար վէրտիքտէն սօնրա, իւճ-
րէթիսի էհալիտէն օնար էիլլըմիշէր բարա ճէմ իտէրէք թէ-
տարիք իթմէք իւզրէ հէր պիրիմիզ պիրէր թարաֆա տա-
ղըլտըզ. էհալիտէն հիշ պիրիսի պիր բարա պիլէ վէրմէք
իսթէմէյօր իտի. պունլարը իգնա իտէպիլմէք իւզրէ պու-
թէլիւրաֆլարտան հէր հալտէ ֆաիտէ չըգամաղընը թէէմին
իտիյօր. վէ անլայամայաճագլարընը եազընըն պիլտիյիմիզ
էշիտասա պիլէ թէլիւրաֆլարը պիրէր տէֆա օգույօր իտիք:

Պու սուրէթ իլէ իսայը զահմէթտէն սօնրա պիր մըզ-
տար բարա թէտարիք իտուպ, Մէրխասա Պահապաննան է-

ԷՆԳԱՐԷ ՍԷՐՓԻՍԳՕՓՈՍԱԸ
ԳՐԻԳՈՐ ԳԵՐԱՊԱՅՅԱՌ ՊԱՀԱՊԱՆՆԱՆ ՀԱԶՐԷԹԼԷՐԻ

Ֆէնտի, Համալեան Անթուան էֆէնտի վէ պու աճիզ թէլէկ-
րաֆխանէյէ կիթտիք. հիչ պիր իթիրազա մաարուզ գալմագ-
սըզըն թէլկրաֆլարը գապուլ վէ մագպուզլարընը իթա իթ-
տիլէր:

Մէզքիւր թէլկրաֆլարըն նէ օլսըզլարընը թապիի պի-
լէմէյիզ. եա քէշիտէ իթտիլէր պուրատա մուխաթըպլարընա
թագտիմ օլունմատը եա տա հիչ քէշիտէ իթմէտիլէր:

Բօսթախանէնին «տօսիէ»լէրի թէտդիտ օլունտըղընտա
մէզքիւր թէլկրաֆլարըն պուլունապիլէճէյի թապիի տիր:

Թէլկրաֆխանէտէն ալտէթիմիզ սըրատա, Համալեան
Անտօն էֆէնտի պիզի աշճը տիւքեանընա կէօթիւրիւպ թաամ
իքրամ իթտի, Գարակէտիքտէն չըզալըտան պէրու իլք տէֆա
օլսարագ սըճագ եէմէք եէյօր իտիք:

Օրատան գալզըպ տա գաֆլէմիզին պուլընտըղը թարաֆա
միւթէրանի օլմուշ իտիք քի, եօլտա թէսատիւֆ իթտիլիմիզ
պիր շիմէնտիֆէր գումբանեասը մէմուրը Աֆքէրեան Ան-
թուան էֆէնտիին, շիմէնտիֆէր գումբանեասը տալա վէ-
քիլի Շապան պէյ նամընտա պիրիսինի, մուճաճիրլէր իչուն
սուրէթի մանսուսէտէ Բօզանթիյէ կէօնտէրմիչ օլտուղընը վէ
պու կիւն եարըն քէնտիսինին տէ կէլէճէյինի վէ միւմաի-
լէյի վինիֆուզ վէ մէրի-իւլ-խաթըր օլտուղընտան հէր հպտէ
բէք չօզ ատամլար գուրթարապիլէճէյինի, սէօյլէտի:

Աֆքէրեան Անթուան էֆէնտի հէմշէրիմիզ իտի, քէն-
տիսինին Գօնեատա շիմէնտըֆէր գումբանեասընըն տիրէքթօրը
օլտուղընը տա պիլիյօր իտիք, ֆագաթ մէնֆիլիքտէն առէմ
գուրթարաճագ գատար սահպի նիֆուզ ու իզթիտար օլտու-
ղընա ինթիմալ վէրմէյօր, մէմուրըն պու եօլտաքի սէօյլէ-
րինի կէօյա պիզի թէտլիյէթ իչուն սէօյլէնիլմիչ գանն իտի-
յօր իտիք:

Մէյէր նէ գատար ալտանըյօր իմիչիլ, մամաաֆի շիմաի-
լիք պու պապտէ պուրատա թաթվիլի քէլամտան սարֆը
նազար իտէրէք վագթը մինասիպինէ թաալիզ իտէրիզ:

Ճիշտագիգէ, միւսախլէյն Շապան պէյ, Գօնեստա քի մուհաճիբ գատընյարըն գօճալարընա եախօտ գարտալ վէ ազրապալարընա վիբիմէք իւզէրէ Շապան պէյէ թէսլիմ իթսիբլէրի բարա վէ չամաշուր կիպի պիր չօգ էմանէթլէրի համիլէն Բօզանթիյէ կէլուպ, պուշյարը այիտ օլտըզլարը եշխասա եէտէն պէ եէտ թէսլիմ իթսի.

Մուսախլէյնին հարաքէթի վազըսար ճիտաէն շայանը թագտիր օլուպ, հէլէ քի օ զէմանըն հալ ու իյճապը նազարը տըզգաթմա ալընըր իսէ շու իըրամլթին զըյմէթի պիր գաթ տանա թէզապլիւտ իսէր:

Նէ հալ իսէ, պիզ պիր ազ սօնրա էնալինին պուլընարզլարը մէվզիէ կիթտիք. օ կիճէյի տէ օրմանլար արասընտա իմրար իտէրէք ալէսասպան եօլա շըզարըլարզ:

Գայսէրիտէն թէրֆիզ իտիւմիշ օլան էրքէլէթլի Իմաշիլ չալուշ վէ բէֆիզի ալտէթ իթմիշ օլտուզլարը կիպի, Բօզանթիտէն եանըմըզա գաթտըզլարը իքի ժանտարմալար տա, պիր պիր պուշուզ սասթլըզ մէսաֆէյէ գատար չալա գամշը պիզի սիւրտիքտէն սօնրա կէրու տէճնիւշ օլտըզլարընտան քէնտի պաշըմըզա գալմըշ իտիք:

Յանըմըզտա նէ պիր մուհաֆըզ նէ տէ պիր ժանտարմա օլմատըզը հալտէ կիւլէք պօզալըր նամ եօլու թէհագիպ իտիյօր իտիք:

Ձաթէն պուշլարա լուզուժ տա եօզ իտի, չիւնքի հէր թարաֆտան թէհճիբ իտիւմիշ օլան էրմէնիլէր թարիզի մէզքիւրը թէհագիպ իթմէքտէ օլտըզլարընտան եօլ կէրէյի կիպի գալէպէլիք իտի:

Հարաքէթիմիզտէ քեամիլէն սէրպէսթ գալմըշ օլտուզըմըզտան պիրիպիրիմիզտէն ալըլմըշ իտիք:

Բարասը օլանլար արասպա եախօտ հայվան իսթիքրա իտուպ, կէօյա մուպէն պիր մահալէ ուլաշաճազ իմիշ կիպի իլէրուլէմէյէ իսթիճալ իտիյօր, քիմիսի տէ պիր դաշ կիւն եօլարտա ֆաշլա կէչիբիբ իսէ պէօյիւք պիր շէյ գազանա:

ճազ իմիշ կիպի աճէսթէ աճէսթէ գալմը մէսաֆէլի տանա մուվաֆֆըզ պուլըյօր իտի:

Թարիզի մէզքիւրաէ միւսատիֆը շէշմի թէէսսիւֆիւմիզ օլան աճվալը ֆէլաքէթ իշթիմալ հէր տիւլլիւ թարիֆին ֆէվզինտէ իտի:

Քիմ պիլիբ, հանկի ուզազ մահալլէրտէն թէհճիբ իտիլուպ տա, վար գուվվէթինի սարֆ իտէրէք, գուճազընտաքի մասուժը իլէ օրապա գատար կէլէպիլմիշ իքէն, արթըզ օ մուգատտէն եիւրիւնիւ տաշըմայա մէճալի զալմատըլընտան, ալէթթէվալի կիշմէքտէ օլան միւհաճիբլէրտէն պիրիսինին սաէիպ օլաճաղը իւմիտի իլէ, վալիտէսի թարաֆընտան պիր չալը ալթընա պըրազըլմըշ չօճուզլար, մէզանիմ ու մէշազը սէֆէրիյէյէ արթըզ թապ ալէրի մուզալէմէթ օլամայարազ եօլուն իւզէրինէ եըզըլուպ գալան վէ քիմսէտէն թալէպի մոււալէնէթէ ճէսարէթ իտէմէյէն իսթիյարէ գատընլար, աճըզ, սէֆալէթ վէ եօրդուշըզ նէթիճէսի օլարապ պալըլմըշ գալմըշ հէր սինտէքի կէնճ գըզլար վէ կէլինլէր սատթա հէր տտըմ պաշընտա թէսատիւֆ իտէճէք տէրէճէտէ չօգ իտի իսէ տէ, հէր քէն քէնտի հալ ու իսթիզպալինտէն նէվմիտ օլտուզը ճիհէթլէ, պու պէտպալիսթլարա մոււալէնէթի քիմսէ տիւշիւնմէյօր, տիւշինսէ պիլէ, միւզթէտիր օլամալաճաղընը եազընէն պիլիյօր օլտուզընտան կէօյա պուշլար միլլէթտաշը, եախօտ հէմճընսը ինտան տէլիլլէր տէ հէլազը մաթլուպ մուզիբ մահլուզլար իմիշ կիպի եօլունա տէվամ իտուպ կէչիյօր իտի:

Եա հէր վուզոււթըն Շահիտի Ատիլի, եա հէր ֆէրտին Սահիպի Հազիպիսի ճէնապը Գատիրի Մութլազ հազրէթլէրի, սէն հէր պիր էմրու իրատէնտէ լա եիւսէլսին վէ եպնայը պէշէր մինն թարաֆ Ուլլան թազտիր օլունան սէրնիւվիշթինի պիլա իթիրազ գապուլ իլէ միւքէլլէֆ տիրլէր, պունու թաստիգտէ պիր սանիյէ թէրէտտիւտ իթմէլիզ:

Լաքին, նիհայէթսիզ ալէմլէրին Հալիզի եէկեանէսի օ-

լան Ալլանը ազիմ-իւշան հազրէթլէրի, պու պետպախթ
գազմ, սանա գարշու նասըլ պիր հաթա իրթիքեազ իթմիշ
իմիշ քի, Օնլարը թա պու տէրէճէ շէտիտ, պիր միւճազաթա
մահ.քիւմ էյլէտին, զէվալլը միլլէթին, իսեան վէ կիւնահը
նէ ազիմ իմիշ քի, Օնլարը շիրխար նէվգատտան, մաթուճ ու
մաթուճէն իսթիյարլարնա վարընճայա գատար էմնպի նա
մէսպուզ ճէֆա վէ էօլիւմլէր իլէ թէէտիպի թէնսիպ պու
յուրտըն:

Օ նէ մէրարէթէնկիզ պիր հալ, օ նէ միւտնիշ պիր վա
գաա իտի քի պիզլէրի պուճա միւսթանազ կէօրտիւն:

Եա Բապպի, օ, նէ գօրգուճ պիր տարղընլըզ իտի քի,
հաշը պիթմէմիշ մասուճլարըն Ֆէրեաուլարը իլէ պիլէ պա
րըշմասըն:

Եա Ալլանըմ, օ, նէ միւտնիշ պիր դազապըն իտի իքի,
միլէճուլարճա գուրպանլարըն գանլարը պիլէ հիտտէթինին
թէս.քինինէ խատիմ օլամատըլար:

Նիհայէթ, Եա Միւնթէզիմի Հագիզի, պիզ սէնր նէ գա
տար կիւճէնտիրմիշ իմիշիզ քի, խանիւմանըմըզ խարապ,
էվլաու ու էյալիմիզի մահվ վէ հէլազ իթաիրմէք սուրէթի իլէ
պիզի թէրպիյէ իթմէյի միւրատ պույուրմըշ իտին:

Էվվէթ, սէն լաեիւսէլսին Ալլանըմ, էվվէթ, ամիրի
մութլազ պիր սէն, Եալընըզ սէն սին Եա Բապպի:

Արթըզ պու միլլէթին ազապընը քեաֆի կէօր, մէրճա
մէթլի նազարլարընը արթըզ պու պետպախթ գազմընա թէվ
ճիւ իթ, արթըզ Օնլարը ալֆ իթ վէ Օնլարա պարըշ տա միւ
սաիտէ էյլէ քի, Օնլար տա բահաթ պիր նէֆէս ալընլար,
սաստէթլի կիւնլէր կէօրսիւնլէր:

Եա Սահպի Ճէլալէթ, կիւնահ վէ գապահաթըմըզ նէ
գատար պէօյիւք օլսա սէնին մէրհամէթինին տահա պէօյիւք
օլտուղընա գապի իյման իլէ գանիյիզ, պլիլրսին քի, պու
պետպախթ միլլէթ բէք չօզ չէքաի, վէ լուզուճընտան գաթ
գաթ Ֆաղլա գան տէօքաի:

Պէշ սէքիզ կիւն գատար Կիւլէք պօղազը նամ մահպի
միրուրա ուղրաշմըշ վէ էսնայր բահտէ չէշիտ չէշիտ մուխա
թարալար աթլատուպ, նիհայէթ պիրպիրիմիզտէն պիր իքի
կիւն Ֆասըլա իլէ Թարսուսա եիրմի տագիզէ Եարթմ սասաթ
պուտը մէսաֆէտէ պուլընան Կիւլէք Սթասիօնու (*) նամ մա
հայէ միւվասէլէթ էյլէմիշ իտիք:

Կ Ի Ի Լ Է Ք Ս Թ Ա Ս Ի Օ Ն Ո Ի

Տիւնեատա էօյլէ մահալլէր, էօյլէ մէնգարէլէր օլուր քի
—տէյի պիզիմ կիպի պիր աճիզին գալէմի — էն միւզթէտիր
գալէմ սահպլէրի պիլէ պուճլարը պի հագզըն թարիֆտէն
իզհարը աճզ իտէրլէր:

Պիզ, Կիւլէք սթասիօն մահալինին հալինի պիլ էթրաֆ
թարիֆ վէ հիքեպէտէն սարֆը նազար իտէճէյիզ, չիւնքի պու
խուտուստա սարֆ իտէճէյիմիզ դալիլէթ, հալին տէհէթինի
պինտէ պիր տէրէճէսինտէ պիլէ թասվիր իտէմէմիշ օլմագտան
միւթէհասարլ մահճուպիյէթիմիզ իլէ նէթիճէ բէզիր օլաճա
զընա գապիլէն էմինիզ:

Եալընըզ, քարիշնի քիրամ հազրաթընա թագրիպի պիր
ֆիքը վէրէպիլմէք արգուսը իլէ բէք սաթհի պիր թաֆսի
լաթ իլէ իքթիֆա իտէճէյիզ:

(*) Բիթպարմըզն ճէր հանկի մահալինէ Սթասիօն քապիի գուլլաճ
մը իւէ, պաւնսան միւրաս շիւէնքէր սթասիօնար օլսուղըն քասիինի
ագըմէնն աճ էլլէթիմ:

կիւլէք սթասիօնու սէլզէյաթ մէրքէզի օլուպ, պիր թէք խաթ իւզէրինտէ ամշա ու չիւտ իտէն վէ պէշ սէքիզ կիւն տէ անճազ պիր տէֆա էրմէնի մուհանճիրլէրի նազլինէ նէօվպէթ պուլա պիլէն շիմէնտըֆէր խաթթը իւզէրինտէ ուֆազ պիր սթասիօն արր:

Թիւրքիանըն հէր թարաֆընտան թէհճիր իտիլէն էրմէնի մուհանճիրլէրի Արապիսթան չէօլլէրինէ տէօքիւլէ պիլմէք իչուն օրատան կէչմէք մէճպուրիլէթինտէ տիրլէր:

Պիզիմ մանալը մէզքիւրէ միւվասէլէթիմիզտէ, օրատա թէճէմիւ իթմիշ օլան էրմէնի մուհանճիրլէրի օն սէքիզ պին, էիրմի պին նուֆուսը միւթէճավուզ իտի:

Պունչարտան պազըլարը չատըլլար գուրմըշ, քիմիսի, դամըշ վէ օթլարտան գուլպէլէր ինշա իթմիշ պիր չօզլարը պու կիպի իլթիճահէնչարտան տա մահրում օլուպ աճըգտա գալմըշ նիսվան ու սիւպեանտան իպարէթ օլուպ, էրքէքլէր (օնլար տա իխթիչարլար) րէք ազ իտի:

Փրատա Գուտուսի պէյ իսմինտէ, հիշ պիր թապիր իլէ թավսիֆի գապիլ օլամայաճազ տէրէճէտէ վանշի թապիսթլը լաեիւսէլ ամմա եիւֆայ եէք չէշիմ պիր սէլզ մէրուրը պուլընրյօր իտի քի, պոււնըն էն պէօյիւք թէլէզզիւզաթը էրմէնի մուհանճիրլէրինի տարպ ու թանգիր օլուպ, պոււնչարտ րէվա կէօրտիւլիւ ագապ ու էզիլէթտէն ինանըլմազ տէրէճէտէ մանգուզիլէթ հիսս իտիյօր իտի:

Ճէնսպը Հազգ հանկի հիքմէթէ մէպնի իսէ պու ատաճըն կէօզիւնիւն պիրիսինի քէօր հալզ իթմիշ իտի իսէ տէ, քէօր օլասը օ թէք կէօզտէ գավալը մուհանճիրլէրին թէզէրտի ալամը իչուն քեաֆի կէլիյօր իտի:

Օ մէնուս կէօզէ կէօրիւնէն հիշ պիր մէհանճիր էօզ իտի քի, պիր կէօնա հազարաթա մաարուզ գալմասըն:

Կիւլէք սթասիօնընտան օ գատար չօզ էրմէնի մուհանճիրլէրի կէլուպ կէչմիշ իտի քի, օ վասի արագի ատէթա մէրմէր կիպի սէրթիշմիշ վէ հէր թարաֆ գատէմանէ միսիլու թէլվիս օլուանըշ իտի:

Կիւնէշին բարլազ գէմանլարընտա, գէմինէ միւտազգի գաննէ արթըր նազար օլոււնընճա միլիօնլարճա քէշլէլէր միւսատիւֆիւ նազարը իսթիքրան օլույօրլար իտի:

Ճիվարտան ճէրեան իթմէքտէ օլան ըրմադըն ճէրանէթ րէնք ոուլընտան պաշազ շուրպ իչուն սու պուլընմայուպ, պու տա հէր տիւրլիւ միւզաթրէֆաթ ու իֆրազաթ իլէ միւլէվլէս իտի:

Թարուսա կիտուպ տա թէլկրաֆ քէշիտէ, եախօտ սաիր ինթիեաճաթը թէտարիք իտէպիլմէք իչուն Գուտուսի պէյտէն վէսիքա ախզ իթմէք մէճպուրի օլուպ, պու տա անճազ ֆէտաքնարլըզ մուզապիլինտէ, եանի Գուտուսի պէյէ, հէր նէ մըգտարտա օլուր իսէ օլոււն, րիշվէթ վէրմէքլէ գապիլ օլուր, էօգաս մէճճանէն վէսիզա թալէպինտէ պուլընանլար կիւզէլճէ պիր տայազտան պաշազ պիր շէյէ մուվաֆֆազ օլամազլար իտի:

Օ տէրէճէ միւտիշ պիր իլպիհամ արատընտա, քիմի ալէնէն տէֆի հաճէթ իտիյօր, օ պիրիսի սու իչիյօր եախօտ էքմէք էէյօր, քիմիսի ժանտարմատան սօքա եէմիշ ֆէրեատ իտիյօր, պազըսը արգատաչընը պիւլէնտի ալազ իլէ չաղըրըյօր, քիմիսի աճըմ էօլիւյօրըմ տէյու պաղըրըյօր, քիմիսի էօլմիւշ սիւրիւքլէյօրլար, չօճուզլար ազլաչըյօր վէլիսաըլ մանչէրտէն նումուէն նիւմա պիր բաթըրտը պիր շէմաթա տըր կիտիյօր, պիր թարաֆտան տա շէլզգիյաթ վար իմիշ տէյու պիր շայխա չըգարարազ, քիմիսի օ մէնուս մանալտէն գուրթուլմազ հավէսի իլէ վահօնլարա գօշուչըյօր, քիմիսի տահա պիր միւտտէթ օրատա գալուպ, մէմէքէթինէ քէշիտէ իթտիյի թէլկրաֆըն ճէվապընը ալապիլմէք էմէլի իլէ թէազիպ իտէն ժանտարմալարըն էօնիւնտէն ֆիրար իտիյօր, նիհայէթ հէր սանիյէ հէր տազիգէ պիր թէլաշ պիր կիւրիւլթիւ տիր կիտիյօր իտի:

Պիզ մանալի մէզքիւրէ միւվասէլէթիմիզտէ, միւշահիտէ իթտիյիմիզ շու հալտէն տիւշարը պիւլէթ ու հայրէթ օլուպ նէ եարաճաղըմըք շաչըրմըշ գալմըշ իտիք:

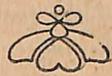
Պիր չօգլարըմըզտա թէք պիր մէթալիք պիլէ գալմամըչ
օլտուղընտան անճագ թէսէիւլ իլէ էքմէք թէտարիք իթմէք
մէճպուրիյէթինտէ պուլընըյօր իտիք:

Ֆագաթ քիմսէ քիմսէյէ մուվէնէթ իտէպիլէճէք հալտէ
տէյիլ իտի: էն պէօյիւք վէ պիրիճիք իւմիտիմիդ թար-
սուսա կիրուպ մէմլէքէթէ թէլէկրաֆ վիրէրէք թանըաըզլար-
տան բարա թալէպ իթմէք իտի իտէ տէ, Գուտուուսի պէյ-
տէն վէսիգա ախըը սատէթա միւմքիմսիդ օլուպ, հէլէ քի
պիզլէրի պէքեսար թէլագըը իտէրէք պէքեարլար, սեվգ օ-
լունանագարըըր տէյու պիր տաիրէ իչինէ սըզըչարըմագտա
իտիլէր:

Ֆագաթ, բարասըզ վէ չըր ճըպլագ Տէրգօրա տօղրու
սէվգ օլունտըղըմըզտա էօլիւմիւմիւլըին մուհագգագ օլտու-
ղընը պիլտիյիմիզտէն նէ օլուրսա օլտուն թարսուսա կիրմէյէ
ճան աթըյօր իտիք:

Կիւլէք սթասիօնունա միւվասէլէթիմիդ կիճէսի, պա-
զըլարը դաֆիլ պուլընարագ իսլահիյէյէ սէվգ օլունտըլար քի
պուլար աչաղը եօգարը մէվճուտըն նըսֆը բատտէսինտէ
իտիլէր:

Տիկէրլէրիմիդ, գաչարագ, տայագ եէյէրէք, տէրտէսթ
օլունըպ թէքրար ֆիրար իտէրէք, նիհայէթ թարսուսա կիր-
մէյէ մուվաֆիագ օլմուչ վէ հէրիմիդ պիրէր մահալէ կիզլէն-
միչ իտիք:

Թ Ա Ր Ս Ո Ւ Ս

Թարսուսա տուխուլիմիդ կիւնիւ, կէրէք պու աճիգտէ
կէրէք եանըմտաքի արգատաչլարտա հիչ բարա գալմամըչ իտի:

Կիւլէք սթասիօնունա պիր չօգլարընա միւրաճասթ ի-
տուպ ըէտտ օլունտըգտան սօնրա, Համալեան Անթուան է-
ֆէնտիտէն ախըընա մուվաֆիագ օլապիլմիչ օլտուղըմ իքի
զրուչը տա, սարֆ իտուպ թիւքէթմիչ իտիք:

Թարսուսա կիրտիյիմիդ սըբատա, սաչ սագալ ուզայուպ
պիրպիրինէ գարըչմըչ, պաշըմըզտաքի ֆէպլէր, թէք, թօզ,
եաչ, եաղմուր նէթիճէսի օլարագ ըէնքի սալիաինի զայպ
իթմիչ, բուպալար եըրթըգ, այագտա չարըգ, ճիտէն չայանը
խէնտէ տահա տօղրուսը ճալիպի մէրհամէթ պիր հալտէ իտիք:

Չարչուտա իլք թէսատիւֆ իթտիյիմ էչխասա Րէֆի ի-
տարէսինի սիւվալ իտիյօրիտիմ:

Մէմուրլարտան պիր ազ բարա ալարագ Տէրսատաէթ
Րէֆի իտարէի ումումիյէսինէ թալէպի մուվէնէթ զըմբընտա
թէլկրաֆ քէչիտէսինի թամիմ իտիյօր իտիմ:

Մէնհուս թալիին պիր նէքպէթի մահուտը օլարագ, օ
կիւն ճումաս օլմագ հասէպի իլէ տաիրէ գարալը իմիչ:

Եանա եագըլա Րէֆի իտարէսի արամագտա օլտուղըմ,
պիր թէրզի սիւքեանընտա օթուրմագտա օլան պիր չախսըն
նաղարը արգգաթընը ճէլպ իտուպ, պէնի նէգտինէ չաղը-
րարագ:

— Րէֆիյի նիչուն արագտա օլտուղըմը սիւվալ իթտի:

— Րէֆի մէմուրլարընտան պուլընտըղըմը, բարամըչ հիչ
գալմատըղընտան պիր գաչ զրուչ հարճըր թալէպ իտէճէյիմի
ճէվապէն պիլտիրտիմ:

Շախար մէճնուլ, պաշտան աչաղա գատար պէնի սիւղ-
տիւ, պու սըֆաթաա, պու գըլաֆէթատ պիր մէմուր օլա-
պիլէճէյինէ ինթիմալ վէրէմէմիշ օլաճազ իտի քի, «նէրէտէ,
վէ հանկի մէմուրիյէթլէրտէ խթիհտամ խտիմիշ օլտուղըմը»
սօրտը. իյճապ իտէն իյգահաթը վէրինճէ Փրանսըղճա պի-
լիպ պիլմէտիյիմի անլամագ իսթէտի, քէնտիտի թիւրքճէյի
բէք ֆէնա գօնուշըյօր իտի:

— Պիլիրիմ, տէտիմ:

Օ (Փրանսըղճա օլարագ)—նէր թարաֆտան պիր չօգ մէ-
հաճիրլէր կէլմիշ իքէն, պիլիմ գատար սէֆիլ վէ բէրիշանընը
հիշ կէօրմէմիշ օլտուղընը. պէյանլա, մէմլէքէթտէն չըգար
իքէն նիշուն պիր մըգատար հարճլըգ ալմատըղըմըգը սիւվալ
իթտի:

— Բարա ալմաղա միւսառտէ իթմէտիքլէրինի, իւզէրի-
միզտէ պուլընան բարալարը վէ (սաղ էլիմին խաթէմ
բարմաղընը կէօսթէրէք) հաթթա օրատաքի նըշան եիւ-
զիւքլէրինէ վարընճայա գատար նէր շէյի ալտըգլարընը:

Սէօյլէտիմ:

«Գատընլարըն նէ օլտուգլարընը, նէրէտէ գալտըգլարը-
նը» անլամագ իսթէտի:

— Օնլարտան մայիւմաթըմըչ օլմատըղընը, ֆազաթ
պազըլարընըն Գօնիայա սէվգ իտիլաթլէրինի Բօզանթիտէ
խապէր ալմըշ օլտուղըմըգը պէյան իթտիմ:

Մումաիլէյ, քէնտիսինին Փրանսըղ օլտուղընը վէ օրա-
տա Պանգ օամանի իտարէսինտէ սանտըգ էմինի պուլընտը-
ղընը անլաթըղտան սօնրա էլլինի եէլէյինին ճէպինէ սօգուպ:

— Պու կիւնլիւք պունը խարճլըգ իտէրսին:

Տէյերէք, ալուճըմա իքի կիւմիւշ մէճիտիյէ չէրնէքի
սըգըշտըրտը:

Կէօղլէրիմ գարարար, տիզլէրիմ թիթըմէյէ, գալպիմ
չաթլայաճագ կիպի չարմաղա պաշլատը:

Տէմէք քի, էրպպը միւրվէթ ու մէրճամէթ պիզէ սա-

տաղա վէրէճէք իտի. տէմէք քի, պիզ արթըգ հայաթըն
պու տէրէքէի սիւֆլիսինէ թէնէզգիւլ իթմիշ իտիք. նէն'աթ
տէմէք քի, պիզ արթըգ ինտանլար նազարընտա ատի պիրէր
տիլէնճի կիպի իտիք:

Շու աճը հագիգաթ, պիր սիւրաթը պէրքիյէ իլէ գէնի-
մէ հիւճուճ իթտիյինտէն քէնտիտի գապթա միւզթէտիր օլ-
մայարագ ալա-մէլլա-իւննաս հընճկըրա հընճկըրա ալլամաղա
պաշլատըմ. նէ զարիպ տիր քի, բարայը իտէյէտէ ճէսարէթ
իտէմէտիյիմտէն, տահա տօղրուսը կէօյնիւճ րագը օլմատըղըն-
տան ալուճըմտա սըգը սըգը թուլըյօր իտիմ. չիւնքի, աճ-
լըգ օլանճա շիտտէթի իլէ միյտէմի մուզթարըպ իտիյօր իտի:
Չափալը առէմ, չու թէէսիւր վէ պիւքնամը կէօրիւնճէ,
կէօյա պանա գարշու պիր ֆէնալըգ եարմըշ գատար միւքէտ-
տէր օլարագ:

— Նիշուն պու տէրէճէ մէյուս օլույօրսընըգ, չու հալի-
նիգ քէնտի խաթանըգ նէթիյէճէսի տէյիլ ա, պիլիյօրսընըգ
պու եօլտա քի մուամէլէնիզ իլէ սիզէ բէք էնէմմիյէթտիզ
պիր խըմմէթտէ պուլընմագ արգու իտէն պիր տօսթը բէնճի-
տէ իտիյօրսընըգ:

Նօլու սէօզլէր իլէ թաթիպի խաթըրա վէ թէսէլլայա
չալըշըյօր, պիր թարաֆտան տա պիր գատէն սու ուզատուպ:

— Բէճա իտէրիմ, չունը իչինիզ:

Տէյօր իտի:

Էրէյիճէ պիր գէման տէվամ իտէն չահիգալարը միւթէա-
զիպ օլտըգճա քէսպի սիւքիւնէթ իտէրէք, մումաիլէյնէ թէ-
շէքքիւր իտուպ օրատան ալլըլարմ վէ պէնի ինթիզարտա
պուլընան արգատաշլարա իլթիհագ իթտիմ:

Պանգ օամանի սանտըգ էմինի օլտուղընը սէօյլէյէն գա-
թըն վէրմիշ օլտուղը բարա իլէ պիր էքմէք վէ պիր աղ սօ-
ղան սաթուն ալուպ, չարշու արատընտա օթուբարագ ուլու
օրթա վէ քէմալի իշթիհա իլէ եէտիքտէն վէ չու սուրէթլէ
աճըղըմըգը աղ չօգ թէսքին իթտիքտէն սօնրա քէնտիմիզէ
պիր մէլճա թէհարբիսինէ գօյուլտըգ:

Օտա իսթիյճար իտէճէք բարամըզ եօզոր . էրմէնի վէ
էրմէնի-Գաթօլիք քիլիսէլէրինտէ , պիզէ սըղընաճագ եէր
կէօսթէրիյօրլար իտի . ֆագաթ «օրալարտան գօլայճա պու-
լուրլար վէ սէվզ իտէրլէր» Էտիչէսի իլէ օրալարտա գալ-
մայը թէնսիպ իթմէյօր իտիք :

Մարօնի-Գաթօլիք քիլիսէսինի պուլարագ . «քիլիսէ սվ-
լուսընտա պիր գաչ կիւն գալմամըզա միւստատէ պուլուր-
մասընը ապուենա (Բա՛հպ) տան ըէճա իթտիք . քէնսիսի
թիւրքճէտէ պիլմէյօր , Ֆրանսըզճատա գօնուչմայօր եալընըզ
Արապճա թէքէլլիւմ իտիյօր իտի :

Նէ սէօյլէտիյիմիզի անլամատըղընը պիզէ անլաթմագ
իւզրէ պաշընը միւթթասըլ իքի թարաֆա սալլայուպ տու-
բըյօր իտի :

Իշարէթլէ իյֆամը մէրամ մէճպուրիյէթինտէ գալարզ .
զէմինի կէօսթէրուպ սաղ էլիմիզի եիւզիւմիւզէ տայայարագ ,
վէ կէօյլէրիմիզի գարայուպ պաշըմըզը տա օ թարաֆա մէյլ
իթտիրէրէք , օրատա եաթմագ իսթէտիյիմիզի անլաթտըզ .
«կէլինիզ» իշարէթի իտուպ , պիզի քիլիսէնին , տախլտէքի
ճիւմլէ գարուսընըն էօնիւնէ կէօթիւրտի . պուրասընըն իւս-
թիւ գարալը ֆագաթ զէմինինէ մէրմէր ֆէրչ իտիլմիշ իտի :

Բարմաղը իլէ օրայը կէօսթէրիպ , պաշընը տա էօնիւնէ
տօղրու էյէրէք . «Էթթէրտէնիզ պուրատա գալապիլիբսինիզ»
վէ իքի էլլէրինի պիբիպիբինէ սիւրթիւպ պաշընը տա իքի
թարաֆա սալլայարագ «պաշգա եէր եօզ աըր» տէմէք իս-
թէյօր իտի :

Պու պիզիմ իչուն պէօյիւք պիր մուվաֆֆագիյէթ , ա-
զիմ պի նիյմէթ իտի . մէմնունէն գապուլ իթտիք :

Թամ սէքիզ կիւն ալթըմըզտա իւսթիւմիւզտէ ՚իչ պիր
չէյ օլմատըղը հալտէ օ սօզուզ մէրմէրլէր իւզէրինտէ եաթ-
տըզ գալգորզ :

Բէթի մէմուրլարընտան թէտարիք իտէպիլմիշ օլտուղը-
մըզ պէշ օն զրուչ իլէ կէրէք մէմլէքէթտէ գալան սաքէր

այիլէսի ագրապայա վէ կէրէք Սթանպօլտաքի թանրտըղը-
մըզ թիւճճարա թէլկրաֆլար քէլիտէ իտէրէք սէրիան եանի
թէլկրաֆ հէվալիսի իլէ բարա կէօնտէրմէլէրինի ըէճա իթմիշ
իտիք : Տօզուզ կիւն ՚իչ պիր թարաֆտան ՚իչ պիր ճէվապ
չըզմատը . մէյուսիյէթին գարը նստապընա կիրիֆթար օլմուչ
իտիք :

Սնունճը կիւնիւ , պէլքի եիրմինճի տէֆա թէլկրաֆիսա-
նէյէ կիտուպ նամըմըզա պիր թէլկրաֆ օլուպ օլմասըղընը
թանգիզ իթտիք :

«Ֆէպիեան Գրիգոր» նամընա պիր թէլկրաֆ վէրտիլէր :

Պէօյիւք պիր հէյճան իլէ պուենը ալարզ :

Թէլկրաֆ Սթանպօլտան իտի :

Կիւպէնկեան պիրատէրլէր , վէ գումբանիասը տիրէք-
թօրը Ավէտիս էֆէնտի , Պանգ օսմանի վասըթասը իլէ նամը-
մըզա ալթմըշ լիրա (ալթուն օլարագ) չըզարթմըշ օլտուղընը
իշար էյլէմէքտէ իտի :

Թարիֆի նա գապիլ պիր մէսէրրէթ իլէ թէլկրաֆտանէտէն
Պանգ օսմանի իտարէսինէ գօշտըզ . գօշտըք տէյիլ ստէթա
ուչտըզ :

Պանգ օսմանիյէտէ թէլկրաֆ կէլմիշ իտի . սանտըզ էմի-
նիւտէ ալթմըշ ալթուն լիրա ալարզ :

Սանտըզ էմինի բարայը թաստատ ու թէպիմ իթտիքտէն
սօնրա :

— Ինսանլարըն ՚իչ պիր զէման իւմիտսիզիյէ տիւչմէ-
մէսի իյճապ իտէճէյիսի իլիթար իթտի . ՚իչ շիւպնէ եօզ քի
օն կիւն էվվէլ մէյանէմիզտէ ճէրէյան իթմիշ օլան վուգու-
աթը տէրիսաթըր իթտիրմէք իսթիյօր իտի .

Նէ հալ իսէ Թարսուսա կիրմէյէ մուվաֆֆագ օլապիլէն
էհալի գըրզ կիւնիւ միւթէճալուղ պիր միւտտէթ օրատա
գալապիլմիշլէր իտի :

Օ սըրատա Թարսուստա գալիմմագամ պուլընան (. . .)
պէյ , — ՚էյնաթ քի իտմինի տէրիսաթըր իտէմէյօրըմ — էն-

չախտիցէիմ Տէր զօր թարափլարընտա, Արապիսթան չեօլէ-
րինտէ աճըլը, սուսըլըզ կիպի վէ պէլքի տանա միւտնիչ
պիր էօլիւմ իլէ պէլքի տէ էօլէճէք իտի:

Թարսուտա թագիպաթ օ տէրէճէ քէսպի շիտտէթ իթ-
միչ վէ սէվգիյաթա օ գատար կէրմի վէրիւմիչ իտի քի, ար-
թըզ օրատա թէմօտի իգամէթ իմքէան խարրճընա չըզմըչ
իտի:

Պու սըրա մուհարէպէնին էն շիտտէթլի գէմանլարը օլ-
տուղընտան հէր մէմլէքէթաթ օլտուղը միսիլու Թարսուտա
տախի, սապան տգչամ իլավէլէր չըզարարագ եալան կէրչէք
էնպիլէ հարպ բարօրլարը իլան իտէրլէր իտի:

Պու իլավէլէրին ալթընա շու սուրէթլէ պիր իլան տէրճ
օլունըյօր իտի:

«Շէր քիմին եանընտա, էվինտէ, պաղչէսինտէ էրմէնի»
«ժուհաճիրի վար իտէ, պու աղչամա գատար հիւքիւմէթէ»
«Իխպար իթսուն, եօգսա, եարըն մուհաճիրլէր իլէ պէրապէր»
«Օնլարտա սիւրիւլէճէք տիր:»

Պալայա այնէն տէրճ իթտիյիմիզ իլանը միւնապիլէրտէ
չարչուտա մանալլէ արայարընտա արտը արասը քէսիւմէքսի-
զին պաղըրմազտա օլտուղլարընտան, հէր գաչ լիբա տա վէ-
րէճէք օլսան խանէսինտէ էրմէնի մուհաճիր սազլամազա
քիմսէ ճէսարէթ իտէմէմէքտէ իտի:

Արթըզ գայ իտիլէճէք վազըթ եօզ իտի. եա հէր տիւր-
լիւ թէլիքէլէրի կէօզէ ալուզ Գճնիայա Ֆիրարա, եա տա
Տէր զօրա ազիմէթէ դարար վէրմէլի իտի. Փագաթ, իլէրուլէ
կիտէնլէրաէն ալընան հավատիլէր բէք Ֆէնա, վէ օ թարափա
կիթմէք իտէ ատէթա էօլիւմիւ իսթիգալալ տէմէք օլտուղըն-
տան, հէրչի պատապատ Գճնիայա գաչմազա դարար վէրուպ,
տէօրթ արգատաչ եանի Ապտալեան Վէնսան, Ֆէսլիեան Գրի-

զար, Պապաճանեան Գէորգ էֆէնտիլէր վէ պու աճիզ կիճէ-
լէլին պիր արապա թութարագ Ալլահա սըղընուպ Բօզանթիլէ
տօղրու եօլա տիւշտիւք:

Ֆիրարըմըզ էանսարնտաքի վուգուլաթլարը սօնրայա
թաալիք իտուպ, շիմտի էնգարէտէ պըրազմըչ օլտուղըմըզ
գատընլարա նազըլը քէլամ իտէճէլիզ:

ՊԻՐԻՆՃԻ ԳԸՍՄԸՆ ԽԻԹԱՍԸ

ԻՔԻՆՁԻ ԳԸՍՄ

1

Գ Ա Տ Ը Ն Լ Ա Ր

ՍԻՄՕՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Գարիջնի քիրամըն խաթըրնըչանլարը օլմագ կերէք սիր քի, էնգարէտէ, թէվգիֆիմիգ թարիխի օլան 7 օգոստոս 915 ճուժանըն, ֆէրտաար ճուժան էրթէսի կիւնիւ հիւքիւմէթ թարաֆընտան մահալէ արալարընա միւնասիլէր շըգարըլուպ, էրքէքէրի իլէ պերապէր շըմէնարֆէր իլէ կիթմէք իսթէյէն գատընլարըն պէշ քիլօտան ֆագլա էշեա ալմամագ շարթը իլէ հէժան սթասիօնա կիթմէլէրի իլան իթտիրիլմիշ իտի:

Չաթէն օ սըրալարտա, էն սէլահիլէթ քեար աղըղլարտան սուաուր իթմէքտէ օլան սէօլլէր, քիզպ ու տիրուղտան վէ գէվալլը էնալիյի ալտաթմագ իչուն բիյա վէ եալանտան իւպարէթ օլուպ, ֆագաթ էսասէն շաշգըն պիր հալտէ պուլընան գատընլար պուեը անլայապիլէճէք հալտէ օլմատըղլաւընտան, հիւքիւմէթին շու եալանընտան կերէյի կիպի իղֆալ օլունարագ, տահա ճուժան էրթէսի ազչամընտան պիլիթիպար, դալալլը գարըլար գուճագլարընտա շօճուգ, արգալարընտա հէյպէ պօղճա ազըն ազըն սթասիօնա կիտիյօրուար, օրատաքի բօլիս վէ ժանտարմալարտա պուեյարը ճիվարտաքի պուղտայ անպարլարընա տօլտուրըյօրլար իտի:

Եէօլմի մէղքիւր ճուժան էրթէսի կիւնիւ, — քի պիզլէր հէնուգ հապսխանէտէ իտիք — մէմլէքէթիմիգտէ պուլը-

նան Անարատ Յղութիւն թարգմանք բանկայէրէի, էլէրինէ Օսմանլը սանճաղարը այոււ պէ արգալարընա պինտէն ֆաղլա գատըն վէ գըզլար ճէմ իտէրէք, վալի Աթրֆա վէ սայիր բէխի բեարտա պուլընանլարա իսթիրհամաթտա պուլընմադ էմէլի իլէ հիւքիւմէթ գոնաղընա կէլմիլէրոէ աէ, օրատաքի բոյիս վէ ժանտարմայար թարաֆընտան սօրա իլէ գօլվանոււ պ չիլ կավրոււք կիպի տարմա աաղընըգ իտիւմիլլէր տիր:

Յաղամթ, բահիպէլէրին հարէքէթի վագաատը, կէրէք վալի Աթրֆըն, վէ կէրէք ախաղընը էվվէլէն արգ իթմիլ օլտուղըմը գատտար բոյիս միւտիրի Պէնաէատինին, հիտուէթ ու ինֆիալարընը մուճիպ օլոււ գավալը բանկայէրէի պիր գամ տանա թէճպիլէյէ ազմ իտէրլէր:

Յէրոտասը բազար կիւնիւնիւ, տախի, գատընլարը պթա սիճա կիտոււ կիթմէմէք խուսուսընտա, քէնտի բէյլէրինէ թէրք իթմէք իլէ կէլիրոււ բազար էրթէսի կիւնիւ, կանի պիլլէրի սէվգ իթիքէրի կիճէնին ֆէրտատը, արթըգ էիւղլէրինտէքի մասքէի չըգարարագ, խօտպէխօտ խանէլէրէ կիրոււ պ, գատըն, գըզ վէ չօճոււլարը խանէտէն հիլ պիր շէյ պմաղընա միւսաստէ իթմէքսիլին, գօլլարընտան թութու պ գարու տըչարը ամարլար վէ սօգաղ գարուլարընը քիլիպէյու պ անախթարլարը տա ճէպլէրինէ գօրլար:

Պաղլարտաքի էհալիյի, նէֆտի գասապատա պուլընան ախիլէրի սթատիճա սէվգ խոււ պ, օրատաքի անպարլարա, տարտէլեա պայրգը կիպի իսթիֆ իտէրէք գարուլարընա տախի սիւնիլիւլիւ նէպլէթմիլլէր իգամէ օլոււնըր:

Պու անպարլարըն գէմինի թօքբագ, հէր թարաֆը բութուպէթի օլտուղը կիպի, հիլ պիր վէսիլէ իլէ արչարըյա չըգմաղա իգին օլմատըղընտան աճ, աչըգ, գարանլըգտա ոււ գուն կիւնլէր օրալարտա պըրագըրլար:

Ինթիյանճամը թապիլէնին տէֆի ղըմընտա միւնֆէրիտէն տըչարըյա չըգմաղա միւսաստէ օլընմայոււ պ, օլսա օլ-

պա, ըն ըն պէլ գարը պիր արատա վէ կանլարընտա պիր գաչ սիւնիլիւլիւ պուլընտըղը հալտէ, ճիվարտաքի թարլաչա կէթիւրիւլիւր վէ պաքիրէ գըզլարա կէնճ կէլիլլէրէ, օ մուհաֆըզլարըն կիօլլէրի էճիւնտէ հէր տիւրլիւ հաճէթլէրինի տէֆ իթտիրլէր:

Պոււտան գաթի նազար, պիչարէ գատընլարա տանա ֆաղլա պիր թանգիր օլմազ, կախօտ հալլէրինտէն օտանտըրոււ պ տա իպամ օլմազ խուսուսընտա հէր ան վուգու պուլմազտա օլան թէքլիֆի գապուլտա մաղթար պըրագմազ մազտաթը իլէ, Արօյանիլիւնան վէ Համալիւնլար կիպի էն աաիլ վէ էն ղէնիկին ախիլէրէ մէնտու պ կէնճ կէլին վէ գըզլարըն էլլէրինէ գապմա քիւրէք վիրոււ պ, թարլալարտա թէրաքիւմ ի ճէն նէճառէթի թէմիլլէթտիրլէր:

Երքէքլէրինին սէվգ իօլմիլ օլտըղարընը պիլախէրէ խապէր այան պու պիչարէ գատընլար, իւմիտիլ, թէսիլլա սըգ, էչկասըգ, նաֆագաթը, բարտըգ գալոււ պ, նէ կարաճաղարընը, նէրէյէ սէվգ օլոււնաճաղարընը նէրէտէ գալաճաղարընը ախիլէնէրէք կիրտապը մէյուսիլլէրին գարը նա կապընա տիւչար օլոււլար, պոււլարըն շա էէէօ ու նէվմիտիսինտէն իսթիֆատէ իթմէք իսթէլէն պաղը էտանի իսէ, գէվալլը գատընլարա թաթըր թաթլը վատլար, բարլագ իսթիգպալլէր արգ իտէրէք թախթը գէվճիլլէրինէ ալմազ թէքլիֆինտէ պուլընըրլար:

Պիր թարաֆտան տա, սապաճտան ազլամա գնտար էիւզլէրէն Իպանլար, պու անպարլարը գիչարէթ իտոււ պ, ինթիխապ իթմիլլէրի վէ մաթլոււպարընա մալմաֆթըգ պուլտըզարը պաքիրէ գըզլարա, կէնի կէլիլլէրէ — թապիի պոււլարըն տա էն կիւզէլլէրինէ — իղտիվաճ թէքլիֆինտէ պուլընըրլար, վէ թէրվիճի մազգատլարը իչուն:

— Երքէքլէրին իթլաֆ իտիլմիլ օլտըղարընը, օնլարտան արթըգ հիլ իւմիտ գալմատըղընը, տինի իպամիլլէթի վէ իղտիվաճ թէքլիֆինի գապուլ իթմէլէճէք օլոււլար իսէ,

քէնտիրերինն տախի պիր գաջ կիւնէ գատար Արապիսթանա տօղրու սէվզ խտիչճէքլէրինի էնայը բահտէ, չէթէլէր վէ քէօյլիւէր թարաֆլարընտան մաարուզ գալաճաղլարը կէօնա կէօն քէնափուզարտան սարֆը նազար, օն եաչընտան աշաղը պուլընան չօճուգլարընըն եանլարընտան ալընաճաղընը, քէնտիրերի աճըզ վէ սէֆայէթաէն վէ պախուսուս տիւչար օլաճագլարը քէնափուզարտան սաղ գուրթուլուպ տա Արապիսթանա միւվասէլէթ իթսէլէր պիլէ, օրատաքի արապլարըն օնլարը իսթէտիքլէրի կիպի իսքիմալ իտէճէքլէրինի վէ պիւնախալէյ միին քիւլ-իւլ-վիճու՜ թէքլիֆլէրինին գապուլինաէն պաշգա չիչ պիր թարիքի նէճաթ վէ սէլաթէթ օլմատըղընը :

Սէօյլերլէր :

Անարատ Յդութիւն թարիգաթը բահիպէլէրի իսէ պուչաըրմըզ գալմըզ գարըլարը թէչճի վէ թէսէլլի իչուճն պիր թագըմ մէվաիզ ու նէսայիճտէ պուլընըրլար վէ թէչլիքէ պըրատընա տինինի թէպաիլ իտէնլէրին էպէտիլէթտէ բէք պէօյիւք միւճաղաթա տիւչար օլաճագլարընը, տիւնտավի թէչլիքէլէրտէն գօրգարագ Ալլահընը Բէյղամպէրինի ունուտանլարըն դազապը իլահիլէյէ ուղրայաճագլարընը վէ գուրթարըճըմըզ Յիսուս Քրիստոս էֆէնաիմիզին, «Ամենայն ու ուրացի զիս անաջի մաբդիան, ուրացայց եւ ես գնա անաջի հօր իմոյ ու յերկինս է» (1) «Նէր քիմ քի ինանլար ինտինտէ պէնի ինքիար իտէրտէ, պէն տէ սէմավաթտա օլան բէտէրիմին Նուզուրընտա սնը ինքիար իտէրիմ» քէլամը իլէ պուլընը էվվէլինտէն խապէր վէրմիչ օլտուղընը վէլնայ, մուվազգաթ էզիլէթլէրտէն թախիսի նէֆա մաղսատը իլէ աղապը տուգէխի, նարը ճէ՛նէննէմի գապուլտան սաղընմալարընը :

Կէօզ եաչլարը իլէ բէճա իտէրէք, գօրգու, վէ սայիր

(1) Մատթոս. 10. 33.

չէչիտ, չէչիտ տիւչիւնճէլէր նէթիլճէտի իլէ, գալպլերինէ գաաֆէթ կէլմիչ օլան պաղը գատընլարը իյգազ վէ թէչճի իտէրլէր :

Հուսուլը մագսատա մանի վէ հաիլ օլմագտա օլան պու հէմշիբէլէրի (մայրապետ) էվվէլա, տարպ իթմէք սուրէթի իլէ սիքութ իթտիրմէք իսթէյուզ, պաղը մէմուրլար պուճաւարա կիւղէլճէ պիր տայագ աթարլարսատա, պուճըն միւսմէր օլմատըղընը կէօրէրէք, բահիպէլէրի իգնա իտոււպ տա ինթիտա իթտիրէպիլէճէք օլուրլար իսէ, տիկէրլէրի իլզամ տահա գօլայ օլաճաղընը պիլմիւլաճագա, բահիպէլէրի տիկէր գարըլարտան թէֆրիք իտոււպ, օնլարը իգնա ու իլզամ իչուճն, պին տիւրլիւ բարլագ մէվաիտտէ պուլընըրլար, բէք չօզ ղայրէթ սարֆ իտէրլէրտէ տէ, Նէր հանկը սուրէթլէր օլուր իսէ օլտուճն պուճլարը գանտըրմագ գապիլ օլաճայաճաղընա գանաթ հալ իթմէլէրի իւղէրինէ, վախօնլարա տօլտուրըպ էն էվվէլ պու հէմշիբէլէրի սէվզ իտէրլէր :

Յագաթ, Սթանպօլտա Մօնաէտօր Տիլլի ճէնապլերինին հիմէմաթը մարուֆէտի նէթիլճէտի օլարագ, բահիպէլէրին էնգարէյէ իյատէտի հաղընտա էսկիլէ՛րէ վէրտիրիլէն էմր իւղէրինէ, էսկիլէ՛նիր մութասարքը մէզպուրանը իքի կիւն սօնրա մէմլէքէթլէրինէ կէրի կէօնտէրիրտէ տէ, էնգարէտէքի մէմուրիյնի իթթիտա, պուճլարը սէրպէսթ պըրագմայոււպ եէնէ սէվզ օլուճմագ իւղրէ անպարլարտա թէվգիֆ իտէրլէր, պիր թարաֆտան տա, մէվճոււ վէ անպարլարտա մէվգուֆ գատընլարը գաֆլէ գաֆլէ սէվգէ պաշլարլար :

Պիզ, գարըլարըն սթատիօն անպարլարընտա մէվգուֆ գալտըղլարը միւտաթէթ զարֆընտա տիւչար օլտուգլարը հալի սէֆայէթ ու բէրիչանիլէթի, մաարուզ գալտըղլարը թահգիր ու թէքլիֆլէրի բէք սաթհի պիր սուրէթտէ արզ իթտիք. չուճը տիւնեատա էօյլէ զուլմլար, էօյլէ վահչէթլէր, էօյլէ վիճտանըզըզլար օլուր քի, պուճլար, թարիֆ ու թասվիրլէ անլաթտըրըլամայոււպ, անճագ իչինտէ պուլընըչ օլանլար օ հալին տէ՛նէթինի անլայապիլիլրլէր :

Պիր թարափտա վազը համը էվճար հիսս իթմէյէ պաշ-
 լայան պիր գատընըն անը անը ֆէրեատը, օ պիր թարափտա,
 գորգու վէ նաֆագաւարըլըգտան վալիտէսինին սիւտիւ գաշմըշ
 օլտուղընտան տօլալը ան գալան, մէմէտէքի չօճուղարըն
 ավազէի տիլիւրալը, գօճալարընըն բէտէղէրինին եախօտ
 էվաալարընըն (1) գաթը խտիմիշ օլտըղարընը իթիխարը ի-
 տէրէք սաիգէի եէէս ու նէվմիտի իլէ, կիւզիւ գօյուն եէրէ
 եաթմըշ պիր չօգ գատընլարըն ան ու էնիյնի, տճըլըգ, իւր-
 եանըլըգ, ույգուսըլըգ, իւմիտսիղլիք վէ պուշլարա ինզիմամ
 իտէն պազը էտանի վէ էսաֆիլին, քիւֆը ու թանգիր, շէթմ
 ու իսթիհզալարը մուհաֆըղարըն վէ բօլիսլէրին թիւֆէնք,
 վէ գըլընճ շազըրթըլարը էօյլէ պիր հալ էօյլէ պիր մէնզարէ
 քի թասվիթի տէյիլ թասավլուրը պիլէ խարիճ էգ իմքեան
 սըրը:

էյ աֆիֆէ վէ տինտար, վէ շայանը հիւրմէթ վէ վէֆա-
 քեար գատընլար վէ կէնճ գըղար, չու սաթըլարը եազտը-
 զըմըզ սըրատա գալպիմիղին հիսս իթմէքտէ օլտուղը գու-
 բուր վէ իֆթիխարը պիլմէմ քի նասըլ իյզան իտէպիլէյիմ:

Պիր թարափտան, բէտէր, էվլատ գէվճ վէ եա պիրա-
 տէրլէրինիղին անըլարընը քէմալի չիտտէթլէ հիսս իթմէքտէ,
 տիկէր թարափտան, անըլըգ, սէֆալէթ ու մէշազգաթտան
 սարֆը նազար, իֆֆէթիինիգէ թէճավուզ կիպի տիւրլիւ
 տիւրլիւ թէնլիքէլէրէ մասարուզ, վէ հայաթ ու իսթիգալպի-
 նիգտէն նէվմիտ վէ մէյուս պուլընմագաա օլտուղընը պիր
 հէնկեամը ֆըթրէթ ու ֆէլաքէթտէ, տիննիղի թէպտիլ իթ-
 տիյնիղ թագտիրտէ, նաիլ օլաճաղընըլը վատ իթտիքլէրի
 բանաթ ու սէլամէթի բէֆան ու սաստէթի, նէ՞ ֆէտաքեա-
 րանէ պիր ազմ իլէ բէտտ իթտինիղ: Տինինիղտէ, նէ՞ ու-
 լուվի պիր թէվազու իլէ սէպաթ էյլէտինիղ:

Սիւզ, շայանը բէրէսթիշ մէլէքլէրսինիղ. սիւզ, էրքէք-

(1) էվլատ, գարէն վէլէֆն ճեմի իտէտ, ումուսիլէտմիօ պիր
 զալէք օլտուղը իչուն պիգօտ «էվլատար» տէֆն:

լէրինիղին պախի շէրէֆի վէ մէտարը իֆթիխարը օլտուղը-
 նըզը պիլիֆիլի իսպաթ իթտինիղ:

Սիւզ, մանճուպանէ պիր հայաթտան իտէ, էօլիւմիւ պին
 քէրրէ թէրճիհ իթտիյնիղի բէք ուլուվի պիր թարգաա իպ-
 րազ ու իրայէ էյլէտինիղ:

Վազաա, իչինիղտէն պիր չօգարը, Արապիսթան չէօլ-
 լէրինտէ, գանըլը վէ միւլէվվէս էլլէր արատընտա գանրիման-
 ճա թէրք հայաթ էյլէտիլէր:

Յագաթ իֆթիխար իտինիղ, թարիխ, օ գուրպանլա-
 րըն նամլարընը հիւրմէթլէր իլէ գայա իտէճէք, վէ սիզտէ
 հէր զէման մազնարը թաաղիմ ու թէպճիլ օլաճագընըզ:

Սիւզին, սէպաթ ու մէթանէթիինիղ, վէ էօլիւմիւ նա-
 մուսըղըլըա թէրճիհինիղ սայէսինտէ տիր քի, վազը օլան
 չու հիւճուճտան մուզգաֆֆէրէն չըգաընըլը, վէ սիզէ թէ-
 արրուզ իթմէք իսթէյէնիլէրի բէք գանարբանէ պիր սուրէթտէ
 մանճուպ վէ մաղլուպ իթտինիղ. պինտէտոյէյ, իֆթիխար
 իտինիղ, չունքի սիւզ պուշաա պի հազընը քէսպի իսթիհզազ
 իթտինիղ:

Պատընլարը գաֆլէ գաֆլէ սէվգէ պաշլամըշ օլտըղլա-
 րընը հօզարըտտ արզ իթմիշ իտիք, պուշլար գօյուն սիւրիւ-
 սիւ կիպի, վախօնլարա տօլտուրըլուպ, էսկիչէհիրէ իյզամ,
 վէ օրատա տա վախօնլարտան չըզմալարընա միւսաատէ օլըն-
 մայուպ, — Բօզանթի ճիհէթիինէ սէվգ օլաշնմազ իւզրէ —
 Պօնիայա կէճտէրլիլիլէր:

ԱՆԹՈՒԱՆ ԷՖԵՆՏԻ ԱՖԲԷՐԵԱՆ

Նէֆսի Գօնեա շէհրինին, ճիհէթի դարպէսինտէ պուլը-
նան շիմէնորֆէր սթասիօնուներն եէնէ դարպ թարաֆրնտա,
վէ եիւզ էլի խաթվէ գատար իլերուսինտէ, էթրաֆը պիր
պուշուզ մէթրօ իրթիֆարնտա պէյազա պօյանըմը տիվար-
լար իլէ մուհաթ, վէ պու տիվարլարըն իւզերինտէ քէզա-
լիք պիր, պիր պուշուզ մէթրօ եիւքսէքլիյինտէ մալի պօ-
յալը բարմաղլըզ շէվրիլմիշ, սալխուրտէ մէշէ աղաճլարընը,
վէ նէվիհալ էշմարը միւսիթիւթի ճամի պիր պաղչէյի հազի
ճէտիա վէ տիֆերիպ պիր հանէ վար իտի:

Պու հանէնին պանիսի վէ սահիպի, ան սար ինգարելի
Աֆքերեան Անթուան էֆէնտի իամինտէ պիր դաթ օլուպ,
միւսաիլէյի, թուլը միւստաթ Անատօլու շիմէնորֆէր գում-
բանեաորըն միւսիթիւթի մէմուրիլէթլիլինտէ պուլընարազ
իպրազ իթմիշ օլտուղը էհիլէթ ու լիյազաթ, վէ ալէլխու-
սուս վազիֆէ չինասի վէ սատազաթ տօլայըսը իլէ, բէք ազ
պիր միւստաթ գարֆրնտա ամիլուրիլինին հազարը տըգգաթընը
ճէլպ իտուպ, մազնար թագտիր ու թէվէճճիւհիլէրի օլմուշ,
վէ տերէճէ տերէճէ թէֆէյիւզ ու թէրազը իտերէք Գօնեա
սթասիօնու կիպի միւհիմ պիր մէվգիլին օհեթլիլինէ վէ պիր
ազ սօնրա միւֆէթթիլիլինին իրթիգա էյլէմիշ օլտուղը կիպի,
ճոււմրա իրվա վէ իսգա ամէլիաթընըն մալահաթիլիւզարլըը
տախի էօտաթի իսթիհալինէ թէֆվիզ ու իհալէ օլուհարը իտի:

Ճէնապը Հազըն, պիր մէվհուպէի մահսուսէսի օլմազ
իւզրէ պու դաթ, իւրլգէթէն, խաթընիւվազ, ֆուգարա-
բերվէր, սախի վէ ալիճէնապ եարատըմը օլմազլա պէրա-
պէր, կէօրմիւշ օլտուղը թէրպիլինին շու թաատաթ իթտի-

շիմիզ հասաիլի մէմուսէյէ ինգիմամ իթմիշ օլտուղը, թէ-
վազու իլթիֆաթ ու նէզաքէթ նէթիճէսի օլարազ, հագիպա-
թէն, էմսալինէ էնտէր թէսաաիւֆ օլուսուր պիր շախալէթ
օլմուշ վէ շու մէզաուսը միւսիթանսէնէ տօլայըսը իլէ տէլի
եարընըզ ամիլուրիլինին պիլուսուս մահալի հիւքիւմէթ մէ-
մուրլարընըն, հաթտա, պիլա թէֆրիզի մէզնէպ պիւթիւն է-
հալինին միւհիպպ ու մէրգուսը օլմուշ իտի:

Հէր վուգուսթտա պիր հիքմէթ կէօսթէրմէք շանընտան
օլան Ալլահը ազիմ իւշշան հազրէթլիլէրի, եօգարըտան պէրու-
արզ իթմէքտէ օլտուղըմիզ շու սուսմի էրմէնի թէնճիլի
հէնկեամը ֆէլաքէթ էնճամընտա, մուսաիլէյի Անթուան է-
ֆէնտի Աֆքերեանը, Գօնեաուս պուլընարմազ սուրէթի իլէ,
պիր միւճիզէ տահա կէօսթէրմէյի միւրաստ պուլընարմը իտի:

Քիմ գանն իտէպիլիր իտի քի, Գօնեաուս պուլընան,
Աֆքերեան Անթուան էֆէնտի իամինտէ պիր էրմէնի, Արա-
պիսթան շէօլլէրինէ սէվզ օլուսմագտա օլան միլլէթտաշլա-
րընտան պիր շօղլարընը, Գօնեաուս իլերույէ սէվգիլին մանի
օլապիլէճէք...

Քիմ մէմուլ իտէր իտի քի, էօլլէ թէնիլիլիլի պիր սը-
րատա, պու եօլտա պիր էմրի միւհիմէ ճէսարէթ իտէճէք պիր
էրմէնի պուլընապիլէճէք...

Վէյհարլը, քիմ իւմիտ իտէպիլիր իտի քի, թախլիսին-
տէն գաթը իւմիտ իթմիշ օլտուղը թաթլը ճանընը, Գօնեաուս
քի Աֆքերեան Անթուան էֆէնտի սալէսինտէ գուրթարա-
ճազ...

Ճէնապը Սաֆրը Հազիզի, Զօր սանճաղընը, Արապիս-
թան շէօլլէրինին կիւզերկեանը պուլընան Գօնեաուս, միւ-
մալլէճ Աֆքերեան Անթուան էֆէնտի պուլընարարազ,
պիլիլէրմէ սիւպեան ու նիսվանը, ֆէճաթէթէկիզ պիր մէվթի
մուհազագատան թախլիսէ թազաթ էյլէմիշ իտի:

Արապիսթան շէօլլէրինտէ, վէ քիմ պիլիլի հանկի պիր
թարը ֆէճիանէտէ մահվ ու նէլաքէ մահքիւմ, շուրատան

պուրատան ֆէվճ, ֆէվճ սէվզ խորիչն էրմէնի մահածիրլէ-
րինին, վէ պահուուուս մրադաթը բէէսի պուլընան էնգարէ-
տէն թէնճիր խորիչն հէմշէնրիլէրի էրմէնի, վէ էրմէնի-Գա-
թօլիք գաւորն վէ չօճուզլարընըն, հէր կէօնա մալղէմէի հա-
յաթտան մահրուօ, իւրեան վէ բէրիչան պիր հարտէ Գօնեսայա
միւվասէլէթլէրինի քէմալը թէէտիւր ու թէէտիւֆլէ միւչա-
հիտէ իտէն միււմաիլէյն, քէնտիտինն տախի էրմէնի պուլըն-
մասը հառէպի իլէ, մէմուրիլէթ, վէ ալէլիուուուս հայաթը
իչուն բէք թէնլիքէլի պիր իչէ աթըլմագոտա օլտուղընա է-
հէմմիլէթ վէրմէյէրէք, հէր թարաֆտան վիրուտ իթմէքտէ
պուլընան միլլէթուաչլարը գաւորն վէ չօճուզլարըն Գօնեսա
գալթալարը զըմնրնտա վուս վէ իղթիտար պէշէրին ֆէվ-
զինտէ հիմմէթ ու գայթէթ սարֆ, վէ մատաի վէ մանէվի
նիֆուզ վէ գուտըթիլինի իսթիմալ իտէրէք ազլ ու հայալին
իսթիլապ իտէմէյէճէլի աէրէճէտէ ֆէտաքետրլըզլար իճրաւ
արնա թէվէտսիւլ իթմիշ իտի:

Պաշտա վալի ձէլալ պէյ պուլընտըրը հարտէ, պիւթիւն
էրքանը հիւքիւմէթին վէ միւթէնէֆիզանը մէմլէքէթին
ձէլալի թէվէճճիւն վէ մուհապլէթլէրինէ մաղհար օլմուշ օլ-
մազլա պէրապէր, պէօլլէ միւհիմմ պիր թէշէպպիւտաէ հու-
սուլը մուվաֆֆագիլէթ իչուն, մատաի ֆէտաքետրլըզլար
էլզէմ օլտուղընը թագտիրլէ, բարա գուվվէթի իլէ իլզամը
միւմրին օլտուղընը օ եօլտա, վէ բէճա վէ իսթիրհամլար
իլէ ձէլալի մէրհամէթլէրինէ մուվաֆֆագ օլտուհամազլարը
տախի թաղարբու վէ նիյալլարլու իղնա խոււպ, գաթար
գաթար վիրուտ իթմէքտէ օլան մուհածիր գաւորնլարըն օ-
րտա գալմալարընա միւստատէ իսթի՛նալ իթմիշ իտի:

Պու մուհածիրլէր ալտարնտա չօզլարընըն սէֆիլ, վէ ազ-
վաթը եէօվմիլէտինի թէտարիքտէն աճիզ օլտըզլարընը կէօրէ-
րէք, պուչլարը աճըզտան տա խէլաա իթմէք մազաատար ա-
լիճէնապանէսի իլէ, մաաշընտան միւհիմմ պիր գրամընը պոււն-
լարա թախսիս, վէ էլտամը մուսայլէնէտէ խանէսինտէ թէվզի
իտէր իտի:

Հէլէ ազրապա վէ ազ, չօզ թանըտըրը մուհածիրլէրի
պալտաա արզ իթմիշ օլտուղընը քէնտի խանէսինտէ միւս-
ֆիր իտէրէք, քէնտի կաթագ օտաարնա վարընճայա գաւտար
պուչլարա թախսիս վէ պիր չօզ կիւնլէր իզազ ու իքրամ
իթմիշ իտի:

Պուստան պաչգա, պալտաա տախի արզ օլտուրըրը իւզ-
րէ, խանէսինին, աթափոնըն կազընընտա պուլընտըրընտան
բրևտէն ինտիրթտիլի մուհածիրլէրաէն չօզլարընը, քէնտի-
լէրինէ պիր իլթիճակեա՛ն թէտարիք իտինճէլէ գաւտար, խա-
նէսինտէ միսաֆիր իտէր իտի:

Խանէսինին ճիվարընտաքի թարլալարա օթուրմըշ օլան
մուհածիրլէրին աճ վէ սուսըզ գալաըզլարընը թէէտիւֆլէ
միւչահիտէ խոււպ, սուրէթի մախուսէտէ կարտըրտըրը պօ-
րուլարլա սըշարբէս սու խալէ իտէրէք գէվալըլարըն թէն-
քինի աթըլընա հիմմէթ իթմիշ օլմազլա պէրապէր չարշուտան
միււպայա վէ հանէսինտէ իլմալ իթտիրտիլի պիր չօզ էքմէք-
լէրի տախի հէր կիւն պոււչլարա թէվզի իթտիրի, վէ էֆ-
րատը աիլէսի տէ չու հարաքետթը խանսինլէթքետանէլէ
իլթիւրաքտան կէրու տուրմազլար իտի:

Մուհածիր գաւորնլարըն Գօնեսաա ալըզօնըլմալարընա
միւսաաաէ իսթիհալլինէ մուվաֆֆագ օլտուհա, գաթարլա-
րըն միւվասէլէթլէրի սըրատա պիզլաթ աթասիօնտա հազըր
պուլուհարագ իլլինտէ մուհածիր օլուպ օլմատըրընը թանգիզ
իտէր վէ մուհածիր օլտուղընտա պոււչլարը աշաղընա ին-
տիրթտիրի, վէ աապէլվագիֆէ քէնտիտինին պուլընամա-
յաճազը կիւնլէր իտէ քիւչիւք պիրատէրի Մ. Ալպէր վատի-
թաաը իլէ պու իշի կէօրտիւրիւր իտի:

Պիզիմ թարուուտա պուլընտըրընը սըրատա, միւմաի-
լէ՛ Աֆքէրեան էֆէնտինին հէր նասըլ իսէ թրէտէ մուհա-
ճիր օլտուղընը իապէր ալտանտըրընտան Գօնեսաա ալըզօնըլ-
մալուպ իլէրուլէ կէճոտէրիլմիշ օթուզ աիլէ գաւտար էնգա-
րէլը մուհածիր գաւորնլար կէլմիշ վէ պաչգալարը կիպի օն-

տիյէ կէլէսիւնն էր քէլէրէ տէ պիրէր վազիֆէ վէրէրէք, վէ եսխօս շիմէնաըֆէր գուճրանիարնտա օնլարա պիրէր վազիֆէ կէօսթէրէրէք, հայաթլարընըն թախլիսինէ պէզլի հիմմէթ իթմիշ խոթ:

Պիր էրմէնին տէյիլ, պիր Իսլամըն պիլէ պիր էրմէնիյի սէհապէթ ու հիմայէյէ ճէսարէթ խոնմէտիյի էօյլէ վէխիմ վէ պուհրանը պիր գէմանտա մուճախիլէյի Աֆքէրեան Անթուան էֆէնտիսին իճրաարնա մուճաֆֆազ օլմուշ օլտուղը շու խրղմէթի ճիհան գըյմէթին թազոթրի տէրէճէսիսի գարիյիսի քիրամա թէրք խոխօրըզ:

Պիզ, եիւզան պիրիսինի պիլէ թասատա իտէմէմիշ օլտուղըմը մուճախիլէ մասրուֆէ վէ հիմլմաթը մէշքիւրէլէրինտէն տօլար մագամը թագաիր ու թէշէքքիւրտէ մուճախիլէյէ գարշու պուրատա պիլ իլթիզամ պիր շէյ սէօյլէմէյէճէյիզ:

Չունքի, մուճախիլէյին շու իճրաաթը ինսանիյէթքեաբանէսի, հաշմէթլու օն պէշինճի Պէնէսիթօս Բարա հազրէթլէրի թարաֆընտան պիլթագաիր Աֆքէրեան Անթուան էֆէնտի, միւշարիլէյի Բարա հազրէթլէրի թարաֆլարընտան պէօիւք պիր նշան իլէ թալթիֆ պուշուրըմըզ օլտուղընտան, էօյլէ միւհիթէշիմ վէ մուգատտէս պիր մագամտան թալթիֆ օլտուղըզ օլան պիր գաթը ալիգատիրէ գարշու, պիզիմ կիպի աճիզ պիր մուհարրիրին մագամը թանսին ու թէշէքքիւրտէ իթիթմալ իտէպիլէճէյի էլֆազ ու թապիրաթընրէք սէօնիւք վէ սօլղուն գալաճաղընը պիլիթիզ:

Ֆ Ի Ր Ա Ր

Պազը սապըզտա արզ խոխիմիշ օլտուղը իւզրէ, Գօնիատա Աֆքէրեան Անթուան էֆէնտիյէ խապէր վէրիլմէմիշ օլտուղընտան Թարսուսա գատար սիւրիւլէն ախլէլէրաէն, Գօնիատա գալան մուհաճիրլէրին նիսպէթէն բանաթ վէ սէրպէսթ պուլընտըզարընը իթիիսպար իթմիշ օլտուղըմըզ կիպի Թարսուսա թէմտիաի իգամէթ արթըզ իմքեանաըզ պիր րատտէյէ կէլմիշ օլտուղընտան քիթապըմըզըն պիրինճի գըսմընըն սօն պապլարընըն պիրիսինտէ արզ օլտուղըզ իւզրէ տէօրթ քիշի, 1915 սէնէսի նոյեմբերին տօղուզընըն ճուճաա կիւնիւ Թարսուսա չարշուար իչէրուսինտէքի Նիյտէ խանընտա պիր արապաճը պուլուպ:

— Բէժի մէժուրլարը օլտուղըմըզը վէ սէրիան Բօզանթիյէ եէթիշմէք մէճպուրիյէթինտէ պուլընտըզըմըզը, կիճէ եօլա չըզուպ սիւրաթը միւմքինէ իլէ պիզի Բօզանթիյէ ուլաշարըմաընը:

Թէքիլիֆ իթտիք:

Մէրգուճըն թալէպ իթտիյի իքի ալթուն լիրա իւճրէթի — մուհաճիր օլտուղըմըզը չագտըրմամազ իւզրէ եալանտան իթիրազլարտան սօնրա — գապուլ իտուպ, սապանա իքի սաաթ գալարազ օ կիճէ եօլա չըզուրզ:

Օ կիւն, էսնայը բանտէ հիշ պիր թէլիքէյէ թէսատիւֆ իթմէտիք, լաքին օ տէրէճէ շէտիտ պիր սօղուզ հիւքմէրմա օլմագաա խոթ քի արապա տէրունինտէ ատէթա ինճիմաա իտէճէք կիպի իտիք:

Ֆէրասաը ճուճաա էրթէսի կիւնիւ ազշամը, դուրուպը

չէմտէ հազրն պիր զէմանտա Չիֆրէ օլուգ նամ մահալէ միւ-
վասէլէթ իտէրէք, պիր խանա ինտիք:

Կէրէք եօլտա, կէրէք օրատա պիր չօգ էրմէնի մուհա-
ճիրլէրինէ թէսատիւֆ իթմիշ իտիք. պուհլար պիրիմ ալ-
տէթ իթմէքտէ օլտուղըմը թարաֆա տօղրու կիտիյօրլար
իտի. ճիւմլէսիտէ պիրէր ճանսըգ ճէսէտ կիպի իտիլէր:

Աճլրգ, եօրղուհլըգ վէ իւմիտօրիլիք նէթիշճէսի օլարագ
օ տէրէճէ տէրմանտան գալմըշլար, օ գատար մէճալ վէ
գուվվէթտէն տիւշմիւշլէր իտի քի, ալագլարը վիճուտարը-
նըն սրգլէթիմի թաշըմագտան աճիգ գալարագ, իքի թարա-
ֆա սալլանըյօրլար, ՚էր ստըմ աթտըգճա երգըլուպ գալա-
ճաղար գանն օլուհլըյօր իտի:

Ա՛հ... պու պիշարէլէրէ մուսվէնէթ իտէմէմէքտէն միւ-
թէհաու ազապը տէրուհի վէ ըղթըրապաթը վիճտանիյէյի իյ-
զանէ պիլմէմ քի լուգու՛մ վարմը տըր. պու մէնուս եօլտա,
պու մէշում թարիգտէ միւսատիֆի չէշուի թէհսիւֆիմիլ օլան
ֆէճատթէնկիլ վէ մէրարէթպախշ պիր չօգ հատիսաթտան
սարֆը նազար, իքի տիւրլիւ ճիկէրտուգ վագաալարա թէ-
սատիւֆ իթտիք քի պուհլարը իյգահտան մէնի նէֆս միւմ-
քին օլամայօր:

Ազլամ օլմագ իւզրէ իտի. պիլ, արապա տէրուհիտէ
վէ ազ չօգ մահֆաղալը պիր հալտէ իքէն, քէմալի շիտ-
տէթլէ ՚իւքմֆէրմա օլան սօղուգտան օ տէրէճէ պիլար օլ-
մուշ օ գատար իւշիւմիւշ իտիք քի, օ կիճէյի կէշիրէճէյի-
միլ մահալէ եագլաշուպ եագլաշմատըղըմըղը անլամագ մագ-
սատը իլէ պաշմըղը արապանըն բէնճէրէսիմտէն իքի տէ
պիր տէ տըշարըյա չըգարուպ, էթրաֆը նազարը թէտղիգ-
տէն կէշիրէյօր իտիք:

Թէագիպ իթմէքտէ օլտուղըմըգ եօլուհ սաղ թարաֆըն-
տաքի վէ եիրմի օթուգ խաթվէ գատար իլէրուսիմտէ քի,
պիր չալընըն էթրաֆընը տօլաշուպ սուրմագտա օլան պիր
զըզ չօճուղը նազարը տըգգաթըմըղը ճէլպ իթտի. արապալը

սուրտըթտըգ. աշաղըյա ինմէքսիլին պու չօճուղըն հարա-
քեաթընա աթիֆը նազար տըգգաթ էյլէտիք:

Չօճուգ, չալընը տօլաշըյօր թէքրար տօլաշըյօր վէ արա
սըրն աուբարագ մէշուսանէ էթրաֆընա պագընըյօր իտի:

Տէօրտիւմիւլ տէ արապատան աշաղըյա աթլաշուպ եա-
նընա եագլաշարգ:

Մէգպուրէ, տօղուգ օն եաշլարընտա պիր էրմէնի զըզ
չօճուղը իտի. Պէլքի պիգտէն տէ գօրգմուշ օլաճագ իտի.
չուհի կէրէք էրմէնիճէ, կէրէք Թիւրքճէ վուգու պուլան
սիւվալլէրիմիլ ճէվապ վէրմէյուպ, պիլա ֆասըլա չալընըն
էթրաֆընը տէվը իտիյօր, վէ արատա սրրատա թէվէգգիւֆ-
լէ, քիւշիւճիւք պաշընը մէխուֆ օրմանլար, վէ իտիլ տէ-
րէլէր իլէ մուհաթ իքի թարաֆընա չէվիթէրէք վէ ուֆաճըք
էլլէրիմի — կէօյա պիրիմի չաղըրըյօր կիպի — չապուգ,
չապուգ սալլաշարագ թիթրէք, տահա տօղրուսը ալլայօր
կիպի պիր սէտա իլէ:

— Մայրիկ... Մօրաքոյր...

Տէյու պաղըրըյօր վէ սօլղուհ կանաղարընտան աշաղը
չաբըր, չարըր կէօգ եաշը տէօքիւյօր իտի:

Վա՛ զավալը չօճուգ... Կիւլէք պօղաղընըն օ գօրգուճ
մահալիմտէ, իլպիլ տէրէ վէ օրմանլարընտա թէրք օլուհմըշ,
եարա եալընըլ գալմըշ իտի:

Նէ եարմալը իտի. արապամըղա ալուպ պէրապէր Բօ-
զանթիլէ կէօթիւրմէք, քէնտի իխթիյարըմըղա քէնտիմիլի
էլէ վէրմէք օլաճագ իտի. պախուսուս քի պիլտէ պիր մէճ-
հուլա տօղրու կիտիյօր, նէ՞ օլաճաղըմըղը, նէրէտէ գալաճա-
ղըմըղը թապիի պիլմէյօր իտիք:

Ս մատուր, օ հալտէ օրատա պըրագմագ տա վիճտան-
սըզըլգ, վիճտանսըզըլգ տէյիլ վահշէթ, ատէթա պիր ճինա-
յէթ իտի:

Նա չօճուղը գուրթարապիլմէք իլուհ տէօրտիւմիւլիւհ
տէ էլէ կէշմէսիմի կէօգէ ալմալը, Նախօտ Շնէ օլուրսա օլ-

սուն» տէրուպ սավուչուպ կիթմէլի իտի. (իքի ֆէսատ արիզ
օլունճա է՛վէնի թէրճի՛ օլունըր) գաիտէի քիւլիյէսինէ
թէվֆիքէն, պիր ազ զէյթուն էքմէք վէրուպ, պէտպախթ
չօճուզը օ հալտէ օրատա թէրք իտուպ կէչմէք կիպի պիր
այչազըրգատ պուլընտըր:

Մն, ինսանլար... ինսանլար... նէ՞ տտի մանլուգաթ
տըրլար... քէնտիլէրի իչուն ուֆագ պիր թէչիքէ մէլուգ
օլան մէսախտէ, տիկէրլէրինէ մուավէնէթտէն սազընմագ
իչուն նէ գուվվէթի մանթըզլար, նէ դարի գապիլի իթի-
րազ մանզուրլար իյճատ իտէրլէր:

Մէրճամէթ, եալան: Մուհապպէթ, եալան: Իֆֆէթ,
սատագաթ, իսթիգամէթ եէնէ եալան: Վէֆա, ճիտտիյէթ,
հաթթա ֆազիլէթ եալան, եալան, եալան: Ինսանլարըն
քէնտի քէնտիլէրինէ պախչ իթտիքլէրի պու բարլագ սըֆաթ-
լար, ինսանլարա աթֆ իտիլէն տանա սաիր եալազըր մէրի-
յէթլէր, նէր եալան, էն պէօյիւք եալանլար տըր:

Պիզիմ պու խուսուստաքի աճիզանէ գանսաթըմըզ, տու-
հա տօղրուսը հագիլագթ շու տըր քի, ինսանըն նէմ ճինսընա
գարչու, նէր հանկի պիր մուավէնէթի, անճագ, քէնտիսինէ
էն ուֆագ պիր զարար կէլմէմէք, էն է՛նէմիյէթսիզ թէչի-
քէ մէլուգ օլմամագ շէրաթիթինէ մուալլագ տըր:

Հիչ չիւպիէ եօզ տըր քի, պի թարաֆանէ տիչիւնէնլէր,
հագիլագթը իթիբաֆտան սազընմայանլար պիզիմ շու ֆիքրի-
միզի դարիպ պուլմազլար, թէքզիպէ շայան կէօրմէզլէր:

Եվվէթ, պագը, օտա էնտէր օլարագ, միւսթէսնա ստէմ-
լէր օլապիլիբ. ֆագաթ, պուեղար շազ գապիլինտէն տիրլէր,
վէ օնլար իտտամըզըն թէպտիլ վէ թէքզիպլինէ հիչ պիր
վազըթ նումունէ օլամազլար:

Շու տէչէթիլի վուգթւաթըն պիզտէ հուսուլէ կէթիբ-
տիյի բէք աճըզըր պիր հիստիյաթ սաիգէսի իլէ հիչ պիրիթիզ
պիր սէօզ թէֆէվվիւհիւնէ միւգթէտիր օլամայուպ իսթիյարը

սիքութ իտէրէք եօլումըզա տէվամ իթմէքտէ, իտիք. օր-
թալըգ տա եավաչ եավաչ գարարմաղա պաչլամըչ իտի:

Կէչէճէչիմիզ եօլուն թա օրթամընտա, պոչու պօյունա
ուզանմըչ պիր քէօլվէ տանա նաչարը տըզպաթըմըզը ճէլպ
իթտի:

Արապըճըյա «տուր» էմրի վէրէրէք եէնէ արապատան
աչազըյա աթլատըզ. եէրէ տօղրու էյիլիպ շախսը մէճհուլի
թէտգիք իթտիք:

Պու, հէնուգ եիրմի իքի, եիրմի տէօրթ շաղլարընտա
կէնճ վէ նէր տիրլիւ մէշագ ու սէֆալէթէ մատրուգ գալըրչ
իքէն, հալա ճիտտէն կիւզէլ պիր գատընճըզագ իտի:

— Նիչուն օրատա եաթըյօրտըն:

Տէտիք:

Թիւրքճէ գօնուչամայօր, եախօտ էրթէնիճէյէ տանա ա-
լըզըն օլաճագ քի:

— Չուր... Չուր կուզեմ:

Տէյու ճէվապ վէրտի:

Եանրմըզա տէպթի իլէ սու վար իտի. պիրիմիզ արա-
պատան տէպթիլի կէթիրուպ մէզպուրէյէ վէրտիք. տէպթիլի
աղզընա գալտըրարագ իչտի, իչտի, նէֆէս ալուպ թէքրար
իչտի, նէր նէֆէս ալտրգճա ո գունճա պիր «օճ» չէրիյօր
իտի:

Սույա էյիճէ գանտրգտան սօնրա պագոսաչ սալուպ օ-
թուրտը:

— Նէրէլի վէ նիչուն եալընըզ օլտուզընը, նէտէն օրա-
տա գալտրդընը գէվճի վէ եօլտա արգաստաչը օլուպ օլմա-
տըզընը սիւվալ իթտիք:

— Թէքֆուր տազըր, տօգուգ ալըզ կէլին, պէշ ալըզ
համիլէ օլտուզընը, արթըզ պիր խաթվէ պիլէ իլէրու կիթ-
մէյէ մէճալի գալմտտըզընը, վագատ պագը ազրապալարը վէ
թանըտըզլարը իլէ պէրագէր կիթմէքտէ իմիչ իտէ տէ, քէն-
տիսինն եիւսիւլէմէզ պէշ հալէ կէլմըչ օլտուզընտան օնլա-

ըրն պըրագուս կիթտիքլէրինի, շու հայինտէ էն պէօյիւք
ըզթըրապաթը սուսըզըզտան հիսս իթմիշ իտուլինի, պիր
տաղիզա էվվէլ վէֆաթ իտէճէք օլուր իտէ Ալլահըն էն պէօ-
յիւք լութֆընա նախ օլմուշ օլաճաղընը:

Բէք սուղիշի պիր լիսան իլէ անլաթար:

Քէնստիսինի (կէօյա) թէսէլլա իշուն պիր գաշ սէօզ սէօյ-
լէյուս, էլինէ պիր տէ մէճիտիլէ շարեէքի վէրէրէք, օ գա-
վալլըլտա օ հայտէ օրատա պըրագուրը վէ արապայա պի-
նուս սավուշտըզ:

Անան Եարապպի... գալպիմիդտէ թաշըտըզըզ վիճ-
տան, աճապա թա՞ մը քէսիլմիշ իտի:

Աճապա, պիզ, ինսանի հիսսէրտէն թէճրիտ մի օլուն-
մը իտիք... օ, նէ՞ վաճի պիր հարեքթ իտի քի, պիզ,
պու իքի պէտապախթլարըն իմտատընա չիթապան օլմամը
իտիք:

Օ նէ՞ գալիմճէ պիր մուամէլէ իտի քի, պիզ շու իքի
պիշարէլէրէ տէսթի մուամէլէթիմիզի ուղաթմայուս, ճըլա-
րը, պիրէր սուրէթի ֆիճիյանէտէ հէլազ օլմագ իւզրէ թէրք
իտուս կիթմիշ իտիք:

Ճէնսպը Հազզ պիզիմ շու իտիմա վէ թաղսիրաթմըզը
ավֆ պուլուրըն, վաղտա, պիզիմ հարաքեաթը վաղտամըզ
պիր վաճէթ, պիր ճինայէթ իտի. լաքին, պիզ, պունլարը
խէլաս իթմէյէ շալըշըր իքէն հէմ ճըլարա պիր շէյ հարմը
օլմայաճաղընըզտան, վէ հէմ տէ պու եիւզտէն քէնստիմիզի
տէ էլէ վէրէրէք, էլլէրիմիզ գօլլարընըզ պալը, Տէրգօրա
սիւրիւլիւս օրատա հէլազ օլմագտան գօրգտըզ:

Ճագաթ, աճ, Ալման դապըթանը... սի՞զ... սի՞զ նէ՞տէն
գօրգտընըզ...

Սիզ քի, Պաղտաս խօթթը իւզէրինտէ, Արապիթման
չէօլլէրինտէ, Կիւլէք վէ Թարսուս պօղազլարընտա պէօյլէ-
լէրին եիւզ պինլէրճէսինէ շահիա օլտունըզտա, ճըլարա
տէսթի մուամէլէթիմիզի ուղաթմագ շէօյլէ տուրըն, աթֆը
նագարա պիլէ թէնէզպիւլ իթմէյէրէք չիինէտինիզ կէշտինիզ:

Սիզին ուֆագ պիր իթիրագընըզ, սիզին ուֆագ պիր
իթթիֆագ ու իշարէթինիզ պու հալէ մանի օլապիլիր, հիշ
օլմագա շիտտէթինի թախֆիֆ իտէպիլիր իտի. պէօյլէ ին-
սանի պիր վագիֆէյէ, պու գատար մուգատտէս պիր իլէ
նի՞չուն թէշէպպիւս իթմէտինիզ...

Պունը հարմըշ օլտա իտինիզ, տէօլլէթինիզ մէմսուն,
միլլէթինիզ իտէ հիշ շիւպիշէ կօզ սիզէ: միննէթտար օլուր
իտի:

Շէր վագըթ եօգարրտա տութմաղա ալըշմըշ օլտուղընըզ
պաշարընըզը եէրէ էյինիզ... օմուզլարընըզտա թաշըտը-
զընըզ արօլէթլէր, սիզին իշուն պիրէր պարը սագիլ թէշքիլ
իթտունլար... Սինէնիզի գապարտան մէտալեալար, պիրէր
նիշանէի իֆթիխար օլմայուս, մուճիպի շէրմ ու հիճապ օլ-
տունլար... Քէմալի աղամէթլէ շագըրտաթտըզընըզ գըլընճ-
լարընըզըն սէսլէրինի, ճէնաղէ շանլարը կիպի կէս ալէր
պուլընըզ:

Ինսանիլէթէ գարշու էն ուֆագ պիր մուամէլէթի տի-
րիզ իտէն պու աղամէթ ու ալայիւշիւն նէ՞ գըլմէթի օլա
պիլիր. ուֆագ պիր հարաքէթինիզ իլէ պու միւտնիշ ֆէլա-
քէթին էօնիւնիւ ալապիլիր իքէն սիզ պունը հարմատընըզ
պինսէն ալէյ, մանքիւմիւ հէճալէթսինիզ:

Ազշամ, դուրուսը շէմստէն պիր սաաթ գատար սօնրա,
Չիֆք օլուզ նամ մահալէ մուվասէլէթ էյլէտիք:

Կիճէյի կէշիմէք իւզրէ նաղիլ օլտուղընըզ խանըն, թա
եանընտաքի տիկեր պիր խանտա, Գայսէրիլէտէն թէհճիլ ի-
տիլուս օլ կիւն օրայա ելթիշմիշ օլան, Գայսէրի էրմէնի-
Գաթօլիք մէրիսասար Պահապանսան Անտօն Գերապայճա
իլէ կէօրիւշտիւք:

Աճ, հայաթը պէշէրտէ նէ զարիպ թէնստիւֆ վէ վու-
գուաթլար օլուսօր. Գայսէրիլէտէ պիզէ մուամէլէթէ շալը-
շան պիր զաթ, մէնֆի կիտիօր, պիզտէ — ֆիրար սուրէթի
իլէ օլստա — կէրույէ ալտէթ իտիօր իտիք:

Մուճախիչէյն իլէ կիճէ եարըսընա գատար միւսանասս
իթտիք, հէր շէյտէն պահս վէ հէր խուսուստա միւսավէլէի
էֆքեար իտիյօր իտիք. նէ քէնտիսի, վէ նէտէ պիզ, սաղ
գալաճաղըմըզտան գաթիչէն իւմիտվար տէյիլ իտիք:

Շուրասընը իթիբրաֆ լաղըմ տըր քի, Գայսէրի հիւքիւ-
մէթի հանի մութասարըֆը, մուճախիչէյն մէրխասայը, բէք
բանաթ նէֆի իթմիշ իտի. էշեա վէ պինէք արապաը վէր-
միշ նէղտինէ տէ իքի սիւվարի ժանտարմա թէրֆիդ իթմիշ իտի:

Պիզի կէօրմիւշ օլտուղընը քիմսէյէ սէօյլէմէմէսինի բէճա
խուսպ ալէսասպան պիբի պիբիմիզտէն այրըլտըզ:

Մուճախիչէյն Թարսուսա, պիզտէ Բօզանթիյէ միւթէվէճ-
ճիհէն եօլա բէվան օլտըզ:

4

Բ Օ Ջ Ա Ն Թ Ի Յ Է Ա Վ Տ Է Թ

Բազար կիւնիւ ազչամը, աֆիթապը ալէմթապըն աղուշը
մատէրէ շէքիւտիյի պիր սըրատա պիզտէ Բօզանթիյէ կիրտիք:

Օ կիւն ազչամա գատար էսնայը բանտէ թէսատիւֆ իթ-
միշ օլտուղըմըզ վէգայիի ճիկէրուզը հիքեայլտէն սարֆը
նազար իտէյօրըմ, չունքի, պու տաիմա այնը միւստիշ վա-
գաալարը, այնը մէնաղիրի թարիֆտէն իպարէթ շալաճազ.
հիշ պիր չուգուր կէօրիւմէզ իտի քի, օրայա պիր էրմէնի
ճէսէտի աթըլմամըշ օլտուն:

Արապաճըմըզ պիզի Բօզանթի սթասիօնը ճիվարընտա
պիր խանա իտխալ իթմիշ իտի ֆազաթ, միսաֆիր գապուլ
խտէճէք, ստատը օլմասըղընտան պահս իլէ խանճը պիզի
ալըզօյմատը:

Ճաղըն պէօյրիւնտէ, վէ թէլէկրաֆխանէնին եաղընընտա
պաչգա պիր տանա խան վար իմիշ, օրայա կիթտիք, օրա-

տա տա խանճըյա այնը նազարաթըր եանի բէֆի մէմուրը օլ-
տուղըմըզը թէքրար իթտիք:

Պիզէ պիր օտա կէօսթէրտի, սօղուզ այնը շիտանթիլէ
տէվամ իթմէքտէ օլտուղը կիպի, թապիի իւլ-հուսուլ օլան
հէյէճան նէթիյէճէսի օլարազ աէօրտիւմիւզտէ, ույուշմըշ գալ-
մըշ իտիք:

Պանճընըն ինզար իթմիշ օլտուղը օտայա կիրտիք. հէ-
նուզ Աշիւքիւր՝ տէմէյէ վագըթ պուլմամըշ իտիք քի, ա-
յազլարընտա ճիզմէ, էլլէրի արգասընտա, ուզուն պօյլու
պիր ատէմ պուլընտըղըմըզ օտանըն գարուսընա կէլէրէք:

— Սիզ քիմսինիզ:

Տէյու սիւվալ իթտի, արգասընտա իքի նէֆէր տէ սի-
լանյը ժանտարմա վար իտի:

Շախսը մէճնուլըն թաժըր ու ազամէթիխտէն գօրգարազ,
ճէարէթ իլէ ճէվապ իթասընա գատիր օլմայապուլ բէքէլէ-
մէյէ պաշլատըզ:

Շախսը մէճնուլ — Սիզ մուհաճիր վէ ֆիրարիսինիզ,
շիմսի Թարսուսա սէվզ օլուհաճագաընըզ:

Տէյուպ, մայէթիխտէքի ժանտարմալարա խիթասպէն տէ:

— Պուշլարը պու կիճէ սէվզ իտինիզ:

էմրինի վէրտի:

էյ վա՛ն... պիւթիւն գայրէթլէրիմիզ, էմէքլէրիմիզ,
իւմիալէրիմիզ պիր անտէ մանվ օլույօր իտի:

էօյլէ սօղուզ պիր հավատա կիճէ վագթը մաշիյէն Թար-
սուսա տօղրու կէրու կիթմէք էօլիւմ տէմէք իտի. պուհտան
գաթի նազար, պիզի կէօթիւրէճէք ժանտարմալարըն իւզէ-
րիմիզտէքի բարալարը ալմազ իչուն կիճէ, պիր տէրէ իլին-
տէ պիզի էօլաիւրիւ վէրմէլէրի տախի բէք ինթիմալ իտի:

Արապ Մէհմէտ իամիխտէ օրա՛ խանճըտա շու մէնգարէլի
սէյր իտիյօր իտի, ուսուլճա մէրզումըն եանընա եաղլաշուպ:

— Պու էֆէնտի քիմ տիբ:

Տէյու եավաշճա սիւվալ իթտիմ:

— Բօզանթիտէ, մուհաճիրլէրին սէվզ մէմուրը տըր:

Տէտի:

Թէրէտտուտէ մահալ եօզ իտի. ճաքէթիմի գաղութը-
րուպ էլլէրիմիտէ կէօյսիւմէ պաղլայարագ, մուճախլէյնէ
եագլաշտըմ:

— Պէյ էֆէնտի, տէտիմ. Ալլահընըզըն, Բէյլամպէրի-
նիզին խաթըրը վէ տիւնետատա էն չօզ քիմլէրի սէվէր իսէ-
նիզ ճուարըն պաշք իչունն օլտուն պու կիճէլիք պիզէ միւ-
սաստէ պուլուրընըզ, եարըն, էմրինիզ իւզրէ Թարսուսա
միւթէվէճճիւնէն պուրատան կիտէրիզ. շիմտի պիր տիլիմ
էքմէյիմիզ պիլէ եօզ տըր. պու կիճէ եօլա չըգարըլուր իսէք
մուհագգագ էօլիւրիզ. աման պէյ էֆէնտի, այգաղարընըզըն
ալթընը էօրէյիմ պիր կիճէլիք միւսաստէ պուլուրընըզ:

Մուճախլէյն տէօրտիւմիւզիւտէ պաշտան այաղա գատար
սիւզաիւ. պիզ, կէրէք Նէյէճան, կէրէք գօրգու վէ սօզուգ-
տան զանկըր զանկըր թիթիբէշիցօր իտիք:

Շու հալիմիզ մէրհամէթիմի ճէլպ իթմիշ օլմալըտըր քի:

— Բէք ալէա, պու կիճէ գալընըզ, Փագաթ ալէսաս-
պան կիտէճէքսինիզ:

Տէտի:

Ալլահ էօմիւրլէր վէրտուն. եօլու տուա վէ թէշէքքիւր
իթտիք. մուճախլէյն, մայէթիմտէքի իքի ժանտարմալարը
գարույա նէօվպէթճի գօյուպ պըրազըր կիթտի:

Շիմտիտէ, խանճը իլէ ուզրաշմագ իյճագ իտիցօր իտի:
Մէրգում, պիզիմ մուհաճիր օլտուղըմըզը անլայընճա, օտա-
տա պըրազմագ իսթէմէյցօր տահա աօղրուսը, պիր կիճէ իչունն
պիզտէն պիր ալթուն լիրա օտա քիրասը թայէպ իտիցօր իտի:

Բէճա միմնէթ մէրգումը եարըմ լիրայա իզնա իտուպ
օտատա գալտըրգ. սօն տէրէճէտէ մէյուս վէ մահգուն իտիք.
ալզըմըզը աշմագա իշթիհամըզ գալմամըշ իտի:

Նէ՛ եարաճագ իտիք. կիճէ խանտան սավուշմագ գապիլ
տէյիլ իտի: Չունքի, իքի ժանտարմանըն թահթը մուհաֆա-
զասընտա պուլընըցօր իտիք. ֆէրտասը կիւն Թարսուսա ալ-

տէթի տէ, թապիի Նիշ պիրիմիզ կէօզէ ալտըրամայցօր իտիք.
զիրա, պուտա էօլիւմիւմիւզիւ ինթաճ իտէճէք իտի. պունա
պիր թէտպիր տիւշիւնմէլի, պիր չարէ պուլմայր իտի:

Էվվէլճէ Բօզանթիյէ վիրուտըմըզ սըրատա կէօրմիւշ օլ-
տուղըմ բէթի մէմուրը Ակեան պէյէ միւրաճաաթ խաթրումա
կէլտի:

Վագաա, մուճախլէյնէն պիր մուպէնէթ բէք տէ մէ-
մուլ տէյիլ իտի: Փագաթ գաիֆտէ օյսա, եէնէ պիր իւմիտ
իտի:

Նէօվպէթճի ժանտարմալարըն նէգաինէ վարուպ:

— Սրգատաշլար սիլանընըզա Ֆիշէնք սիւրիւպ, պիրի-
նիզ, պէնի պուրատան բէթի տաիբէսինէ գատար կէօթիւրիւ-
նիւզ, էկէր պիր տարմ այըրլաճագ օլուր իսէմ Նէման վու-
րընըզ: Բէթի մէմուրը իլէ կէօրիւշէճէյիմ:

Տէտիմ:

— Բէթի մէմուրընը նէ՛ եարաճագսըն:

Տէտիլէր:

— Պէնտէ բէթի մէմուրըլըմ, օրատան պիր մըգտար բա-
րա ալաճաղըմ, տէտիմ:

Ըարա լաֆընտա սահարանէ պիր թէէսիր վար սըր.
պիրիպիրինին եիւզիւնէ պագարլար, սօնրա պիրիսի, տիլէ-
րինէ:

— Իւլէն էօմէր, հայտէ պունը թիւթիւն կէօմրիւզիւնէ
տէն իլէ թիվիւր տէյուպ, պանա խիթապէն տէ:

— Էկէր գաշմագա եէլթէլէնուրսէն, վալլահա վուրուր
հա.. տէյի իլավէ իթտի:

Պու շարթ իլէ ազար իթիլաֆ իտէրէք եօլա չըգարըզ:

Իսմինին Իմէր օլտուղընը անլատըզըմ ժանտարմա, սի-
լանընը ումուղընտան ինտիլուպ էլինէ ալտը:

Օրթալըզ էյիճէ գարսըմըշ իտի: ժանտարմա իլէ եան
եանա կիրիցօր իտիք: Ֆիլվագի, սիլանընա Ֆիշէնք սիւր-
տիւշիւնիւ կէօրմէմիշ իտիմ: Փագաթ օ սիլահ պէնի գօրգու-
տըցօր իտի:

Մերգուժ, վիճառանարդ պիր քիմսէ օլսատա, քէյֆի իչուն օլսուն, պիր գուրչուն իլէ պէնի թէրէ թագլա աշըրսա, նէ՞ օլմագ լազըմ կէլիր իտի:

Ազընա պէօլէ պիր ֆիքիր կէլմէմէսի իչուն էսասըդ սէօլլէր իլէ տաիմա մէրգուժըն ֆիքրինի մէշղուլ իթմէք իսթէյօր իտիմ:

Նէրէլի օլսուղընը, չօլուգ չօճուղը օլուպ օլմատըղընը սօրարմ, հէր լաֆըն պաշընտա վէ սօնընտա տաիմա «Էօմէր աղա» տէյօր իտիմ:

Դպսէրի քէօյլիւյիւնտէն, չօլուգ չօճուգ սահպի իմիշ, գրրգ պէշ էլլի եաշլարընտա իմիշ, իքի իւշ այ էվվէլ սաքէրէ ալուպ Բօզանթիյէ կէթիրմիշլէր. էլմնէ պիր սիլան վէրուպ գօլընա տա պիր գըրմըզը պաղլայարագ «սէն ժանտարմասըն» տէմիշլէր, օտա ժանտարմա օլմուշ:

Մերգուժ պուճլարա անլատընճայա գատար պէն պէլքի եիրմի տէֆա «էվվէթ էօմէր աղա» «եա՞ էօմէր աղա» տէմիշ իտիմ:

Պու սուրէթլէ ըէժի խտարէսինէ վտարլ օլտըգ:

Օտա գարուսընտան իչէրուչէ սուխուլիմսէ, շէտիա պիր հարարէթ եիւզլէրիմի եալատը:

Սաճտան մաամուլ պիր սօպատա չաթըր շաթըր օտուն եանըյօր, կէնն պիր ատէմտէ սէտիքէ ուզանմըշ սիկարա իշիյօր իտի:

Պէնի կէօրիւնճէ նիմ տօղրուլարագ:

— Քիմի՞ արայօրսըն:

Տէտի. արամըգտա շու եօլտա պիր մուհապէրէ ճէրէյան իթտի:

— Բէժի մէմուրը Ակեան պէյի կէօրէճէք իտիմ:

— Ակեան պէյի նէ՞ եարաճագըն...

— Պէնտէնիզտէ ըէժի մէմուրլարընտանըմ, քէնտիսի իլէ կէօրիւշէճէք իտիմ:

— Սէն մուհաճիրմիսին...

— Մուհաճիրիմ էֆէնտիմ:

— Բէժի մէմուրը օլսուղընը նէ՞տէն անլայաճաղըգ:

Շէր զէման իւզէրիմտէ թաշըտըղըմ քեգէրէյի օսմա-նիյիմ իլէ պէսէլի նագսի քեաղըտընը տէրնալ չըգարուպ մուճաիլէյնէ վէրտիմ:

Օ, էվրագը մէգքիւրէյի պաա-էթթէտօղիգ եէրինտէն գալգարագ, քեաղատարըմը իյատէ իթտիքտէն սօնրա, իւզէրինտէ եէշիլ ճուխա էօրթիւլիւ պիր թախթա մասանըն եանընտաքի սանտալեայա օթուրուպ:

— Անի պանա Ալլան կէճուտէրտի. Ակեան պէյ իլէ պէն իսպէֆ սէլէֆ օլտըգ, օն պէշ կիւն էվվէլիտիտէ օ կիթտի. պէն ըէժի մուսմէլաթընա վագըֆ օլմատըղըմտան թիւթիւնլէրի սաթլըօր, ֆագաթ էսմանընը, սղօնթօլարընը նէրէյէ գայա իտէճէյիմի, հանկի ֆասլլարա կէշիքէճէյիմի, գասա տէֆթէրինէն նաաըլ թութուլաճաղընը, այ պաշը հիսապլարընըն սուրէթի թանգիմիսի հիշ պիլէմիյօրըմ. սէն եարընտան պուրայա կէլիրսին պիր գաշ կիւն պէրապէր չալըշըրըգ, հէմ պուճլարը պանա էօյրէտիրսին, հէմ տէ մէվճուա բարալարըն պիր քէրրէ հիսապընա պագարըգ, օլմա՞ղ մը:

Տէտի:

— Մէմուռնէն պէյ էֆէնտի, տէտիմ. լաքին պիգ պուրայա պու աղչամ կէլտիք. սէվգ մէմուրը պէյտէ ալէսասպան եօլա չըգամարդ իչուն էմը վէրտի:

— Սէն օ խուսուտա մէրագ իթմէ, սէվգ մէմուրը պէնիմ ամուճա դատէմ տիր: Չաթէն պէն օնըն արգուսը իւզրէ պուրայա կէլտիմ, քէնտիսինէ սէօլլէրիմ: Պիգ իքիմիգ տէ արնավուտըգ:

Տէմիշ, վէ տանա ճիւմլէյի իքմալ իթմէմիշ իտի քի, սէվգ մէմուրը օրատան իչէրուչէ կիրտի:

Պէնի օրատա կէօրիւնճէ գաշլարընը չաթարագ, սէրթ պիր սէտա իլէ:

— Սէն պուրատա նէ՞ արայօրսըն:

Տէտի :

Սաֆվէթ պէյ, (ըէժի մէմուրընըն իամի) պէնիմ ճէվապ վէրմէմէ մէյտան պըրագմագսըզըն արնավուտճա պիր շէյ սէօյլէտի :

Իքիսի պիր միւտտէթ արնավուտճա գօնուշտըլար :

Սօնրա սէվգ մէմուրը պանա թէվճիհի խիթապլա :

— Աէն պիր գաշ կիւն պուրատա գալ, Սաֆվէթ պէյնէ Կարարմ իթ :

Տէտի :

Օնլար արնավուտճա միւքեպէմէտէլէր իքէն, պէնտէ ֆիքրիմէն ըլանըմը հազըրլամըշ իտիմ : Պինաէնալէյն սէվգ մէմուրընըն շու էմրի իւզէրիհնէ :

— Պաշ իւսթիւնէ պէյ էֆէնտի, Կալընըզ միւսաատէ պուշուրընըզ տա արգատաշլար տա գալսուշլար :

— Նիշուն :

— Պիրիսի գաին պիրատէրիմ տիր, թապիի ծոտան աշըրլամամ :

— Բէք ալէա, իքիսիզ գալընըզ :

— Պէյ էֆէնտի, պիգտէ հիշ բարա եօզ : Պիզ տիկէրլէրի պազըլօրլար, Եկէր ծոլար կիտէճէք օլուրլար իսէ, աճըրպտան էօլիւրիւզ :

Մուամիլէյն, պիր միւտտէթ տիւշիւնտիւքտէն սօնրա :

— Բէք ալէա, տէօրաիւնիւզտէ գալընըզ :

Շու միւսաատէ իւզէրիհնէ ֆէվգէլատէ մէմուրըն ու մէսուրուր օլմագլա պէրապէր, մէվգիմիզի պիր գաթ տանա թանքիմ իթմէք էմէլի իլէ :

— Ընճա իտէրիմ պէյ էֆէնտի, խանճըյա էմր պուշուրընըզտա պիզի գապուլ իթսուն : Չունքի օտայա պըրագմագ իսթէմէյօր :

Տէտիմ :

Հիշ ճէվապ վէրմէքսիզին իքի Ելլէրիհի պիրիպիքինէ վուրտը վէ ճէլլ տէյի տէ սէպէնտի :

Պէնիմ իլէ պէրապէր կէլմիշ օլան ժանտարմա իշէրուճէ կիրուպ, կէօյա, վազիյէթ ալտը :

Սէվգ մէմուրը, մէրգում ժանտարմայա խիթապէն, վէ պէնի կէօսթէրէրէք :

— Պու էֆէնտի իլէ կիթ, խանճը գարա Մէնմէտէ տէ թարաֆըմտան սէօյլէ, պուշլարը ըանաթ իթտիրսին, սիգտէ օրատա տուրմայուպ կէլիսիզ :

Տէյի էմր վէրտի, վէ պանա տէօնէրէք :

— Հայտէ սէնտէ ժանտարմա իլէ խանա կիթ, Կարընէրէքնճէ պուրայա կէլ, Սաֆվէթ պէյ իլէ իշէ պաշլաշընըզ : Տէտի :

Պէն վէ ժանտարմա պիրէր թէմէննա Հագուպ արշարըյա չըզտըզ :

Շու հալ, ճէնապը Ալլահըն ալան, աշիքեար պիր միւճիզէսի իտի : Պիզ օ ազշամ Բօզանթիյէ Եթիշէճէյիզ, օ պիր խանտա գալամայուպ պու խանա կէլէճէյիզ, օրայա սէվգ մէմուրը կէլէճէք, պիզի կէօրիւպ Թարսուսա ալտէթիմիզի էմր իտէճէք, գարույա իքիտէ միւսէլլահ նէօվպէթճի պըրագաճապ, պէնիմ ֆիքրիմէ ըէժի մէմուրընա միւրաճաաթ կէլէճէք, ժանտարմալարը գանարրա պիլէճէյիմ : Ընժի մէմուրը միւպթէտի վէ սէվգ մէմուրընըն տա մուհիպլի օլաճապ տա, պիզ պու սուրէթլէ սէրպէսթճէ Բօզանթի տէ գալապիլէճէյիզ, վէ ֆիրարըմըզ ըլանընր թէրթիպ իշուն վագթ պուլապիլէճէյիզ :

Եվվէթ պու Ալլահը Ազիմ իւշշանըն պիր միւճիզէսի իտի. տէմէք քի ճէնապը Հագգ պիզ Կարարմ իտիյօր իտի. պիզ գուրթըլաճապ իտիք :

Ժանտարմա իլէ խանա աղրու կիտիյօր իտիք : Պու հալլէրտէն շաշըմըշ օլան էօմէր աղա, պանա արթըզ Էէֆէնտի խիթապը իլէ սէօզ սէօյլէյօր, վէ թէքլիֆսիզճէ գօնուշլօր իտիք. էօմէր աղա :

— Ելինտէքի սիլահըն Կալարը պօզուլմըշ օլտուղընտան :

խօրօզը գալգուպ ինձե՛մէքտէ օլտուղընը, իւշ պէշ դրուշ վէրուպ եարտըրմագ իսթէմիշ ամմա բարասը օլմատըղընտան եարտըրամատըղընը .

Պէյանտան սօնրա, կէօյա եալան սէօլէմէյօր օլտուղընը իսպաթ իթմէք իչուն տա սիլանընըն խօրօզընը թութուպ գուվվէթլի գուվվէթլի եօգարը գալտըրմագա չալըչարագ :

— Պագ էֆէնտի, միւպարէք զըվըչտամայօր պիլէ :
տէտի :

Կէրէք իսթինսպիսէ մուվաֆֆագ օլտուղըմ միւսաստէնին հուսուլա կէթիրտիչի նէշվէտէն, վէ կէրէք շու հային ճիտտէն միւտնիք օլտուղընտան կիւլմէքտէն պայըլըյօր իտիմ : Աման եա բապի... բէժիչէ կիթտիսիմիզ սըրատա պէնի ֆէվգէլատէ թէտնիշ իթմիշ օլան օ սիլան, տէմէք քի ամէլտէն սագիթ, առի պիր տէմիր բարչասընտան իպարէթ իմիշ :

Սանա, արգատաշլարըն նէզտինէ միւվատէլէթիմիզ տէ, սէվգ մէմուրը իլէ ճէրէյան իթմիշ օլան մաճէրայը քէնտիլէրինէ հիքեայէ իթտիմ :

Փանտարմատա, սէվգ մէմուրընըն էմրինի, խանճը գարու Մէհմէտէ թէպլիզ իթտի : Օտամըղա պիր տէ սօպա գօտուրթտըզ : Պիզ շիմտիլիք էյիճէ բանաթըմըզը պուլմըշ իտիք :

ՖԱԶ. ՊՕՂՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ

ԲՕԶԱՆԹԻՏԷ ՕՆ ՊԷՇ ԿԻՒՆ

Պիզ, Բօզանթիտէ թէմամ օն պէշ կիւն գալորդ: Մէն-
Ֆիլիք հայաթըմըզտա օ տէրէճէ րահաթըզ, օ գատար սէր-
պէսթլիք հիշ կէօրմէմիշ իտիք:

Հէր կիւն իքի իւշ սասաթ րէժի իտարէսինտէ գալարագ:
Մաֆվէթ պէյին հէսապլարընա պագըյօր հէր տիւրլիւ մուա-
մէլաթը թանգիմ ու իճրա իտիյօր իտիմ: Սէվգ մէմուրը պէ-
յին տէ իուսուսի մէքթուպլարընը եաղըյօր, գարարըզ օլան
րէսմի եաղըլարա տա մուավէնէթ իտիյօր իտիմ:

Մուամաիլէյի սէվգ մէմուրը, պու աճիզի օ գատար սէվ-
միշ իտի քի, արէժի մէմուր մուավինի սըֆաթը իլէ Բօզան-
թիտէ գալմագըղըմտա հիւքիւմէթճէ պիր մահուր մութա-
սնավէր օլմատըղընտան, օրայա մէմուր մուավինի թային
իտիլմէքլիյիմի Տէրսատտէթ րէժի իտարէի ումուճիյէսինէ
րէսմէն իննա պիլէ իթմիշ իտի. (շու իննանըն րէժի իտարէսի
էվրագը մէյանընտա պուլուենաճագը թապիի տիր)

Պիզ օ գատար սէրպէսթլէշիշ վէ իթիպար գագանմըշ
իտիք քի, ժանտարմալար վասիթասը իլէ պալըզ աղը պուլ-
տուրարագ չայտան պալըզ ավլայօր, չայըն քէնարընտա,
ալէնի էշրէթ պիլէ իտիյօր իտիք:

Գաթարլարըն վիրուտը սըրալարտա հէր կիւն սթասիօն-
տա պուլընարագ կէլուպ կէշէն եօլճըլարը սէյր իտիյօր, վէ
սէլամէթլէ Ֆիրար իտէպիլմէք իւզրէ, վասիթա թէհարրի-
սինտէն տէ հալի գալմայօր իտիք:

Պիր ագշամ իւսթիւ, թրէնին հարաքէթ իտէճէյի սըրա-
լարտա եէնէ սթասիօնտա պուլընըյօր իտիք քի, բէք թանը-
տըղըմըզ պիր շախսը կէօրտիւք:

Արժանիքը վէ էլպիսէսի օ տէրէճէտէ թէպէտտիւ իթմիշ
խտիք քի, եանըլըյորըզ զանն իթմիշ իտիք:

Թանըյոր տա քիմիլիսի տէրխաթըր իտէմէյոր, եախօտ
տէրխաթըր իտիյոր տա ինթիմայ վէրէմէյոր, էմին օլամայօր
կիպի տըզգաթըլը տըզգաթըլը եիւզիւնէ պագմաղա պաշլատըզ:

Շու թէրէտտիւտիւտիւզիւ հալլ իչուն մուտաիլէյիսի հա-
նընա եագլաշուպ պիր իքի սէօզ թէտթի իտինճէ, թէշխիս
տէ իաթա իթմէմիշ, օլտուղըմըզը անլատըզ. պու, բանիպ
Քամպուրեան Պօղոս էֆէնտի իտի:

Չազալը, սագալընը թըրաշ իթաիրմիշ, արգասընա
հաքի բէնք բիւթմէրտէ պիր ասքէր էլպիսէսի իքսա իթմիշ,
պաշընտա եաղը պիր ֆէս, օմուզընտա պէզտէն մասմուլ
պիր թօրպա, ալաղարընտա չարըզ, էլինտէ պիր տէյնէք
օլտուղը հալտէ, եիւզ եիրմի, եիւզ օթուզ քիլօմթրօտան
Փազլա օլան, օ թէշիլքէլի օ իվիճաճը Յիւլէք պօզազընը
կէշուպ, Թարուտան Բօզանթիլէ գատար եաքա եալընըզ,
վէ եիւրիւլէրէք կէլմիշ իտի:

Աճան Յա բապպի. Բօմանըն օ մէշուր (Բրօբականտա)
մէքթէպինտէ իքմալի թանիլ իտուպ, «իլմի իլանի» վէ
«իլմի ֆէշտէֆէ» զըսըմլարընտա տա (տօքթէօր) շահատէթ-
նամէլէրի ինրազ էլլէմիշ, տէօրթ պէշ տիւրլիւ էլսինէի էճ-
նէպլիլէյէ աշնա, ալիմ, միւքթէտիր, նաթըզարէրտազ, կէնճ
պիր բանիպ, արգասընտա, իլպիր, իլպիր ասքէր էլպիսէսի
օմուզընտա չանթա, ալաղընտա չարըզ, եիւրիւլէրէք եօլա
բէվան օլուպ, օ տաղարը աշմիշ, օ տէրէլէրի կէշմիշ Բօ-
զանթիլէ կէլմիշ իտի:

Էնկիւշթը պէր տիհանը հալրէթ գալտըզ. կէշմիշ էօմ-
րիւնտէքի բէֆան ու բանաթընը եագընէն պիլտիլիմիզ պու
չախսը շու բէրիշան վէ սէֆիլ հալտէ կէօրիւճէ աղլամազ
կէլտի:

Էլլէրինտէն թութարազ, վէ էթրաֆըմըզտաքիլէրին նա-
զարը տըզգաթըլարընը ճէլպ իտէճէլիմիզի միւլահազա իթմէ-
յէրէք:

— վարդապետ, սիզ... սիզ... պու հալտէ:
Ճէյօր, պաշգա սէօզ թէֆէվվիւնիսնէ միւզթէտիր օլա-
մայօր իտիք:

Մուտաիլէյի, սիքութ իթմէմիզի թալսիլէտէն սօնրա,
պիլի թէննա պլր մանալէ շէքուպ:

— էլտէ իտէ պիլմիշ օլտուղը պիր ասքէր վէսիգասը իլէ
թէպտիլ էլպիսէ իտէրէք Գօնիայա Փիրար իթմէքտէ օլտու-
ղընը.

Պէյանտան սօնրա, էօլլէ թէշիլքէլի պիր վաղիլէթտէ սէօ-
զիւնէ շու եօլտա տէվամ իլէ:

— Գարտաշարըմ, պօշ եէրէ միւթէտիր օլույօրընըզ,
տիւնեա թապիր օլոււնան շու տարը ֆէնտա, ինսանլար, պին
տիւրլիւ ֆէլաքէթլէրէ ուղրայապիլիլէր. պունտան մէյուս
օլուպ տա շաշըրուպ գալմազ շուարը ինսանիլէթէ թէվաֆֆըզ
իթմէզ. պէն, պիր միւսիպէթտէն թանիլի նէֆա մագատը
իլէ մուվազգաթէն շու գըյաֆէթէ կիրտիմ: Պիզ, ինսանլար
թէտպիրտէ գուտուր իթմէմէլիլիզ. թէտպիր, թագաիրէ մու-
վաֆըզ կէլիր իտէ գուրթըլուրըզ, աքսի թագաիրտէ միւրատը
իլանի նէ իտէ, օ օլուր. լուգումըզ հալլէր իլէ պէնիմ վա-
ղիլէթիմի էշքեալ իթմէլէնիզ. հարէքէթ իթմէք իւզրէ պու-
լոււնան շու քրէնէ պինէճէլիմ. մագատըմտա մուվաֆֆազ
օլուր իտէմ ֆէպիհա... աքսի թագաիրտէ, Ալլանըն միւրատը
միւպարէք օլտոււ. պէնի թանրամըշ օլտուրըզ. վէ քիմսէլէ
պիր շէյ սէօլլէմէլիլիզ. աէտի:

Սթաաիօն մէմուրը իքիսնի գամբանայը վուրար. քրէն տէ
հարէքէթ իթմէք իւզրէ իտի:

Իգոթիհամըն նազարը տըզգաթըլընը ճէլպ իթմէմէք իչիւն
էլլէրլինի էօրմէքտէն սարֆը նազար իտէրէք թօգալաշտըզ:

Միւտաիլէյի, իւշիւնճի մէվգիտէն պիր վակօնա տթլատը:
Մանալի մագատընտա սալիմէն միվասէլէթ էյլէմէսի ի-
չիւն գալպէն տուա սէօլլէյօր իտիք:

Էնգարէտէն պիլիմ իլէ պիրլիքտէ թէհիւր իտիլէն օն պէշ

գատար բանիպլերին ճիւղէսի տէ Տէր Զօրա տօղրու կէօնտէ-
րիմիչ իքէն, միւմաիլէյ Գամպուրեան բանիպ, ճէսաքէթ ու
մէթանէթ, վէ իքթիհամը միւշգիլաթ խուսուսընտա քի ազմ
ու սէպաթը նէթիճէսի օլարագ, եալընը պաշընա եօլա տիւ-
շիւպ Գօնիայա կիտիյօր իտի. մագաստընտա մուսաֆֆաթ օլ-
մասը, սալիմէն Գօնեայա եէթիշէպիլմէսի իչուն, ճէնապը
Հապա գարշու վուգու պուլան թագարբուսթըմը, հիչ
շիւպէն եօգ տրը քի, բէք մանալինէ մասրուֆ իտի:

Պուստան թամ իքի կիւն սօնրա իտի. պիր սապան պու-
լընտըղըմը խանս պիր ժանտարմա կէլուպ, պու աճիղէ խի-
թապէն:

— Սէվգ մէմուրը պէյ էֆէնտի, սիզի իսթէյօր տէտի:

Պու եօլտա բէք չօք տէֆալար տավէթ իտիլմիչ օլտու-
ղումտան, հիչ պիր էնալչէ հիսա իթմէքսիզին միւմաիլէյհին
նէգտինէ շիթապ իյլերիմ:

Տաիրէսինէ վարտըղըմտա արամըղտա չու եօլտա մու-
հավվէրէ ճէրեան իթտի.

— Օ սէվգիյէթ պիթտի. պէնիմ պուրատաքի վազիֆէ-
մէ տէ խիթամ վէրիլտի, պէն, եա պու ազչամ, եախօտ եա-
րըն սապան կիտէճէյիմ, արթըգ սիզտէ Թարսուսա տօղրու
կիտինիզ:

Պէն — աճ պէյ էֆէնտի. պուրատա սայէի ալինիզտէ
բէք միւսթէրիհանէ էմրարը հայաթ իտիյօր իտիք:

— Կիւզէլ աճմա արթըգ պէն կիտիյօրըմ, սիզի տէ պու-
րատա պրրագամամ:

— Հէյհաթ, եէնի պաշտան ֆէլաքէթէ տիւշար, պէլ-
քի տէ հէլագ օլաճաղըգ:

— Հալինիզէ թէէսիւֆ իտերիմ. ֆագաթ նէ ֆաիտէ քի,
էլիմտէն պիր շէյ կէլմէզ:

— Պիղէ լութֆէն պիր վէսիգա հիմմէթ պուլուրսանըղտա
Գօնիայա գատար կիթսէք:

— Պու եօլտա պիր վէսիգա վէրէմէմ. տէտի, վէ —

մանիտար պիր թարգտա կիւլերէք — ֆագաթ, սիզ, քէն-
աինիզ Գօնիայա գատար կիտէպիլիւր խէնիզ:

Սէօզլէրինի իլավէ իթտի:

Մագաստընը անիտէ անլատըմ. «գաշապիլիւր իտէնիզ գա-
շընըգ» տէմէք, իսթիյօր իտի:

Հագըմըղտա իպգալ պուլուրմըլ օլտուղը հիմմէթ վէ
ինսանիյէթէ գարշու տիլիմին տէօնտիւլիւ գատար թէշէք-
քիւրլէր իտուպ, օ կիւնիւ պագը հագըրլըգ կէօրիւպ ֆէր-
տատը կիւնիւ Թարսուսա միւթէվէճճիւհէն եօլա չըգաճաղը-
մըղը պէյանյա օրատան այրըլտըմ:

Խանս, արգատաշարըն եանընա կէլուպ մէսէլէյի ան-
լաթտըմ. Գօնիայա ֆիրարը գարարլաշտըրտըգ. քիմսէյէ պիր
շէյ սէգաիլիմէմէյէ սօն տէրէճէ դայրէթ վէ տըգաթ իտիյօր
իտիք:

Օ կիւն, էքմէք զէյթուն կիպի պիր մըգտար նէվալէ
տիւզիւպ, եանըմըղտա պուլընան չատըր, եօրգան կիպի էշ-
եամըղը տա, Բօզանթիտէ էքմէքճիլիք իթմէք իւզրէ ալըգօ-
նըլմըլ օլան Բեանեան Գէորք նամընտա պիր հէճշէրի-
միղէ պրրագարագ, կիճէլի ֆիրարըմըլ Բլանլարը իլէ կէշի-
րուպ, հէնուզ չաֆագ պիլէ աթմամըլ իքէն խըրըգ կիպի
խանտան չըղուպ օրմանլարա տօղրու եօլա տիւշտիւք:

ԲՕՉԱՆԹԻՏԵՆ ՖԻՐԱՐ

Օրթալըզ հէնուզ գարանլըզ իտի. կիտէճէյիմիզ եօլու պիլէմիյօր իտիք: Կիւնտիւզ օլունճայա գատար, օրմանըն սըզլըզ պիր մանալինտէ օթուրորզ, կէօզ եիւզիւ պուլութ-լար իլէ գարալը օլուպ ինճէտէն ինճէլէ եազմուր եազըյօր իտի:

Իքի սաաթ գատար օրմանտա օթուրուպ օրթալըզ էյիճէ աղարօրզտան սօնրա, տազա տօղրու եիւրիւտիւք:

Կէօրիւլէպիլէճէք մանալլէրունէն սազընըյօր, օրմանըն էն սըզ վէ տաղլարըն էն սուպ-իւլ-միրուր եէրլէրինի թէրճիհ վէ թէազիպ իտիյօր իտիք:

Կիճէ կիւնտիւզ օրմանլարը վէ տաղլարը տօլաչարապ Չիֆթէ-խան սթասիօնընա վաարլ օլարզ:

Ֆիրարըճըզ անլաչըլարապ թէազիպիմիլէ ժանտարմա-լար չըգարըլմըզ օլմաարնտան գօրզըյ-ր իտիք:

Բօզանթիտէ պուլընտըղըմըզ սըրալարտա, Ա.ֆ.քէրեան Բօլ նամընտա պիր գօնէիւզբօրա նիլէթիմիլիզի անլաթմըզ, վէ քրեհէ պինմէլէ մուվաֆֆապ օլապիլիր իտէք, միւմքին օլան մուավէնէթի իճրա իտէճէյինէ տայիր վատ ալմըզ իտիք. պինաէնալէյճ օրատան թրէնէ պինմէք իսթէյօր իտիք:

Սթասիօնա եազլաչմայուպ, ճիվարտաքի տէրէնին իչին-տէքի չալըլըզլար ալթընա կիզլէնտիք, պէչ ալթը սաաթ գատար ինթիզարտան սօնրա Բօզանթի թարաֆընտան քրեհին կէլաիյինի կէօրիւնճէ, սթասիօնա տօղրու գօլուպ, թրէն սթասիօնա կիրիյօր իքէն պիզտէ եթիչտիք. թրէն թէվէգ-գիւֆ իտուպ, եօլըլար վակօնլարտան իտուպ չըզմազա պաչ-լայրնճա, շու ֆըրսաթտան պիլ իսթիֆատէ սթասիօնըն մու-

խալիֆ ճիճէթիւնտէն գաթարա եազլաչալըզ, վէ թամ հարա-քէթ իտիյօր իքէն տէօրտիւմիւզ պիրունէն վակօնա աթլատորզ: Բէք չօզ եօլճը եօզ իտի:

Թրէն պիր ազ իլէրուլէյինճէ պուլընտըղըմըզ վակօնա գօնէիւքեօր կէլուպ պիլէթլէրի զըմպալամազա պաչլատը. պու պիզիմ գօնտիւքթէօր իտի. մէրգուճ պիզի կէօրտիւ. եա քէնտիսի իչուն, վէ եախօտ պիզիմ իչուն գօրգարզընտան օլմալը տըր քի, պէնզի պալ մօմը կիպի սարարտը. օ գա-տար շաչըրտը քի պիլէթ պիլէ սօրամատը:

Քէնտիսիսի եանըմըզա տավէթ իտուպ գուլաղընա:

Սէն թէլաչ վէ մէրազ իթմէ, թուլթըլաճապ օլուր իտէք, սէնին իսմինի ազըմըզա պիլէ ալմալըզ. պիզ հիւք-միւ գատէրէ բազըլըզ, եալընըզ շունը բէճա իտէրիզ քի, քէնտիսի մէսուլիլէթ կէլմէյէճէք տէրէճէտէ պիլէ մուավէ-նէթի տիրիզ իթմէ:

Տէտիք:

Իքինճի սթասիօնտա պիզէ պիրէր պիլէթ ալաճաղը-նը, վէ պօչգա սթասիօնլարտա եօզլամա ֆիլան օլմատըղըն-տան էրէյլիյէ գատար սէրպէսթճէ կիտէպիլէճէյիմիլի, ֆա-գաթ էրէյլիյի կիւնտիւզ կէչէճէյիմիլտէն, վէ օրատա բէք շէտիա թէհարրիլաթ եաբըլմագաա օլտուղընտան կիւրէ կիւնտիւզ իճրա օլունաճապ շու եօզլամատան եազալը էլէ վէրմէքսիզին գուրթըլմամըզ իմքեան խարճընտա պուլըն-տըղընը:

Սէօլլէտի:

— Էրէյլիյէ պիր սթասիօն գալընճա քրեհաէն ինէր, վէ իքի սթասիօնը եիւրիւլէրէք կէչէրիզ սէն օ ճիճէթլէրի պիզէ պըրապ:

Տէյու մէրգուճը թէէմին իթտիք:

Պիզ, օլուրգճա բանաթլաչմըզ վէ սիկարէլլէրի տիւման-լանտըրմըզ իտիք. Գօրզըյօր կիպի պուլընարապ եօլճըլարըն շիւպէլէրինի տավէթ իթմիչ օլմամազ իչուն տիկէր վակօնա կէչտիմ:

Ամանն եւ՛ ըստպի. թէսատիւֆիւնն նէ՛ զարիւպ պիր ճիւ-
 վէսիննէ տանա շահիտ օլույցօր իտիւմ. էնդարէտէն չըգարը-
 աըղըմըզ կիճէ պէրապէր պիր արապատա պուլընտըղըմըզ,
 վէ Մաղան կէօրիւննէ աթլայաճաղըմ սըրատա պէնի պուն-
 տան մէն իթմիշ օլան Սէյանեան ճօրճի էֆէնտի տէ, իքի
 պիրատէրլէրի Յովսէփ վէ Սեթրաք իլէ վահօնաա պուլըն-
 մասընլարմը: Էվվէլ էմիրտէ զալէթի բուլէթէ ուղրատըմ
 զանն իթտիւմ. Փագաթ, պու պիր հազիգաթ իտի. ծնլար տա
 պէնի կէօրիւննէ տիւչարը պիւսթ ու հայրէթ օլտուլար. հէրիմիգտէ
 օ գատար շաշըրմը իտիք քի բուլա կէօրիւլօրըզ
 զանն իտիցօր իտիք:

Նիհայէթ քէնտիմիգի թօրլայուպ եանլարընտա կէօու-
 թէրտիքլէրի եէրէ օթուրտըմ:

Ղայէթ բէս պիր սէս իլէ գօնուշմաղա պաշլատըզ:

Օնլար, տախիլիյէ նէզարէթիւտէն վէրիլէն էմր իւզէ-
 րիննէ բէսմի սէյանաթ վարազատը իլէ Սթանպօլա կիտիցօր-
 ւար իտի:

Պիզիւմ, ֆիրար իթմէքտէ օլտուղըմըզ, անլաթտըմ:

Գաթար, միւթէմատիյէն իլէրուլէյօր, վէ միրուր իտէն
 հէր սթասիօն պիզի էրէյիլիյէ եանի թէնլիքէ մանալիննէ տանա
 զիյատէ եազլաշտըրըյօր իտի, աշնը զէմանտա թապիի կիւն-
 տէ իլէրուլէյօր իտի:

Էրէյիտէն կիճէ միրուր իթմէք իչուն, օ կիւն թապի-
 աթ աճքեամընը թէպտիլ իտէրէք կիճէնիննէ չապուզ հուլուլ
 իթմէսիննէ տուա իտիցօր իտիք:

Գաթթար սիւրաթը պէրգիյէ իլէ գաթը մէսաֆէ իտիցօր
 զանն իթմէքտէ վէ հէր սթասիօնա միւվասէլէթիմիգտէ էրէյ-
 լիյէ գաշ սթասիօն գալտըղընը սիւվալ էյլէմէքտէ իտիք:

Նէ թօնաֆ տըր քի, եըտըրըմ սիւրաթը իլէ եօլ ալը-
 յօր զանն իթտիցիմիգ գաթար, սաաթ տա անձագ օն իքի, օն
 պէշ քիլօմէթրօ եօլ եարապիլմէքտէ իտի:

Մատէն քէօմիւրիւ օլմատըղընտան յօգօմօրիճին գազա-

նը օտունն եազարագ թէսիսին օլունըյօր վէ պունտան տօլալը
 (թրէն) բէք պաթի պիր սուրէթտէ գաթը մէրանիլ իտէպի-
 վիցօր իտի:

Շու թէսատիւֆ պէզի գուրթարմը, տանա տօղրուար,
 ճէնապը չազգ, պիզիւմ գուրթըմամըզ թագաիր պուլուրմը
 իտի:

Օլպապտէքի թարիֆէ մուճիպիննէ, պատ-էզզէվալ սաաթ
 իւչտէ, էրէյլի սթասիօնընա միւվասէլէթ մէճպուրիյէթին-
 տէ պուլընան գաթար սէքիզ սաաթ թէէլիսիլըլէ, թամ օն
 պիր տէ, եանի կիճէ եարըսընտան պիր սաաթ էվվէլ, էրէյ-
 լիյէ անձագ ուլաշապիլմիշ իտի:

Պու պիզիւմ իչուն իւմիտ վէ ինթիգար իտիլմէյէն պիր
 թէսատիւֆ, պէօլիւք պիր իգպալ իտի:

Վազաա, գաթար էրէյլիյի կիւնտիւլ կէչիցօր օլտա պիր
 սթասիօն էվվէլ, պիզ, ինէճէք վէ եիւրիւյէրէք կիտէճէք
 իտիք, լաքին պու հէմ միւշքիլ, հէմ տէ թէնլիքէլի իտի:
 Պինաէնալէյն, էրէյլիյի կիճէ միրուր իտէճէք օլտուղըմըզ-
 տան տօլալը, Ալլանա գարշու շիւքրանիյէթիմիգի բէք հա-
 րարէթի պիր սուրէթտէ էտայա չալըշըյօր իտիք:

Կիճէ տէ օլտա, թապիի եէննէ վահօնլարը արայաճաղար
 իտի:

Թրէն էրէյլիյէ էյիճէ թէգարրուպ իտիննէ, Սէյանեան
 պիրատէրլէրին պուլընտըղընը վահօնա կիթտիւմ, վէ ծնլա-
 րըն օթուրտըզ սէտիրին ալթընա կիրտիւմ, օլար տա կէօյա
 ալթլարընա մէրիլմիշ կիպի պիր պաթթանիյէ գօյուպ, պու
 պաթթանիյէննէ էթէքլէրիտէ տէ զէմիննէ գատար սարպըթ-
 տըլար:

Ինթիլապ իթտիցիւմ շու մանալ կէրչի բէք էզիյէթլի վէ
 սըզընթըլը իտի. չունքի պու սէտիրլէրին ալթընտա թէսիսին
 պօրուլարը պուլընտըղընտան տիւլ տուրմագ միւմքին օլա-
 մայօր իտի. Մամաֆիհ օրատը բէք էմին իտի:

Պիր քիւրի կիպի, թօս թօրարլագ օրայա պիւզիլտիւմ:

Իւզէրինտէ իւշ քիշի օթուրմագտա օլան պիր սէտիրին ալթընա, ֆիրարի կիզլէնէպիլէնէնի, բօլիպերին տէյի շէյ-թանըն պիլէ ազլընտան կէչմէզ իտի. վակօնտաքի տիկէր պիր իքի եօլնուլար տա, պաշլարընա էօրթիւլէրինի չէքմիշլէր ույումագտա օլտըգլարընտան, օրայա սագլանտըղըմը քիմսէ տէ կէօրմէմիշ իտի:

Էրէյի թէհարրիյաթընը թէնլիքէսիզնէ ամլատաճաղըմ գանաթը իլէ, շու էզիյէթի վազիյէթիմտէն սօն տէրէճէ մէմնուն իտիմ նէ ֆարտէ քի ուզուն միւտտէթ սէվինէմէտիմ:

Էրէյիյէ եագլաշընճա, օրատա նէ թէտպիր իթթիլազ իտէճէյիմիզի թային ու թէրթիզ իշուն միւտազլէլէի էֆ-քեարտա պուլընմազ մագսատը իլէ, տիկէր արգատաշլար պէնի արայուպ, թէհասսիւն իթմիշ օլտուղըմ մահալի Սէյան-եան էֆէնտիլէրտէն անլայընճա, պուշլարտան գաին պիրա-տէրիմ, պաթթանիյէ գալտըրարագ:

— Վագա սէն էմին պիր մահալ պուլապիմիշսին, ֆա-գաթ պիզ նէ եագաճաղըզ: Էկէր թութըլաճագ իտէք նէք պիրլիքտէ էլէ կէչէլիմ, օրատան չըզ վէ եանըմըզա կէլ:

Տէտի:

Սէտաաընտա նէմ ազ չօզ շիտտէթ, վէ նէմ տէ իւմիտ-սիզլիք էսէրի վար իտի. պիր իքի սանիյէ տիւշիւնտիւմ: Պուլընտըղըմ մահալտէ սէլամէթ մուհագգազ իտի: Տըշարը-տա . . մէշքուքիյէթ:

Մամաֆիհ արգատաշլարտան ալըըմը օլմամազ իշուն, մէյուսէն մահալի մէզքիւրը թէրք իտուպ չըգտըմ:

Էրէյիյէ կէլմիշ իտիք. (թրէն) անէսթէ անէսթէ մա-գատտան կէչմէքտէ իտի:

Թրէն թիվէքքիւֆ իթմէքսիզին տէօրտիւմիւզտէ աշա-ղըյա ամլատըզ:

Կիճէ գիֆիրի գարանլըզ իտի. ամասիօնտա իյգատ իտիլ-միշ օլան պիր թէք ֆէնարտան ինթիշար իթմէքտէ օլան

տունուզ պիր զլյա, ըէք մահալտա պիր տաիրէ տախիլինի անճագ թէնվիր իտէպիլմէքտէ իտի:

Էն գարանլըզ պիր քէօշէյի ինթիլսապ վէ օրայա իլթի-ճա իթտիք:

Բօլիպէր, էլլէրինտէ ֆէնէրլէր իլէ եօլնը վակօնարընըն նէր իքի թարաֆ գարուլարընտան կիրէրէք, եօլնըլարըն վէ-սիգալարընը թէտգիգէ պաշլատըլար: Պիզ, պուլընտըղըմըզ եէրտէ չարտէք սաթ գատար գալտըզ, սանիյէլէր սաթ գատար ուզուն կէօրիւնիյօր իտի. հալա գամբանա վուրմա-տը, պուլընտըղըմըզ մահալին օն, օն պէշ խաթվէ իլէրու-սինտէն բօլիպէր ժանտարմալար կէլուպ կէչմէքտէ իտիլէր:

Օրատա տէօրթ քիշինին ուզուն միւտտէթ տուրմագտա օլմաաը, նէր հանիլը պիրիսինին նագարը տըզգաթընը ճէլպ իտէպիլիր էնտիշէսի իլէ, արթըզ օրայը թէրք իտուպ ամա-սիօնըն սպտէսթիսանէսինէ կիթտիք. իւշիւ իլէրույէ կիթտի-լէր, պէնտէ, գագուտան իքի աղըմ պու թարաֆտա տըշա-րըտա գալտըմ:

Ֆէնտիմէ տէ, կէօյա իլէրուտէ պիր պաշգատը վար ըմըշ տա օնըն չըգմաաընա պէքլէյօր իմիշիմ կիպի պիր վազիյէթ վէրմիշ իտիմ:

Բանթալօնըն տիւյմէլէրինի չէօզմիւշ, գուշաղըմըտա պօյնըմա ամթըշ սալլանարագ պիր իքի աղըմ իլէրու կէրու կիտիպ կէլմէքտէ իտիմ: Պիր չօզ էրպապը հաճէթ սպտէսթ-խանէյէ կէլիյօրլար, վէ պէնի օ հալտէ կէօրիւնճէ պաշգա թարաֆա կիտիյօրլար իտի:

Եիրմի կիւնտէն տահա ուզուն կէօրիւնէն եիրմի տագի-գա գատար տա օրանտա գալտըզ:

Բօլիպէր միւթթաթը վակօնարը տօլաշըյօրլար իտի:

Պիրինճի, իքինճի, նիհայէթ իւշիւնճիւ գամբանա չա-լընտը. լօգօլօթիճ տիւտիւլանիւ աճը աճը էօթտիւրէրէք աղըր, աղըր հարէքէթէ պաշլատը:

— Նէր քէն թութտըրա պիլտիկի վակօնա ամլատուն:

Տէյուպ, տէօրտիւմիւզ պիրտէն, ֆազաթ մուխթէլիֆ
խաթիզամէթլէրտէն գաթարա տօլրու գօշարդ:

Տիկէրլէրի իւշիւնճիւ մէվպի վակօնլարա աթլայայպիլ-
միշլէր իտի, պէնտէ թէլաշ իլէ պիր սալօն վակօնա չըգմըշ
խաթմ. պասամագտա տուրտըմ:

Գաթար, մագաուլարը կէչուպ էբէյիճէ եօլ ալտըգտան
սօնրա, վակօնըն գարուսընը աչտըմ, մագաստըմ իչէրույէ
կիրմէք իտի:

Պիր տէ, նէ կէօրէյիմ: Պիր չօգ իւնիւֆօրմալը գապիթ-
լէր, վէ սարըզլը էֆէնտիլէր օթուրմըշլար, պիր գաշ եավէր
վէ բօլիսլէր տէ աչագտա պոււնլարա խըղմէթ իտիյօրլար իտի:

Տէրճալ գարույը գարատըմ. քիմնէնին նագարը տըգ
գաթընը ճէլպ իթմէմիշ եա տա պուլընտըղը վակօնը արայան
պիր եօլճը զանն օլոււնմըշ իտիմ: Պիլախէրէ անլատըղըմ
իւղրէ, սալօն վակօնտաքի պու էֆէնտիլէր, Չանազ գալէյի
զիյարէթէ կիտէն Պաղտատ հէյէթի էտիպէսի իմիշ:

Տիկէր պթասիօնա վասըլ օլոււնճայա գատար վակօնըն
սանէնլիյիսնէ գալտըմ: Ուֆագ պիր պթասիօնա կէլտիք.
թրէն թէվէքքիւֆ իտիսնճէ, տէրճալ օրատան ինուպ Սէյան-
եան պիրատէրլէրին պուլընտըղը վակօնա գօշարմ:

Տիկէր իւշ արգատաշլարըմ տա օրատա իտիլէր. պէնի
կէօրիւնճէ թարիֆի նա գապիլ պիր մէսէրրէթ հիսս իթտիլէր:

Պէնի, թրէնէ աթլայայամմըշ վէ էրէյիտէ գալմըշ զանն
խտէրէք սօն տէրէճէ մէյուս օլմուշլար իմիշ:

Արթըգ, Գօնիայա գատար հիշ պիր պթասիօնտա եօղամա
եօգ իտի: Բանաթճա եօլա տէվամ իտիյօր իտիք: Հաթթա
պիրէր իքիշէր սաաթ գատար տա ուշուտըգ:

Սապահա իքի սաաթ գալարագ Գօնիայա եէթիշիյօր
իտիք: Գօնտիւքթէօր Բօլ նէղտիմիզէ կէլէրէք:

Թրէն Գօնիա պթասիօնընա կիրմէքսիզին աթլայընը,
վէ պէնի մագասըն պիր ազ ուզաղընտա պէքլէյինիզ, պէն
ազ սօնրա կէլիր սիզի պուլուրըմ:

Տէյի թաալիմաթ վէրտի:

Գօնիայը հիշ պիրիմիզտէ պիլմիյօր, էկէր գօնտիւքթէօր
կէչմէյէճէք օլուր իսէ հալիմիզին չօգ միւշքիւլ օլաճագընը
տիւշիւնիւյօր իտիք:

Թրէնին մագասը կէչտիկի սըրատա տէօրտիւմիւզտէ ա-
շաղըյա աթլատըգ վէ Մ. Բօլըն թէնպիհի մուճիպիսնճէ գըր-
տա օթուրտըգ:

7

Գ Օ Ն Ի Ա

Մանալի մէղքիւրտէ եարըմ սաաթ գատար ինթիզար տա
գալտըգ Հէնուզ շաֆագ սէօքմէմիշ իտի իսէ տէ կիւզեյլիք
իլահէսինին ատաշը օլան սէյարէի լաթիֆէ(1) արզը էնտամը
իպթիսամ իտէրէք սապահին եագթն օլտուղընը թէպշիր ի-
տիյօր իտի. պիզ տէ, էյիճէ թէլաշա տիւշմիւշ իտիք:

Պիր ազ սօնրա մէրգոււմ գօնտիւքթէօր կէլաթ, սէսիզ-
ճէ քէնտիսինի թէագիպ իթմէքլիյիմիզի իխթար իթտի:

Քէնտիսի էօնտէ, պիզտէ, օն ատըմ գատար արգատա,
կիտիյօր իտիք. իւշ էիւզ խաթվէ գատար իլէրուլէտիքտէն
սօնրա պիր խանէնին էօնիւնէ կէլտիք:

Կէչտիյիմիզ էերլէրտէ տէրինտէն տէրինտէն ինսան սէ-
սինէ պէնզէր կիւրիւթիւլէր իշիտիյօր վէ շուրատան պու-
րատան սիկարա բարըլթըլարը կէօրիւյօր իտիք:

Պոււնլարտան պիր շէյ անլայամագլա պէրապէր սօն
տէրէճէտէ գօրզըյօր, վէ սչաղլարընըն ուճընա պատարագ
սէսիզճէ էիւրիւյօր իտիք:

(1) Վ.է.Թիւս . Սապան քրտըգ:

Գօնտիւ քթէօր, բարձագլըզ պիր գարու աչուպ պիզի
իչէրույն խախալ վէ խանէնին արգա զըսմընտա պուլընան
ապլուսընըն կանընտաքի պիր օտայա իյսալ էյլէտի:

Պու օտանըն հէր թարաֆընա օտուն երղմըլար իտի:

Մէրգում, պիզի էվին օտունըլընա սօգմըլ իտի:

իչէրույն կիրտիքտէն սօնրա, գարույը տա գարայուպ,
զայէթ բէս պիր սէտա իլէ:

— Պուրասը Աֆքէրեան Անթուան էֆէնտինին էվիտիր.
էն էմին պիր եէրտէ պուլընըյօրսընըզ. խարիճտէն նազարը
տըզգաթը ճէլպ իթմէմէք իչուն եիւքսէք սէս իլէ գօնուչ-
մայընըզ. հէլէ սիկարա գաթիյէն իչմէյինիզ պէն սապան օլ-
տըգտան սօնրա նէզտինիզէ կէյիրիմ. նէ եարձագ լազըմ իսէ
գօնուչուրըզ:

Տէյուպ, պըրագտը կիթտի:

Հէլէ շիւքիւր սալիմէն Գօնիայա կէլէպիւմիշ իտիք. պու
սօն տէրէճէ մուճիպի մէմուսիյէթ պիր մուվաֆֆազիյէթ իտի:

Գարույը արալըզ խուպ էթրաֆը պիր քէրբէ նազարը
թէտգիպտէն կէչիրտիք. էլան օրթալըզ էյիճէ գարանըզ իտի:

Խանէտէքիլէր տէրին պիր ույգուտա օլտըզլարընտան
ազիմ պիր սիւքիւնէթ հիւքմֆէրմա օլմագտա, եալընըզ տի-
վարլարըն արգասընտան իշիտիլմէքտէ օլան ուղուլթը շու
սիքուլթը իսլալ իթմէքտէ իտի:

Ուանէյէ կէլիր իքէն տէ իշիթմիշ օլտուզըմըզ պու սէ-
սին մահիյէթինի սնլայամամագտա իտիք:

Ուզուն միւտտէթտէն պէրու ույգուսըզըզ, պախուսուս
հէյճան, գօրգու վէ թէլաշ նէթիյճէտի օլարագ էօյլէ իւշիւ-
յօր իտիք քի, տուրտըզըմըզ եէրտէ սարսըլըյօր իտիք, տիշ-
լէրիմիզ տէ պիրի պիրինէ վուլըյօր իտի:

Չաթէն հապտա սօղուզ, ազ չօզ տա գար վար իտի:

Սիկարա պիլէ իչմէյէճէք իքէն ճնէ օլուրսա օլտուն
տէյուպ օրատաքի օտունլարտան կիւզէյճէ պիր աթէշ չաթ-
տըզ:

Գարուտան խարըճա գըրմըզը պիր շիւլէ աքս իթմէյէ
պանլատը. պուստաքի թէնիքէյի պիլ միւլանադա գարույը
գարատըզ. շիմտի տէ, տիւման պիզի պօղըյօր իտի. պօղա-
զըմըզ աճըմագ տա վէ կէօզլէրիմիզտէն շարըր շարրր եաշ
տէօքիւլմէքտէ իտի:

Մա մաֆին գարույը եինէ աչմատըզ. պու սըրատա սա-
պան օլմուշ հէր թարաֆ ազարմըլ իտի:

էվվէլճէ ինիլթի կիպի իշիթմէքտէ օլտուզըմըզ սէսլէր,
շիմտի պէօյիւք պիր շամաթա հալինի ալմըլ իտի:

Նէ օլըյօր օլտըզընը սնլամագ մէրագը իլէ, գարույը
աչուպ, պիր պիր պուչուզ մէթրօ եիւքսէքլիյինտէ պուլը-
նան բարձագլըզըն սրասընտան խարըճա աթֆը նազարը թէ-
ճէսսիւս իթտիք:

Կէօզլումիւզէ կէօրիւնէն մէնզարէ, պիզի ճիտտէն իւր-
քիւթտիւ:

Ենէվմի հաշը օլմուշտա, ինսանլար էօլիւլէրտէն տիրիւ-
միշլէր կիպի իտի. էօյլէ միւտնիշ պիր իզտինամ, օ տէրէճէ
մէխուվֆ պիր հալ հիչ կէօրմէմիշ իտիք:

Կիւլէք սթաաթիօնտաքի անվալի, եօզարտաքի սապ-
լարտան պիրիսինտէ թարիֆ իթմիշ վէ օ մէնզարէնին պիզի
սիւշարը վէլէն ու հալրէթ իթտիկինի արզ էյլէմիշ իտիմ:

Պուլընտըզըմըզ խանէնին ճիվարընտաքի հալի կէօրիւն-
ճէ, Կիւլէք սթաաթիօնը ճիվարը սօլտա սրֆըր տէրէճէսինէ
ինտի:

Նէ պիլէյիմ: Եիրմի պին մի՞: Օթուզ պին մի՞: Տանամը
ֆաղլա, առէթա կէօզիւն ալապիլտիյի մէսաֆէտէ, նէվզատ
չօճուզտան թուլթընըզտա, օթուրտըզը եէրտէն գալգմայան
իթթիյարլարա վարընճայա գատար հէր սինտէ գատընլար,
գարընճա կիպի գաթնաշըյօրլար վէ պէօյիւք պիր շամաթա
հուսուլէ կէթիլիյօրլար իտի. պուսլարըն արասընտա մալուլ
վէ բէք իթթիյար պազը երքէքլէրտէ վար իտի:

Նէֆէսլէրիմիզի իշիմիզէ չէքուպ շահատէթ բարձագը-

մըզըտա տուտազարըմըզըն արասընա ալարագ «հիհի...»
տէյու շաշըպ գալարգ :

Աֆրէրեան Անթուան էֆէնտինին պողչէսի տիվարընտան
պու մուհամմադիէր իչուն սուրէթի մախսուսէտէ տըշարըյա
չըզարթարըմը օլտուղը պիր գաշ սու պօրուլարընըն էթրա-
ֆընա, իւչէր պէշէր եիւզ քիշի թօրլանմըշլար սու գարը-
շըյօրլար, պէրի թարաֆտա պիր իքի գատըն հէր տիւրիւ
մալգէմէտէն մահրում աչըգտա, վէ հէր քէսին օրթասընտա
վազը համ իտիյօր : Շուրատա, պուրատա պիր չօգ էօլիւ,
ուը ուզուն եսթըյօր : կէօզլէրինի գարամագ, էօլտիւ քաէն
սօնրա եիւզիւնէ պիր շէյ էօրթմէք քիմսէնին իսթըրնա
կէլմէմիշ, եսթօտ գարայաճագ պիր շէյ պուլամամըշ : ձէսէ-
տին եանընտա պուլընան վէ նէ եարտըղընտան թասլիի մա-
լիւմաթը օլմայան մասում պիր չօճուգ, էօլիւնիւն պուրուն
տէլիքլէրինէ, աչըպ գալմըշ օլան աղզընա բարմազլարընը
սօգարաք օյնայօր : պիրիսի հալէթի նէզէյէ կէլմիշ ճան հէվլի
իլէ չըրընըյօր : Թօրրաղըն իւզէրինէ կէլիշի կիւզէլ աթըլը
վէրմիշ մասում պէպէքլէր, աճը աճը ֆիղան ու ֆէրեատ
իտիյօր : պիր չօգ իսթիյար գատընլար, անլաշըլմասը գա-
պիւսիգ պիր շէյլէր սէօլլէնէրէք եիւքսէք սէս իլէ աղլաշը-
յօրլար : հէր եէր թէճնիս օլունմըշ, բիս պիր գօգու հավայը
թէսմիմ իթմիշ, ֆէրեատ ու ֆիղան, ահ ու էնիյն, թէզալ-
լունը հալ վէ շիքեայէթ, ըն պին շէշիտ բէճա, պիր օ գա-
տար թալէպ վէ ինթիյաճ ալմազը այուգա չըզըյօր, պագան
եօգ, արայուպ սօրան եօգ, չօզլարընըն էքմէյի տէ եօգ, ա-
լաճագ բարասը տա եօգ, եօգ, եօգ, էօլլէ պիր եօզլըգ քի,
իւմմանը մէֆգուտիլէթ... էօլլէ պիր ինսանլար քի, ճանլը
ձէսէտ :

Կէրէք մէնֆի կիտէր իքէն, վէ կէրէք ֆիրարըմըզ սը-
րատա, հագիգաթէն, բէք ճիկէրսուզ վուգուսթլար կէօր-
միւշ, բէք տէնչէթլի մէնզարէլէր միւշահիաէ էյլէմիշ իտիք.
Ֆագաթ իթիրաֆ իտէրիմ քի, պունլարըն հիշ պիրիսի տէ,

ԱՆԹՈՒԱՆ ԷՖԵՆՏԻ ԱՖԳԷՐԵԱՆ

Գօնեատա միւսասիւֆի չէշմի թէէսիւֆիւֆիւզ օլմուշ օլան շու հալէ միւզիս տէյիլ իտի:

Շու հնամն տէօքիւնթիւլէրի արասընտա, թանըտըզ նէմ շէրիլէրիմիզ պուլընըզ պուլընմատըղընը անլամազ մագաստը իլէ գօնաիւքթէօրը պէքլէմէքսիզին բարմազըզ գարուտան շըզուզ ղալէպէլիլին արասընա գարըշտըզ:

Էնգարէլիյէ բէք էնտէր օլարազ թէսասիւֆ իտիյօր իտիք. պունլար պիզիմ ֆիրար իթմիշ օլտուղըմըզա ըզնարը հայրէթ իտիյօրլար, քէնտի առէմլէրինտէն մալիւմաթ իսթէյօրլար, վէ իլէրույէ սէվզ օլունտըզլարընտա նէ օլաճաղաւընը սօրուզ արաշտըրըյօրլար իտի:

Միւմքին օլան մալիւմաթը իթա իթմէքլէ պէրապէր, շու հալլէրինէ բաղմէն, եէնէ իլէրույա սէվզ օլունմամայա վէ միւմքին օլուր իսէ Գօնեատա գալմայա զայրէթ իթմէլէրինի սըզը սըզը թավսիյէ իտիյօր իտիք. պունլար, ֆագիր, ինթիար գավալը առէմլէր իտիլէր, Գօնեատա Աֆքէրեան Անթուան էֆէնտի հիշ տէյիլսէ ծնլարա էքմէք վէ սու վէրիք՝ օր իտի. եա իլէրուլէրտէ... եա օ մէշում եօլլարտա... ֆիգ, տիլիմ պիլէ էքմէք պուլմաղլար, պիր եուտըմ սու միշ Լմէզլէր իտի:

Նարըմ սաաթտան ֆաղլա, օ մանչերի մէննուսըն իլէրիպիրտէ տօլաշտըզ, պէլքի եիւղտէն ֆաղլա կէնճ կէլին վէ գըզլար, պէզտէն պէնիր թալէպ իթաիլէր. պունլար արթըզ թաթլը ճանլարընտան պըզմըշ օսանմըշ, ինթիարը գուրմուշլար իտի:

Պու պէտպանթլարը միւմքին մէրթէպէ թէպիլիյէթէ ուղրաշուպ, օրատա տանա ֆաղլա գալմայա եիւրէյիմիզ տայանամատըղընտան, «եօլլարտա թէլէֆ օլուպ կիթմիշ օլմագ պու հալլէրի կէօրմէքտէն էյի իթիշ» կիպի տիւշիւնճէլէր իլէ էվէլքի եէրիմիզէ ալտէթ իտիյօր իտիք քի, Աֆքէրեան Անթուան էֆէնտի իլէ գարշուլաշտըզ:

— Թարուտտան գաշտըղըմըզը, կիճէլի հանէսինն օ

տունը զընտա կէշիրմիչ օլտուղու մուզը, թէքրար էլէ կէշ-
մէքտէն գորգաղըմըզը, սուզիւնի պիր լիսան իլէ անլաթտըք:

Պիր քաչ սազիզէ տիւշիւնտի, պիզ պու զաթըն, հագ-
գըմըզտա իյթա իտիճէյի հիւքմիւ, ա՛նազ իւզէրինտէ ինթի-
զարտա իտիք:

Միւմախլէյն, հէր պիրիմիզին ալրը ալրը մանլէսիմիզի
վէ իսմիմիզի սօրտը սօնրա:

— Էվտէ, պօչ օտա հիչ գալմատը, տիւն կիճէ օթուր-
տըղընըզ մանալի թէմիզլէսինլէր, պիր գաչ տա քիլիմ վէ
էօրթիւ վէրսինլէր, իսթէտիլինիզ գատար օրատա գալընըզ,
տըշարըյա չօզ չըգուպ տա պիր թէհլիքէյէ մասարուզ գալ-
մալընըզ, շիմտի սիզին գարընլարընըզ տա աճ տըր, հայտէ-
յինիզ իչէրույէ կիրինիզ աէ, սիզէ պիր ազ եէյէճէք վէր-
տունլար: Սօնրա պիր շէյ տանա տիւշիւնիւրիւզ:

Տէտի:

Տէօրտիւմիւզ աէ հարարէթլի թէշէքքիւրլէր իտուպ սէ-
վինէ սէվինէ օտամըզա կիրտիք, վէ մումախլէյնի թէնպի՛ն,
իւզէրինէ իչէրուան պիզէ կէճուտերիլէն բէյնիր, պալ, եա:
Եումուրթա կիպի եիյէճէքլէրի իսթիրտանաթըզ գալպ, վէ պ պի-
յիւք պիր իշթիհա իլէ անըշտըրտըզ:

ԳՕՆԻԱՏԱ ՕՆ ԻՔԻ ԿԻԻՆ

Պիզ քէմալը իսթիրտանաթլա վէ օն բարա մէսարիֆ իթ-
մէքսիզին թամ օն իքի կիւն օրատա գալտըզ, եէմէք, եա-
թագ, աթէշ ԵՂըզ, հէր շէյիմիզ միւքէմմէլ իտի: Կիւն տօզ-
մատան գալզըյօր, պիր սաաթ գատար տուա սէօյլէյօր: սօն-

րա իչէրուան կէճուտերիլէն գանվէ վէ շայըմըզը իշիյօր էօյ-
լէյէ գատար պազէն քեաղըտ օյոււնլարը վէ թավլա օյնայօր,
սօնրա էօյլէ թատմըմըզը եէյօր, պիր իքի սաաթ շէհրէ կի-
տուպ ագրապա վէ թանըտըզ մուհաճիր հէմշիրէլէրիմիզ իլէ
կէօրիւշիւպ գօնուշըյօր, սօնրա էվիմիզէ եէրիմիզէ ալտէթ
իտուպ հէնէ պիր սաաթ գատար տուա սէօյլէյօր, սօնրա
ազշամ թատմըմըզը էքլ իտիյօր իտիք:

Պազը ազշամլարը Անթուան էֆէնտի նէզտիմիզէ կէ-
լուպ, կէօրտիւքլէրիմիզի հիքեայէ իթտիրիր, պոււնլարը
պէօյիւք պիր ալագա իլէ տիյնէր, պազէն տէ քէնտի տաի-
րէլէրինէ տավէթ իտերէք պիզի պիր գաթ տանա իյզազ ու
իքրամա պէզլի հիմմէթ էյլէր իտի:

Պիզ էօյլէ պիր ըանաթ էօմրէ պաշլամըշ իտիք քի ա-
տէթա սաստէթ իտի: Փագաթ պու հալ թապիի տէվամ իտէ-
մէզ իտի: Պիզ էնգարէյէ ֆիրարը թասամ իթմիշ իտիք:
Տոււքի ալիլէլէրիմիզ էնգարէտէ գալմըշ իտիլէր: Պէօյիւք
պին պիրտաէրիմ ձէսլիւտան Արտաշէս սաքէր իտի, վէ ըէ-
կմի տէ սաքէր ալիլէսի տէյէրէք հանընտա ալըգօյապիլ-
մալտի:

Պինաէնալէյն, էնգարէյէ գատար ֆիրար իչուն տաիմա
յը վաթթա թէհարրի իտիյօր վէ պու մագսատ իլէ հէր
կիւն կերէք սլմատօնը, կերէք գատապա տէրուսինէ եէրլէշէ
պիլմիչ մէմլէքէթլիմ մուհաճիրլէրի տօլաշուպ տուրըյօր
լաթի:

Շէհէր տէրուսինտէ պիր քէօշէյէ, պիր պուճաղա սըզը-
նապիլմիչ մուհաճիր գատընլար ազ չօզ ըանաթ իտիլէր: Ղիւ-
քիւսէթ պիրէր մըգտար թային վէրիյօր, օնլար տա շայըշա-
րագ, թիֆթիքտէն շալ էօրիւպ սաթարագ, ֆագաթ հէր հալ-
տէ մաշրոււմ պիր հալտէ եաշայապիլիյօրլար իտի:

Լաքին, ա՛ն օ՛ գըրտաքիլէր... օ գըրտաքիլէր... օն-
լար, նէ աճընաճազ ինսանլար օնլար, նէ եիւրէքլէր բարա-
լայաճազ հալտէ իտիլէր:

Պունլար, օրատա արդօնըմայուպ իլերույէ սէվգ ի-
տիլէճէքլերինտէն, հիւքիւմէթ օնլարա թալին տէ վերմէյօր
իտի:

Պունլար, հեր հալտէ էօլիւմէ մահքիւմ իտիլեր, նէ օ-
լուր իտի, ձէնապը Ալլան օրայա կէօյտէն պիր արթէշ եաղ-
աբրսա տա, ճիւմլէսինէ պիրտէն պիր անտէ մահվ իթսէ,
եախօտ, օ մէշոււմ մահալին էթրաֆընա միքրալիյեօզլար,
թօրլար եերլէշտիբիպ, հէրաինէ պիրտէն արթէշ վերիլտէ տէ,
օ պէտպախթլար պիր սանիյէտէ խաբը հէլաքէ սէրիլտէ իտի.
հէյնաթ... Ալլան օնլարը թէրք իթմիշ, ինսանլար իտէ օն-
լարը աճըմայօր իտի:

Պիր աղչամ, եսնի զուրուպը շէմսէ եազըն պիր սըրա-
տա, պէնի էնգարէյէ գատար գաշըրապիլէճէք պիր օեֆ-քրէն
պիր կարսքօրէն պուլապիլմէք էմէլի իլէ սթասիօնա կիտուպ
արաաբըրմը պուլամատըղըմտան մէյուսէն էվէ ավտէթ իտի-
յօր իտիմ:

Ալթմըշընը միւթէճավուգ իսթիյար պիր գատըն, քէն-
տիսինտէն տահա եաշլը պիր էրքէյի արգասընա ալմըշ,
սիննինտէ, օ աղբը եիւքիւ կէօթիւրմէյէ չապալայօր իտի

Պու սըրատա սթասիօնըն ճիվարընտաքի օթէլլէրին
ըիսինտէն պիր էֆէնտի չըգուպ, պունլարըն եաննիտան կշ-
մէք իւզերէ իքէն, գատընըն սըրթընա պիտիշ օլան իսթի-
յար էրքէք, օ շախըր մէճնուլա իիթապէն:

— Տօգթէօր էֆէնտի, Ալլան աշգընա, շու այազլարըմը
թէտավի իթ, պիզի սէվգ իտիյօրլար, այազլարըմ թութմա-
յօր, գարըմ պէնի արգասընա ալտը, Ֆազաթ լօն տաղիզէ
կէօթիւրէմէզ. աղ սօնրա, պէնի պըրսագուպ կէշմէյէ մէճուր
օլաճազ, մէրճամէթ իթ, շու այազլարըմը էյի իթ:

Տէյի աղլայարազ եալվարմայա պաշլատը:

Շախըր մէճնուլ, եանլարընտա տուրուպ, շու տիլուզ
հալէ, միւթէէսիւրանէ պիր թարզտա սրագաը: Պասէնու,
ճէպինտէն ճիւզտանընը չըգարուպ, իչինտէքի պիւթիւն բա-
րալարը իսթիյարա ուղատարազ:

— Մէրազ իթմէ իսթիյար, այազլարըն էյի օլաճազ,
սէն պունըր ալ. Տէտի:

Սէվգ օլունմազտա օլան իսթիյար պիր մուհաճիբի, թէ-
տավի գապիլ օլամայաճաղընը անլամըշ օլտուղընտան մուա-
յէնէյէ պիլէ լուգոււմ կէօրմէմիշ: Փագաթ շու հալին տէշէ-
թինտէն տէ սօն տերէճէ միւթէէսիբ օլարազ, իւզերինտէքի
պիւթիւն նագաընը գալալլըլարա վերմէք կիպի բէք պէօյիւք
պիր ինսանիյէթ կէօթէրմիշ իտի:

Իսթիյար իտէ:

— Տօքթօր էֆէնտի, պէն բարա իսթէմէմ, այազլարըմը
էյի իթ: Տէյու, պաղըրըյօր պիր թարաֆտան տա աղլայօր
իտի:

Պու սըրատա պիր բօլիս կէլուպ, էլինի օտէֆ օլուն
տէյօր կիպի սալլայարազ օ իքի պէտպախթլարա իսթապէն:

— Չայտէ եիւրիւ:

Տէյերէք սթասիօնա տօղրու կէօնտէրտի:

Իսթիյար, շախըր մէճնուլըն վերմէքտէ օլտուղը բարայը
այմազա վազըթ պուլապիլմիշ իտի:

Օնլար կիտիյօրլար իտի: Շախըր մէճնուլ արգալարըն-
ն շազազ գալտը:

Պէնտէ, պիր աղ ուղազտան պու հալի հէմ սէյր իտիյօր
էմ աղլայօր իտիմ: Օ սըրատա, օրատան կէշմէքտէ օլան
պիր ատէմտէն, իսթիյարըն տօքթէօր նամը վերտիկի շախըր
կէօթէրէրէք:

— Պու էֆէնտի քիմ տիր:

Տէյու սիւվալ իթտիմ:

Ամէրիգալը տօքթէօր Բօսթ (Post) իմիշ:

Պէն, պու ինսանիյէթ բերվեր տօքթօրըն, եալընըզ շու
հարաքէթինէ շահիտ օլմուշ իտիմ: Փագաթ, իճրա իթտիյիմ
թահիզիթա նագարէն օ պլիճէնապ գաթ, էրմէնի մուհա-
ճիլլէրինէ բէք չօզ մուավէնէթլէրտէ պուլընմըշ սըր:

Մէճնանէն խասթալարը թէտավի, մուալիճէլէր իթա

ի թմեքլէ պերապէր, հէր կիւն մուհածիր գափլելերինի տօ-
լաշուպ, միւնթածը թէտավի վէ մուավէնէթ օլանլարը ա-
րայուպ պուլարագ ծնլարա հէր տիւրիւ ֆէտաքեարըզլար
իծրա իթմիշ օլտուղը ճիհէթլէ քէնտիտինէ գարշու պէյանը
թէշէքքիւրիւ վէճիպէտէն ատտ էյլէտիք:

Սըրաաը կէլմիշ իքէն շունը տախի արգ իտէլիմ քի,
թէհճիք սըրաարնտա Գօնիա սթասիօնը ճիվարընտաքի էն
պէօյիւք պիր օթէլին միւսթէէճիքէսի պուլընան մատամ
Սուլիշէ նամընտա պիր Ֆրանսըզ գատըն տա, էրմէնի մուհա-
ճիրլէրինէ բէք գըյմէթլի խըզմէթ վէ մուավէնէթլէրտէ պու-
լընմը տըր:

Իգմիթ ճիհէթինտէն սէվզ օլուսմըշ օյան պիր չօգ իխ-
թիլար գատընլարը, պիր եօլունը պուլուպ, օթէլինին պլթ
գաթընտօքի մաղազալարտա սագլայարագ ուզուն միւտտէթ
ծնլարը ինֆապ ու իյաշէ, վէ էսպապը իսթիրաճաթլարընը
իսթիքմալ իթմիշ օլմաղլա պերապէր սաիր մուհածիրլէրէ
տախի չօրպա, վէ հէմէքլէր թէվզի իթտիրէրէք պիլարէլէ-
րին թախֆիֆի ալամընա պէզլի հիմմէթ էյլէմիշ տիր:

9

ՄԻՍՍ Է. ՔԻԻՇՄԱՆ

Ինսանիյէթին, ֆուզարաքէրվէրլէլին, էյլիք տարըզըն
պիր թիմալը միւշախասաը, մէրճամէթին, բիգգաթըն մու-
հապպէթին զի բուհ պիր նիւմունէսի օլան Ամէրիզալը Միսս
Է. Քիւշման ճէնապլէրի մուհածիրլիք հէնկեամը ֆէլաքէթ
էնճամընտա Գօնիատա պուլընըյօր իտի:

Ամէրիգա միսիօնէրլէրինտէն օլան պու ինսանիյէթիք-

վէր գատըն, էրիլրմի սէնէյի միւթէճավուզ պիր միւտտէթ
Թիւրքիատա կաշայարագ, Թիւրքճէյի, լիսանը մատըրգատը
կիպի գօնուշմաղա պաշլամըշ, վէ պիւթիւն էօֆրիւնիւ, պի-
լաթէֆրիգի ճինս ու մէզնէպ, պիլիւմիւթ Թիւրքիա էնալիւ-
սինին մուավէնէթլէրինէ գօշմաղա հասը էյլէմիշ իտի:

Պէտպախթլարը թէսէլա, հէթիմ վէ էօքսիւզլէրի իպա-
թէ վէ թէլպիս, պիքէս վէ պիվայէլէրի հիմայէ վէ թէտրիս
իտէր: Վէլիսալ, ճէմիյէթի պէշէրիյէնին հէր թապաղաարնտա
քի ֆէլէքէտէլէրին իմտատ ու մուավէնէթլէրինէ շիթապան
օլուր իտի:

Ինսանիյէթիքէրվէր Ամէրիգալըլարըն Գայսերիյէտէ թէէ-
սիս իթմիշ օլտուզլարը հայրաթխանէտէ, ուզուն միւտտէթ-
լէր, վազիֆէի ինսանիյէթքեարանէօինի պալիզէն մա պուլուզ
իյֆա իթմիշ օլտուղը կիպի, էրմէնի թէհճիքի սըրաարնտա
տա Գօնիատա պուլընարագ, էրմէնի մուհածիրլէրինէ բէք
պէօյիւք էյլիքլէրտէ պուլընմըշ իտի:

Հիշ շիւպնէ հօգ տըր քի, ճէնապը Հագգ, պէտպախթ
էրմէնի մուհածիրլէրինին թախֆիֆի ըզթըրապաթը իշուն
պիճէնապ գատընը Գօնիատա պուլընտըրմըշ իտի:

Միսս Քիւշման, հէր ճումաա էրթէսի, էրմէնի մուհա-
լէրինէ բարա թէվզի իտէր իտի:

Միսս Քիւշման, էօքսիւզ մուհածիր չօճուզլարընը կա-
նընա ալարագ, ծնլարը իլպաս ու իյաշէ իտէր իտի:

Միսս Քիւշման, կէնճ վէ կիւզէլ գըզլարը սագլայա-
րագ, ծնլարը հէր տիւրիւ թէճավուզաթտան մուհաֆազա
իտէր իտի:

Միսս Քիւշման, խասթալարը թէտալի իթտիրիլ իտի:
Միսս Քիւշման, էօլիւլէրի տէֆն իթտիրիլ իտի: Նիհայէթ
Միսս Քիւշման հէր շէյ իտի, հէր շէյի կարտը: Սաղ վէ էօլ-
միւշ պիւթիւն լըմէնիլէրին բէք պէօյիւք շիւքըսն ու մին-
նէթտարըզընը, բէք տէրին հիւրմէթ ու ուպուտիյէթինի
պի հագգըն գազանտը: Հիշ շիւպնէ իթմէմ քի, շու էսէրի

անհրճանէմէ պիր գըյմէթ պախշ իտէն թէսավիրտէն պիրիսի տէ, օ ալիճէնապ գատընըն, քէմալի իֆթիխար իլէ տէրճ իթմիշ օլտուզըմըզ պիր բէամի տիր: Կէրէք հարպը ումումի սըրասընտա, վէ կէրէք, միւթարիքէտէն պէրու Ամէրիգա- լըլարըն ալէմի ինսանիյէթէ, վէ պիթթախտիս, էրմէնիլէրէ գարչու եարմըշ օլտուզըլարը վէ էլան եարմազտա պուլըն- սըզըլարը, էյիլիք վէ մուսավէնէթլէրին, թարիֆ իլէ իյզան իտիլէմէզ, սայմազ իլէ թիւքէնմէզ օլտուզը ճիւմլէնին մա- լիւմիւ տիր, նէ դարիպ տիր քի, պու ինսանիյէթրէրվէր գաւմըն, պու խունուստա թավսիթ ու թավզիֆ իթտիք- լէրի զէվաթտա ումումիյէթ իւզէրէ, խըլզէթէն ալիճէնապ վէ խայըրխան օլույօրլար:

Պուլընտըզըմըզ եէրտէ, բանաթըմըզ հէր ճիհէթլէ միւ- քէմէլ իտի, ֆագաթ, նէ ֆտիտէ քի, էվլատ վէ ալիլէ մու- հապպէթի պիզի պիր սաաթ էվվէլ էնգարէյէ ֆիրարա իճ- պար իտիյօի իտի:

Կէրէք մարչանտիզ, վէ կէրէք եօյճը վէ սաքէր թ լէրի, կիւնտէ իւշ տէօրթ տէֆա էսկիշէրինէ կիտուպ մէքտէ իտի. պիզ, պունտան իսթիֆատէ իտէմէմէքտ. աուզըմըզա սօն տէրէճէ տիլխուն օլմազտա իտիք:

Մամաֆի, հէրչի պատապատ տէյերէք, թրէնէ աթլայուպ էսկիշէրէ ֆիրար տա, հէր պապանիկիթին ճէսարէթ իտէպիլէ- ճէյի պիր իշ, կէօլէ ալապիլէճէյի պիր թէնլիքէ տէյիլ իտի: Շիմտիլիք, մէնֆիլիքտէն, նէթիճէ իթիպարը իլէ տէ էօլիւմտէն գուրթուլմըշ իտիք:

Ինթիյաթսըզճա պիր հարաքէթ իլէ եապայը էլէ վիրուպ տա, եէնի պաշտան Արապխաթանա աօղրու սէվզ օլունմազ թէհլիքէսինէ, թապիի, քիմտէ գօլայ գօլայ աթըլամազ իտի:

Պինաէնալէյի, միւմքին օլտուզը դատար էմին պիր վա- սիթա, ազ թէնլիքէյի պիր եօլ թէնարրի իտիյօր իտիք:

ԱՄԵՐԻԳԱ ՇԱՐԳԸ ԳԱՐԻՊ ՍՈՒԱՎԷՆԷՅԹ ՇԷՅԷՅԻ ԱԶԱՍՆՏԱՆ
ՄԻՍՍ Է. ՔԻՒՇՄԱՆ

Արայա, արայա նինայէթ Պամածրողը նամընտա պիր
եհն քեհն, վէ Անասթաս իսմինտէ պիր տէ կարսթրեհն պու-
լապիտիմ:

Իպթիտա պէն եալընըզնա կիտէճէք, եօլտա թէնլիքէ
կէօրմէզ, սալիմէն էնգարէյէ եէթիչիւր տէ օրատա գալմագ-
տա տա պիր թէնլիքէ հիսս իթմէզ իտէմ, Գօնեհատաքի ար-
գասաշարա:

Թեյեկրամ հավալեսի իլէ չըգարըլան պեօ լիբայը ալ-
քըմ. բարայա եեհի ինթիյանըմըզ վար սըր անեկի բարա
կեօնսկրիմիզ:

Տէյու թէլէկրամփ վերէճէք իտիմ:

Շայէտ եօլտա, եախօտ էնգարէտէ գալմագտա թէնլիքէ
հիսս իտէր իտէմ քիթքիզ միւ պայասընսան սարեթը նազար
իսիմիզ:

Մէպիմտէ թէլէկրամփ քէչիտէ իտէճէք իտիմ:

Թապիի, իմզա նամը միւսթէար օլաճագ, թէլկրամփտա
պաշգա պիրիսինէ խիթապ իտիլէճէք իտի:

Ճուճաա էրթեսի կիւնիւ, էսկիչէհրէ հարէքէթ իտէճէք
թրէնէ ալաճագլարընը կէրէք չէթթրէն Պամածը օղլու. վէ
կէրէք կարարթրէն Անասթաս վատ իթաիլէր:

Շէր ճիհէթի, ճէր խուսուար սուր ու. տէրազ կէօրիւշ-
տիւք, վէ գարարլաշարըրազ:

Ճուճաա կիւնիւ ազշամը իտի, մէրգուճան իլէ պիր տէ-
ֆա տանա կէօրիւշմէք իւզէրէ էվիերինէ կիթմիշ կէճ վա-
զըթ ավտէթ իտիյօր իտիմ:

Սթասիօնա վիրուտիմտէ ճիվարտաքի թօթլէլէրտէն պի-
րիսինտէն թա ուզազլարա գատար աքս իթմէքտէ օլան գան-
գանա վէ շամաթա նազարը ալզգաթըմը ճէլպ իթտի:

Էսպապընը արաշարըրամ:

Օ կիւն, Ալէմանիա իմրէրաթօրը իքինճի կիյօմըն, եէվմը
մախսուպարընտան պիրիսի իմիշ:

Պիր չօգ Ալէման զապրթանը իլէ պիր գաչ Թիւրք գա-
պիթլերի օթէլտէ պիր գիյաֆէթ քէշիտէ իտիյօրլար իմիշ :

Մէճլիսլերինի պիր գաթ տահա (բէ՛նազլանտըրմազ) եանի
տահա կիւզէլճէ էյլէնէպիւմէք էմէլի իլէ, վազիյէթլերինի
եօգարրտա ազ չօգ թարիֆ իթմիշ օլտուզըմըզ օ սէֆիլ էր-
մէնի մուհաճիրլերի արասընտաքի կէնճ վէ կիւզէլ զըզլարը,
— մէզպուրէլերին մուխալիֆէթինէ ըաղմէն — մէճլիսէ ճէլպ
իլէ պոււլարա ըազօ վէ թէղաննի իճրա իթաիրէրէք, վէ էլ-
լերինտէն պատէլէր նուշ իտէրէք էյլէնիյօրլար իմիշ :

Խարըճտա տէնշէթլի պիր սօղուզ հիւքմֆէրմա օլմագտա
օլուպ, գըրտա, աչըգտա պուլընան զավալը մուհաճիրլեր,
անըզ վէ սօղուզ կիպի իքի միւտճիշ տիւշմէնլերին զահրը
ալթընտա ինիլէմէքտէ, պահուտուս ֆէրտաաը կիւնիւ նէրէյէ
սէվզ օլուհաճաղընը, նէրէտէ գալաճաղընը, հանկի տէրէտէ
թէլէթ օլուպ կիտէճէյինի պիլէմէտիյինտէն գալպի նագապիլի
թարիֆ էնտիշէ վէ ըզթըրապ իչինտէ էզիւմէքտէ օլան շու
պէտպալիթ ինսանյարը օյնաթմագտան շարքը օղութմագտան
պիլմէյիլ ջի, հո՛նկը պիր բուհ պիր լէզէթ հիսս իտէպիլիբի :
Բօզանթիյէ կիթտիյիմիլ սըրտաա, Չիֆթէ-խան նամ
մէվգիտէ, սէվգիմիլգէ մէմուր էրկէլէթլի իսմայիլ շավուշըն
տա պէօյլէ պիր մէճլիս թէրթիպ իթմիշ օլտուզընը, եօգա-
րրտաքի պապլարտան պիլիսինտէ պէր թաֆսիլ արդ ու հի-
քեայէ իթմիշ իտիմ :

Ճագաթ, մէրզումըն աշլագընը տա թարիֆ էյլէմիշ իտիմ :
Օ, իլթիտատաթը ինսանիյէթ քեարանտէն թէճէրրիւտ
իթմիշ պիր ճանավար իտի :

Են պոււլար... մէքթէպ, թահսիլ վէ թէրպիյէ կէօր-
միւշ մէտէնի ատէմլէր իտի :

Եիւրիւտիւմ, օրատան ուզազլաշմազ իչուն իլէրիլէտիմ :

Եու հալին բուհըմտա իճրա իթտիյի թագեիլ, վէ գալ-
պիմտէ հալ էյլէտիյի ըզթըրապ տօլայըսը իլէ, պաշըմը էօ-
նիւմէ էյմիշ էվէ տօղրու կիտիյօր իտիմ :

Խ Ա Ե Ա Լ

Սթասիօնը կէչուպ, թարլայա չըգտըմ :
Թէնհա պիր իսթիգամէթ թէագիպ իթմէքտէ օլտուզըմ-
տան քիմնէյէ թէսատիւֆ իթմէյէճէյիմի իւմիտ իտիյօր իտիմ :
Էլլի խաթվէ գատար իլէրիլէտիլիմտէ, շու քէսիֆ զու-
մէթ իչինէ կէօմիւլմիւշ տահա գարանըզ պիր հէյքէլ կիպի,
էօնիւմտէ սիմ սիյան, ուպ ուզուն պիր շէյ կէօրտիւմ :

Պու, պէնի տէնշէթլի սուրէթտէ գօրգուլթար :
Էվվէլ էմիրտէ, պուլընտըզըմ նօգթատա մըրլանտըմ
գալտըմ, կէօլկէտէ, սապիթ պիր սիթուն կիպի, պիլա հա-
րէքէթ տուրըյօր իտի, զալէթի բուլիյէթլէ տիւշար օլտում
զաննը իլէ, կէօղլէրիմի օվալամայա պաշլատըմ :

Խայըր, ալտանմայօր իտիմ, իլէրիտէ, բէք եագընըմտա
զ սպ գարա պիր շէյ տուրըյօր իտի :

Լէրզան ու խէրատան պիր հալ իլէ, օնա տօղրու եիւ-
րիւտիւմ, թամ եանընա կազաշտըզըմ սըրտաա, զայէթ ալ-
շադ, առէթա նէֆէս կիպի, ֆագաթ, հէր հալտէ գօրգունճ
վէ ամիրանէ պիր սէտա իլէ, ուզունճա պիր :

— Տո՛ւրբբ. էմրի վէրտի :
Կէօղլէրիմ գարարտը. հէր թարաֆտան զըզըլճըմլար սա-
չըրըյօր կիպի պիր հալ օլտը :

Պաշըմ տէօնմէյէ, տիլլէրիմ թիթրէմէյէ պաշլատը :
Էթրաֆրմտա տայանճազ պիր շէյ արայուպ, պոււնը
պուլամտաաղըմտան իքի տիլլէրիմ իւզէրինէ կէօչիւլէրտիմ :

Սէպէպինի պիլմէյօր իտիմ. ֆագաթ գօրգըյօր, սօն տէ-
րէճէ գօրգըյօր իտիմ :

Կէօղկէ, աղբը, աղբը իւզերիմէ տօղբու էյիլտի:

Պէն, էօղբ մ սաաթըմ հուլուլ իթմիշ տէ, էզարտիլին սօզուզ էլի, հէման հէման վիճուարմա թէմաս իտէճէք զանն իտիյօր իտիմ:

Կէօղկերիմ գարանսը, պաշրմ էօնէ տօղբու սարգմը օլաուզը հալտէ, աղբմա կէլէն տուայը ֆիքրէն սէօղկէմէյէ պաշլատըմ:

Օ, եէնէ ալչազ պիր սէտա իլէ.

— Սանա պիր իքի սիւվալ իյրատ իտէճէյիմ. գօրգմա վէ տօղբու ճէվապ վէն. տէտի:

Պէն, սիքութ իթտիմ:

Կէօղկէ, շու սուրէթլէ պանա իյրատը սիւվալէ պաշլար:

— Հանկի միլլէթտէն սին:

— Էրմէնի:

— Մուհաճիրմի սին:

— Էվվէթ:

— Սլլահա ինանրմը սըն:

— Պիւթիւն մէվճուտիյէթիմ իլէ:

— Սլլահ հէր շէտի կէօրիւր մի:

— Էլպէթտէ:

— Սլլահ ատիլ մի տիր:

— Լա շէքք վէ լա շիւպհէ:

— Պունտան էմին մի սին:

— Սուրէթի գաթիյէտէ:

— Պէլքի տէ կանրլըյօրսըն:

— Ասլա վէ գաթան:

Քիր միւտտէթ, արամըզա միւտտիշ պիր սիքութ հիւքմֆէրմա օլար. օ տիւշիւնիւյօր օլմալը իտի:

Պէն, ճէլլատ էօնիւնտէքի պիր մահրիւմ կիպի էլան իքի տիզ իւթիւնտէ իտիմ:

Կէօղկէ, կանրմա օթուարը, վէ.

— Սէն տէ օթուր, պաշրնը տա կօզարըյա գալտըր տա գօնուշալըմ. տէտի:

Պէն տէ օթուարըմ, վէ կէօղկերիմի աջուպ եիւզիւնէ պագմայա ճէսարէթ իթտիմ:

Պու, պիր գատըն իտի:

Փագաթ, մէզարտան չըգմը պիր խօրթլազ կիպի բէնկօսիզ, պիր գատիտ գատար զայիֆ վէ գօրգուճ իտի:

Տարմա տաղընըզ պիր հալտէ պուլընան սաշլարը, հուպուպ իթմէքտէ օլան ըիւզկեարտան հավատա տալզալանալազ սըֆաթընա տահա տէհէթլի պիր մէնզարէ վէրիյօր իտի:

Մամաֆի, գարչըմտաքինին պիր գատըն օլաուզընը կէօրիւնճէ հիս իթմէքտէ օլաուզըմ գօրգու, միւհիմ սուրէթտէ թէհաֆիիւֆ իթտի:

Էվվէլքի գատար գօրգմայօր իտիմ, պինտէնալէյն, պէն տէ օնա:

— Սէն քիմսին, տէյու սօրարմ:

— Պիր խտեալ:

— Նէ իսթէյօրսըն:

— Հագիգէթ:

— Նէ խուսուտա:

— Տիւնեա վէ ախրէթ հագընտա:

— Նէ սըֆաթլա:

— Նէ սըֆաթլա մը... գօճարը գաթլ օլուճմը, էն պէօղիւքի եէտի կաշընտա օլան իւշ էվլատընը զաիպ իթմիշ, մէյուս վէ պէտպախթ պիր վալիտէ սըֆաթը իլէ տէտի:

Պու աճը սէօղկեր գալպիմտէ բէք տերին պիր ըիզգաթ հուսուլէ կէթիրտի. տըզգաթլը տըզգաթլը մուխաթըպըմըն եիւզիւնէ պագմայա պաշլատըմ: Կէօղկերիմ գարանըզա էյիճէ ալըճընը իտի. Իքի էլլերի իլէ կէօղկերիմի սիւմէքտէ օլաուզընը կէօրտիւմ. օ, աղլայօր իտի: Պէն.

— Բէք ալա, տէտիմ, տիւնեա տէմէքլէ Նէ անլարսըն:

Օ. — Պիր տարը ճէֆա վէ ֆէնա:

Պէն. — Չօգ տօղբու, եա ախրէթ...

Օ. — Պիր իւմմանը մէճհուլիյէթ.

Պէն — Իշթէ պու ֆիքրին եանլը, սարը միւքեաֆաթ վէ միւճաղաթ .

Օ Էմին օլամայօրըմ :

Պէն — Սէպէ' պ .

Օ — Պունը, քի'մ թային իտէճէք .

Պէն — Խալիք :

Օ — Միւճթաճը թէէմիւ :

Պէն — Պիլաքիս վարէսթէի թէրէտաիւս :

Օ — Պու հիսսի, պու գանսաթը սանսա քի'մ թէլգին

իտիյօր :

Պէն — Պիլճիււլէ մէվճուտաթ, պիւթիւն քեաինաթ :

Օ — Պունտան նէ' շըգար :

Պէն — Թապիի պունլարըն պիր սահիպի . պի Հալիքի

օլմազ լազըմ կելիր :

Օ — Թապիաթ .

Պէն — Մանասըզ վէ պօշ քէլիմէ :

Օ — Աճա' պա :

Պէն — Էլպէթտէ, հեր շէյին սահիպի, հեր շէյին հալիքի պիր Ալլահ վար :

Խայալ, պաշընը էօնիւնէ էյուպ, եէնէ տիւշիւնմէյէ պաշլատը :

Պիր իքի տազիգա սօնրա, պաշընը եօզարըյա գալաբը-րուպ, կէօլլէրինիտէ կէօլլէրիմին իշինէ տիքերէք :

— Բէք ալէա, տէտի : Սէնին նօզթալը նազարընը գա-պուլ իտելիմ : Վազաս պէնտէ էվվէլլէրի պէօլլէ տիւշիւ-նիւր, պէօլլէ իթիգաս իտէր իտիմ :

Յազաթ . . . նէ հալ իտէ, պիր ազ էվվէլ սէն, Ալլահ հեր շէյի կէօրիւր : Հեր շէյի պիլիւր վէ օ ատիլտիր տէմիշ իտին : Էթրաֆընա պիր գուլազ վէր : Տէնիզ ուղուլթըսը կիպի թա պուրալարա գատար աքս իթմէքտէ օլսն շու ինիլթիյի իշիտիյօրմըսըն :

Օնլար, պէշիքլէրինտէն տըշարըյա աթըլմըզ վէ աճ ա-ջըզ գալմըշ մասուճ նէվգատարըն ճանիքաշ ֆէրեասալարը տըր :

Օնլար, աղուշը մատերանէտէն մահրուճ գալմըշ հէնուզ նիք ու պէտի թէֆրիքտէն աճիզ կիւնահարզ չօճուզարըն նիտայը նէվմիտիս տիր :

Օնլար, իւնֆէվանը շէպալընտա պուլընան, հազէսաթը տիւնեավիյէ վէ թէլէզզիւզաթը հայաթիյէտէն պի խապէր մէլէքլէր գատար բաք վէ թէմիզ կէնճ գըզլարըն ավազէի շիքեայէթ ամիզլէրի տիր :

Օնլար, գուճաղընտաքի իլք ճիկէրբարէսինին աճլըզընը թէսքին իշուճ մէմէլէրինտէ սիւտ գալմայան թազէ վալիտէ-լէրին աճ ու էնիյիլէրի տիր :

Օնլար, միւտտէթ հայաթլարընը իպատէթլէ իմրար իթ-միշ : Եախօտ, էօմիւրլէրինի Ալլահ հասր իտուպ, սաղ իքէն էօլմիւշ, եանի Մանասթըրա չէքիլմիշ բաքիտամէն կէնճ վէ իխթիյարլարըն միւթէլէմանէ ֆիզանլարը տըր :

Պունլար, նէ' եարտըլար . . . պունլարըն, նէ' կիւնահ-լարը վար իտի : Հէնուզ գարնըմ աճ տէմէյէ գատիր օլամա-յան պիր նէվգատտան տութտա էլինէ վէրիլէն էքմէյի ազ-զընա գատար կէօթիւրէպիլէճէք իզթիտարտան մահրուճ իխ-թիյարլարա վարընճայա գատար պու կիւնահարզ սապիլէր, շու տինտար ինսանլար հանկի' խաթալարընտան սօլալը պու տէրէճէ միւտոնիշ պիր միւճաղաթա քէսպի իսթիհզազ իթտիլէր : Մատէմ քի մուհաճիր իմիշսին, Արապիսթան չէօլլէրին-տէ, օ պիթմէզ թիւքէնմէզ եօլլարտա նէ ֆէճի վուգուաթ-լար ճէրէյան իթտիյինի, նէ միւտոնիշ հատիսէլէր հուսուլէ կէլտիյինի էլպէթտէ կէօրմիւշ վէ եա իշիթմիշ օլաճազարն :

Ալլահ պու հալլէրի կէօրիւր, վէ պիլիյօր տա նի'շուճ միւտաիտէ իտիյօր :

Նիշոճն պըրազըյօր քի, պու զէվալլըլար, աճլըզ կիպի էն միւտոնիշ, իշքէնճէ վէ էլիյէթ կիպի էն ֆէճի էօլիււլէր իլէ հէլազ օլուպ կիթսինլէր, Ալլահ ատիլ իտէ, ատալէթի տէ պոճ մը տըր :

Անլաթ, անլաթ պազայըմ :

Պէն — Աճա'իպ, պունլար մը' սէնի զէլալէթէ սէվզ լ-տիյօր . . .

Պու, շայանը միւնագէշէ պիլէ տէյիլ տիր, իթապը ֆիք-
րի տէյմէզ:

Խատալ — Անլայաժատըմ:

Պէն — Նազարընը, թարիթի պէշերիյէթին իպատընա
իրճա իթ... ֆիքրինի, պու անէ գատար տիւնեայա կէլուպ
կիթմիշ օլան ազվամըն կէշիրմիշ օլտուղլարը վուզուաթլարա
սէվզ էյէ, օ դէման, ձէնապը շագգըն մարուզը միւնագա-
թը օլան ինսանլար արասընտաքի սապի սիւպեանըն, սալի
վէ կիւնանըզլարըն նէ օլմուշ օլտըզլարընը կէօրիւր վէ ան-
լարսըն:

Իշթէ սու թուֆանը. . Նոյըն կէմիսինէ կիրէմէյէն պիւ-
թիւն ինսանլար, հաթիթա, քիթապը մուգատտէսին թապիրի
մախսուսը իւզրէ ձեէր իւզէրինտէ հարէքէթ իաէն ճէսէս
ասիպլէրինին ճիւմէսի, գարատա գալանլարըն հէրիսի,
պրուներտա հայաթ նէֆէսի օլանլարըն ճիւմէսի էօլտիւլէր:

Պուլարըն արասընտաքի կիւնանըզ չօճուզլարըն գա-
պահաթլարը նէ՞ իաի:

Իշթէ Սոզոմ Գոմօր միւնագաթը. . զազապը իլանիյէ-
ուզրայան պու իքի շէհէր էնալիսինտէն քի՞մ գուրթուլտը:

Ալլան ազիմ-իւշշանըն հիքմէթինէ ազլ էրտիրմէյէ սա
վաչմագ, հագիր վէ սէֆիլ ինսանլարըն պէօլիւք պիր քիւս
թախըզը տէյիլմի տիր:

Պէլքի, օ մասուժլարըն գանլարը տըր քի, պիր միլէ-
թին աթիսինի թէէմին իտէր:

Էվվէթ, ինսան նօզթայը նազարընտան պու ֆէլաքէթ
միւտիշ տիր, թէհամմիւլ ֆէրոս տըր:

Փագաթ, աճագա պուներտաքի միւրատը իլանի նէ՞ տիր:

Պիզ պուներ պիլէ պիլիթմիլիզ:

Պէօյէ ատի վէ էնէմիյէթսիզ սէպէպլէրտէն տօլայը
ձէնապը վաճիպ-իւլ-վիճուտ հազրէթլէրինին ատալէթինտէն
— հաշա, սիւմ հաշա — շիւպնէ իթմէք նէ՞ գօրգուեն պիր
քիւֆր տիր:

Կէօզլէրինի սէմալաթա տօղրու գալտըր: Ստէպլէրի
զիյնինին իսթիյապ իտէմէյէճէյի Էթօքիւնլէրէ պալիզ օլան
շու էճրամ ու ալալէմէ պագ, պիրտէ ծնլարըն տէրէճէյի
հէյպլէթ ու ճէսամէթլէրինի տիւշիւն: Սօնրա պուսլարըն
Էթօքիլէրինէ գարշու պուտիյէթի մէսաֆէլէրինի նազարը
տըզգաթա ալ: Քէզալիք ծնլարտաքի իսթիգամ, վէ Հալիք-
լէրինէ գարշու օլան իթապթը մունաքէմէ իթտէ, պուսլարա
նիսպէթէն պիր զէրրէ, զէրրէ տէ տէյիլ պիր հիշ օլան, չա-
մուր բարշասը ինսանըն սէրքէշլիյինտէն գօրգ վէ թիթրէ:

Սէն, պուսլարա թապիաթ նամը վէրմէք իսթէյօրսըն:

Րէճա իտէրիմ պուներ պանա իյզան իտէպիլիթմիսին:

Օ, նասըլ թապիաթ իմիշ քի, մէլեարլարճա նիճուժը շա-
շաբաշը ալէմի ֆազայա տալըվէրէճէք, հիշ պիր իսթինատ-
կեան կէօթմէրմէյէրէք մուալլագտա պրապուպ տէճուտիւրէ-
ճէք տէճուտիւրէճէք տէ, մուհայյէր-իւլ-ուգուլ օլան շու ին-
թիգամա միլիծնլարճա սէնէլէր հալէլ կէլմէյէճէք:

Օ, հանլի թապիաթ իմիշ քի, գամբրի քիւրրէյէ,
քիւրրէյի վէ տիկեր սէյարաթը կիւնէշէ, կիւնէշի տէ, պիւ-
թիւն թէվապի իլէ մաէն տահա պէօլիւք պիր սիթարէյէ,
վէ ծնլարտա քէզալիք էն ճէսիմինէ ճէզպ վէ ծնըն էթրա-
նտա պուսլարը միւթէմատիյէն աէվր իթտիրէճէք տէ
պուսլարըն թա նիհայէթինտէքինէ, պուսլարը իտարէ իտէ-
մէ տէ թապիաթ տէյէճէլիզ էօյլէմի՞:

Պու նասըլ միւմքին օլուր, վէ պունա քիմ ինսան-
պիլիթ:

Ահ, սէֆիլ ինսանլար, ազլարընըն իտրաքտան աճիզ
գալտըղը նօզթայարտա, քէնսի արգիւլէրինէ կէօրէ մանա-
լար չըգարմագտա, ֆիքիլլէրինէ միւլայիմ կէլէն իսիմլէր
պուլմագտա նէ՞ ժահիր տիրլէր: Տէյուպ, սէսիմի պիր ազ
Էիւքսէլտէրէք:

— Խատալժըժըն, վալիտէմիսին նէ՞սին, պէնի տինլէ:
Ինսանլար րէք միւքէտտէր օլտըզլարը զէմանլար, հէր

չէյաէն շիւսէն հիսս իթմէյէ պտշարար: Փէլաքէթ սէնի շաշրթմըշ, շիտտէթի մէյուսիյէթ սէնի տէ իզլալ իթմիշ:

Տիւնեանըն, տիւնեատաքի պիւթիւն ինսանլարըն, պիւթիւն ճէմատաթ ու մէվճուտաթըն, պիւթիւն ավալէմիւն պիւումուճ քեախնաթըն պիր Հալիգի պիր Սահիպի վար տըր քի, օ անճագ ճէնսալը վաճիպ-իւլ-վիճուտ հազրէթլէրի տիր:

Օ, հէր շէյի կէօրիւր վէ պիլիր, վէ հէր շէյի միւրատընա կէօրէ թագտիր իալը:

Ատիլ տիր, րահիմ տիր, վէ դաֆուր տըր: Ախրէթտէ, էպէտիյէթտէ իտէ, հէր քէսին սամէլինէ կէօրէ միւքեաֆաթ եա միւճագաթ թալին պուլուրըր:

Սէն, տիւնեաճի ֆէլաքէթլէրտէն մէյուս օլմա: Փագաթ պու եօլտա քիւֆիւրլէր իլէ ճէնսալը Հագգը ինճիտուպ տա էպէտիյէթ տէ, Ալլահըն հըշմընա ուղրամագտան գօրգ վէ թիթրէ:

Մատէմ քի հագիգաթ արայօր իմիշսին, իլթէ հագիգաթ պու տըր:

Տէտիմ:

Արամըգտա պիր միւտտէթ տէրին պիր սիքութ տէվամ իթտի: Պէն, ճէնսալը Հագգըն գուտրէթիւնտէն միլիճուտա պիրիսինի պիլէ թարիֆ իտէմէտիյիմտէն սօլայը մէյուս իտիմ:

Օ իտէ, պու գատարը տա ծնու էզմէք իչուն քեաֆի միշ կիպի իքի գաթ օլմուշ իտի:

Պիր միւտտէթ սօնրա խաեալ պաշընը եօգարը գալտըրուպ:

— Է՛, տէտի. էճրամը սէմալիյէ հագգընտաքի սօզլէրին պէլքի տօղրու օլապիլիր: Փագաթ ինսանլար իչուն պէն, եալընըգ պիր հագիգաթ պիլիյօրըմ:

Պէն — Հանկիթի:

Օ — Տօղմագ վէ էօլմէք, իշթէ պու գատար, պուներն իարիճիստէթիլէրին ճիւմլէսի տէ եալան տըր:

Ալլահ եախօտ Հալիգ, տիւնեատաքի ինսանլարըն հա-

աքեաթ ու մուամէլաթը իլէ գաթիյէն մէշղուլ օլմայօր, պուտ-էլ-վէֆաթ տաիի ծնար իլէ ուղրաշմագ:

Պէն — Տէմէք քի ինսան...

Օ — Պիր հիշ:

Պէն — Նէտէն:

Օ — Չունքի պէն, ինսանլար իլէ տիկեր մախլուգաթ պէնիստէ պիր ֆարգ կէօրմէյօրըմ: Այնը թարգտա տօղմագ, այնը սուրէթլէ եաշամագ վէ էօլմէք, բէք էնէմիյէթսիզ պազը ֆարգար իսթիսնա իտիլինճէ, այնը հիսս, այնի արզու, այնի դայէ թագիի պուշարըն նէթիյէճի տէ այնը շէյ օլուր:

Պէն — Իէք եանլըշ պիր նագարիյէ, վագաա ինսանըն գայրի մախլուգաթտա տա պիր հայաթ վար տըր: Փագաթ պուներն պէօլլէ օլմաը ինսանտաքի բուհըն էօլմէզ օլտուղր-թէքգիպ մի իտէր:

Ճէնսալը Սալիգի քեախնաթըն պէնի ստէմի նէ սուրէթլէ խալգ պուլուրմըշ օլտուղընը պիր քէրրէ նագարը տըգգաթա ալ: Քէղալիք, էպնար պէշէրին թէքէմիւլ վէ թէքէսիւրլէրի իչուն նէ գատար մէշղուլ օլմուշ օլտուղընը տիւշիւն:

Ինսանլարա թարիգի Հագգը, հագիգաթը էպէտիյէթի, վէ օրատաքի միւքեաֆաթ վէ միւճագաթը թալիմ իթմէք իչուն նէ գատար իէյղամպէրլէր կէօնտէրմիշ օլտուղընը միւրահագ իթտէ, Ալլահ ինսան իլէ մէշղուլ օլմագ էօլըն-գի սէօլլէրին նէ քիւսթախանէ պիր ճիւրէթ օլտուղընը անլա:

Պիւթիւն մէվճուտաթա, պիւճիւմլէ մախլուգաթա հաքիմ օլմագ իւղրէ, քէնտի սըֆաթընտա խալգ իթմիշ օլտըղը ինսանլարըն, տիւնեատաքի հարաքեաթ ու իճրաաթընը միւղանը ատալէթի իլէ վէզն իտէճէյի, վէ ծնարըն պու տիւնեատաքի ամէլլէրինէ կէօրէ էպէտիյէթտէ եա միւքեաֆաթ եա տա միւճագաթ վէրէճէյի բէք պարիզ վէ դայըրը գապիլի իթիրագ պիր հագիգաթ տէյիլմի տիր:

Խառնալ — Մատեմ քի էօյլէ տիր, Ալլահ պու տիւննուս
նիչուն ինսանլարը թէճգիյէ իտիյօր, ետխօտ ճոյարըն էն
Ֆէճճի վուգուաթլարա, էն միւտօնիչ ճինայէթլէրէ մաարուս
զալմայարընա նէտէն միւսաատէ էյլէյօր:

Պէն — Պու սիւվալտէ էվվէլքինին պաչգա պիր թարգ
տա թէքարընտան իպարէթ օլտուղը իչուն պէնտէ այնք ճէ
վապը վէրիյօրըմ: Օ Ալլահըն քէնտիսինէ մախտուս պիր
հիքմէթի տիր, վէ պուներ թաամիզ ինտանլարըն հատտի տէ
մի տիր:

Պունտան պաչգա պու տիւննուտաքի վուգուաթլարը
սէն, նէտէն հէր հալտէ Ալլահըն պիր զազապը, պիր ճէզապ
տէյու թէլազգը իտիյօրըն:

Ճէնապը Հազգ, պէլքի, պու սուրէթլէ պիզի թէճրիւպէ
իտիյօր: Պիզիմ սապր ու թէհամմիւլլուփիւզիւ տէնմիւզ վէ
միւգատտէրաթը Ելանիյէյէ տէրէճէի ինգիյատ ու իմաամ
մըզը անլամազ իչուն պէլքի պիզի իմթիհան իտիյօր:

Փանի օլան շու տիւննանըն միհնէթ ու ֆէլաքէթի, ճէ
Ֆա վէ էլիյէթի իլէ էպէտի միւքեաթաթա քէսպի իմթիհապ
իտէպիլէճէք իտէք, պու հալլէրէ, նիչուն մէմուսիյէթ իլէ
սէրֆէրու իմմէյօրտա, պուներ, Ալլահըն պիր զազապը, պիր
ճէզապը զանն իտիյօրըզ:

Մատեմ քի պիր հայաթը ճավիտանիյէ մազնար օլանա
ղըզ, վէ պուներ տա տիւննատա միւսատիւֆ օլանազրմըզ
միւսիպէթլէրէ սապր ու թէհամմիւլ, վէ ուզրայանազրմը
ֆէլաքէթլէրէ ինգիյատ կէօթէրմէք սուրէթի իլէ գապրտա
պիլէճէյիզ: Պունլարտան շիքեայէթէ ինսան նաարլ ճէսարէթ
իտէպիլէր:

Պուրտաա հէր նէ սէֆալէթ չէքսէք, հէր հանկի ֆէլա
քէթէ ուղրայաճազ օլապ, էպէտի միւքեաթաթա զըլտան
քէք էնէմիյէթսիզ, առէթա հիչ հիւքիւնտէ զալմազըմ:

Պունտան գաթի նազար, առալէթի իլանիլէնին թէճի
լապըը վէ եա թէմամիի իճրասընը, սէն, նիչուն պու տիւն
եատա եանի վազթընտան էվվէլ պէլլէյօրըն:

Եու հալլէրի սապր լլէ չէքմէք իչուն պիզէ մէթանէթ
պախչ իտէճէք օլան, տիրէթաէքի միւքեաթաթ իւմտի
տէյիլի տիր:

Ճանապ վաչ, գուրթարըճըրզ Յիսուս Քրիստոս, քէն
տի թէվապիինէ, քէնտի իւմմէթինէ, պու տիւննա իչուն հիչ
սաաաթէթ վատ իթմիչմի տիր:

Մաամուզ գալարըմըզ ֆէլաքէթլէրի, ճէնապը Հազգ
թարաֆընտան պիր վապիթայը միւքեաթաթ կիպի գապու
իտէրէք — քէնտիսինէ պիզգաթ ճիւմլէմիզէ իպրազ իթմիչ
օլտուղը իպրէթէ իմթիսալէն — սապր իլէ գարչուլամազը
ղըմըզ, ագալտի տինիյէմիզ ճիւմլէսինտէն օլտուղընը պիլ
մէյօրմընըն:

Մատեմ քի բուհըմըզըն էօլմէզ օլտուղը պու կիւն, ֆէն
նէն տէ թէհազգուզ իթմիչ կիպի տիր, էլալէթտէ պիլաիտէրէ
պիր շէյէ քէսպի իմթիհապ իտէճէթ տիր:

Չալըճալըրզ քի միւսթանազ օլանազրմըզ շէյ, միւճա
զաթ օլմայուպ միւքեաթաթ օլտուն:

(Նիլլէթ իտէ քիւլֆէթէ կէօրէ օլուր):

Խոռալ — Բէք պէա, պաչգա պիր սիւվալիմ տանա վար:

Մատեմ քի, քուրթէի արզ իւզէրինտէ մէսքուն հէման
հէման պիւթիւն ազվամ, արթըզ պու կիւն ճէնապը Հազգա,
էպէտիյէթէ զաիլ տիրլէր, պու նիլտ, պու մուհարէպէ, պու
զաթիլ սմլարա նաարլ ճիւրէթ իտիյօրլար:

Սէն, ինսան չամուր բարչապը տէմիչ իաին: Էօյլէ իտէ
պու հազիր վէ սէֆիլ ինսանլար, էպէտիյէթէ նիսպէթէն պիր
հիչտէն իպարէթ օլան շու ալթմըլ Եթմիչ սէնլիք էօմիւր
լէրինի, ճէ իչուն պէօյլէ զալիմիլքլէր, հազգըզըզլար, վէ
գան լէքէլէրի իլէ թէլվիս իտիյօրլար:

Պէն — Ահ, իլթէ շիմտի էն մուհիմ, տանա սահիհի,
էն սօզրու պիր սիւվալ իյրատ իթմին:

Էվվէթ, նիչուն պէօյլէ... հէնաթ, թարիսի ինսանի
յէթին իլք սահիֆէսի, ինսան գամը իլէ եազըլար:

Իւք պէնի ստէմին իբի մախառնարքնտան պիրիսի,
օ պիրիսի գաթիլ իթմէքլէ ինսանիյէթին խամբրրնա գան ա-
զրթմագ մայէսինի վազ իթմիչ օլար:

Էֆաս՛ա, սաս հէզար էֆասուք քի, թարիւրի ստէմին
հէր սահիֆէսինտէն գան գօզուսը ինթիչար իախյօր:

Թէքվինտէն, թա իպթիտատան պէրու, ինսանլար, եա-
զըյօր, երչըյօր, վուրըյօր էօլտիւրիյօրլար:

Գա՛ն... գա՛ն... հէր եհրտէ գան, . հէր զէմանտա
գան: Օ, ինսանլար իչուս շէտիտ պիր ինթիչան շէքլինէ կիր-
միչ, իքլինճի պիր թապիսթ օլմուչ:

Իէտէրինին թէլէֆ իտիլտիինէ թէէսիւֆ իտէն պիր
կէնճ, քէնտիսինի ինթիզամ իչուս հազրըլար:

Գօճասըղն էօլտիւրիւնէ ազլայան պիր վալիտէ, մէմէ-
լէրինտէն սիւա էմէն չօճուզընը գան ազրթմագ իչուս պէօ-
յիւթմէքտէ օլտուզընը պիրիյօր:

Պու եօլտա էօլմիւչ օլանլարա ազլամագ խուտուսնտա
միւթթէնիտ օլան ինսանլար, պուսըն մէնի թէքէրիւրիւ
վէսայիթինի իթթիխազ տա միւմքին տէյիլ իթթիֆագ իտէ-
մէյօրլար:

Պու միւտնիչ հալ, պու մէնֆուր հագիգէթ խըլգէթի ա-
տէմտէն պէրու տէվամ խուսպ կիրիյօր:

Տանա՛նէ՛ զէմանա գատար թէմատի իտէճէք:

Ինսանլար, պիրիպիրէրինի պօղազլամագտան, քէսմէք-
տէն, վուրուպ էօլտիւրմէքտէն նէ՛ վազրթ պըզուպ օտանա-
ճագլար:

Պու հալին տէվամը պէչէրիյէթ իչուս նէ էլիմ վէ միւտ-
նիչ օլտուզընը արթըգ իտրաք իտուպ տա սիւֆքի տէմարա
մանի օլմագ իչուս թէսապիր իթթիխազը լուզու մընը ինսան-
լար հիսս իտէճէքլէրմի՞:

Պու միւհիմ սինվալլէրին ձէվապընը իթթիզպալ վէրէճէք
տիր:

Իսթիզպալի իտէ սնճագ Ալլան՝ պիրի:

Խայալ. — Սօն պիր սիւվալ: Հիսսի ինթիզամ էյի մի՛ տիր:
Պէն. — Էն ուլուվի շէյ աֆ տըր. ա՛ֆտաքի ուլուվի-
յէթ օ գատար պէօյիւք տիր քի էն գաթը վիճտանլարը եու-
մուշատըր, էն թաչ էիւրէքլիլէրի մահճուպ իտէր:

Պուստան պաչգա, գուրթարըճըմըզ Յիսուս:

Անյլ ես ասեմ ձեզ. սիրեցէ՛ք զթշնամիս ձեր, օր՛նե-
ցէ՛ք զանիճիչս ձեր. բարի արարէք ատելեաց ձերոց, և ա-
զօթն արարէ՛ք ի վերայ այնոցիկ որ լլկենն զձեզ և հալածեն: (1)

Ձմագաթ պէն սիզէ տէրիմ՝ քի, տիւշմէչլէրինիզի սէ-
վինիզ, սիզէ պէտ տուա իտէնյէրէ խայր տուա իտինիզ,
սիզէ ատավէթ իտէնլէրէ էյիլիք, էյլէսինիզ. վէ սիզի ին-
ճիտէնլէր հէմ սիզէ թէ՛ատտի իտէնլէր իչուս տուա իտինիզ
տէսէմիչ մի տիր:

Ինթիզամ արզուսը իլէ տիկէրլէրինի ըզրար իթմէք,
այնը հագըը ծնլարա տա, եսխօտ ծնլարտան օլաճագլարա
տա պանչ իթմիչ օլմագ օլմագ մի:

Միւթթէսէլսիւլէն պու պէօյլէ տէվամ իթտիլի թագտիրտէ
իտէ, միլլէթլէր արասընտաքի միւճատէլէնին իսալէի տէմին
սօնը կէլիւրմի՞:

Թարաֆէյտէն պիրիսի, ֆէտաքեարլըգ տանա տօլրուսը
պէօյիւքիւք իլըրազ իթմէլի, քէնտի ֆէլաքէթինի մուճիպ
օլան թարաֆչն իսթասընը ա՛ֆ իտէրէք ծնլար իլէ պարը-
շուպ, սուլ՛ ու սալան իչինտէ րէֆան ու սասաէթ իլէ իմ-
րարը հալթա զայրէթ էյլէմէյի տիր:

Պու թարգ հարաքէթլէ հէմ Ալլանըն էմրի իճրա, հէմ
տէ պէմի ինսանիյէթէ րէք պէօյիւք պիր խըտմէթ իյֆա
իտիլմիչ օլուր, վէ շու ֆէտաքեարլըղըն մահզուզիլէթի հէր
տիւրլիւ հիսսիյաթըն ֆէվգինտէ տուրըր:

Խայալ, տիզլէրինի եօգարըյա զալարըրուպ տիրսէքլէրինի
տայատը, վէ պաչընը տա իքի էլլէրի արասընա ալարազ
տիւշիւնմէյէ պաչլատըր:

(1) Wms. 5. 44:

Տէօթ պէշ սազիգէ օ վազիյէթտէ գալարդտան սօնրաք էլամա պիլիպթիտար :

— Սէօզլէրինգիւն հէքիսինի տէ դապուլ վէ թաստիգ իտէրիմ, շու հայիմ տէ պանա պէօյիւք պիր էյիլիւք իթմիշ օլտունըլ :

Պէն, պու կիճէ եախօտ եարըն հուզուրը Բապպ-իւլ-ալէմիյնէ չըգաճագ պիր միւխթագարայըմ. (աղլամայա պաշլա-յարազ) սիննիմ հէնուզ օթուզ պէշ, օթուզ ալթը րատտէլէրինտէ տիր :

Գօճամը գաթլ իթտիլէր, էն պէօյիւքիւ եկտի եաշընտա օլան իքի էրքէք պիր զըզ քի, ճէման իւշ նէֆէր չօճուզլարըմը զայպ իթտիմ: Եազրուճըզլարըմըն նէրէտէ գալարզլարընտան, նէ օլտըզլարընտան տա մալիւմաթըմ եօզ, Ֆիքըրիմ աաիմա օնլարը տիւշիւնիւր, իսայալարը պիր տազիգէ կէօզլէրիմտէն այըլմագ :

Հէր իշիթտիյիմ չօճուզ ֆէրեաաղարընը օնլարըն զանն իտէր, հէր կէօրտիւլիւմ չօճուզլարը եազրուլարըմա պէնզէտէք գօշարըմ. սօնրա ալտաննըշ օլտուզըմը անլայարագ, էօյլէ մէյուս օլուր, էօյլէ պիր ազապ հիսս իտէրիմ քի պուներ եալընըզ վալիտէ օլանլար անլայապիլիւրլէր. (գայիֆ էլլէրէնի սքէլէթ կիպի օլան կէօքսիւնէ գօյարագ) :

Պուրատաքի պու աթէշ, պու աճը պէնի եազտը գաւուրտը. աէօթ պէշ կիւնտէն պէրու աղըմա պիր լօզմա էքմէք տէ գօմատըմ. ֆագաթ պուներն պէնճէ հիշ էհէմիլիթի եօզ տըր, շիւնքի զաթէն էքմէյէ աքիւլմ տէ եօզ :

էօլիւմ սաաթըմըն բէք եազըն օլտուզընը հիսս իտիյօրըմ, վէ պունա սօն տէրէճէ սէվինիյօրըմ :

էկէր եազրուլարըմ էօյիւլէր իսէ պիր տազիգէ էվվէլ օնլարա գազուշմըշ օլուրըմ :

Եայէտ հայաթտա իսէլէր, րուհըմլա օնլարա նէզարէթ իտէպիլիրիմ :

Վալիտէլիք նէ տէմէք օլտուզընը թապիի պիլիրսին, պէն վալիտէլէրին էն պէտպաթըլըմ :

էվվէթ սէն բէք տօղրու սէօյէտին, ֆէլաքէթին պու տէրէճէաի պէնի շաշըրթտը, էղլատ աճըսը պէնի տէլի տիւվանէ իթտի :

Պէն, Ալլանա պիւթիւն իթիգատըմ իլէ ինանըր, վէ հէր շէյտէն չօգ, հէր շէյտէն ֆագլա օնը սէվէր իտիմ :

Տիւշար օլտուզըմ միւսիպէթին սըզլէթի, տէնշէթի պէնի Ալլանըմա գարշու իսեանա գատար սէվգ իթիտի :

էյվա'ն, շիմտի ճէնապը Հազգը տա տարըլթտըմ :

(Իքի տիգ իւսթիւնէ կէլուպ կէօզլէրինի սէմավաթա գալտըրարագ, վէ իքի էլլէրի իլէ կէօքսիւնէ վուրարագ) :

Թէօվպէ', եա Բապպի' թէօվպէ... իսեան իթտիմ, իսթա վէ կիւնան իլլէտիմ. իլթէ հուզուրընտա զանուզէտէի զէմին օյարագ նէտամէթ ու իսթիղֆար իտիյօրըմ :

Ա'ֆ իթ, եա Բանման իւլ րանիմ Ալլանը աղիւմ իւշշան հազրէթլէրի, պէն սէֆիլէնին կիւնաճընը ա'ֆ իթ :

Ճիւմիմ աթէշլէր իշինտէ եանըյօր, րուհըմ պէնի թասգիպ իտիյօր :

Ալսրէթտէքի միւքեաֆաթ իւմիտի իլէ միւթէսէլլի օլաճագ իքէն, օնտան տա շիւպոնէ իթտիմ :

Ալլանըմ պէնի աճը, եա Բապպի պէնի թէլին իթմէ, մասուլ չօճուզլարըմըն իսթըրը իշուն օլտուն կիւնաճըմը ա'ֆ իթ :

Տէլուպ, էիւզիւ գօյուն եէրէ գարանտը :

Հիշ շիւպոնէ եօզ տըր քի, կէօզլէրինտէն տէօքիւլէն իրի իրի կէօզ եաշլարը զաթէն նէմ օլան թօրրագը պիր գաթ տանա ըլատըրօր իտի :

Պէն տէ տիգ շէօքմիւշ իտիմ, պէն տէ աղլայօր իտիմ : Մէնշարէ հէմ ուլուվի իտի. հէմ հէյպէթլի իտի :

Օ, պիր գաշ տազիգէ սօնրա այաղա գալգարագ պանա իթիմապէն :

— Եուրատա գաշ սաաթ էօմրիւմ գալտըլընը պիլէմէյօրըմ : Ճագաթ, Ալլան աղիմ իւշշան հազրէթլէրինին մէվճուտիյէթ վէ աաալէթիստէն — վէլէվ պիր սանիյէ օլտուն — շիւպ-

ճէ իթմիչ օլտուղըմտան տօլայը, եաշայաճաղըմ միւտտէթճէ,
կէօզլէրիմ էպէտէն գարանընճայա գատար կէօզ եաշը տէօ-
քիւպ աղլայարագ թէօպէ վէ իսթիզֆար իտէճէչիմ:

Աէն, Ալլան զաֆուր տըր, տէմիչ իախն, շու կիւնա-
հըմը շու իսեանըմը աֆ իթտիրմէք իչիւն, եաշայաճաղըմ
միւտտէթ, տէօքէճէչիմ կէօզ եաշը տճապա քեաֆի կէլէճէք
մի. Ալլանըն, պէնիմ կիւնանըմը աֆ իտէճէչիմի իւմիտ ի-
տէպիլիբիլիմ:

Տէտի:

Պէն, էլան աղլայօր իտիմ, բէքաքէթլի պիր սէտա իլէ.

— Ալլանըն մէրնամէթի օ գատար պէօյիւք տիր քի,
մազհարը աֆ օլմագտան հիչ պիր զէման գաթի իւմիտ էթ-
մէմէլի տիր.

Տէյու ճէվազ վէրտիմ:

Օ, աճէսթէ աճէսթէ գարանըղա կէօմիւլիյօր իտի: Տէր-
հալ այաղա գալգաղմ, վէ արգասընտան ուլաշարագ.

— Քիմ օլտուղընը, իամիսի մանլէզլիսի պանա սէօյլեր-
միսին, տէտիմ:

Տուրտը, պիր միւտտէթ տիւչիւնտիքտէն սօնրա:

Պուըն էվվէլճէ սէօյլէմիչ իտիմ. մէյուք վէ պէտպալսթ
պիր վալիտէ, եախօտ մէզարընը արայան պիր խայալ, իչթէ
պու գատար:

Տէտի վէ եիւրիւտիւ:

Պիր սանիյէ իչիւնտէ, զիւլամը շամ արասընտա նապէ-
տիտ օլմուշ իտի:

Պէնտէ միւթէֆէքիւր պիր հալտէ էվէ տօղրու իլէր-
լէմէյէ պաշլատըմ:

||

ԳՕՆԵԱՏԱՆ ՖԻՐԱՐ

Էվէ վիրուտիմտէ արգատաշլարը բիւր թէլաշ պուլարմ:
Պէճիքախյիմտէն տօլայը տէրտէսթ իտլիմիչիմ գանն իթմիչ-
լէր իմիչ. եօլտաքի վուգուաթտան ծնյարա հիչ պանս իթ-
մէտիմ: Օ կէճէչի պէն էլ նէվմ վ'էլիտ գաղա պիր հալտէ կէ-
չիրտիմ.

Ֆէրտապը ճումաս իրթէսի կիւնիւ սթատիօնա կիտէրէք
պէնի գաշրրաճագ էչխատը կէօրտիւմ:

Պատէզզէվալ սաաթ սէքիզտէ հարաքէթ իտէճէք օլան
գաթմար իլէ կիթմէյէ գարարլաշտըրտըք:

Աէնէնիս օ մէվսիմինտէ, օ սաաթսա կիճէ հուլուլ իթմիչ
օլուր. պու կիպի իչլէրէ իտէ թապիի կիճէ տանա միւսաիտ
տիր: Վազթը մուալէնտէ սթատիօնա կիթտիմ:

Թրէնիս հարաքէթիմտէն եարըմ սաաթ գատար էվվէլ,
կարտըֆրէն Անասիմաս պէնի, իւսթիււ աշըզ պիր գոււմ վա-
կօնընը գօյտը:

Պիր քէօչէսինէ պիւզիւլտիւմ օթուրտըմ.

Նէտիտ պիր այազ վար իտի:

Օն տազիզէ գատար սօնրա, բօլիսլէր, էլլէրինտէ Քէ-
նէրլ ր իլէ վակօնյարը թէհարրիլէ պաշլատըլար.

Պուլընտըղըմ գոււմ վակօնընըն արգասընտա պիր գաշ
տանա էօյլէ վակօնյար վար իտի.

Բօլիսլէրին Քէնարլէրինի թութարագ պու վակօնյարըն
իչէրուտինէ տէ պագմագտա օլտըզլարընը կէօրտիւմ.

Տէմէք պէնիմ պուլընտըղըմ վակօնը տա արայաճազլար
իտի. գայ իտիլէճէք վազթ եօզ իտի. ծնյար պուլընտըղըմ
վակօնա կէլմէքսիզլին պէն, քէնտիմի աշաղըյա ամտըմ:

Սթապոն օյարգճա դալէպէլիք իտի. Անասթասը պալուպ մէսէլէյի անլաթարմ.

Իքիմիզ պէրապէր գըրա տողու կիթտիք, օրատա մէր- գում ֆորմալը ճաքէթինի չըգարուպ պանա կիյտիբտի, է- լիմէ տէ պիր ֆէնար վէրէրէք «թրէնին էթրաֆընտա տօլաշ- մազըղըմը» թէնպի՛ն իթտի.

Պէն տէ ճաքէթիմի օնա վէրմիչ իտիմ.

Պէրմուճիպի թէնպի՛ն, գաթարըն եանընա կիտուպ ա- չաղը եօգարը տօլաշմայա պաշլատըմ.

Պու սըրատա բօլիսլէր թէքրար վակօնլարը արամաղա պաշլատըլար: Պիրինճի գամբանա վուրմըչ իտի: Հարէքէթ վազթը եազլաշտըգճա ՚էլէճանը դալպ դիյատէլէչիօր իտի:

Բօլիսլէրաէն իքիտի պէնի եանլարընա չաղըրուպ:

— Շուկարըն գարուլարընը աչ տա իչէրուսինէ պագա- լըմ տէյերէք պուդտայ վակօնլարընը, (F) «էֆ վակօն» տէ- տիքլէրինի կէօթէրտիլէր:

Պէնի չըմէնտըֆէր գուրմանիասը մէմուրլարընտան գանն իտիյօրլար իտի:

Ուսուլինի պիլմէտիյիմտէն գարուլարը միւշքիլաթլէ ա- չըյօր վէ բօլիսլէր շիւպճէլէնմէսինլէր տէյու տա:

— Սօզուգ թէէսիրի իլէ գարուլար չէթին աչըլըյօր:

Տէյօր իտիմ:

Պու հալ հազիգաթէն թօճաֆ իտի: Բօլիսլէր ֆիրարը արպօրլար, ասըլ ֆիրարի տէ ծնարա գըլաղուզըղ իտիյօր իտի:

Իքիմճի, նինայէթ իւշիւնճիւ գամբանա վուրըլտը:

Վակօնլարըն գարուլարը գարանմըչ, գաթար, միւնէյ- եալը հարէքէթ իտի:

Անասթաս եանրմա կէլուպ պէն աչաղրտան «թամամ ժը» տէյու պաղըրաճաղըմ, սէն արգատա տուր վէ «թամամ» տէ պիր վակօնա աթլա:

Տէտի:

Մէրդուճ աճէլէ աճէլէ ֆուրկօնըն էօնիւնէ կիտուպ օրատան:

— Թամամը՛:

Տէյու սէսլէտի, պէնտէ արգատան:

— Թամամ...:

Տէյու ճէվապ վէրտիմ:

Շէֆ-թրէն պօրուարըն, մաքինիսթ տիւտիւյիւ էօթտիւր- տիւ, թրէն հարէքէթ իթտի: Պէն տէ պիր վակօնըն նէրտիւ- պանընա չըգարմ: Էլ՛նամտ-իւլլան, պիր վուգուաթա ուղրա- մագսըղըն եօլա չըգմաղա մուվաֆֆազ օյմուչ իտիք:

ԱՖԻՕՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ

Թապիր ճախգ իսէ, օ կիճէ րանաթ պիր եօլճըլըգ եար- տըգ: Անասթաս իլէ տաիմա, «թամամ մը» «թամամ» տէյօր վէ կիւլիւշիւյօր իտիք:

Սապանըն սաաթ օն պիրինտէ, եանի, էօյլէյէ պիր սա- աթ գալարազ Աֆիօն Գարահիսարա եէթիչտիք:

Օրատա պիր մէսէլէ տահա պաշ կէօթէրտի:

Արգամտան կարտըֆըրէն էլպիսէսինի չըգարտաճազ օլ- սամ, բօլիսլէր սէյանաթ վարազատը սօրաճագլար, չըգարթ- մազ իսէմ, գուրմանիա մէմուրլարընա մէրամ անլաթմազ լազըմ կէլէճէք իտի:

Պունա տա պիր եօլ պուլտըգ:

Գաթար, սթապիօնա կիրուպ տա հարէքէթինի աղըրաշ- տըրընճա, պէն, աչաղըյա աթլայաճազ վէ սթապիօնտա տուր- մայուպ, շէրէ կիտէն շէօնէյէ չըգարազ օրատա Անասթասը պէքլէյէճէք իտիմ:

Էօյլէ տէ եաբարմ. քիմսէնին տէ նազարը տըգգաթընը ճէլպ իթմէտիմ:

Գաթար օրատա ալթը սաաթ գալաճագ վէ պատէգ-վէ- վալ սաաթ պէշտէ էսկիչէնէրէ միւթէվէճճիւնէն հարէքէթ իտէճէք իմիչ:

Թամ այլժը ստաթ շարչու, պագար սէրսէրիյանէ կէզ-
տիք: Թրէնին հարէքէթ իտէճէյի սրբատա, մագասըն հանընա
կէլտիմ, վէ գաթար օրատան կէչիյօր իքէն ամլատըմ:

Սթասիօնլարը պիրէր պիրէր կէչուպ, օ կիճէ սագանա
գարչու էսկիչէճէրէ վասըլ օլարզ:

Էնգարէտէն թէճիք իտիլմիչ օլան պէօյիւք հէմչիրէմ
վէ չօճուգլարը, ագրապատան պիր գուժրանիա մէմուրընըն
էվինտէ սագլանմագ սուրէթի իլէ օրատա գալապիլմիչլէր իտի:

Անասթաս, պէնի օրայտ կէօթիւրտիւ:

Հէմչիրէմ վէ եէյէնլէրիմ պէնի կէօրիւնճէ, հէմ սէվին-
տիլէր հէմ տէ շաչըրուպ գալտըլար:

Հէրիմիգտէ աղլայօր իտիք:

Իլք հէյճան ազ չօգ թէսքին օլտուգտան սօնրա, ֆիրար
իթմիչ օլտուղըմը վէ Էնգարէյէ կիթմէք նիլէթինտէ պուլըն-
տըղըմը անլաթտըմ:

Չաթէն, էն մուհիմմ մէսէլէ Էնգարէյէ կիտէպիլմէք իտի:

Չունքի, օրատա հէր քէս պէնի թանըր իտի, վէ քիմ
կէօրէճէք օլտա ֆիրար իթմիչ օլտուղըմը սնլայաճագ իտի:

Էսկիչէճէրտէ իւչ տէօրթ կիւն գալտըմ:

Էնգարէ սթասիօնընա կիճէ կիրէճէք պիր թրէն պէքլէ-
յօր իտիմ:

Սյիլէմէ պիր մէքթուպ եագուպ, էսկիչէճէրէ կէլտիյիմի,
պիր գաչ կիւնէ գատար Էնգարէյէ վարաճաղըմը, կիճէ գա-
բու չալընուր իտէ, իամ սօրմագսըղըն աչմալարընը իչար
էյլէտիմ:

Էնգարէյէ ուլաչաղըմտա, էվին գարուսընը վուրուպ-
տա, ճքիմ տիր օձ սիւվալինէ ճէվապէն իսմիմի սէօյլէտի-
յիմտէ, կէօյա հէման պիրիտի պէնի եագալայը վէրէճէք
գանն իտէրէք գօրգըյօր իտի: Արատըղըմը կիպի, եանի կի-
ճէ Էնգարէյէ միւվասէլէթ իտէճէք պիր գաթար պուլուպ
պուճա ամլատըմ:

ԷՆԳԱՐԷՅԷ ՏՕՂՐՈՒ

Շէֆ թրէն պամաճը օղլու պաչգա թարաֆա կիթմիչ
իտի: Չագաթ Անասթաս եէնէ եանըմտա իտի:

Չաթէն րաքիպ օլաճաղըմը գաթարը քէնտիտի ինթի-
լապ իթմիչ իտի:

Էնգարէյէ եագլաչաղըմ, սթասիօնլարտա հիչ տըչարըյա
չըգմայօր վէ տախմա ֆուրկօնտա օթուրըյօր իտիմ:

Չունքի վասիօնլարտա, եախօտ սթասիօնլարտա թանը-
տըգ պիր եօլճըյա թէսատիւֆ իթմէքտէն թէհաչի իտիյօր
իտիմ:

Հէլէ Բօլաթլը, Մալըքէօյ, վէ Սինճան-քէօյ սթասիօն-
լարընտա գաթիյէն քէնտիտի կէօսթէրմէտիմ:

Շաֆագ ամըյօր, թրէն տէ Էնգարէ սթասիօնընա կիրի-
յօր իտի: Պէն, գաթարըն թէվէգգիւֆիւնիւ ինթիգար իթ-
մէքսիղին, սթասիօնըն մուգապիլ թարաֆընա պուղտայ ան-
պարլարընըն պուլընտըղը ճիհէթէ ամլատըմ:

Գըրտան տօլաչարագ, վէ պիր քիմսէյէ րասթ կէլմէք-
տէն սագընարագ Հէրկէլէ-էօնիւ նամ մահայէ վարտըմ:

Չունճան Յովսէփ Էֆէնտինին շէհէր քէնարընտաքի
խանընըն էօնիւնտէն կէչուպ, վասիլին մէյնանէսինին եա-
նընտան Գար-եաղտը սօգաղընա սարտըմ:

Սօնրա իսմինի պիլմէտիյիմ պիր սօգագտան սօլ թարա-
ֆա տէօնիւպ, Փրկիչ ժամընա տօղրու եօգուչ եօգարը չըգ-
մաղա պաչլատըմ, ինթիլապ վէ թէագիպ իթմէքտէ օլտու-
ղըմ եէրլէր էն թէնհա սօգաղար իտի:

Օրթալըգ ալաճա գարանլըգ իտի: Իչինէ կիտէն թէք
թիւք ատէմլէրէ թէսատիւֆ իտիյօր իտիմ:

Հաճախ սողուց վէ գար ետղըյօր խոի: Պէն թէսատիւֆ իթմէքտէ օլտուղըմ էշխասը թանըյամամագտա օլտուղըմ կիւ պի, թապիի: օնլար տա պէնի թանըյամաղլար իտի:

Պաշըմն պիր շալ տօլամը վէ աղղըմը պրուընըմը գաւ բաթմը իտիմ: Եալընըղ կի օղլէրիմ կէօրիւնիյօր իտի:

Փրկիչ ժամընն աշաղը գաբուսը էօնիւնէ վասըլ օլուսնա, սօլ թարաֆտաքի սօգաղա տէօնտիւմ: Պու սօգագ Պալըզ Բագարընա չըգար իտի:

Սօգաղըն նիհայէթինտէ, պաճանաղըմ Պապաճաննան Մ. Գէորգըն խանէսի վար իտի:

Ասքէր այիլէսի օլտըղլարընտան գատընլար մէնֆի կիթմէմիշլէր իտի. Փամիլեամ վէ չօճուղըմ տա օնլարըն եանընտա իտիլէր:

Գաբուսը չալտըմ:

Գալպիմ շիտտէթլի շիտտէթլի վուրըյօր իտի:

Իքինճի տէֆա օլմագ իւզրէ չագ չագը վուրմագ իւզրէ իտիմ քի իչէրուտէն խաթէվաթը իսթիճալքիարանէ իշիթտիմ:

Պիրիսի գօշա գօշա կէլիյօր իտի:

Աղ սօնրա գաբու աշըլտը. պէն տէ իչէրուցէ կիրաթիմ:

Գաբուսը աշան պալտըղըմ Մարիամ իտի:

Ահ... Ալլան ղանի ղանի բանմէթինէ ղարզ իթտուն:

Ձէվալըլը իքի չօճուց վայիտէսի իտի: Պուստան իւշ սէնէ էվէլ, կէնճ եաշընտա էզրաիլին ղալիմ թըրբանընա հէտէֆ օլուպ կիթտի:

Թէնճիր սըրաօընտա, պիրիսի սիւթտէ օ պիրիսի էթէյինտէ իքի չօճուղը իլէ սթասիօն անպարլարընտա օն պէշ կիւն գատար մէվգուֆ ղալմըշ, վէ ասքէր այիլէսի օլտուղընը անլատուպ տա օ ճէհէննէմտէն գուրթըլընճայա գատար, եարա եալընըղ կէօյսիւնտէ վէ էթէյինտէ իքի չօճուղը իլէ սէվզ օլուսնագտան սօն տէրէճէտէ գօրգմըշ օլուպ, իշթէ պու սուրէթլիէ գէվալըլտա պու ուղուրտա գուրպան կիթմիշ տիր:

Պու կիւն տէյիլ իսէ պիր կիւն, թապիի հէրիմիզ էօլէ-

ճէյիզ. ֆաղաթ, կէնճլիքտէ վէֆաթ, ալելիսուսուս, մինի մինի եավրուլարա մալիք կէնճ պիր վայիտէնին էօլիւմիւ գատար միւտհիշ պիր շէյ թասավվուր օլուսնամագ:

Նէ հալ իսէ, ղէվալըլը աղլայարագ պօյնըմա սարըլտը: Պէն, թապիի աղլայօր իտիմ:

Շու թապիւրէ տըգագաթ պույուրըլտըմը:

(Պէն, թապիի աղլայօր իտիմ) տէտիմ:

Հագիգաթէն, մէնֆի կիտէնլէրին ճիւմլէսինտէ տէ, աղլամագ հիսսիյաթը ինանըլմագ տէրէճէտէ արթմըշ իտի:

Էն էնէմմիշէթսիզ սէպէպլէրտէն տօլայը աղլար, սէօնպէթ արասընտա աղլար, տուս սէօյէյօր իքէն աղլար, աղլար, աղլար, տսիմա աղլար իտիք:

Եա սինիլէրիմիզ սօն տէրէճէտէ ղափֆլէնմիշ, եախօտ — թապիւրի ամիշանէ իւզրէ — եիւրէյիմիզ հիշ գալմամըշ իտի:

Պէն, պիր թարաֆտան աղլամագլա պէրապէր ավլուտա թաշըն իւզրէրին տիզ չէօքիւպ ճէնասըլը Հագգա համտ ու շիւքրանը ֆէրավան էյլէտիմ:

Մանալի մագտուտա սալիմէն միւվասէլէթ իտէպիլմիշ, այիլէմէ ղավուշմըշ իտիմ:

Կէշիրմիշ օլտուղըմըղ վուգուսթլարը տիւշիւնիւնճէ, պու հալ ինանըլմագ կիպի պիր շէյ իտի:

Հայաթտան օ գատար գաթի իւմիտ իթմիշ իտիք քի, այիլէմի վէ էվալտըմը սաղ վէ բահաթ կէօրտիլու հալտէ պուսնա պիր տիւրիւ ինանամայօր, բիւս կէօրիւյօրմ գանն իտիյօր իտիմ:

Ալլահըն էօլտիւրմէք իսթէմէտիյինի, հիշ պիր շէյ էօլտիւրէմէղ տէլէր: Պու նէ տօղրու տարպը մէսէլ տիր:

Պուսնա մէհալիք, պուսնա մէշաղգաթ ու մահրումիյիթ, պուսնա սէֆալէթ ու բէրիշանիյիթէ բաղմէն ճէնասըլը Հագգ պիրի մուհաֆագա իթմիշ, պիզի էօլտիւրմէմիշ իտի:

Պէն կէրէք պալտըղըմըն խանէսինտէ, վէ կէրէք մուխթէլիֆ եէրլէրտէ սագլանմագ սուրէթի իլէ էնգարէտէ թամ էլլի կիւն գալտըմ:

Է Ն Գ Ա Ր Է Ն Ի Ն Շ Ա Լ Ի

29 Օգոստոս 915 թարիխինտէ Էնգարէտէն չըգմը, 30
Գեկտեմբեր 915 թարիխինտէ ավտէթ իթմիշ իտիմ:

Եանի թէմամ եիւզ եիկիրմի իքի կիւն պիր չօգ կերէրի
տօլաշմը, պիր չօգ էօլիւմ թէնիքէլերի աթլաթմը: Բէք
միւտնիշ վազաւարա շահիտ օլմուշ իտիմ:

Էնգարէնին օ զէմանքի հալիտէ ճիտտէն տէնշէթլի իտի:
Էրմէնի, վէ էրմէնի—Գաթօլիք էրքէք վէ գարըլարընը
սիւրիւպ չըգարթտըգտան սօնրա, պոււնլարըն մաղազալարըն-
տա. Էվէրինտէ նէ գատար էմթաայթ թիւձձարիյէ, էշեայը
մէվձուտէ, վէ իւսասը պէյթիյէ վար իսէ հէքիսինի թօլլա-
յուպ, քիլիսէլերէ, վէ տէքօ իթթիլազ իթմիշ օլտուգարը
պէօյիւք խանէլերէ տօլարըմըլար, (էմվալի մէթրուքէ) նա-
մը իլէ պիր տէ գօմիսիօն թէշքիլ իտուպ պու մալլերի հա-
րաձ մէզատ սաթըյօրլար իտի:

Փագաթ, նէ՞ մէզատ... նէ՞ սաթըլ...

Թամ մանասը իլէ եաղմա:

Էն զէնկին այիլէլերտէն, վէ էսհապը սէրվէթ թիւձձա-
րանտան օլան Արսլանկիւլեան, Համալեան, Միսքճիեանյար,
Իպրանտեան, Սէյահեան, Գամպուրեանլար, Սավուլիսն,
Թօբալեանլար վէ թատատընտան սարֆը նազար իթտիյմիդ
տիկէր պիր չօգ այիլէլերէ այիտ մաղազալարտաքի խընձ
խընձ մալլեր, խանէլերինտէքի օ կիւզէլիմ մէֆրուշաթ, է-
վանիի սիմ ու զէրը, քիանօլար, սուֆրա թազըմլարը, ալի-
զէլէր գարեօլալար, խալըլար, եաթազ եօրղան, քիլիմ, վէ
տէձձատէլեր կէօթիւրիւ բաղար պիր իքի եիւզ լիրայա պի-
րիսինէ տէվը օլոււնըր վէքիյօր իտի:

Օն պէշ եիկիրմի դրուշա պազըր գազանլար, պիր լի-
րայա, տանալը իսէքլէր, պէշ ալթը լիրայա, գօս գօձա տա-
զան խալըլարը, էլլի ալթմըլը դրուշա, մա պօրու չինի սօ-
լալար պիր լիրայա, մա եաթազ թագըմը գարեօլալար, պիր,
պիր պուշուգ լիրայա մա ճէվիզ գօնսիւլ գրիսթալ այինէլէր,
պէշ դրուշտան եիւզ դրուշա գատար կիւմիւշ վէ ալթոււն
սաաթլար, գըրգ էլլի դրուշա իրէքլի վէ ճանֆէս ֆիսթան-
լար, վէ տանա նէլէր... նէլէր...

Մէզատ տէյիլ եաղմա, սաթըլ տէյիլ հիպէ:

Էօյլէ պիր միւզպէտէ քի, — թապիրի խօշ կէօրիւնիւզ
— թաշլար, աղլարլար:

Պիզ պու պապտէ տանա ֆազլա թաֆսիլաթը լուզում-
սըզ ատտ իտէրիզ:

Մէճլիսը Այան կիպի էն եիւքսէք պիր մագամըն քիւր-
սիւսիւնտէն:

Անմէտի Ռիզա պէյ — էրմէնիլերին եիւզ էլլի, իքի
եիւզ լիրա գըյմէթինտէ օլան բիանօլարընը, պէշէր լիրայա
սաթըյօրսընը: Էմվալ ու էշեալարընտան սարֆը նազար,
քիլարլարընտաքի բէշէլլերէ վարընձայա գատար եաղմա
խալյօրսընը: Պոււնլարըն պիլախէրէ նասըլ ալթընտան
գալգաձագսընը, վէ հէսապլարընը նասըլ վէրէձէքսինիզ:

Տէյու պաղըրմագ սուրէթի իլէ բէք պէօյիւք պիր ճէ-
սարէթի մէտէնիլէ կէօսթէրմէալիմի:

Ճէմիլէթի իթթիհատիյէ բիւքնիւնտէն օլան պիր Իսլամ
Այան ազաքընըն շու միւտնիշ, վէ միւտնիշ օլտուղը գատար
միւհիգգ իթիրաֆաթընա գարշու ֆազլա իզանաթ ու թաֆ-
սիլաթա լուզում գալըրմը:

Էվվէթ, էրմէնիլերէ այիտ հէր շէյի եաղմա իթտիլէր:
Էրմէնիլերին պիւթիւն սէրվէթլերինի գաբըշարլար, բարմագ-
լարընտաքի նշան եիւզիւքլերինէ վարընձայա գատար սօյ-
տրլար:

Իթիրաֆ իտէրիզ քի, պու հալլերէ աձըյան, վէ ծն բա-
րալըզ էրմէնի մալի գապուլ իթմէյէն Իսլամ հէմէշէրիլերիմիզ

օլար: Մալլերին պու սուրէթլէ եաղմա իտիմիտինէ նէ
տէյելիմ: Չունքի, Օնտա քէնտիլերի իչուն պիր մէնֆաա
վար իտի:

Եւ օ ֆէրահ էֆգա պաղլարը, օ տիլնիչին քէօշքլէ
թախրիպտէ նէ՞ իսթիֆատէ միւթասավվէր իտի:

Ուզուն սէնէլերտէն պէրու ալուճ տօլուսը բարալար
սարֆ իտէրէք, էօմիւրլէր չիւրիւտէրէք վիճուտա կէթիլիլ-
միշ օլան օ կիւզելիմ պաղլարը թախրիպ իթաիլէր:

Պիր գըզ գասար նազէնիչն օ կիւզէլ սայֆելլէրին ճամ-
լարնը, գարու, բէնճէրէ վէ տօլապ գանատարընը սէօքիւպ
այտըգտան պաշգա, նէրտիւպանլարընը, տէօշէմէ թանթու-
լարընը գըրտըլար երգտըլար:

Հավուզլարը, սու մախլէնլէրինի, չէշմէլէրի պունլա-
բըն եօլլարընը չիչէք թարնլարընը պօգտըլար թար, ու մար
իթաիլէր:

Եկէր սահիպլէրի պիր տահա կէլմէյէճէքլէր տէյու իտի
իտէ, քէնտիլէրինէ մամուր օլարագ գալմասը իչուն պունլա-
բըն թախրիպ իտիմէճէսի լազըմ կէլմէգմի՞ իտի:

Շայէտ, թէքրար կէլէճէք օլուրլար իտէ խարապ պուլ-
արնլար մագսատը իլէ իտի իտէ, պունլարը պիզտէն սօրաք-
լար, եախօտ գարար ու զիյան արարլար տէյու տիւչիւնմէլի
տէյիլմի՞ իտի: Մնիւշըլմագ մուամմա...:

Եւ օ միւզայէտէ զէմսնընտաքի ըէզալէթլէր:

Մէսելա, տաիլ վէ նամուսը պիր ալիլէնին էշեստը մէ-
գատ օլունաըզը սըրատա, միւնատի, էլինէ պիր գատըն
կէօմլէյի, եախօտ էչ չամաշուրը պարագ:

— ... Աննիք տուտուժըն կէօմլէյի վէ...:

Հարտէն, էվվէլ մէգատ իւշ գրուշ... պագընըզ, կէ-
սիւ տէ տանթելալը, բաշալարը տա...:

Կիպլ մուգատտէմէլէրտէն սօնրա, բէք չիւրքին վէ մ
թէքրին թապիլլէր իլէ, չամաշուրլարըն նէր տիքիշ եէ
նէր մահալինէ այրը այրը վէ բէրտէ պիրուճանէ իլ-
վէրիյօր իտի:

Պիզ, պու խուսուտտա տա թաթվիլի քէլամտան սարֆը
լար իտիյօրըզ, չունքի նէմ թէէտիւպ էլլէրիզ, նէմ տէ
սրիչնի քիրամա քէլալ վէրիբ:

Պու թարդ սաթըշտան հուսուլէ կէլէն եէքիւն (էմվալը
մէթրուքէ) տէֆիթէրինէ գայտ օլունրյօր իտի:

Պու հանկի էմվալը մէթրուքէ իտի:

Պու մալլերի քի՞մ թէրք իթմիշ իտի:
Էլլէրի գօլլարը սաղլանըլարագ գաթլ օլունան եախօտ
էքէթտէն թէպիտ իտիլէն էշխաստան գալան մալլէրէ,
ը մէթրուքէ տէնիլէ պիլիլմի՞:

Պու գօմիսիօնա (էմվալի մաղսուպէ) նամը վէրիլմէք
տօղրու օլմազմը՞...:

Գատընլար, պու եաղմա իտիլմէքտէ օլան մալլէրտէն
օ շէյ գուրթարա պիլմէք արգուսը իլէ, էլլէրինտէ իսթի-
լար, սապանտան աղչամա գատար հիւքիւմէթ գօնաղըն-
ան (էմվալի մաղսուպէ) գօմիսիօնընա, օրատան բօլիս տա-
էսինէ գօշուպ տուրըլօրլար վէ պու սըրատա բէք մէնֆուր
արաթ ու թէքիլիֆաթա մասրուզ գալըլօրլար իտի:

Էնգարէյէ ալտէթիմի գօմիսիբ միւմէլիզին Ալի էֆէնտի
տարլ իտէ խապէր պլմը իտի:

Էրչի, պու ատէմ պէնի թէքրար թէվգիֆէ թէշէպպիւս
էտի: Ֆազաթ, պէն, թապիի գօրգըյօր իտիմ:

Էնգարէտէ տահա ֆազլա թէմտիտի իգամէթ, նէր նալտէ
էլիլքէտէն սալիմ տէյիլ իտի:

Պունտան պաշգա, հիչ պիր էրմէնի վէ էրմէնի-Գաթօ-
պրրագմայաճագլար ճիւմլէսինիտէ սիւրէճէքլէր իմիշ,
ի ըէվայէթլէր տէվրան իտուպ տուրմագտա օլուղըն-
գաշմալը օ «մէնհուս» մահալտէն չըգուպ Սթմանպօլա
ի գարարաշարրալըմ:

Մնհուս մահալմի՞...:

աարմըզըն, մէտֆուն պուլընտըզլարը մուգատտէ

Սրազըթը բէհսիմիզ օլան սէվկիւլիւ վէ մուազզէթան:

Պիզ, սէնին սու վէ թօրրազըն իլէ հուզըլուր վայը ճիտին իլէ նէշվ ու նիւմա պուլառզ:

Իսթիրահաթը էպէտիլէրի իչուն, պիր չօզ սէվկիւրիմիզի, պիզ, սէնին աղուչընա թէսլիմ իթաիք, օինէնէ կէօմտիւք:

Հէր տաղընտա, հէր տէրէսինտէ պիրէր խաթըրլ ֆուն տըր:

Հէր տաղընա, հէր աղածընա ֆէվզէլատէ մուշ թիմիզ վար տըր:

Չօճուզըրզ հայաթըմըզըն մասումանէ հատիկեա կէնճիք էօմրիւմիւզիւն թաթըլը խայալաթը հէր սէնտ ֆուզ տըր:

Հէր եէրտէ սէնի էօզլէր, հէր գէման միւթէհատտ եատ իտէր իքէն, սանա դարչու նէ՞ աղըր պիր թաթիմալ իթաիմ: Պիզ սէնի ճիտտէն սէվէր իտիք, վէ սէվէրիզ: Եա՛ ազիզ վաթան:

Սէն, պիզիմ իչուն հէր գէման մուգատտէսին

Պիզի, սէնտէն սօղութմազ իսթէյէնիէրէ, ճիւշիւրէնիլէրէ, պինիլէրճէ լանէթ:

Քիթապըմըզըն մուգատտէմէլէրինտէ տէ արզ օլունտըրը իւզըն Մազհար պէյ զատէ նիհատ պէյէ քեամիլէմ վար իտի:

Իրպապը նամուս վէ էսայէթտէն օլան վէ շու վուզուաթընտա հիչ պիր սուրէթլէ քէնտիլէրինի լէյէն թօյլար զատէ նաչիտ վէ հաճը Անմէա էֆէնա մումաիլէյն նիհատ պէյէ իսպէր կէօնտէրտիմ:

Էնգարէտէ դայմադտա պիր թէշիլիքէ մէլնուզ օլ մատըզընը սիւվալ իլէ պերապէր, Աթանպօլա գաշմ թինտէ պուլընտըզըմը իյզան, վէ պու պապտէքի լու իսթիմզան էյլէտիմ:

Իթանպօլա ֆիրար, հէր հալտէ էյի օլտուղընը միւթթէզէն պէյան իթաիլէր:

Արթըզ պէն, մա ալիլէ Տէրսատտէթէ ֆիրարըմըզ էսապընը իսթիքմալէ ուզրաչըյօր իտիմ:

Բուժ բաբազը մէրհուժ պապա Եանիսին հիմէմաթը մասնէսի, վէ միւթէվէֆա Ուրղանլըեան հաճը Վիչէն էֆէնէնգիմամը մուալէնէթի իլէ, բէֆիզէմ իչուն պիր հաթ վարազաթը թէտարիք իտէ պիլտիք:

Քի իլիլիքտարարըմըզըն իքիսի տէ, տար պազայա էյլէմիլէր տիր:

արտան բաբազ պապա Եանի էֆէնտի, էճէլի մէլիլէ էօրտիւ:

լգաթ, Ուրղանլըեան հաճը Վիչէն էֆէնտիսին էօլիւէք ֆէճի վէ միւտիչ օլտը:

էվալը, թէհճիր սըրտարնտա պիր էվին թալան արասաղանուպ գալա պիլմիչ, վէ սօնրա աֆ իլան օլումէյտանա չըզմըչ իտի:

տտիսի էշլի սէրվէթտէն օլմազլա պէրապէր, էն աաիլա, Արսլանկիւլեան այիլէսինին քէրիմէսի իլէ թէնուճ իթմիչ իտի:

Սօ իլանէսինտէ իճրա գըլընան թէհարբիլաթտա զուրֆազ գըթատաքի պիր բէվօլվէրտէն տօլայը

պիվանը հարպա թէսլիմ օլունըպ, իճրա գըլըմէ նէթիյճէսինտէ սալպէն իտամընա գարար

պու գարար բէք զալիմանէ իտի: Ինտէ զուհուր իտէն ուֆազ գըթատաքի պիր

տօլայը պիր բէտէրին իտամընա գատար կիւապիի վիճտանըզճա պիր հիւքմ իտի:

Քաիտէ քի, մազնուն էրմէնի իտի: Ին պիրատէրի Արսլանկիւլեան Յովսէփ էֆէնտիսին

վէ ճանսըբարանէ դայրէթի նէթիյճէսի օլարազ իարարը Աթանպօլտա նագս օլունտը:

Նէ ֆահտէ քի, էնգարէ հապտանէսինտէ մ
պուլընան մահքիւմ պունտան] իսթիֆատէ իտէմէտի:

էն պէօյիւկիւ 18 եաչընտա օլմազ իւզրէ իքի
վէ տէօրթ նէֆէր տէ գըզ էվլատընա մալիք պուլըն
պէտպախթ բէտէր, 53 եաչընտա օլտուղը հալտէ, 1
նէսի մարտըն 25 ինճի կիւնիւ րուհընը մէլէք-իւ
թէսլիմ իթտի:

Շէֆթրէն պամամը օղլու եախօտ կարտըֆը
թաս հէր էնգարէյէ կէլտիքլէրինտէ պու աճիզ
իտէրլէր իտի:

Սթանպօլա ֆիրար իտէճէյիմի պամամը օ
լաթտըմ:

Մէյանէմիգտէ վէրմիչ օլտուղըմըզ գարար մ
1916 սէնէսի փետրվարըն 20 ինճի կիւնիւ կի
տա, եանըմտա աքէր գաին պիրատէրիմ Ֆէսլէ
չէս օլտուղը հալտէ, էվտէն չըգուպ, Եէնիչարը
Տէյոււնը ումումիյէ իտարէսի արգասընտան ս
տէսինէ չըգտըզ:

Գուչ պաչը գար եաղըյօր իտի իտէ տէ հա
ղուզ տէյիլ իտի:

Սթասիօնտան էլլի ալթմըչ խաթվէ գատար
տա պուլընան քէօբրիւյէ միւվասէլէթիմիզ տէ
քէթ իթտի:

Գօչմալը, գաթարա ուլաչուպ աթլամալ
Գաին պիրատէրիմէ:

— Ալլահա ըմարլատըզ:

Տէյուպ, մէրգոււմըն միւմանաթընա ր
էճնկէմէք սուրէթի իլէ փօչմաղա պաչլատըմ:

Թրէն, դայէթ աղըր կիտիյօր իտի:

Սթասիօնը գուրթըլմագսըզըն գաթարա
պիր վակօնըն նէրտիպանընա աթլալը վէրալ

իւնա, քէօյիւնէ գատար օրատա կիթտիմ: Սօնրա
հօնա շէֆթրէն Պամամը օղլոււնըն նէգտինէ վարտըմ:

Զուհաճընեան միւսիւ Յովսէփ տէ օ գաթար իլէ Սթան-
ֆիրար իտիյօր իմիչ:

Քէնպիսինի, պիր պուղտայ վակօնընըն իչէրուսինէ գ
ար, վակօնըն գարոււնըր տա ալէլ ուսուլ թէմհիր իթ-
էր, իմիչ:

Շէֆթրէն մահրէմ օլմազ իւզրէ պոււնը պանա սէօյլէտի:
Էսկիչէնէրէ գատար էօյլէ կէլտիք:

Իւչ տէօրթ կիւն էսկիչէնէրտէ գալտըզ:

ՍԹԱՆՊՈԼԱ ՖԻՐԱՐ

Պիզի, Սթանպօլա կէօթիւրէ պիլէճէք պիրիսինի արա-
յօր իտիք: Պիր գօնտիւքթօր պուլտըզ, պու պիզի սալիմէն
Հայտար բաշայա կէօթիւրմէյի թէա՛հւտ իտինտի:

Եէօվմի մուայչէն տէ, Չուհաճըեան Յովսէփ էֆէնտի իլէ
պիրլիքտէ, կիճէ գաթարա բաքիպէն Սթանպօլա միւթէվէճ-
ճիւհէն եօլա չըգտըզ, Իզմիտէ գատար բէք բահաթ կէլտիք:

Իզմիտ տէ, Եօզլամա իճրա իտիլմէքաէ օլտուզընտամ
օրատա, գօնտիւքթօր պիզի, հայվան նազլ իթմէքտէ օլա
ասքէր վակօնընա կիրտիրթտի:

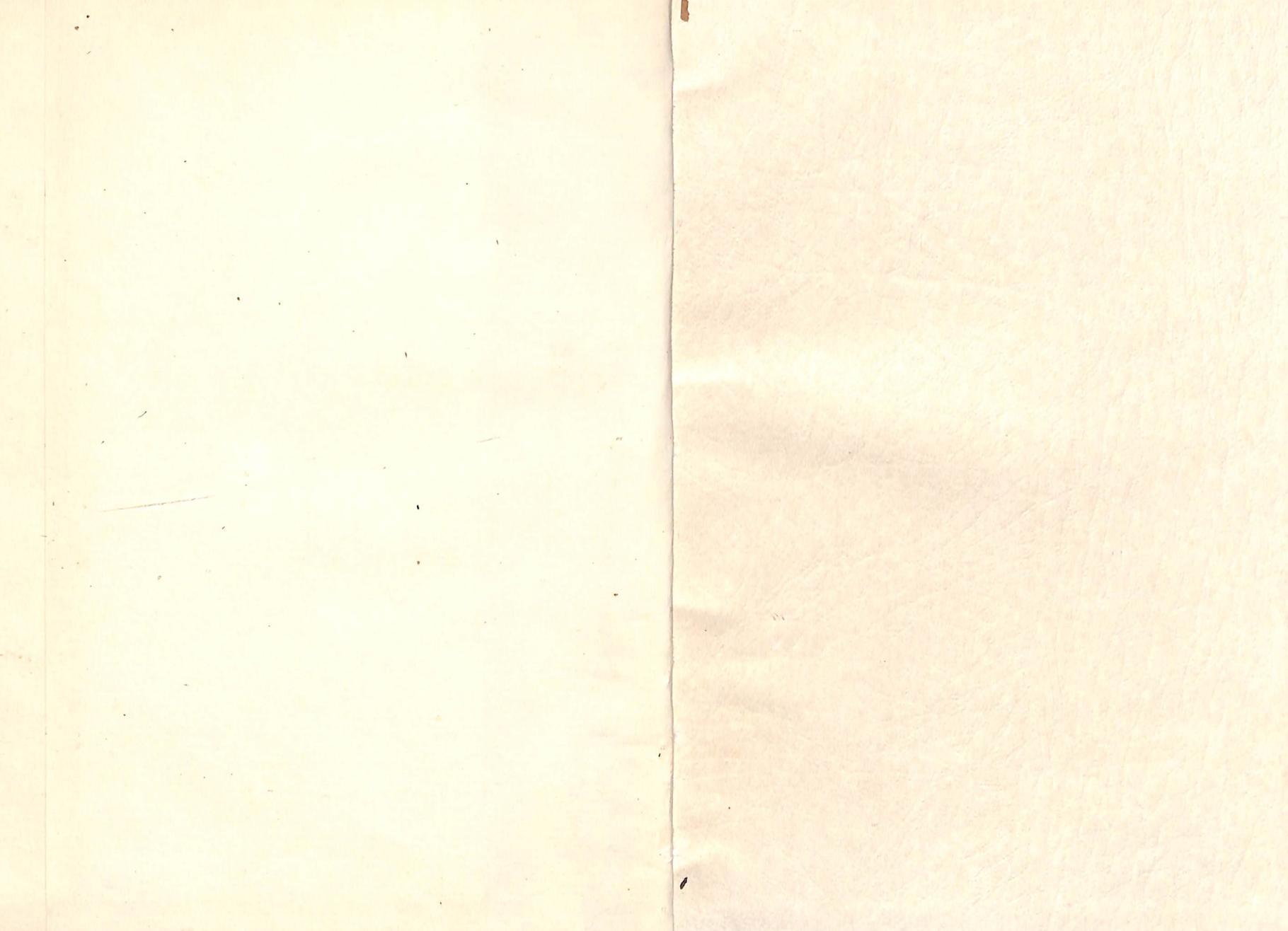
Պիզ, խասթա իմիշիզ կիպի պիրէր քէօշէյէ չէքիլու-
եաթտըզ, ալամէթի ֆարիգէսինտէն չավուշ օլտուզը անլա-
չըլան պիր ասքէր, պիզէ խիթապէն:

— Պանա պագընըզ չօրպաճըլար, պէն սիզին նէ օլտու-
զընըզը անլատըմ, սիզ, խասթա տէյիլ գաշագսընըզ, ֆա-
գաթ պիզտէն չիչ դօրգմայընըզ: Սիզի պուրատան, պիզի
էլիմիզտէն քիմսէ ալամազ, բահաթճա օթուլընըզ վէ պիրէ
սիկարա եագընըզ:

Տէյուպ, այաղա գալգտը, արգամըզա պիլէր ասքէ
գարօթը, պաշըմըզա տա պիրէր գապալազ վէրտլ

Չավուչըն չու հարէքէթի, հագիգաթէն սէզալ քը թազ
տիր իտի: Իսթէր իսէ պիզի բօլիսէ թէսլիմ իտէ պիլիթ իտլ

Պուճը եարմատըգտան պաշգա, պիզի մուհաֆագա,
վատ իախյօր իտի: Մէրգուճըն չու հարաքէթի ինտանի,
քեարանէսինէ գարչու պիզտէ, հագիգաթը քէնտիսինէ
բարտան սագընմայուպ, ֆիրարի օլտուզըմըզը իթիրաֆ
պիզի մուհաֆագա իթմէսինի բէճա իթտիք:

5000

ՀՀ Լեզուի գրադարան

NL2228140

U. L.